

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

20'nci Toplantı

22 Kasım 2019 Cuma

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ve Sayıştay tezkereleri

a)Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

b)Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

c)Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü

ç)Türkiye Atom Enerjisi Kurumu

d)Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

e)Nükleer Düzenleme Kurumu

f)Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü

g)Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan'ın, bakanların soru ve görüşlere verilecek cevaplar için tanınan süreye uymamaları konusunda Komisyon Başkanının Komisyonu bilgilendirmesini rica ettiğine ilişkin açıklaması

IV.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Lutfi Elvan'ın, bütçe görüşmeleri Genel Kurulda başlamadan tüm cevapların milletvekillerinin eline ulaşacağını daha önce ifade ettiğine ilişkin açıklaması

V.-SUNUMLAR

1.- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez'in, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunumu

2.- EPDK Başkanı Mustafa Yılmaz'ın, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunumu

3.-Nükleer Düzenleme Kurumu Başkanı Zafer Demircan'ın, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunumu

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

20'nci Toplantı
22 Kasım 2019 Cuma

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 10.12'de açılarak üç oturum yaptı.

Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan, bakanların soru ve görüşlere verilecek cevaplar için tanınan süreyle uymamaları konusunda Komisyon Başkanının Komisyonu bilgilendirmesini rica ettiğine,

Komisyon Başkanı Lütfi Elvan, bütçe görüşmeleri Genel Kurulda başlamadan tüm cevapların milletvekillerinin eline ulaşacağını daha önce ifade ettiğine,
İlişkin açıklama yaptı.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez,

EPDK Başkanı Mustafa Yılmaz,

Nükleer Düzenleme Kurumu Başkanı Zafer Demircan,

Tarafından, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunum yaptı.

2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ve Sayıştay tezkerelerinin görüşülmelerine devam edilerek;

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının,

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun,

Ulusal Bor Araştırma Enstitüsünün,

Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun,

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğünün,

2020 yılı bütçeleri ile 2018 yılı kesin hesapları;

Nükleer Düzenleme Kurumunun,

Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsünün,

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün,

2020 yılı bütçeleri;

Kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 18.44'te toplantıya son verildi.

22 Kasım 2019 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.12

BAŞKAN: Lütfi ELVAN (Mersin)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Abdullah Nejat KOÇER (Gaziantep)

KÂTİP: Şirin ÜNAL (İstanbul)

BAŞKAN – Plan ve Bütçe Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayın Bakan, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok kıymetli bürokratları, basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 20’nci Birleşimini açıyorum.

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ve Sayıştay tezkereleri ()*

a)Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

b)Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu

c)Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü

ç)Türkiye Atom Enerjisi Kurumu

d)Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

e)Nükleer Düzenleme Kurumu

f)Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü

g)Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

BAŞKAN – Gündemimizde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü’nün bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporları, Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun bütçe ve kesin hesabı, Nükleer Düzenleme Kurumu, Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü, Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü’nün bütçeleri bulunmaktadır.

Şimdi, sunumunu yapmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanımız Sayın Fatih Dönmez’e söz vereceğim.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Usul üzerine bir söz talebim var.

BAŞKAN – Evet, bir dakika süre veriyorum size.

Buyurun Sayın Paylan.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Diyarbakır Milletvekili Garo Paylan’ın, bakanların soru ve görüşlere verilecek cevaplar için tanınan süreye uymamaları konusunda Komisyon Başkanunun Komisyonu bilgilendirmesini rica ettiğine ilişkin açıklaması

(*) (1/278) ve (1/277) esas numaralı Kanun Teklifleri ile Sayıştay tezkereleri 24 Ekim 2019 tarihli 4’üncü Toplantı tutanağına ektir.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Evet, Sayın Bakan, değerli bürokratlar, basının değerli emekçileri, değerli arkadaşlar; herkese günaydın.

Sayın Başkan, bütçe görüşmeleri üzerine 12’nci oturumu yapıyoruz sanıyorum, daha fazla olabilir. Siz her oturumda yaptığımız soru ve görüşler üzerine Sayın Bakanlardan cevapları bir hafta içinde göndermelerini arzu etmiştiniz.

Sayın Başkan, benim tahminime göre, 8 bakanlıkta doldu verdiğiniz süreler. Benim odamda yalnızca Ticaret Bakanımız Sayın Ruhsar Pekcan’ın cevapları var. Neden bu sürelere uyulmadığına dair Komisyonumuzu bilgilendirmenizi rica ediyorum. Biliyorsunuz, temel amacımız, yürütmenin yasamaya olan saygısını sağlamak Sayın Başkan burada ama şu verdiğiniz sürelerde bile bu sürelere uymayan Bakanlıkların ve Cumhurbaşkanlığı Yardımcısının bu saygıda bir kusur ettiklerini düşünüyorum. Bu konuda sizin görüşünüzü ve aldığınız tedbirleri merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Paylan.

IV.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Lütfi Elvan’ın, bütçe görüşmeleri Genel Kurulda başlamadan tüm cevapların milletvekillerinin eline ulaşacağını daha önce ifade ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, bakanlıklarımızla temasımız devam ediyor. Size vermiş olduğumuz söz şu idi: Ben burada her bir bakanlığa bir hafta süre verdim ama Genel Kurul başlamadan tüm bakanlıkların...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Hayır, Başkan, bir hafta süre verdiniz.

BAŞKAN – Ben burada bir hafta süre verdim bakanlıklara ama “Genel Kurul başlamadan önce tüm soruların cevaplandırılmış hâli ellerinizde olacak.” şeklinde -tutanaklara bakarsanız- ifade etmişim ama ilgileniyorsunuz.

Çok teşekkür ediyorum.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Başkan, bakın, Sayın Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı geldi Komisyonumuza, bir kez daha gelecek. Sorularımıza cevap vermeden gelmesi büyük bir saygısızlık olur. Verdiğiniz süreye uymalarını sağlayın lütfen bakanlıkların. Geçen yıllar da bu mücadelemiz oldu ve başarıya ulaştık.

BAŞKAN – Sayın Paylan, evet, bugün de...

Teşekkür ediyoruz efendim.

Sayın Bakan, buyurun lütfen.

V.-SUNUMLAR

1.- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez’in, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunumu

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunun Sayın Başkanı, kıymetli üyeleri, kamunun değerli çalışanları, basınımızın güzide temsilcileri; şahsım ve Bakanlığım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkan, değerli üyeler; Bakanlığımız merkez teşkilatı, 12 birimde 1.224 personeliyle “enerji kaynaklarını ve doğal kaynakları verimli ve çevreye duyarlı şekilde değerlendirerek ülke refahına en yüksek katkıyı sağlamak” misyonu ve “enerjide ve doğal kaynaklarda güvenli bir gelecek” vizyonu ile hizmet vermektedir.

Sanayisi, ekonomisi ve nüfusuyla büyümekte olan ülkemizde enerji talebi sürekli artış göstermektedir. Bu enerji talebinin sorunsuz karşılanması amacıyla, millî kaynaklarımızı önceleyen stratejimiz doğrultusunda tüm enerji kaynaklarımızı milletimizin hizmetine sunmak için çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürüyoruz. Bu kapsamda, enerjinin yüksek verimle kullanılması, arz güvenliğinin tahkim edilmesi ve cari açığın azaltılmasına katkı sağlanması amacıyla “daha çok yerli, daha çok yenilenebilir” politikamızla kaynaklarımızı azami ölçüde değerlendiriyoruz.

Dünyada gelişen teknolojiler, ham madde ve petrol fiyatlarında yaşanan değişimler, petrol ağırlıklı politikalardan yenilenebilir enerji kaynakları ile doğal gazı dayalı politikalara geçiş, LNG teknolojilerindeki gelişmeler, enerji sektörünün ne kadar dinamik ve farklı gelişmelere açık olduğunu ve stratejilerimizi bu değişkenleri dikkate alarak geliştirmemiz gerektiğini göstermektedir.

Bu kapsamda, enerji alanında yerli ve yenilenebilir kaynakların öncelendiği, rekabetçi, şeffaf, katma değere ve çevresel sürdürülebilirliğe sahip, tüketicinin korunduğu, güncel gelişmeleri ve kamu-özel sektör sinerjisini dikkate alan bir stratejiyle adım atarak yenilenebilir enerjiden nükleere, bor cevherinden enerji verimliliğine kadar her alanda yenilikçi, AR-GE yoğun ve katma değeri yüksek yatırımları ülkemize kazandırdık ve kazandırmaya devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli üyeler; On Birinci Kalkınma Planı’nda yer alan politikalar çerçevesinde 2023 yılında Akkuyu Nükleer Enerji Santrali’nin devreye alınmasını, yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektrik enerjisi miktarının yükseltilmesini ve denizlerde hidrokarbon arama faaliyetlerinin artırılarak 26 adet sondaj yapılmasını hedeflemekteyiz.

Madencilik alanında çevre, iş sağlığı ve güvenliğini dikkate alarak 2018 yılında yüzde 1 olan madencilik sektörünün gayrisafi yurt içi hasıla içerisindeki payını 2023 yılında yüzde 1,3’e yükseltmeyi hedeflemekteyiz. Ayrıca madencilik sektöründe katma değer artırılarak 2023 yılında 10 milyar Amerika Birleşik Devletleri doları ihracat gerçekleştirilmesini de amaçlamaktayız.

2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı’nda yer alan Bakanlığımız sorumluluğundaki 44 tedbire ilişkin gerekli aksiyonları alarak sene sonunda önemli bir mesafe katetmiş olacağız.

Diğer taraftan, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle başlatılan ve dördüncü döneminde bulunduğumuz icraat programları kapsamında, arz güvenliğinin tahkimi, yerli ve yenilenebilir kaynakların kullanımının artırılması, enerji verimliliği, enerji ticareti, bürokrasinin azaltılması ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi başta olmak üzere, 92 eylem tamamlanmış olup 2019 yılı sonunda ise 27 ilave eylem tamamlanmış olacaktır.

Stratejilerimiz, projelerimiz ve çalışmalarımızda önceliklerimizi finansal sürdürülebilirlik, politik sürdürülebilirlik ve katılımcılık olarak belirledik. Politik sürdürülebilirlikte günlük politikalardan etkilenmeyen, hızlı, etkili, kurumsallaşmış, aynı standart ve kalitede hizmetlerin sunulacağı ve mevcut politikalarımızın geliştirilerek devam edeceği mesajını vermiştik.

Finansal sürdürülebilirlikte yatırım ortamının cazip tutulmasının önemini altı çizilerek, yatırımlarda sürekliliğin sağlanması için maksimum verimin elde edileceği politikalar geliştirdik. Katılımcılıkta tüm kesimleri dinlemek ve daha fazla bir araya gelerek iyi fikirleri sisteme ve süreçlere entegre etmek için istişare kültürünü geliştirecek, ortak akıl çerçevesinde bütün paydaşları bir araya getirecek çalışmalar yaptık.

Enerji arz güvenliği:

Elektrik enerjisi alanında arz güvenliği:

Ülkemizin elektrik enerjisine ilişkin göstergeleri inceleyecek olursak, elektrik enerjisi tüketiminde son on beş yılda ortalama yüzde 5,3 oranında artış gerçekleşmiştir. 2000’li yıllarda 130 milyar kilovatsaat seviyelerinde olan elektrik tüketimimiz yüzde 134 oranında artarak 2018 yılında 304 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşmiş olup, 2019 yılı on aylık tüketim 252,2 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşmiştir.

Son on beş yılda elektrik enerjisi üretimindeki ortalama artış ise yüzde 5,3 oranında gerçekleşmiştir. 2000’li yıllarda 129 milyar kilovatsaat seviyelerinde olan elektrik üretimimiz yüzde 136 oranında bir artışla 2018 yılında 305 milyar kilovatsaate ulaşmış olup, 2019 yılı on aylık üretim 253 milyar kilovatsaat olarak gerçekleşmiştir.

2019 yılı ilk on ayında üretilen bu elektrik enerjisinin yüzde 36’sı kömürden, yüzde 46’sı yenilenebilir enerji kaynaklarından, yüzde 17’si doğal gazdan, geri kalanı ise diğer kaynaklardan sağlanmıştır. Elektrik üretimimizde bir rekor olarak yerli ve yenilenebilir kaynakların oranı 2019 yılı ilk on ayında yüzde 64 olarak gerçekleşmiştir.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Yüzde kaç yenilenebilir?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – 48’i.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – 64’ün 48’i.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – 2000’li yıllarda 30 bin megavat seviyelerinde olan elektrik enerjisi kurulu gücümüz, 2019 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla 2 kat artarak 91.070 megavata ulaşmıştır.

2018 yılı ve 2019 yılı on aylık dönemde işletmeye alınan santrallerin toplam kurulu gücü 7.162 megavat olup, bunun toplam kurulu gücümüze oranı da yüzde 7,9’dur. Ayrıca ülkemizde 2000’li yıllarda 298 seviyesinde olan elektrik üretim santrali sayısı, 2019 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla 27 katına ulaşarak 8.112’ye yükselmiştir.

Elektrik enerjisi altyapımıza da kısaca değinmek gerekirse, içinde bulunduğumuz 2016-2020 yıllarını kapsayan uygulama döneminde elektrik iletim ve dağıtımında güncel değerlerle bu yıl sonu itibarıyla yaklaşık 41,4 milyar liralık bir yatırım gerçekleştirilmiş olacaktır.

Elektrik enerjisinin kesintisiz ve kaliteli şekilde sağlanması kapsamında, iletim sistemimizde yapılan bakım, onarım ve arıza giderme çalışmalarımızın canlı bakım şeklinde yürütülmesine de başlanmıştır. Yine hazırladığımız aydınlatma mobil takip uygulamasıyla yanmayan sokak aydınlatmalarının hızla onarılması da amaçlanmıştır. Uygulamayı telefonlarına indiren vatandaşlarımız buldukları bölgelerde yanmayan bir armatür olduğunda bunu uygulama üzerinden TEDAŞ’a bildirmekte ve mevzuatında belirtilen süre zarfında sorun giderilmezse elektrik şirketlerine yaptırım uygulanmaktadır. Şehir içerisinde yirmi dört saat, kırsalda kırk sekiz saatlik bir süre içerisinde bu onarımları yapmak zorundalar.

Arz güvenliğimizi sağlamak adına ihtiyaç hâlinde hızlı bir şekilde devreye girme kabiliyetine sahip 175 megavatlık Treyler Mobil Santrali de işletmeye alınmıştır.

Yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik üretimi konusuna gelince, Sayın Başkan, kıymetli Komisyon üyeleri; artan enerji ihtiyacının karşılanmasında enerji portföyündeki yerli ve yenilenebilir enerji payının artırılmasına yönelik çabalar sürdürülerek, yerli kömürle birlikte rüzgâr, güneş, hidrolik, jeotermal gibi yenilenebilir kaynaklarımızın enerji üretim sepetimizdeki payı artırılmış ve bundan sonra da artırılmaya devam edecektir.

Yenilenebilir enerji, arz güvenliği ve kaynak çeşitliliği sağlamanın yanı sıra düşük karbonlu ekonomiye geçiş, yenilikçi yaklaşımlar ve yeni teknolojiler sayesinde sürdürülebilir kalkınmaya olan katkısı bakımından da büyük önem arz etmektedir.

Yenilenebilir kaynaklardan elektrik enerjisi üretimini artırma çalışmaları küresel açıdan da ivme kazanmıştır. Küresel elektrik üretiminin yüzde 25'inin yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edildiği dikkate alındığında ulaşılmış olduğumuz yüzde 46'lık yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretim oranıyla ülkemiz dünya ortalamasının üstünde yer almıştır.

Yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimimiz 2000'li yıllarda 34 milyar kilovatsaat seviyesinde iken 2018 yılında 99 milyar kilovatsaate çıkmıştır. 2000'li yıllarda yenilenebilir enerji kaynaklı kurulu gücümüz 12 bin megavat seviyelerinde iken 2019 yılı Ekim ayı sonunda bu rakam 44.258 megavata ulaşmıştır. 2018 yılı ve 2019 yılı ilk on ayında işletmeye alınan sadece yenilenebilir enerji kaynaklı kurulu güç toplamı yaklaşık 5.204 megavat olup bu değer bu dönemde devreye alınan santrallerin yüzde 73'ünü oluşturmaktadır.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Bunun dağılımını verecek misiniz?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Veririz Sayın Vekilim.

Bu durum, yenilenebilir enerjiye yönelik geliştirdiğimiz politikaların meyvesini vermeye başladığının da en güzel göstergesidir.

Enerji verimliliği ve kaynakların daha etkin kullanımı kapsamında, bina ve hizmetler, enerji, ulaştırma, sanayi ve teknoloji, tarım ve diğer bütün sektörleri ilgilendiren yatay konulara yönelik 55 eylemi kapsayan Ulusal Enerji Verimliliği Eylem Planı yürürlüğe girmiştir. Enerji verimliliği konusunda önümüzdeki on yıl içinde kamu-özel yaklaşık 10 milyar dolar tutarında yatırım yapmak suretiyle takip eden on yılda bunun 3 katına yakın bir kısmını kazanma gibi bir hedef de planlanmıştır.

Ayrıca, kamu binalarında enerji verimliliği uygulamaları için Dünya Bankasından 3,8 milyon doları hibe olmak üzere, toplam 200 milyon dolar kredi beş yıl geri ödemesiz ve yirmi yıl vadeli olacak şekilde de temin edilmiştir.

Yerli kömürden elektrik üretimi:

Sahip olduğumuz tabii kaynaklarımızdan çevreyle uyumlu ve sürdürülebilirlik çerçevesinde faydalanılması bağlamında enerji ve tabii kaynaklar stratejimiz “daha çok yerli, daha çok yenilenebilir” ilkesi doğrultusunda hayata geçirilmiş olup başta yerli kömür olmak üzere yer altı kaynaklarımız azami ölçüde ekonomimize kazandırılmaktadır.

Dünyada birincil enerji arzının yüzde 27,1'i, elektrik üretiminin ise yüzde 38,5'i kömürden sağlanmaktadır. Temiz kömür teknolojilerindeki gelişmeler de dikkate alınarak yapılacak yatırımlarla yerli kömürümüz enerji arz güvenliğinde önemli bir enstrüman hâline getirilecektir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar neticesinde 2018 yılında 101,5 milyon ton yerli kömür üretimiyle tüm zamanların rekoru kırılmıştır.

Ayrıca, yerli kömür kaynaklı ilave 5 bin megavat kurulu gücündeki santralin devreye alınması kapsamında kamu uhdesinde olup üretim yapılmayan atıl kömür sahalarının özel sektör tarafından işletilmesi amacıyla ihaleler yapılacaktır.

Diğer taraftan, kömür arama ve rezerv geliştirme çalışmalarına aralıksız olarak devam edilmekte olup bu kapsamda 2005 yılında başlattığımız Kömür Arama Projesi kapsamında yapılan tespitle ülkemizin linyit rezervine 10,6 milyar ton ilave edilerek toplam rezerv 8,3 milyardan 18,9 milyar tona çıkarılmıştır.

Türkiye Taşkömürü Kurumu uhdesindeki toplam 1,5 milyar ton taş kömürü rezervi potansiyelinden daha fazla yararlanmak ve istihdamı da desteklemek için TTK ve özel sektöre daha fazla üretim hedefleri belirledik. 2018 yılında ruhsatı TKİ ve TTK uhdesinde bulunan ancak herhangi bir faaliyet yapılmayan 8 sahanın ruhsat devri ihaleleri yapılmış olup 2019 ve 2020’de de bu yöndeki çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli üyeler; doğal gazda kaynak ve güzergâh çeşitlendirme, depolama ve LNG konusuna gelince; petrol ve doğal gazın önemli ölçüde ithal edildiği dikkate alındığında arz güvenliğimizin, ithalata bağımlılığın kontrol altına alınmasıyla kaynak ve güzergâh portföyünün çeşitlendirilerek dengelenmesine bağlı olduğu açıktır.

Doğal gaz ithalatında yeni kaynak ve güzergâhlarla rekabeti artıracak çalışmalar kapsamında Orta Doğu, Orta Asya, Doğu Akdeniz, Afrika ve diğer potansiyel kaynaklardan sürdürülebilir doğal gaz temin edilmesi çalışmalarımız da devam etmektedir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; doğal gaz kullanmaya başladığımız 1987 yılında 500 milyon metreküp olan yıllık doğal gaz tüketimimiz 50 milyar metreküp seviyesini aşmıştır. 2000’li yıllarda sadece 5 şehrimizde doğal gaz kullanılmaktayken 2017’den itibaren bugüne kadar kalan son 6 ilimize ve 195 yerleşim yerine daha doğal gaz arzının sağlanmasıyla birlikte, bugün 81 ilimizin hepsine ve 530 ilçe ile beldemize doğal gaz ulaştırılmıştır.

2000’li yıllarda 1,29 milyon olan doğal gaz abone sayısı 15,81 milyona çıkmış olup ülkemiz nüfusunun yüzde 63’üne doğal gaz kullanım imkânı sunulmuştur. Doğal gaz arzı sağlanan yerleşim yerlerinin artırılması çalışmalarımız devam etmekte olup teknik ve ekonomik olarak doğal gaz arzı sağlanabilecek yerleşim yerlerinin de bir an önce doğal gaz arzına hazır hâle getirilmesi için ilgili kurumlara gerekli talimatlar verilmiştir. Son üç yılda toplam 33.220 kilometre uzunluğunda doğal gaz iletim ve dağıtım hattı inşa edilmiş olup toplam iletim ve dağıtım şebeke uzunluğu 144 bin kilometreye ulaşmıştır. Bu uzunluk dünyanın etrafını 3,5 kez dolaşacak seviyededir.

Doğal gazın yaygınlaştırılması yerleşim yerleriyle sınırlı tutulmayarak gerekli kriterleri sağlayan organize sanayi bölgelerine de doğal gaz ulaştırılması devam edecektir, enerjiye erişim kolaylaştırılacaktır. Sanayicimizin enerji alt yapısıyla ilgili eksikliklerini gidermek adına yaptığımız çalışmalarla doğal gaz sağlanan OSB sayısı 162’ye ulaşmıştır.

Doğal gaz arz güvenliği kapsamında; ilk aşamada yıllık 6 milyar metreküp gazı ülkemize, 10 milyar metreküp gazı Avrupa’ya taşıyacak olan ve yüzde 30 ortak olduğumuz yıllık 32 milyar metreküp taşıma kapasitesine sahip Güney Gaz Koridoru’nun ana omurgasını oluşturan TANAP Projesi’nin açılışı 2018 yılı Haziran ayında gerçekleştirilerek Azerbaycan Şahdeniz İkinci Fazı’ndan üretilen gazın Türkiye’ye arzı başlatılmış olup 2019 yılı Ekim sonu itibarıyla yaklaşık 3 milyar 180 milyon metreküp gaz sevkiyatı da gerçekleşmiştir. TANAP’ın Avrupa’ya gaz arz edecek kısmının çalışmaları da tamamlanmış olup 30 Kasım 2019 tarihinde gerçekleştirilecek olan “TANAP Avrupa Bağlantısı Açılış Töreni”yle Azeri gazını Avrupalı tüketicilerle buluşturmuş olacağız; Sayın Cumhurbaşkanımız ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın Aliyev’in katılımıyla bu töreni inşallah birlikte gerçekleştirmiş olacağız.

Güney Gaz Koridoru’nun Avrupa ayağını oluşturan Trans Adriyatik Gaz Boru Hattı Projesi’nin 2020 yılında ticari işletmeye alınarak, akabinde yıllık –demin ifade ettiğim gibi- 10 milyar metreküp Azeri gazının Avrupa’ya arz edilmesine de başlanmış olacak.

Rusya Federasyonu'ndan başlayarak Türkiye'nin alım terminaline ve devamında ülkemiz üzerinden komşu devletler sınırına kadar uzanan her biri yıllık 15,75 milyar metreküp doğal gaz taşıma kapasitesine sahip 2 hattan oluşan TürkAkım doğal gaz boru hatlarından biri ülkemize diğeri ise Avrupa'ya doğal gaz arzı sağlayacaktır. TürkAkım Doğal Gaz Boru Hattı'nda 2019 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla inşaat ve imalat faaliyetleri tamamlanmış olup test ve işletmeye alma çalışmaları da devam etmektedir. Bu projenin deniz bölümü inşası ise geçtiğimiz yıl 19 Kasım'da tamamlandı ve 2019 yılı sonuna kadar da inşallah kara hattındaki, kara bölümündeki çalışmaları da tamamlayarak açılışını gerçekleştirmiş olacağız. Çok kısa süre içerisinde önemli bir projeyi de ikmal etmiş olduk; bir yıldan daha kısa bir sürede Türkiye'deki kara hatlarının tamamını yapmış olduk.

İlki İzmir Aliağa'da devreye alınan Yüzer LNG Depolama ve Yeniden Gazlaştırma Ünitesi (FSRU) terminalinin ardından, günlük 20 milyon metreküplük gazlaştırma kapasitesine sahip ikinci FSRU terminalini 7 Şubat 2018 tarihinde Hatay/Dörtyol'da hizmete almıştık. LNG alanındaki yatırımlarımız, Saros Körfezi'nde ülkemizin üçüncü FSRU tesisini devreye alma çalışmalarımız da devam etmektedir.

Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama Projesi'nde doğal gaz depolama işlemine 2017 yılında başlanmış olup, hâlihazırda 600 milyon metreküp depolama hacmine ve günlük 20 milyon metreküp geri üretim kapasitesine ulaşılmıştır. Genişleme projesinin de tamamlanmasıyla depolama kapasitesinde toplam 5,4 milyar metreküpe, geri üretim kapasitesinde ise günlük 80 milyon metreküpe ulaşılabilecektir. Tuz Gölü Projesi tamamlanırken bu proje, tuz yapılarına inşa edilen dünyadaki en büyük doğal gaz deposu olacaktır.

Kuzey Marmara Doğal Gaz Depolama Projesi'nin ikinci fazı tamamlanarak bu tesisin depolama kapasitesi 2,8 milyar metreküpe, geri üretim kapasitesi ise günlük 25 milyon metreküpe ulaşmıştır. 17 Ocak 2018 tarihinde yapım çalışmalarına başlanan üçüncü faz genişleme projesi 2020 yılında tamamlanacak olup çalışma sonunda bu tesisin depolama kapasitesi 4,6 milyar metreküpe ve geri üretim kapasitesi günlük 75 milyon metreküpe ulaşacaktır.

Devam eden bu çalışmalarımızla birlikte doğal gaz depolama kapasitesi toplam 10 milyar metreküpün üzerine çıkarılarak ülkemizin doğal gaz depolama kapasitesinin yıllık ulusal tüketimimizin yüzde 20'sine ulaşması sağlanacaktır. Yapılan bu yatırımlar sayesinde, çok sert geçen kış aylarında dahi herhangi bir kesinti, kısıntı yapılmadan vatandaşlarımızın doğal gaz talebi karşılanmaktadır.

Ülkemizde artık hem elektrik hem de doğal gazda arz güvenliği sorunu kalmamıştır. Ancak ülkenin kalkınmasına paralel şekilde ihtiyaç planlaması yapılarak arz güvenliği güçlendirilmesi çalışmalarına da kesintisiz devam edilecektir.

Petrol potansiyelinin ortaya çıkarılması için gerekli adımları atarak 2019 yılının ilk dokuz ayında 117 adet petrol arama, üretim ve tespit kuyusu açılmış olup toplam 250 bin metre sondaj yapılmıştır.

Potansiyeli yüksek olan sahalarda arama, sondaj ve üretim faaliyetlerini aralıksız sürdürüyoruz. 2019 yılı başında Trakya'da Batı Çeltik ve Batı Değirmenköy sahalamızda yapılan yaklaşık 3 milyar metreküplük bir doğal gaz keşfiyle bu sahalarda yıllık 300 milyon metreküp yani yaklaşık 300 bin abonenin on yıllık ihtiyacını karşılayacak doğal gaz üretme kapasitesine ulaşacağız. Trakya'nın yanı sıra Güneydoğu Anadolu'da yapılan sondaj çalışmalarımıza hız vereceğiz.

Doğu Akdeniz havzası, dünyaca referans kabul edilen kuruluşların raporlarına göre önemli bir doğal gaz rezervine sahiptir. Doğu Akdeniz havzasında yürüttüğümüz aramacılık faaliyetleri uluslararası hukuktan kaynaklı haklarımıza dayanmaktadır. Bu kapsamda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkının

çıkarlarını da korumak adına KKTC ve ülkemiz tarafından tahsis edilen ruhsat sahalarında meşru haklarımızdan taviz verilmeden bölgedeki kapsamlı ve uzun soluklu arama ve sondaj faaliyetlerimiz kararlılıkla devam ettirilecektir.

Diğer taraftan, 3 boyutlu deniz sismik veri toplama ve sondaj çalışmalarını bağımsız ve millî imkânlarla yapabilme kabiliyetine kavuştuk. Sismik araştırma gemilerimiz Barbaros Hayrettin Paşa ve Oruç Reis’le denizlerimizde detaylı sismik aramalar yürütüyoruz. Bu kapsamda, bugüne kadar, Doğu Akdeniz’de 37 bin kilometrekare 3 boyutlu sismik veri toplanmıştır. Bu sismik aramalarla elde edilen emareler doğrultusunda derin deniz sondajlarını da millî kaynaklarımızla yapma çalışmalarımız hız kazanmıştır.

Doğu Akdeniz’de aktif olarak faaliyet gösteren 2 derin deniz sondaj gemisi ülkemize aittir. Ülkemizin ilk derin deniz sondaj gemisi olan Fatih sondaj gemisi kendi sınıfındaki en yüksek teknolojiye sahip dünyanın ilk 5 gemisi arasında yer almaktadır. Altıncı nesil teknolojiye sahip olan gemimiz aktif konumlandırma sistemi sayesinde 6 metre yükseklikteki dalga boyunda bile sabit kalarak operasyonlarını güvenli bir şekilde sürdürebilmektedir. Fatih sondaj gemimiz 30/10/2018 tarihinde Akdeniz’de faaliyetlerine başlamış ve göreve başladığı tarihten itibaren 2 adet sondaj gerçekleştirmiş olup üçüncü olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti açıklarında Magosa-1 kuyusu çalışmalarına da başlamıştır, hâlihazırda sondaj gemimiz orada çalışmalarına devam ediyor.

Fatih’in yanı sıra, 2019 Mart ayında temin edilen ve aynı teknolojik özelliklere sahip ikinci sondaj gemimiz olan Yavuz ise Karpaz bölgesinde ilk sondajını tamamlamış olup, şu anda Güzelyurt-1 lokasyonunda ikinci sondajını sürdürmektedir. Karpaz-1 kuyusuyla birlikte önceki operasyonlarda yabancı şirketlerden sağlanan servis hizmetlerinin önemli bir kısmı millî imkânlarla gerçekleştirilmiş olup nihai hedefimiz yerleştirme faaliyetlerimizi devam ettirerek yabancı servis şirketlerinden hizmet alınmadan derin deniz sondajı yapma imkânına kavuşmaktır.

Millî gemilerimizle ilk kez sondaj yaptığımız alanlardaki kuyulardan elde edilen jeolojik veriler bundan sonraki çalışmalarımıza ışık tutacaktır. Millî gemilerimizle 2020 yılı içerisinde 5 adet kuyu açarak petrol ve doğal gaz aramacılığında aktif bir strateji izlemeye devam edeceğiz.

Derin deniz aramacılığı yüksek teknoloji, yüksek maliyet ve yüksek risk içermesi nedenleriyle petrol endüstrisinin en üst düzey operasyonlarından. Memnuniyetle ifade etmek isterim ki derin denizlerde belirlediğimiz alanlardaki kuyuları tamamen millî imkânlarla ve sektör ortalamalarının altında maliyetlerle kazma kabiliyetini elde etmiş durumdayız. Türkiye’nin, tehditlere boyun eğerek Doğu Akdeniz’deki haklarından geri adım atmasını ummak boş bir beklentidir. Türkiye olarak, Doğu Akdeniz yetki alanlarıyla ilgili tavrımızı gerek açıklamalarımızla gerekse sahadaki faaliyetlerimizle net bir şekilde ortaya koymaktayız. Konuya yaklaşımımız her zaman Doğu Akdeniz’deki hidrokarbon kaynaklarının bir gerginlik değil, barış ve istikrar unsuru hâline gelebilmesi yönündedir.

Maden ve hidrokarbon aramacılığıyla ilgili her zaman söylediğimiz bir şey var: Varsa bulacağız. Bilysin isterim ki, Türkiye enerjide bağımsızlığı kendisine temel hedef olarak koymuştur. Bu hedefimiz doğrultusunda da emin adımlarla ilerliyoruz.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Kaz Dağları’nda da bulacağız.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Yerleştirme ve teknoloji geliştirme:

Sayın Başkan, değerli üyeler, kıymetli hazırım; çalışmalarımızın katma değeri yüksek alanlara yönelmesi, endüstrileşmesi ve ticarileşmesi kapsamında enerji politikalarımızda attığımız önemli adımlardan biri de yerleştirme ve teknoloji geliştirmek olup, üretim altyapısı ve teknolojinin

yerleştirilmesi noktasında ortaya koyduğumuz AR-GE, yerli üretim ve yerli istihdam şartları gelecek dönemde Türkiye'nin uluslararası alandaki rekabet gücüne büyük katkılar sunacaktır. Bu kapsamda, bizler de yenilenebilir enerji, nükleer, bor, enerji verimliliği, hidrokarbon gibi başlıca alanlarda yerleştirme için önemli mesafeler katettik. Ancak amacımız enerji teknolojilerinde Türkiye'nin adının bir marka hâline gelmesi, kalitesiyle bütün dünyada bilinmesidir.

Yerli üretim, yerli istihdam ve AR-GE zorunluluğu bulunan “Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları” (YEKA) modelini hayata geçirdik. Hayata geçirilen bu model sayesinde; bu kapsamdaki tesisler, yerli katkı oranı yüksek ve ileri teknoloji içeren aksamla kurulacaktır. Teknoloji transferi sayesinde ülkemizde yenilenebilir enerji kaynaklarında AR-GE faaliyetleri geliştirilecektir. Yenilenebilir enerji kaynakları sayesinde daha düşük fiyatlarla elektrik temin edilecektir. Kurulacak fabrikalarda ciddi anlamda yerli istihdam oluşturulacaktır.

Daha önce biner megavat olarak gerçekleştirilen güneş ve rüzgâr YEKA'larına ek olarak her biri 250 megavat olmak üzere Balıkesir, Aydın, Muğla ve Çanakkale bölgelerimizde toplam bin megavatlık YEKA RES-2 için, 30 Mayıs 2019 tarihinde yerli ve yabancı firmaların büyük ilgi gösterdiği yarışma gerçekleştirildi. YEKA RES-2 Projesi'yle birlikte 1,2 milyon hanenin elektrik ihtiyacı karşılanarak, yıllık asgari 3,5 milyar kilovatsaat elektrik üretimi gerçekleştirilecektir.

YEKA çalışmaları kapsamında üzerinde çalıştığımız farklı bir modelle, daha küçük ölçekte ülke sathında güneş potansiyelinin yüksek olduğu bölgelerde Yerli Malı Kullanım Karşılığı Tahsis (YMKT) yöntemiyle mini YEKA uygulaması hayata geçirilecektir. İlk mini YEKA yarışma ilanının 2019 sonuna kadar yapılması ve yarışmaların 2020'nin ilk çeyreğinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Bunun yanı sıra, yaptığımız düzenlemelerle güneşten elektrik üretiminde lisanssız güneş enerjisi üretimi açısından var olan ciddi potansiyelimizin değerlendirilebilmesi için çatı ve cephe tipi mini GES uygulamalarının önü de açılmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarını 2020 yılı sonrası destekleme mekanizması için çalışmalarımızda da son aşamaya gelinmiştir.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; nükleer enerji konusuna gelince, dünyada elektrik üretiminde önemli oranda kullanılan nükleer enerjiye de kısaca değinmek isterim. Günümüz dünyasında elektrik üretiminin yüzde 11'i nükleer enerjiden sağlanmaktadır. Ayrıca, yarısı Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Japonya'da olmak üzere dünyada 449 adet nükleer güç reaktörü işletme, 53 tanesi ise inşa hâlinindedir. Fransa elektrik üretiminin yaklaşık yüzde 72'sini, Güney Kore yüzde 24'ünü, Amerika ise yüzde 19,3'ünü nükleer enerjiden karşılamaktadır.

Artan elektrik enerjisi talebinin karşılanması ve ithal yakıtlara bağımlılıktan kaynaklı risklerin azaltılması açısından nükleer enerjinin arz kaynaklarımız arasına dâhil edilmesi önemli bir alternatif olup, kurulacak sıfır emisyonlu nükleer enerji santralleriyle ülkemizin elektrik enerjisi sepeti genişletilerek kaynak çeşitliliği artırılmış olacaktır.

Akkuyu Nükleer Santrali'nin temeli Sayın Cumhurbaşkanımız ve Rusya Devlet Başkanının katılımlarıyla 3 Nisan 2018 tarihinde atılarak birinci ünitesinin inşaatına başlanmıştır, ikinci ünitesi için ise 26 Ağustos 2019 tarihinde inşaat lisansı verilmiş olup üçüncü üniteyle ilgili sınırlı çalışma izni verilmesine ilişkin değerlendirme çalışmaları da devam etmektedir. Hedefimiz, cumhuriyetimizin 100'üncü yılında Akkuyu Nükleer Güç Santrali'ndeki ilk üniteyi devreye almaktır. Sinop Nükleer Güç Santrali'ne ilişkin ise Japon tarafınca yürütülen fizibilite çalışmaları tamamlanmış olup sunulan fizibilite raporu Bakanlığımız tarafından gerek takvim gerekse maliyet açısından uygun bulunmamıştır. Üçüncü santral için ise yer belirleme çalışmaları devam etmektedir.

Rusya’da nükleer enerji alanında 156 lisans ve 22 yüksek lisans öğrencimiz eğitimine devam etmekte olup mezun olarak yurda dönen 88 öğrencimiz ise görevlerine başlamıştır. Ayrıca, ülkemizde nükleer alanda mühendislik eğitimi veren bölümler açılarak ve meslek liseleri ile meslek yüksekokullarının müfredatına nükleer özelinde dersler eklenerek yetişmiş insan kaynağı geliştirilmektedir.

Tüm bu çalışmalar dışında, yerleştirme alanında Yüksek Güç ve Yüksek Gerilim Deney Laboratuvarı Projesi’nin çalışmaları da başlatılmıştır. Bu projeye, elektrik iletim ve dağıtımında kullanılan tüm malzemelerin testleri yurt dışı yerine ülkemizde yapılabilecektir. Bu yatırım sayesinde hâlihazır durumda ülkemiz elektromekanik sanayicilerinin yurt dışındaki laboratuvarlara ödediği yıllık 23 milyon avronun yurt içinde kalmasıyla ürün çeşitliliğinde, ürün kalitesinde, AR-GE faaliyetlerinde, üretici firma sayısında ve rekabet gücünde olumlu gelişmeler kaydedilecektir.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; enerji piyasalarının mali açıdan güçlü, serbestleşmiş, rekabete açık, istikrarlı ve şeffaf bir şekilde tesis edilmesi, sağlıklı işleyen bir piyasa ekonomisinin de olmazsa olmazları arasındadır. Girişimcilerin yatırımlarını daha kolay ve daha hızlı yapabileceği bir ortamın sağlanması için enerji ve tabii kaynaklar alanında öngörülebilir piyasaların oluşturulması önemli bir unsurdur. Enerji sektöründe tüketicinin korunduğu ve öngörülebilir piyasaların oluşturulması hedefi çerçevesinde kamu kuruluşlarımız yeniden yapılandırılmış ve gerekli altyapıların oluşturulmasıyla birlikte serbestleşmeye yönelik kuralların uygulanmasına devam edilmiştir.

Son dönemde gerçekleştirdiğimiz reformların sonucunda enerji sektöründe 100 milyar doların üzerinde yatırım gerçekleştirilmiş, 2002 yılında elektrik enerjisi üretiminde yüzde 40 olan özel sektörün payı bugün yüzde 81 seviyelerine gelmiştir.

Enerji Piyasaları İşletme Anonim Şirketinin işlettiği elektrik piyasasında Ekim 2019 itibarıyla kayıtlı toplam piyasa katılımcısı 1.193 olmuştur. 2019 yılı ilk on ayında fiziksel elektrik ticaretinin yüzde 40’ı EPİAŞ bünyesindeki toptan elektrik ticaretinin yapıldığı iki spot piyasada gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki spot piyasaların ticaret hacmi 68,7 milyar TL’ye ulaşmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Bir saniye efendim, ilave süre vereceğim.

Buyurun, ilave on dakika süre veriyorum efendim.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – 1 Eylül 2018’de açılan doğal gaz piyasasında aktif 44 piyasa katılımcısı bulunmakta olup 2019 yılının ilk on ayında bu piyasada 3 milyar TL hacminde doğal gaz ticareti gerçekleşmiştir.

Sektörün ve piyasanın gelişimi doğrultusunda, günlük işlemlerin yanında yıllık, hatta iki yıllık elektrik satışlarının yapılacağı uzun vadeli bir piyasa üzerinde de çalışmalarımız devam ediyor. İleri Tarihli Fiziksel Teslimatlı Elektrik Piyasası olarak da adlandırılan Vadeli Elektrik Piyasası’nı (VEP) 2020 yılının sonlarına doğru katılımcıların hizmetine sunmayı hedefliyoruz. Böylece, piyasa katılımcıları, ileri tarihli elektrik ticaretlerini VEP’te yapacakları işlemlerle gerçekleştirebileceklerdir.

Bunun yanı sıra aylık, çeyrek ve yıllık vadelerde fiziksel teslimatlı doğal gaz ticareti yapılmasına imkân sunacak vadeli doğal gaz piyasasının kurulmasıyla ilgili çalışmalar da devam etmektedir. Geliştireceğimiz vadeli piyasalar, katılımcılarımızın risklerini yönetmelerinde önemli bir araç olacaktır. Vadeli ürünlerle, piyasamızdaki öngörülebilirliğin daha da güçlenmesi, derinliğin ve rekabetin artması hedeflenmektedir. Yeni piyasaya ek olarak, elektrikte dış ticaretin de artırılması amacıyla, gerekli teknik ve finansal altyapı kurularak piyasa altyapısının yurt dışına yönelik kapasitesi artırılacak olup Avrupa elektrik piyasalarıyla iş birliği güçlendirilecektir.

Sürdürülebilir Enerji ve Çevre:

Sayın Başkan, değerli üyeler; enerji ve tabii kaynaklardaki çalışmalarımızı çevre ve iklim değişikliği hususlarını bir arada değerlendirerek daha sürdürülebilir, çevreyle uyumlu bir şekilde yürütmeyi hedeflemekteyiz. Bu doğrultuda, çevrenin korunmasına ve iklim değişikliğiyle mücadeleyle ülkemizin menfaatleri doğrultusunda katkı sağlamaya devam edeceğiz.

Şu an atmosferde biriken sera gazlarındaki en çok azaltımın gelişmiş ülkeler tarafından yapılması beklenmektedir. İklim değişikliğiyle mücadele kapsamında, adaletin sağlanması çerçevesinde, Paris İklim Anlaşması'nda yer alan bazı belirsizliklerin giderilerek daha adilane bir düzen sağlanması için girişimlerimiz devam etmektedir.

Diğer taraftan, yenilenebilir enerji kaynaklı elektrik enerjisi üretim tesislerinin artışı sayesinde 2019 yılında 2,7 milyon ton karbondioksit emisyonu engellenecek olup 2023 yılına kadar toplam 18 milyon tonun üzerinde emisyon engellenecektir.

Çalışmalarımızda çevre hassasiyeti ön planda tutulmaktadır. Bakanlığımız tarafından şehirleşme ve çevresel etkiler dikkate alınarak madencilik faaliyetleri kısıtlanabilmekte, çevre ve insan sağlığına zarar verdiği tespit edilen madencilik faaliyetleri gerekli önlemler alınmaya kadar durdurulmaktadır. Yasalara uygun ve çevreye saygılı olarak yürütülen madencilik faaliyeti sonrasında terk edilen ilgili sahanın çevreyle uyumuna ilişkin rehabilitasyonu da zorunlu kılınmıştır. Bu sayede, madencilik faaliyetleri biter bitmez sahalar eski haline getirilerek bu sahaların çevreyle uyumlu bir biçimde değerlendirilmesi sağlanmaktadır.

Diğer taraftan, Bakanlığımız koordinasyonunda, 12 Nisan 2018 tarihinde, Elektrik Dağıtım Hizmetleri Derneği (ELDER), Türkiye Doğal Gaz Dağıtıcıları Birliği (GAZBİR), Petrol Sanayi Derneği (PETDER), Kömür Üreticileri Derneği (KÖMÜRDER) ve diğer STK'ler arasında ağaç dikimine yönelik ağaçlandırma kampanyası protokolü imzalanmıştır. Bu konu, Bakanlığımız tarafından Orman Genel Müdürlüğüyle koordineli olarak yakinen takip edilmekte olup ağaç dikim süreci devam etmektedir. Bu protokol kapsamında 5 milyon fidanı toprakla buluşturmuş olacağız.

Madencilik:

Madencilik sektörüne ilişkin bilgi vermek gerekirse, Türkiye, endüstriyel ham maddeler, metalik madenler, enerji ham maddeleri ve jeotermal kaynaklar açısından zengin bir ülkedir. Günümüzde dünyada üretimi yapılan yaklaşık 90 çeşit madenin 77 çeşidi ülkemizde bulunmakta olup bunun 50'den fazla mineral çeşidi ise üretim için yeterli miktar ve kalitededir. Yer altı kaynaklarımızı etkin şekilde değerlendirmek kapsamında yapılan çalışmalarla 2002 yılında yaklaşık 700 milyon dolar olarak gerçekleşen maden ihracatımız 2018 yılında 4,56 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz maden ve enerji ham madde kaynak potansiyelinin tam olarak ortaya konması için çalışmalarımıza yoğun şekilde devam ediyoruz. 1935 yılından bu yana yapılan 9,5 milyon metre sondajın 3,5 milyon metresi son üç yılda yapılmıştır. Ayrıca, yıllık 60 bin adet olan analiz/test kapasitemiz yaklaşık 500 binin üzerine çıkmıştır. Havadan jeofizik görüntüleme çalışması kapsamında 920 bin kilometrekare alan taramasıyla yerin altına fotoğrafını çektik. Bu çalışmayla birlikte bütün ülke sathının maden röntgeni çekilmiş olup, bu doğrultuda jeokimya ve jeofizik haritaları da hazırlanmaktadır. Öte yandan, Afrika ve Asya'da 4 altın 1 volfram sahası alınmış ve yurtdışında ilk defa maden sahası sahibi olunmuştur. Toplam 1.900 kilometrekare olan bu sahalar uçakla taranarak jeofizik veriler toplanmış ve detay etüt çalışmalarına başlanmıştır.

Maden kaynaklarımızın ortaya konması için sadece son beş yılda yürütülen çalışmalar neticesinde 3,4 milyar ton kömür, 334 ton altın, 5 milyon ton kurşun-çinko, 4,2 milyon ton bakır, 1,6 milyar ton demir, 51 milyon ton krom, 1,3 milyar ton feldispat, 200 bin ton nadir toprak elementi ve 15 bin ton uranyum başta olmak üzere birçok madene ait önemli rezervler tespit edilmiştir.

Bugün, Türkiye’de madenlerde 130 binden fazla çalışan olup, yatırımcıları teşvik ederek istihdamda artış sağlayacağız. İstihdam artışının yanı sıra verimliliği artırmak için yaygınlaştırılan mekanize üretim sistemiyle taş kömürü üretim kapasitemizin en az 2 katına çıkarılması ve maden kazalarının en aza indirgenmesi sağlanacaktır.

Alınan kararlar ve yapılan düzenlemeler çerçevesinde, madencilik sektörünün daha sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması sağlanmış, iş süreçlerindeki zaman azaltılarak hizmet sunumu hızı yükseltilmiş, işlemler günlük yapılabilir hâle gelmiş, saha denetimlerine standardizasyon getirilerek denetimlerde etkinlik sağlanmıştır.

Bakanlığımız genelinde yayımlanan Hizmetlerde İşlemlerin Basitleştirilmesi Genelgesi’yle yatırımcılara büyük kolaylık sağlanarak işlemlerin hızlı ve etkin şekilde yürütülmesi ve bürokrasinin azaltılması sağlanmıştır. İşlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi amacıyla başlatılan “e-Maden Projesi” de devreye alınmıştır.

Bor mineralinin uluslararası alanda da pazar bulması noktasında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Eti Maden dünya bor sektörünün lideri olarak 2005 yılında dünya bor talebinin yüzde 36’sını karşılarken, bugün dünya bor pazarının yüzde 59’una hâkim konuma gelmiştir. Bor madenciliğinden bor kimyasalları üretimine geçiş yaparak başlattığımız değişim sürecini, ileri teknoloji bor ürünlerine geçiş ve katma değeri yüksek stratejik bir yapıya tırmanışla taçlandırıyoruz. Bu doğrultuda, millî savunma açısından önemli olan aynı zamanda yurt dışı piyasasına sahip bor karbür üretim tesisinin temelini geçtiğimiz ay attık.

Bazı kıymetli madenlerimizin ham olarak düşük bedellerle yurt dışına çıkarılmasının önüne geçmek, kritik ve stratejik madenlerin yurt içinde işletilmesi şartıyla uç ürünlere dönüştürülmesini sağlamak için geliştirilen modeller hem istihdam artıracak hem de sektörün büyümesine katkı sağlayacaktır. Bu sayede tabii kaynaklarımızı ve madenlerimizi yurt dışına ham madde şeklinde değil, uç ürün ya da ileri teknoloji ürünler olarak ihraç edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayıştay Başkanlığının internet sayfasında yayımlanan Bakanlığımız 2018 yılı Denetim Raporu’nda toplam 6 bulgu yer almış olup, bunlardan 2 tanesi mülga Maden İşleri Genel Müdürlüğüne, 4 tanesi ise Bakanlığımız merkez teşkilatına aittir. Denetim Raporu’nda yer alan bulguların tümü için Sayıştay Başkanlığı tarafından sadece öneride bulunulmuş, yapılan bu önerilere göre işlem yapılması için ilgili bütün birimlere gerekli talimatlar verilmiştir.

Komisyonara arz ettiğim üzere, Bakanlığımız geniş bir yelpazeye sahip iki önemli sektör olan “enerji” ve “tabii kaynaklar” alanlarını düzenlemekte ve yönetmektedir. Bütün bu çalışmalarını yürütürken, kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda, kamu kaynağının mümkün olduğunca etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını amaçlıyoruz.

Bakanlığımız 2018 yılı bütçesi başlangıç ödeneği 2 milyar 386 milyon 508 bin TL olup, genel aydınlatma giderleri ile bağlı kuruluşlara yatırım transferleri için 229 milyon 660 bin TL eklenmesi ve devlet hakkı paylarından İçişleri Bakanlığına 88 milyon TL pay aktarılması sonucu 2018 yılı bütçe ödeneği toplamı 2 milyar 528 milyon 168 bin Türk lirası olmuştur. Bu tutarın 2 milyar 350 milyon 101 bin 185 Türk lirası harcanmış olup, harcanmayan 178 milyon 66 bin 815 Türk liralık ödenek yıl sonunda iptal edilmiştir. Oluşan bu kesin hesap rakamlarına bağlı olarak, 2018 yılı bütçe gerçekleştirme oranı yüzde 93’tür.

Bakanlığımız merkez teşkilatı için 2020 yılı bütçe teklifi 3 milyar 319 milyon 102 bin Türk lirası olup, bağlı ve ilişkili kuruluşlarla (MAPEG, MTA, TAEK, EPDK, NDK, BOREN, NATEN) birlikte teklif edilen toplam bütçe tutarı 4 milyar 182 milyon 274 bin Türk lirasıdır. Bakanlığımız bütçe teklifinin ülkemiz 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi içindeki oranı yüzde 0,38'dir.

Sözlerime son verirken, 2020 yılı bütçesinin milletimiz, devletimiz ve Bakanlığımız için hayırlara vesile olmasını diliyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN – Sayın Bakanımıza sunuşları için çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, sunumlarını yapmak üzere Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı Sayın Mustafa Yılmaz'a söz veriyorum.

Süreniz on dakikadır.

Buyurun lütfen.

2.- EPDK Başkanı Mustafa Yılmaz'ın, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunumu

EPDK BAŞKANI MUSTAFA YILMAZ - Sayın Komisyon Başkanım, Sayın Bakanım, Plan ve Bütçe Komisyonunun çok değerli üyeleri, saygıdeğer milletvekilleri; Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kıymetli vakitlerinizi çok almamak için, Kurumumuzun bu yıl gerçekleştirdiği faaliyetler ile 2020 yılında yapacağı çalışmalar hakkında sizlere bazı temel bilgileri kısaca arz edeceğim.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu olarak bu yıl 18'inci kuruluş yıl dönümünü idrak ediyoruz. Kurulduğumuz günden bugüne, enerji piyasalarının serbestleştirilmesi, rekabete açılması ve rekabetten sağlanan faydaların tüm kesimlere hakkaniyetle bölüştürülmesi için çalışıyoruz. Bu amaçla, düzenleme ve denetimimize tabi olan sektörlerde piyasaya giriş çıkış izinlerini yani lisansları veriyoruz; tüm paydaşlarımızla iş birliği ve etkileşim içerisinde, piyasaların işleyişine ilişkin kuralları belirliyoruz; rekabetin olmadığı veya henüz tekemmül etme aşamasında olan piyasa faaliyetlerine ilişkin tarifeleri onaylıyoruz; piyasaları izliyor, piyasada faaliyet gösterenleri denetleyerek gerektiğinde idari yaptırım uyguluyoruz; tüketicilerimizin hak ettiği en yüksek kalitede enerji ve hizmet satın alması için çalışıyoruz.

2019 Ekim ayı itibarıyla elektrik piyasalarında 2.385, doğal gaz piyasasında 322, petrol piyasasında 13.488 ve LPG piyasasında 11.090 lisanslı oyuncu bulunmaktadır.

Enerji piyasalarının işleyişine ilişkin kurallarımızı, piyasa izleme faaliyetlerinden elde ettiğimiz sonuçlar ve dünyadaki gelişmeler ışığında sürekli olarak gözden geçiriyoruz. Gayemiz, iyi işleyen enerji piyasalarına sahip olmak ve ülkemizin bir bölgesel ticaret merkezi olma hedefine katkı sağlamak. Bu çerçevede, Kurumumuz, 2003 yılından itibaren piyasada faaliyet gösteren ve göstermek isteyenlere lisans vermeye başlamıştır. Elektrik piyasasında verilen lisanslar kapsamında, bugüne kadar özel sektöre ait yaklaşık 46.306 megavat kurulu gücündeki yeni kapasite sisteme dâhil edilmiştir. Lisanssız kapasitemiz ise 2019 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla 5.788 megavata ulaşmıştır.

2019 yılı içerisinde 31 Ağustos tarihi itibarıyla tüm işlemleri tamamlanarak işletmeye alınan yeni kapasite miktarı 1.777 megavatır. Bu kapasitenin 1.326 megavatlık kısmı özel sektöre ait lisanslı projelere ve 451 megavatlık kısmı lisanssız projelere aittir.

Lisanssız üretim faaliyeti hızla gelişmektedir. Başta AB olmak üzere gelişmiş ülkelerdeki genel trende uygun olarak ülkemizde de kendi elektriğini üreten ve ihtiyaç fazlasını da elektrik dağıtım sistemine aktaran tüketiciler yaygınlaşmaktadır. Bu kapsamda, 9 Mayıs 2019 tarihli ve 1044 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı'yla lisanssız elektrik üretimindeki üst sınır 5 megavata çıkarılmış ve yaptığımız düzenlemelerle binaların çatılarına kurulan panellerden elektrik üretimi özendirilmiştir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı kurulu gücümüz EPDK'den önce yani 2002 yılında toplam kurulu gücün yüzde 38,5'i düzeyinde iken 2019 Ağustos sonu itibarıyla toplam kurulu gücün yüzde 48'i seviyesine ulaşmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretimin artmasında YEKDEM mekanizması önemli bir rol oynamıştır. Yıllar içinde YEKDEM'e dâhil olan kapasite tedricen artmıştır. 31 Ekim 2019 tarihi itibarıyla YEKDEM kapsamında toplam kurulu gücü 20.921 megavat olan 777 tesis bulunmaktadır.

Enerji sektöründe yaşanan teknolojik dönüşüm sürecinde sektöre yol göstermek ve gerekli düzenleyici altyapıyı hazırlamak amacıyla çalışmalarımız devam etmektedir. Bu kapsamda elektrik depolama, akıllı şebekeler, talep tarafı katılımı gibi hususlarda çalışmalar yapılmakta ve sektör yönlendirilmektedir.

Kurumumuz tarafından Ekim 2019 itibarıyla doğal gaz piyasasında 72 adedi dağıtım lisansı olmak üzere toplam 322 adet lisans verilmiştir.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan önce, 2002'de sanayi ile konutta 5 şehrimize, sanayide yalnız 9 şehrimize giden doğal gaz altyapısı, 2003 yılından itibaren gerçekleştirdiğimiz dağıtım lisansı ihaleleri ve BOTAŞ iletim hattı genişlemesine bağlı olarak gelişmiştir. 2019 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla 81 il merkezimizin tamamında ve 529 ilçe ve beldemizde doğal gaz kullanılmaktadır. 2019 yılı sonunda doğal gaz kullanan ilçe ve belde sayımız ise 550'ye ulaşacaktır.

Diğer taraftan, Kurumumuz düzenlemeleri çerçevesinde 1 Eylül 2018 tarihinde EPİAŞ bünyesinde devreye alınan Organize Toptan Doğal Gaz Satış Piyasasıyla ülkemiz, bölgesinde doğal gaz borsası kuran ilk ülke konumuna geçmiştir. Böylelikle ülkemizin doğal gaz ticaret merkezi olması hedefine yönelik çok önemli bir adım daha atılmıştır.

Ayrıca, 2019 Eylül ayında yürürlüğe giren Spot Boru Gazı İthalat Miktarı ve Uygulama Yönteminin Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar kapsamında kısa vadeli kontratlarla ucuz gaz alımı yapılabilmesi için sınır ötesi doğal gaz boru hatlarındaki taşıma kapasitesinin bir kısmı spot ithalata ayrılmıştır. Böylece spot boru gazı ithalatı lisansına sahip şirketler boru hattı üzerinden aylık, üç aylık ve yıllık kontratlarla gaz alabilme imkânına kavuşmuşlardır. Bu düzenlemeyle doğal gaz piyasasında daha fazla rekabetin oluşmasını ve kullanılmayan kapasitelerin de kullanılabilir hâle getirilmesini hedefliyoruz. Yapılan tüm düzenlemeler, alınan kararlar önümüzdeki yıllarda süresi dolacak doğal gaz kontratlarının yenilenmesi sürecinde ülkemizin müzakere pozisyonunu da güçlendirmeye hizmet etmektedir.

Elektrik ve doğal gaz gibi akaryakıt piyasalarımız da geliyor, büyüyor. Son on yıllık süre zarfında akaryakıt tüketimi yüzde 47 artarak 27,8 milyon tona çıkmıştır. Akaryakıt Kalite İzleme Sistemi oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalarda, ülkemizde piyasaya arz edilen akaryakıtın yüzde 99'undan fazlasının yani neredeyse tamamının teknik düzenlemelere uygun olduğu görülmüştür. Bu başarı oranıyla ülkemiz Avrupa'da en fazla akaryakıt tüketilen 6 büyük ülke arasında, akaryakıt kalitesi açısından ise ilk sırada yer almıştır. Diğer bir ifadeyle Avrupa'nın en kaliteli akaryakıtı ülkemizde tüketilmektedir.

Akaryakıt piyasasında bugün itibarıyla toplam 6 adet rafinerici lisansı bulunmaktadır. Bunlardan 4 tanesi TÜPRAŞ'a, bir tanesi STAR Rafinerisine, bir tanesi de hazırlık aşaması devam etmekte olan Ersan Petrol Sanayisine aittir.

Bunun yanı sıra akaryakıt piyasasında Ekim 2019 itibarıyla; 6 rafinerici, 98 dağıtıcı lisansı, 34 iletim lisansı, 13 işleme lisansı, 73 taşıma lisansı, 96 depolama lisansı, 126 madeni yağ lisansı, 38 serbest piyasa kullanıcı lisansı, 69 ihrakiye teslimi lisansı ve 12.935 bayilik lisansı olmak üzere, toplam 13.488 lisans sahibi bulunmaktadır.

Çevre dostu kabul edilen LPG'nin ülkemizde yaygınlaşması için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu olarak önemli adımlar attık. Bugün Türkiye; dünyanın en büyük 15'inci LPG pazarı. 2018 yılında ülkemiz otogaz kullanımında Güney Kore'yi geçerek 1'inci sıraya yükselmiştir. Türkiye, otogaz kullanan araç sayısı ve istasyon sayısı bakımından ise dünya lideri konumunu devam ettirmektedir.

Kurumumuz tarafından verilen lisanslar kapsamında LPG piyasasında 2019 yılı Ekim ayı itibarıyla 99 LPG dağıtıcı, 105 LPG depolama, 58 LPG taşıma, 11 LPG tüp imalatı, 85 LPG tüp muayenesi, tamiri ve bakımı ve 10.732 otogaz bayilik lisansı olmak üzere, toplam 11.090 lisans sahibi bulunmaktadır.

LPG piyasasıyla ilgili olarak 2019 yılı içerisinde -ekim sonu itibarıyla- 10 adet LPG dağıtıcı lisansı, 3 adet LPG depolama lisansı, 1 adet taşıma lisansı, 1 adet LPG tüp muayenesi, tamiri ve bakımı ve 950 adet otogaz bayilik lisansı olmak üzere, toplam 965 adet lisans verilmiştir.

LPG piyasasında önce lisans tadil başvuruları 15 Ağustos 2017 tarihi itibarıyla elektronik olarak alınmaya başlanmıştır. 2019 yılı başından itibaren ise tüm lisans işlemleri yalnız elektronik ortamda kabul edilmekte, fiziki evrakla başvuru kabul edilmemektedir. Bugüne dek 7.112 başvuru elektronik sistem üzerinden kabul edilerek değerlendirmeye alınmıştır.

Bilindiği üzere, özellikle ülkemiz gibi enerji ithalatçısı olan ülkelerde enerji fiyatları; enflasyondan, döviz kurlarından ve petrol fiyatlarından önemli oranda etkilenmektedir. Bu parametrelerde yaşanan gelişmelerle yatırımlara ve işletme gereklerine bağlı olarak zaman zaman fiyat ayarlamalarına gidilebilmektedir. Kurumumuz da bu kapsamda düzenlemeye tabi olan tarifeleri -elektrik ve doğal gazda şebeke faaliyetleriyle elektrikte nihai tüketici fiyatları- mevzuatta belirlenen usul ve esaslar dâhilinde gözden geçirmekte, gerekli görülen ayarlamaları yapmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2020 yılı bütçe teklifinde kurumumuzca elektrik piyasasından 52 milyon TL, doğal gaz piyasasından 50 milyon TL, petrol piyasasından 151 milyon TL, LPG piyasasından 28 milyon TL olmak üzere, toplam 281 milyon TL gelir elde edilmesi öngörülmüştür. Buna ek olarak iletim ek ücreti karşılığında 51 milyon TL gelir elde edileceği tahmin edilmiştir.

Bu çerçevede, diğer gelirlerle ret ve iadelerle birlikte 2020 yılı bütçe toplamı 329 milyon 337 bin TL'dir. Bu tutarın 154 milyon 437 bin TL'sini mal ve hizmet alım giderleri, 113 milyon 680 bin TL'sini personel giderleri ve Sosyal Güvenlik Kurumu primi giderleri, 47 milyon 600 bin TL'sini sermaye gideri, 13 milyon 620 bin TL'sini ise cari transfer giderleri oluşturmaktadır. Mal ve hizmet alım gideri olarak tahmin edilen 154 milyon 437 bin TL'nin 117 milyon 430 bin TL'si yapılan protokoller çerçevesinde petrol ve LPG piyasalarının denetimi ve kontrolü amacıyla İçişleri Bakanlığı; Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığına, "ulusal marker" üretimi ve temini amacıyla Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumuna aktarılacak olan tutarlar ile laboratuvar analiz ücretleri ve akredite laboratuvar ve denetim çalışmalarında kullanılacak kiralık taşıt ve telefon giderlerinden oluşmaktadır.

Kurumumuzun 2021 yılı bütçe rakamı 336 milyon 521 bin TL, 2022 yılı bütçe rakamı ise 342 milyon 20 bin TL olarak tahmin edilmektedir.

Sözlerime son verirken şahsım ve Kurumum adına 2020 yılı bütçesinin ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyor, çalışmalarınızda muvaffakiyetler diliyorum.

Saygılarımla.

BAŞKAN – Evet, Sayın Yılmaz’a çok teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, şimdi, sunumunu yapmak üzere Nükleer Düzenleme Kurumu Başkanı Sayın Zafer Demircan’a söz veriyorum.

Buyurun efendim.

Süreniz on dakika.

3.-Nükleer Düzenleme Kurumu Başkanı Zafer Demircan’ın, 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) hakkında sunumu

NÜKLEER DÜZENLEME KURUMU BAŞKANI ZAFER DEMİRCAN – Plan ve Bütçe Komisyonunun Saygıdeğer Başkanı, değerli üyeler, Sayın Bakanım, değerli hazırun; öncelikle hepimizi şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Türkiye’de nükleer ve radyasyon uygulamalarının koordinasyonu ve düzenlenmesine yönelik ilk kurum 1956 yılında Atom Enerjisi Komisyonu Genel Sekreterliği olarak kurulmuştur. 1983 yılında gelişen güvenlik ilkeleri ışığında ulusal yapı yeniden düzenlenmiş ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumu kurulmuştur. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu bünyesinde sürdürülmekte olan düzenleyici ve denetleyici fonksiyonlar, uluslararası gereklilikler dikkate alınarak 702 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’yle idari ve mali açıdan daha güçlü ve bağımsız bir yapı olan Nükleer Düzenleme Kurumu bünyesinde yeniden düzenlenmiştir. Kurul Başkanı ve Kurul üyeleri 5 Şubat tarihinde atanmış olup 12 Şubat tarihinde Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu huzurunda yemin ederek göreve başlamışlardır.

Kurumumuz, barışçıl kullanım ilkesi esas alınarak, nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetlerin yürütülmesi sırasında; çalışanların, halkın, çevrenin ve gelecek nesillerin iyonlaştırıcı radyasyonun olası zararlı etkilerinden korunmasına yönelik uygulanması gereken temel ilke ve esaslar ile tarafların sorumluluklarını belirlemek ve bu faaliyetler üzerinde düzenleyici kontrol yetkisini kullanmak amacıyla kurulmuştur.

Kurumumuzun aslı görevi, nükleer tesisler ve radyasyon tesislerinin kurulması, işletilmesi ve nihai ömrü tamamlandığında uygun şekilde bertarafının yapılmasında nükleer güvenlik ve radyasyon güvenliğini temin etmek üzere gerekli düzenleyici kontrol ve denetim işlemlerini gerçekleştirmek ve bu kapsamda kamu ve özel kuruluşların sorumluluklarını belirlemektir.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; mevcut durumda, Kurumumuz, mevzuatla kendisine verilen görev ve yetkileri; Türkiye Atom Enerjisi Kurumundan bir yıla kadar Kurumumuzda geçici görevli olarak görevlendirilen 98 personel ile kamu kurum ve kuruluşlarından Kurumumuzda görevlendirilen 23 personel ve 4’ü de kadrolu personel olmak üzere, 130 personel eliyle yürütmektedir. Kurumumuz adına yetiştirilmek üzere yurt dışına gönderilecek yaklaşık 130 öğrencinin işlem süreçleri devam etmektedir.

702 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kapsamında; Nükleer Düzenleme Kurumu Teşkilat Yönetmeliği, Nükleer Düzenleme Kurumu İnsan Kaynakları Yönetmeliği, uzmanlık yönetmelikleri gibi toplam 6 idari yönetmelik hazırlanmış olup Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 20’ye yakın teknik yönetmeliklere ilişkin taslak çalışmalara devam edilmekte olup 3 adet Teknik Yönetmelik Taslağı görüşe açılmıştır.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; Nükleer Düzenleme Kurumu, 25 Nisan 2019 tarihi itibarıyla nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyonla ilgili düzenleyici faaliyetlere ilişkin iş ve işlemleri Türkiye Atom Enerjisi Kurumundan devralmıştır. 2010 yılında Rusya Federasyonu'yla imzalanmış olan Hükümetler Arası Anlaşma kapsamında yürütülmekte olan Akkuyu Nükleer Santrali'ne ilişkin; Akkuyu Nükleer Santrali 1'inci ünitesi için sınırlı çalışma izni ve inşaat lisansları, 2017 Ekim ve 2018 Nisan aylarında, 2'nci ünite sınırlı çalışma izni ise 2018 Kasım ayında verilmiştir. Akkuyu Nükleer Santrali'nin 2'nci ünitesi inşaat lisansı, 2019 Ağustos ayında tamamlanmıştır. Akkuyu Nükleer Santrali'nin 3'üncü ünite lisans başvurusunun değerlendirme süreci ise hâlen devam etmektedir.

Akkuyu Nükleer Güç Santrali Projesi, yer seçimi ve saha karakterizasyonu aşamalarından başlayarak işletmeden çıkarma da dâhil olmak üzere projenin tüm aşamalarında Nükleer Düzenleme Kurumu denetimine tabidir. Kurumumuz konusunda yetkin, yerli ve yabancı gözetim firmalarıyla birlikte inşaat-saha ve ekipman-imalat denetimi faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bu kapsamda Kurumumuz tarafından yerinde inceleme, tespit ve denetim yapmak üzere inşaat-saha denetimi için 5, ekipman-imalat denetimi için 8 gözetim uzmanı olmak üzere 13 uzman yerleşik olarak görevlendirilmiştir.

2019 yılı içerisinde Kurumumuz denetçileri ve gözetim uzmanları tarafından 113 adet imalat denetimi ve 144 adet inşaat-saha denetimi gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, Nükleer Düzenleme Kurumu denetimlerine ek olarak tesisler, yetkilendirilmiş bağımsız nükleer denetim kuruluşları vasıtasıyla ulusal ve uluslararası gerekliliklere göre sürekli olarak denetlenmektedir. Bu kapsamda, bağımsız üçüncü taraf denetim ve gözetimi yapmak üzere yerli ve yabancı 6 firma Kurumumuzca yetkilendirilmiştir. Mevcut durumda Akkuyu Projesi'nde 4 firma bağımsız üçüncü taraf gözetim faaliyeti gerçekleştirmektedir.

Söz konusu firmalar tarafından 2019 yılı içerisinde 1.900 adedi saha-inşaat faaliyetlerine yönelik 2.500 adedi ise ekipman-imalat faaliyetlerine yönelik olmak üzere 4.400 adet denetim ve gözetim faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde tıp, endüstri, tarım, AR-GE, test, güvenlik ve benzeri amaçlarla kullanılan radyasyon kaynakları için toplam 7.500 lisanslama işlemi gerçekleştirilmiştir. Lisans almak üzere başvuru alan 32 radyasyon tesisi ile 57 radyasyon alanı için mekânsal tasarım ve zırhlama proje uygunluk raporları hazırlanmıştır.

Radyasyon güvenliği denetimine yönelik 2019 yılı içerisinde lisanslama öncesi Türkiye Atom Enerjisi Kurumu personeliyle birlikte Kurumumuz denetçileri tarafından 3.004 kuruluşta 4.273 tesis, cihaz, laboratuvarın; lisanslama sonrası 259 kuruluşta 1.039 tesis, cihaz ve laboratuvarın denetimi gerçekleştirilmiştir.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; 2020 yılı içerisinde Kurumumuz tarafından Akkuyu Nükleer Santral Projesi kapsamında 344 saha ve inşaat denetimi, 480 ekipman ve imalat denetiminin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu sayılara bağımsız üçüncü taraf gözetim firmalarının yapacakları faaliyetler dâhil değildir.

2020 yılı içerisinde Kurumumuz tarafından radyasyon güvenliğine yönelik olarak 330 kuruluşta 4.500 yerinde inceleme, 600 kuruluşta ise 1.500 tesis ve cihazın radyasyon güvenliği denetimi yapılacaktır.

Nükleer maddelerin ve nükleer tesislerin emniyeti, radyasyon kaynakları ve radyasyon tesislerinin emniyeti, nükleer güvence kapsamında nükleer madde sayım ve kontrolü, nükleer silahların yayılmasının önlenmesine yönelik ihracat kontrolü, nükleer maddeler ve stratejik malzemelerin ithalatı konularında düzenleyici ve denetleyici faaliyetler ayrıca yürütülmektedir.

Diğer ülkelerin düzenleyici kurumlarıyla yapılan ikili iş birliği anlaşmaları... Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatının ve Avrupa Birliğinin nükleer güvenliğe ilişkin misyonları ve teknik iş birlikleri vasıtasıyla Kurumumuzca hâlihazırda devam eden lisanslama ve denetim faaliyetlerine destek sağlanmakta ve Kurum altyapısını güçlendirmektedir.

Sayın Başkan ve değerli üyeler; Nükleer Düzenleme Kurumunun 2020 yılı bütçe teklifi toplam 147 milyon 139 bin liradır. Bu bütçenin yaklaşık 82 milyon lirası yatırım giderlerine, 29 milyon lirası personel giderlerine, 35 milyon lirası ise mal ve hizmet alım giderlerine ayrılmıştır.

2020 yılı gelir tahminimiz 147 milyon 139 bin liradır. Kurumumuzun gelirlerinin, giderlerini karşılaması esastır.

Nükleer Düzenleme Kurumu 2019 yılında faaliyetine başlamış olmasından dolayı Kurumumuza ilişkin hazırlanmış herhangi bir Sayıştay denetim raporu mevcut olmamakla birlikte, 2019 yılına ilişkin faaliyetlerimizin Sayıştay denetimi devam etmektedir.

2020 yılı bütçesinin Kurumumuza ve ülkemize hayırlı olmasını diler, saygılar sunarım.

BAŞKAN – Sayın Demircan’a çok teşekkür ediyorum.

Birleşime beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 11.24

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.34

BAŞKAN: Lütfi ELVAN (Mersin)**BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Abdullah Nejat KOÇER (Gaziantep)****KÂTİP: Şirin ÜNAL (İstanbul)**

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, 20'nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Müzakerelere başlıyoruz.

Arkadaşlar, lütfen yerlerinize oturunuz.

Arkadaşlar, beş dakika süre verdik ama tüm bürokrat arkadaşların maşallah hepsi dışarı çıkmışlar; lütfen, hemen içeri alalım, hemen...

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, siz de bürokrattınız; unutmayın.

BAŞKAN – İdik...

Sayın Girgin, buyurun lütfen...

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Tanıtım yapmadınız Başkan.

BAŞKAN – Pardon.

Evet, Bakan Yardımcılarımızdan başlayarak kendinizi tanıtırsanız arkadaşlar.

Buyurun.

(Bürokratlar kendini tanıttı)

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum arkadaşlar.

Sayın Girgin, buyurun.

II.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER (Devam)

A)KANUN TEKLİFLERİ (Devam)

1.- 2020 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ile 2018 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ve Sayıştay tezkereleri (Devam)

a)Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Devam)

b)Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (Devam)

c)Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü (Devam)

ç)Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (Devam)

d)Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (Devam)

e)Nükleer Düzenleme Kurumu (Devam)

f)Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü (Devam)

g)Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (Devam)

SÜLEYMAN GİRGİN (Muğla) – Teşekkürler Başkan.

Sayın Bakan, değerli Komisyon üyeleri, değerli bürokratlar, basınımızın değerli emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, bugün sizlere Sayıştay raporları, enerji, ekonomi, çevre –sacayağı- enerjide dışa bağımlılık, termik santrallerdeki baca gazı arıtma tesislerinin durumu, redevans ve garantiler hakkında birtakım değerlendirmelerde bulunmak istiyorum.

Bir de en son olarak da bir maden işçisinin yirmi saniyelik bir video mesajı var, onu yayınlayacağım ve konuşmamı tamamlayacağım.

Sayın Bakan, çok önemli gördüğüm bir konuyu vurgulayarak başlamak istiyorum. Öyle bir Bakanlık düşünün ki adında “Tabii Kaynaklar” geçsin ama Bakanlığın görev ve yetkilerini belirleyen 10 Temmuz 2018 tarihli 1 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde tabii kaynaklarımızı korumaya ve sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik esaslı bir vurgu olmasın.

Görev ve yetkilerin ruhunu belirleyen esas nokta insan ve doğayı koruyarak enerji üreten bir anlayış olması gerekirken sakat bir kalkınma anlayışına dayanan enerji politikaları olmuştur. Şimdi, siz bir bakanlığın çalışma esaslarını en baştan böyle oturtunca Türkiye gibi her yanı tarih ve doğal güzellik olan kaynaklarımızın bizzat Bakanlık eliyle kısa vadeli enerji politikalarına kurban gitmesi de şaşırtıcı olmuyor.

Şimdi, birkaç Sayıştay raporuna değinmek istiyorum.

Sayıştay raporuna göre, denetim görüşünü etkileyen 1 bulgu, etkilemeyen 5 bulgu var. En önemsedığı bulgusunda Sayıştay diyor ki: “Maden ruhsatları teminatları olarak muhasebeleştirilen kayıtların hak sahiplerine ait bilgilerin işlenmemesi sebebiyle uyumlu olmadığı görülmüştür.” deniliyor. Yani diyor ki, siz Bakanlığa madencilik yapmak için başvurduğunuzda, önce maden aramak için, sonra da maden işletmek için bir teminat ödüyorsunuz ya, işte, Bakanlık bu ödediğiniz miktarları doğru düzgün muhasebeleştirmiyor hatta şunu da ekliyor; bu sorun 2017 Yılı Sayıştay Raporu’nda da varmış ve Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) sisteminde maden ruhsatlarıyla ilgili 2019 yılına devreden, açıklanamayan fark 772 milyon 475 bin lira Sayın Bakan. Özetle, Sayıştay diyor ki: “MAPEG’in mali kayıtları usule uygun değildir.” Yani usulsüzlük vardır demek istiyor bir yerde. Raporun “açıklanamayan fark” dediği bu fark neden oluştu Sayın Bakan? Bu konu açıklamaya muhtaçtır. Raporla sabit, açıklamaya muhtaç bir meblağ var ve bunun hukuki sorumluluğu Bakanlığımıza aittir. Bu konuda sizden bir açıklama bekliyoruz.

Gelelim, denetim görüşünü etkilemeyen bulgulara. İlk olarak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ruhsat sahiplerine kesilen para cezalarını tahsil edemiyor. Esasında ceza davasına konu olması gereken birçok durum idari para cezalarıyla geçiştiriliyor. Maden sahiplerini korumak için ruhsat sahiplerinin çekmesi gereken cezaları para olarak almak isteyen Bakanlığınız onu da tahsil edemiyor.

Bir diğeri: Biliyorsunuz, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı elektrik üretim işini eski Bakan Unakıtan’ın deyimiyle “babalar gibi” sattı. Şimdi, Sayıştay diyor ki: “Bakanlık, bu şirketlerin kestiği Elektrik Enerjisi Fonu katkı paylarının doğruluğunu denetleyemiyor.”

Üçüncü bulguya göre ise bu elektrik dağıtım şirketleri mevzuata göre internet sitelerinde yayımlamak zorunda oldukları bilgileri de yayımlamıyor.

Dördüncü bulgu: TEDAŞ, elektrik dağıtım işi yapan şirketlerin yıllık periyodik denetimlerini de yapmıyor.

Son bulguya göre ise mevzuat diyor ki: “Bazı harcamaların Strateji Geliştirme Başkanlığının ön mali kontrolünden geçmesi gerekiyor.” Sayıştay diyor ki: “Bakanlık bunu da yapmamış.” Bu konularda açıklamalarınızı bekliyoruz.

Sayın Bakan, enerji, ekonomi ve çevre; Bakanlığımızın görevi, bu üçlü sacayağının birini diğerinin uğruna feda etmeden dengede tutabilme becerisini göstermesidir. Çevreyi katlederek enerji üreteceksek yaşam imkânlarımız elimizden gittiğinde enerjiyi ne yapacağız? Enerjiyi üretemezsek yaşayamayacağız. Çevreyi ne yapacağız? Ekonomiyi enerjiyle beslemediğimiz takdirde insanların karnını nasıl doyuracağız? Bu üçlüyü en rasyonel şekilde dengede tutmaktan bahsediyoruz.

Bakanlığımız ülke ekonomisinin gereksinimi olan enerjiyi temin ederken bu süreçte doğayı, gelecek nesillerin de doğada hak sahibi olduğunun bilinci içinde sorumlulukla gözetmek ve korumakla yükümlüdür. Oysa Sayın Bakan, enerji, ekonomi, çevre üçlemesinde dengeyi gözetmeyen, kısa vadeli maddi çıkarları esas alan bir anlayış hâkimdir. İnsan hayatını tehdit eden boyutta doğaya zarar veren enerji üretimi uygulamaları birbirini izlemektedir. Emekçilerin canlarını hiçe sayan kâr odaklı bir madencilik anlayışı hüküm sürmektedir. Yaşam damarlarına kastedildiğini gören halkımız doğru düzgün, hukuka uygun, sosyal projelendirilmesi yapılmış yatırım projelerine de haklı olarak güvensizlikle yaklaşmaktadır. Nasıl yaklaşmasın ki? Bir örnek vermek istiyorum: Örneğin, Kaz Dağları'na bir Kanadalı şirket geliyor, 200 bin ağaç kesiyor, çıkarılan altının yüzde 5'ini bize bırakıyor, yüzde 95'ini ise ülkesine götürüyor. Tahrip edilmiş doğa ve siyanür havuzu bize kalıyor. "Yerli ve milliyiz." diyeceğiz ama yabancı şirketlere hizmet edeceğiz; bu, bir çelişki.

Sayın Bakan, bugün, ülkemizde enerji konusunda ekonomik olarak sürdürülen şey, vatandaş açısından faturalara yansıyan artış. Burada bir elektrik faturası göstermek istiyorum sizlere. Sayın Bakan, 150 TL; enerji tüketim bedeli 120 TL, gerisi vergi. Şimdi, bu faturada Sayın Bakan, şöyle bir tablo var, ben geçen Plan ve Bütçe Komisyonunda şöyle bir ifade kullanmıştım: 100 liralık bir faturanın 60 lirası kayıp kaçaktı, TRT payıydı, KDV'siydi vesaire... Şimdi, 150 lira olan bu fatura, iki yıl önce 90 lira ödüyordu bir vatandaş; 90 liradan 150 liraya geldi çünkü elektriğe iki yıldan beri yaklaşık yüzde 70'e yakın bir fiyat artışı geldi. Şimdi şunu soruyor bize vatandaş: "Ya, bize, işçiye, memura gelince yüzde 4, yüzde 5 zam ama kamusal bir hak olarak gördüğümüz temel ihtiyacımız olan elektrik yüzde 15 hatta on beşer on beşer, bu şekilde bize yansıyor." Yani vatandaşın elektrik faturalarıyla başı dertte Sayın Bakan. Bu konunun tekrar gözden geçirilmesi gerekiyor. Sadece elektrik faturası mı? Hayır, doğal gazda da keza öyle. Hatta elektrik faturasına öyle bir yasa gelmeli ki yani elektrik bir temel yaşam hakkıysa, su temel bir yaşam hakkıysa faturasını ödeyemeyen insanın biz elektriğini kesmek zorunda kalıyoruz, suyunu kesmek zorunda kalıyoruz. Bu konuları da tekrar gözden geçirmekte fayda var diyorum.

Sayın Bakan, devam ediyorum konuşmama. Şimdi, bugün ülkemizde enerji konusunda ekonomik olarak sürdürülen şey faturaya yansıyan artış demiştik; üretici açısından ise girdi maliyeti, enerji sektöründe yatırım yapanlar açısından ise genişleyen borç hacmi finans sektörü açısından da ivedilik taşıyan risklerdir, politik açıdan sürdürülen şey ise maalesef Hükümetin her geçen yıl artırmayı başarmış olduğu dışa bağımlılık ve ülkemizin Doğu Akdeniz'de olduğu gibi uluslararası iş birliği alanlarından hızla tecrit ediliyor olmasıdır.

Sayın Bakan, Türkiye enerji arzını 2002'den bu yana artırmaktadır. 2002 yılında 123.727 gigavatsaat olan elektrik üretimini 2017'nin sonunda 284.258 gigavatsaate yükseltmiştir. Bu artış oranı OECD ülkelerinin üzerindedir. Ancak kâğıt üzerinde kulağa hoş gelen bu artış sanıldığı gibi ülke ekonomisi üzerinde de olumlu etki yapmamaktadır. Bunun nedeni, ithalata bağlı artış yani dışa bağımlılıktır. Biraz önce dışa bağımlılığın azalmasıyla ilgili konuşmalar geçti. Evet, doğal gazda kısmen bu doğru ama şöyle düşünelim. Ben bir müteşebbisim Sayın Bakan, benim için en büyük girdi maliyeti nedir? Enerjidir. Enerji ne kadar ucuz, ne kadar güvenli, ne kadar sürekli olur ise benim o kadar müteşebbis olarak bir fabrika açmaya cesaretim artar. Ama biz zamanında, bundan yirmi sene, otuz sene

önceden beri yapılagelen al ya da öde anlaşmalarıyla tamamen doğal gaza bağlı olduğumuzdan... Bir ara işte Rusya Ukrayna'nın gazını kesmişti. Yani millî güvenliği de doğrudan ilgilendiren bu ve benzeri konularda enerji üretimi kesinlikle ve kesinlikle yerli olmalı, ucuz olmalı, sürekli olmalı, güvenli olmalı. Ancak yerli ve ucuz, sürekli ve güvenli olsun der iken enerji üretiminde, özellikle linyite dayalı enerji üretiminde, Sayın Bakan, maalesef son zamanlarda ranta, talana dayalı uygulamalar meydana gelmiştir. Bu da neye sebep oluyor? Madencilğe, maden faaliyetlerine topyekûn karşı bir duruşu da kendiliğinden getiriyor. Bu konuda o enerji, ekonomi, çevre dengesini tekrar gözden geçirmemiz lazım.

Şimdi, TÜİK verilerine göre 2018'de enerji ithalatı 2017'ye göre yüzde 15 artarak 43 milyar dolara yükselmiş. Üstelik bu maliyetli arz üretim artışına yansımamış, tüketim oranındaki azalma da durumu daha da vahim hâle getirmiş. Bu durum sürdürülebilir değildir Sayın Bakan. Elektrik üretimindeki ithal ağırlığını gösteren veriler içinde belki de en önemlisi üretimin birincil enerji kaynaklarına göre dağılımı. Üretimdeki birincil enerji kaynaklarına bakıldığında, ağırlığın yoğunlukla yakıtı yurt dışından temin edilen termik santrallerde olduğu görülmektedir. 2018 yılındaki toplam 305 bin gigavatsaatlik üretimin 210 bini bu yöntemle gerçekleştirilmektedir. Hidrolik dışarıda bırakıldığında yalnızca 35 bin gigavatsaatlik bir miktarın yenilenebilir enerji kaynaklarından yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, veriler yenilenebilir enerji konusunda cıvıllığın ve yatırımların hangi yöne yapılması gerektiğinin de aslında bir kanıtıdır. Enerji yönetimi açısından plansızlığın ve vizyonsuzluğun bu geldiğimiz nokta bir göstergesidir.

Sayın Bakan, bildiğiniz üzere, termik santraller, solunum sistemi kanserlerine, akciğer hastalıklarına, astım ve bronşitlere, gebelerde çocuğa geçerek düşük doğumlara sebebiyet verebilir, ayrıca tarım ürünlerini de kirletir. Ortada böyle bir gerçek var iken geçen yasayla şimdi siz diyorsunuz ki: "İki yıl daha biz bu santrallere izin veriyoruz, o bölgede yaşayan insanlarımız iki yıl daha bu zehri solumaya devam etsinler. Bu santraller iki yıl daha çevreyi kirletmeye devam etsinler."

Bu nasıl bir anlayış Sayın Bakan? Kendi insanının sağlığını hiçe sayan bir devlet olabilir mi? Bu yasa tasarısını santraller çevresinde yaşayan insanlara nasıl anlatacaksınız? "Elektrik üretimi sizin sağlığımızdan daha mı önemli?" diyeceksiniz. Gerçi, getirilen yeni düzenlemede şartlar biraz ağırlaştırılmış. Örneğin, Haziran 2020'ye kadar –geçen gün Abdullah Bey de açıkladı Komisyonada-termin planı getirilecek, getirmedikleri takdirde kapatılacak, dörder aylık denetim olacak, termin planına uyup uymadığı denetlenecek vesaire şartlar ağırlaştırılmış. Ama şimdiye kadar bu şartları yerine getirmeyen bu firmalara -termin planını getirdi veya getirmede- tekrar ek süre verilecek mi, verilmeyecek mi? Bu konuda bir güvensizlik var çünkü 2013 yılından beri sürekli olarak bu erteleniyor. Bu konuda kamuoyunda maalesef bir güvensizlik var.

Şimdi, bir de hangi santrallerde bu sistem yapılmamış? Bu konuya da bir açıklık getirelim, onu da bilelim. Ben, örneğin, yıllarca Yatağan'da... Yatağan denilince, Sayın Bakan, zehir akla gelirdi, inversiyon olurdu, aynı o kömür sobalarında, köylerde kullandığımız kömür sobalarında geri teptiği zaman nasıl insanın genzi yanar, aynı o şekilde Yatağan'ın tamamında havadan bütün insanların genzi yanar, okullar tatil edilirdi. Sonra çevrecisiyle, basınıyla, yerel yönetimleriyle toplumsal bir muhalefet gelişti ve baca gazı artıma tesisleri takıldı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

(Oturum Başkanlığına Kâtip Şirin Ünal geçti)

BAŞKAN – Tamamlayın lütfen.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – Ama şunu da söylemek istiyorum: Baca gazı arıtma tesisleri olan yerlerde de denetim sürekli olarak yapılmalı Sayın Bakan? Neden yapılmalı? Anlık o ölçümler yapılırdı önceden, anlık ölçümler, anlık ölçümleri izledikçe vatandaş en azından ne olup ne bittiği hakkında fikir sahibi olurdu.

Sayın Bakan, Türkiye Kömür İşletmeleri... Ben bir maden işçisi, Türkiye Kömür İşletmelerinin ekmeğini yiyen birisi olarak, oranın ekmeğini yiyen ve emekli olan birisi olarak da bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

SALİH CORA (Trabzon) - Sendikacı.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – Evet, yıllarca eski oto tamirciliği yaptık, TKİ'nin ekmeğini yedik, çocuklarımızı orada büyüttük, TKİ sayesinde evimiz oldu, evlendik. Bu konuda TKİ'ye minnettarız. Yıllarca da işçi arkadaşlarımızın önderliğini yapmaya çalıştık âcizane.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Vekilim, tamamlayalım lütfen.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – İki dakika daha rica edeceğim Başkanım, müsaade ederseniz, uygun görürseniz.

Şimdi, özellikle vurgulamak istiyorum, ben, 24 katlı o TKİ'nin o ilk 86'lı, 90'lı yıllardaki, on yıl öncesine kadarki o ihtişamlı hâllerini arıyorum Sayın Bakanım ama TKİ parça parça, parça parça üretimden uzaklaştırıldı. Biz istiyoruz ki bütün üretimi TKİ kendisi yapsın, TTK kendisi yapsın, işler redevansa verilmesin çünkü madencilik politikasında ulusal bir politikamız yok, biz aradık bulamadık. Ayrıca ve ayrıca madencilik bakanlığının da ayrı olarak kurulmasına ihtiyaç var. Onun için biz TKİ'nin yeniden o eski ihtişamlı günlerine, kamudaki gibi günlerine dönmesini istiyoruz.

Şimdi, Sayın Bakan, Türkiye Kömür İşletmeleri, kendi sahalarını kendi iştiraki olan KİAŞ'a yani Kömür İşletmeleri AŞ'ye ve Yeni Anadolu AŞ'ye devrediyor, Yeni Anadolu şirketine devrediyor. Bu şirketler de bu sahaları ihalesiz olarak başka şirketlere veriyor. Burada bir kamu zararı yok mudur?

Sayın Bakanım, şimdiye kadar TKİ tarafından kendi iştiraki olan şirketler KİAŞ ve Yeni Anadolu şirketi tarafından kaç saha ihalesiz olarak redevanslı şirketlere verilmiştir? Sürekli yerli ve millî madencilikten bahsediyoruz ama bu konuda bir politika yok, biz aradık, bulamadık. Bir de Maden Kanunu'nda birçok değişiklik yaptınız Sayın Bakan son bir yıl içerisinde bile.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

(Oturma Başkanlığına Başkan Lütfi Elvan geçti)

BAŞKAN – Sayın Girgin, lütfen son sözlerinizi alalım.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – İki dakika rica ediyorum Başkanım.

BAŞKAN – Verdim, on sekiz dakika oldu efendim.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – Çok önemli. Çok teşekkür ediyorum anlayışınız için, sağ olun.

BAŞKAN – Evet, buyurun tamamlayın efendim.

SÜLEYMAN GİRĞİN (Muğla) – Maden Kanunu'nda yapılan değişiklikle redevans uygulamalarında TTK ve TKİ'nin yasal yükümlülükleri büyük ölçüde ortadan kaldırıldı. Maden Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun belirlediği yükümlülükler TTK ve TKİ'den alınarak redevans ruhsat sahiplerine devredildi. Bu düzenlemelerle, yaşanan maden facialarında kamunun hukuki sorumluluğu yok edilmeye çalışılıyor. Bu durum maden cinayetlerinin önünü daha da çok açacaktır Sayın Bakan.

Ben şunu biliyorum: “Madencilikte redevans nedir?” diye sorsalar yani yer altında beş dakika soluklanırsınız Bakanım, elinde lambasıyla bir vatandaş gelir, der ki “Hadi, hadi.” Yer altında çalışanlar bunu çok iyi bilir. Maden işçisi olarak da siz “Orası göçecek, ben girmek istemiyorum.” dersiniz ama o amiri yani taşeronu “Hadi, hadi.” der yani “hadi hadi” sisteminin adıdır, ölüme çağrı yapan sistemin adıdır redevans. Bu uygulamalardan lütfen vazgeçelim.

Son, madencinin bir mesajını vermek istiyorum.

Sayın Bakan, Soma’dan bir madenci kardeşimizin size şöyle on saniyelik mesajı var, müsaadenizle.

(Video gösterimine başlandı)

BAŞKAN – Ama böyle bir yöntemimiz yok ya, böyle bir yöntemimiz yok yani. Lütfen ya, arkadaşım ya.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Anlaşılmıyor ne dediği.

BAŞKAN – Siz söyleyin bence, siz söyleyin, siz söyleyin bak.

SÜLEYMAN GİRGİN (Muğla) – Bir saniye.

(Video gösterimine devam edildi)

BAŞKAN – Tamam, siz söyleyin ya, siz söyleyin ya; Sayın Girgin, siz söyleyin.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ya, bir işçinin sesi çıkacak on saniye, ne var ya.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Sayın Paylan, ondan değil, duyamıyoruz, anlamıyoruz.

BAŞKAN – Arkadaşlar, böyle bir yöntem yok ya.

Teşekkür ediyorum efendim, teşekkür ediyorum.

SALİH CORA (Trabzon) – Hepimize yollayın, dinleyelim.

BAŞKAN – Böyle bir yöntem yok. Sayın Girgin, Sayın Girgin, lütfen.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Anlaşılmıyor, anlayamıyoruz.

BAŞKAN – Siz söyleyecekseniz söyleyin. Böyle bir yöntemimiz yok ya, Sayın Girgin ya...

SÜLEYMAN GİRGİN (Muğla) – Adı Sami.

(Video gösterimine devam edildi)

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Bir dinlersek duyacağız arkadaşlar.

BAŞKAN – Arkadaşlar, böyle bir yöntem yok.

Sayın Girgin, böyle bir yöntem yok ya, lütfen. Teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN GİRGİN (Muğla) – Tamam, ben söyleyeceğim.

SALİH CORA (Trabzon) – Hepimize dağıtın, okuyalım, faydalı olsun.

SÜLEYMAN GİRGİN (Muğla) – Tamam, bitiriyorum Başkanım. Başkanım, buradaki çok masum bir talep.

(Video gösterimine devam edildi)

BAŞKAN – Siz söyleyin ya, siz söyleyin onun adına. Böyle bir yöntemimiz yok ki.

SÜLEYMAN GİRGİN (Muğla) – Sayın Bakan, Soma’dan buraya kadar madencilerin yürütmesine izin verilmedi. Bu insanlar demokratik haklarını istiyorlardı, 3.500 işçi, beş yıllık tazminatlarını istiyorlardı. Bazı gelişmeler oldu, ocakta ve şubatta yine verilmesiyle ilgili. Bakın, maden işçisi diyor ki: “Yerin altında ölüm, dışarıda açlık var. Bir an önce tazminatlarımızı verin, çoluğumuz çocuğumuz perişan.”

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Paylan, buyurun lütfen.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Bakan, değerli bürokratlar; Komisyonumuza hoş geldiniz. Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, basının değerli emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, geçen yıl Komisyonumuza geldiğinizde beş aylık bir Bakandınız; tabii, önemli bir bürokrattınız aynı zamanda ama beş aylık bir siyasi sorumluluğunuz vardı sonuç olarak. Bu konuda eleştirilerimizi son derece daha nezaket boyutlarında, kibarca yapmıştık ve çağrılarda bulunmuştuk size ama görüyorum ki -bir yıl geçti üzerinden, artık çok daha tecrübeli bir Bakansınız- eleştirilerimizden neredeyse hiçbir şey almamışsınız Sayın Bakan.

BAŞKAN – Yani nezaket dışına mı çıkacaksınız?

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Yok, yok, yine nezaketle söyleyeceğim ama yani şimdi işte daha tecrübeli bir Bakan var, hesabını vereceği bir yıl daha var; o anlamda söylüyorum.

Mesela, ben konuşmama şöyle başlamıştım... Ya, bürokratlarınız içinde tek bir kadın yok galiba yani öyle. Pardon, en arka köşede bir kadın arkadaşımız var; bir kişi ama en arka köşeye gelebilmiş, geçen sene sıfırdı, en arka köşede bir kadın arkadaşımız var.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Köşe bile bulamayan biri daha var.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Bakan, bakın yani şu fotoğraf gerçekten çok yanlış bir fotoğraf 2019 Türkiye’inde. Yani tek bir kadın genel müdür olamaz mı Bakanlığınızda? Siz bu konuda rekor kırdınız yani her bakanlıkta en az bir genel müdür veya bakan yardımcısı kadın oluyor ama sizde hiç yok, bir yıl sonra bu konuda ders almamışsınız.

İkincisi “Ekolojik duyarlılığımız yok.” demiştik Sayın Bakan. Vahşi kapitalizm maalesef Türkiye’imizde de uygulanıyor. “Bir Enerji Bakanında mutlaka ekolojik bir duyarlılık olmak zorundadır.” demiştik. Maalesef bir yıl sonra aynı tas aynı hamam. Ekolojik duyarlılık anlamında neredeyse hiçbir gelişme görmedik Sayın Bakan, hatta kötüye gidiş var, anlatacağım onları.

Geçen yıl “Sunumuzda işçi yok, maden işçileri, emekçiler yok. İş cinayetlerinden bahsetmediniz.” demiştik. Bir yıl geçti, maalesef yine maden işçilerinden, emekçilerden bahsetmediniz. “İş cinayetlerini bitireceğiz.” diye bir vizyon duymadık sizden Sayın Bakan.

Sayın Bakan, bakın, dünyamız 6 milyar yıl yaşında ve biz yüz yıl içinde, üç kuşak dünyamızı mahvettik, yalnızca yüz yıl içinde yaptık bunu. Düşünün, bunca zaman insanlık medeniyetler kurmuş, doğayla barışık yaşamış ama yüz yıl içinde dünyamızı neredeyse mahvettik.

Sayın Bakan, bakın, iklim grevine çıkan gençler var, birisi burada Sayın Bakan, tanıyor musunuz kendisini? Greta. Bütün dünyada milyonlarca genç, gelecek kuşak –yani biz üç kuşakta mahvettik ya dünyayı- bir sonraki kuşak bize bir çağrı yapıyor, aynen şunu söylüyor, diyor ki: “Yüzyılım sonuna kadar dünyamız 3 derece daha ısınacak. Eğer bu 3 derecelik ısınma olursa dünya büyük bir iklim felaketi yaşayacak. Pek çok şehir sular altında kalacak. Belki tarım yapılamayacak, gıda krizi yaşayacağız. 1 milyar insanın iklim krizinden dolayı göç etme riski var.” Bakın, yalnızca savaşlardan dolayı değil, 1 milyar insanın iklim krizinden dolayı göç etme olasılığı var. Size bir çağrıda bulunuyor. Bu çağrıyla ilgili sizden hiçbir şey duymadık. Ne duyduk? Paris İklim Anlaşması’nı G20’de imzalamayan yani Meclisinde onaylamayan tek ülkeyiz ve bununla ilgili “Tekrar müzakere edeceğiz.” gibi bir ifade duyduk. Bakın, dünyada böyle otoriter rejimlerde... Maalesef, sizde de şöyle bir cümle duyduk. “Madenleri ne pahasına olursa olsun çıkaracağız.” gibi bir cümle duyduk. Yani “Varsa maden biz

çıkartırız.” dediniz. Güzel. Bak, Kaz Dağları’nda çıkarılmaya maalesef girildi, 200 bin ağaç kesildi, insanlar isyan ettiler. Niye? Ya, orası bizim akciğerimiz. İstanbul’un kuzeyi bizim akciğerimizdi. Sayın Bakan, madencilikte, o taş ocaklarında, bütün maden sahalarında doğa, ekoloji, insan, oradaki etraftaki yaşam maalesef yok sayılıyor.

Bakın, Sayın Bakan, bu Komisyon skandal bir maddeye burada “evet” dedi. Sayın Bakan, bakın, termik santraller etrafında yaşayan insanları zehirliyorlar. Termik santralin etrafında kanser oranları diğer bölgelere göre 10 kat, 20 kat, 50 kat, bazen 100 kat daha fazla. Termik santralin etrafında yaşayan çocuklarımızda astım oranı 10 kat, 20 kat, 50 kat daha fazla ve o santrallerin etrafında yetişen gıdalarda biliyorsunuz ağır metaller var. O gıdaları 82 milyon yiyor ve zehirleniyoruz. Bakın, maalesef, üç hafta önce o madde bu Komisyondan geçti. Termik santrallere iki buçuk yıl daha çevremizi zehirleyen... Bakın, Çanakkale, Şırnak, Kahramanmaraş, Karabük, Kütahya, Manisa, Sivas, Zonguldak, Ankara, Muğla, Bursa, Maraş tekrar... Vekillerimiz neredeler acaba? Bunlara “evet” oyu verdik. Nasıl hesap verecekler bu şehirlerimizde yaşayan vatandaşlarımıza? Ve siz nasıl hesap vereceksiniz Sayın Bakan? Neden karşı durmadınız bu maddeye. Sizin koltuğunuzda üç yıl önce orada oturan Sayın Berat Albayrak -iki yıl önceki bütçeydi sanıyorum, tutanaklarda var, çıkardım- dedi ki: “Asla uzatmayacağız. Bu süre asla uzamayacak. Gözlerinin yaşına bakmayacağız, eğer bacalarına filtre takılmazsa o santralleri kapatacağız.” dedi. Biz buna güvendik biliyor musunuz, dedik ki: “Ne güzel, bir Enerji Bakanı çıktı ‘asla uzamayacak.’ dedi.” Ama ne oldu şubat ayında buraya bir madde geldi Sayın Bakan. Sayın Başkan, o zaman Başkan değildiniz, pardon Başkanınız galiba...

BAŞKAN - Şubatta değildim.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ve orada, torba yasanın içinde. “Ya bu termik santralleri üç yıl daha uzatalım.” diye bir madde geldi. Hepimiz ayağa kalktık. AKP’lisi, MHP’lisi, İYİ PARTİ, HDP, CHP hep beraber “Nasıl böyle bir şey dersiniz arkadaş?” dedik ve hep beraber bu maddeyi geri çevirdik. Bütün partilerin ortak iradesiydi. Ama ne hikmetse bu madde tekrar torba yasaya girdi, maalesef, termik santrallerinin uzatılması buradan geçti ve Genel Kurulda da dün onaylandı. Sayın Bakan, bu gerçekten skandal bir yasal düzenleme oldu çünkü biz belli sözler verdik insanlarımıza onları zehirlemeyeceğiz diye ama maalesef, onları zehirlemeye devam ediyoruz.

Dünya karbon vergisini tartışıyor Sayın Bakan, biliyorsunuz değil mi? Bazı ülkelerde uygulanmaya başlandı karbon vergisi; bir çevreyi ne kadar kirletiyorsan o kadar vergi ödeyeceksin. Yarattığın karbon emisyonuna göre artan oranlı bir vergilendirmeye gidiyor ve çok kirletenler, fizibil olmadığı için, fabrikalarını kapatmak zorunda kalıyor. Bu, devreye geçti; Almanya bunu uyguluyor, pek çok Avrupa ülkesi uyguluyor, dünyada başka uygulayan ülkeler var. Acaba böyle bir şeyle ilgili sizden niye bir cümle duymadık biz? Yani “Böyle bir çalışma yapıyoruz, böyle bir hazırlığımız var...” Çünkü Greta’nın sesini duymak, milyonlarca yeni kuşak gencimizin sesini duymak onlara bizim borcumuz. Dünya 3 derece ısınırsa bu felaketin altında hepimiz kalacağız; hepimizin çocukları, torunları var, onlara bunun hesabını veremeyeceğiz.

Sayın Bakan, “nükleer santral” dediniz tekrar. Sayın Bakan, nükleer, felakettir. Bakın, diyorsunuz ki: “Fransa’da şöyle, Almanya’da böyle, efendim, Amerika şöyle.” Hepsi nükleerden çıkış planlarını yaptı, halklarına sundu. Ki Almanya 2028’de nükleerden tamamen çıktı, Fransa çıkış planını koydu, ABD’de kapatılıyor, diğer pek çok ülkede kapatılıyor; bir tek 3’üncü dünya ülkelerinde bazı inşaatlar var, o da çok sınırlı.

Sayın Bakan, bakın, Tayyip Erdoğan 2011 yılında Türkiye’yi nükleere nasıl ikna etti, biliyor musunuz? Siz çok iyi hatırlarsınız çünkü o zaman da bürokrattınız; belki de o planı siz anlattınız, bilmiyorum. Arkadaşlar “2 trilyon dolarlık bir ekonomimiz olacak. Eğer ki nükleer santral yapmazsak

2018'de karanlıkta kalacağız.” dedi Tayyip Erdoğan, insanları böyle ikna etti, “2 trilyon dolarlık ekonomi olacak.” dedi. Bakın, 2019 yılındayız, 2020'ye giriyoruz; 750 milyar dolarlık bir ekonomimiz var ve kurulu güce göre üretim fazlamız var, kapasite fazlamız var, bunu çok iyi biliyorsunuz. Bununla ilgili bilgi vermenizi rica ediyorum. Hatta sonuç olarak bazı santraller kapatılıyor fizibil olmadığı için. Niye? Enerji piyasası 5 sente düşmüş; santraller 10 sentte, 12 sente göre fizibilite yaptılar; 5 sente düşmüş. Tabii ki çalışmıyorlar. Ne oluyor? Rüzgâr 5 sente kurtarıyor, güneş kurtarıyor, başka santraller kurtarıyor ve bunlar çalışıyor. Ya, nükleer santralle ilgili, Ruslarla 12,5 sente alım garantisi veren bir anlaşma yaptık. Bakın, 5 sente enerji piyasası, “12,5 sente alacağız.” diye alım garantisi verdik. Yetmedi, geçen yıl bu Komisyonda bir torba yasada yine Ruslara ilave teşvikler veren bir yasa madde maddesi geçirdik arkadaşlar; gayet üstü örtülü bir şekilde “Biz sonra anlaşacağız Ruslarla.” dendi. Kaça düşecek, ne olacak bilemedik. Ruslara tam 40 milyar dolar ödeyeceğiz Sayın Bakan. Hani “İthalatı düşürüyoruz.” dediniz ya, o gerekçeniz de boş bence çünkü Rusya'ya para ödeyeceğiz; 20 milyar dolar yatırım yapacak; 40 milyar dolar götüreceğiz alım garantisiz. 40 milyar dolarlık bir ithalat sayılır bu sonuç olarak, parayı alıp götüreceğiz. Yerli enerji mi bu? Değil. Hem kirli hem riskli -bakın, yapılan inşaatta betonlar çatlamış, çatlaklar var, riskler var- hem pahalı; neden biz bunda ısrar ediyoruz? Neden olduğunu size söyleyeyim: Çünkü Rusya'ya gebeyiz arkadaşlar, Rusya'ya Suriye politikasında büyük oranda gebe kaldık. “Aman Rusya bize kızmasın.” diye doğal gazda bağımlı olduk; TürkAkım'ı da yaptık, doğal gaz çok büyük oranda bağımlıyız. Nükleer santralde bağımlılığımız artacak, bakın, ticarete bağımlılığımız var -en büyük ithalatı biz yapıyoruz oradan- turizmde sonuç olarak bağımlıyız. Vallahi arkadaşlar, maalesef Putin bizim boğazımızdan tutmuş durumda. Bu kadar bağımlı olmak iyi bir şey mi? Nükleerde neyin diyetini ödünüz? İşte, Suriye politikamızın diyetini ödünüz. Kaç milyar dolarlık diyet ödünüz Sayın Bakan ve buna ihtiyaç var mı gerçekten? Bence yok.

Bakın, Sayın Bakan, biliyorum, az sonra sunumunuzda -onu da boş çıkarmak için şimdiden söylüyorum- “Ya rüzgâr esmezse ne olacak? Efendim, güneş doğmazsa ne olacak? Doğacak da gece ne olacak?” diyeceksiniz, değil mi? “Yenilenebilirliği diğerleriyle dengelemek gerekir.” diyeceksiniz çünkü. Sayın Bakan, Almanya neyle ilgili çalışıyor, biliyor musunuz? 15-20 milyar euro yatırım yapıyor. Neye yatırım yapıyor? Enerjiyi depolama teknolojilerine. Enerjiyi kim etkin depolarsa dünyada o öne geçecek, bunu da biliyoruz. Yani, rüzgâr santrallerinin yanına enerji pilleri koyuyor; rüzgâr estiği zaman o piller doluyor, esmediği zaman sisteme veriyor. Ve tüketim yerine en yakın yerde yaptığı için böylece nakil hatlarındaki kayıp da yok oluyor ve bu pili en etkin ilk olarak kim geliştirirse dünyada parsayı o götüreceğiz. İşte, bakın yalnızca paradan bahsediyorsanız, Ruslara vereceğimiz bu 40 milyar doların -ben olsam sizin yerinizde- bunun 10 milyar dolarını bu teknolojilere AR-GE olarak yatırım yapardım, pil teknolojilerinde en öne biz geçerdik.

Pil başka nerede önemli? Otomobilde ya. Bakın, yerli arabadan bahsediyorsunuz değil mi? Ya, dünyada kim bir arabaya pili taktığında bin kilometre götürebilirse onun arabası satılacak, şasesini yapmak önemli değil, karoserini yapmak değil, önemli olan o arabayı bin kilometre götürebilmek, bununla ilgili altyapıyı yapabilmek, benzin istasyonlarının yerine enerji pillerini değiştiren istasyonları yapabilmek. Kim bunda bir vizyon ortaya koyarsa, bir master planı ilk olarak ortaya koyarsa dünyada öne geçecek, belki trilyon dolarlık bir ekonomiye kavuşacak. Bununla ilgili bir vizyon sundunuz mu? Hayır. Ne yapıyoruz? “Aman da Volkswagen yatırım yapacak.” Ne yapacak? Almanya'da, biliyorsunuz, içten patlamalı, dizel yakıtlı arabalar yasaklanıyor, yasası var ya. Diyor ki: “2028'den sonra yapamazsın arkadaş.” Bizim bir yasamız var mı? Yok. Ne yapacak Volkswagen? Kirli, dizel teknolojisini getirip Manisa'da fabrika kuracak -Manisa Vekilimiz de duysun- ve bütün insanlarımız zehirlenecek. Sokaklarda yürüyemiyoruz, milyonlarca dizel arabaları bize maalesef itelediler,

insanlarımız zehirleniyor; biz dizel teknolojisine devam edeceğiz, onlar elektrikli teknolojiye devam edecek. İşte, vizyon buralarda bir yerde Sayın Bakan. “Para” diyorsak buralarda bir yerde. Hani ekolojiyle beraber parayı da buluşturabiliriz sırf para olarak bakıyorsanız.

Sayın Bakan, bakın, biliyorsunuz, enerji insanlarımızın bütçesinde çok önemli bir yer tutuyor yani ısınma, aydınlanma olarak çok önemli ve elektrik ihtiyacı olarak çok önemli bir yer tutuyor. Geçen sene bir iddianız vardı: “Avrupa’da en ucuz elektrik bizde.” diyordunuz. Hâlâ aynı iddiaya sahip misiniz? Bu, bir.

İkincisi: Satın alma gücüne göre nerelerdeyiz acaba Sayın Bakan? Bakın, size fatura göstereceğim, elektrik faturası. Geçen yıl bir vatandaşa ortalama 100 lira gelen elektrik faturası şu anda 160-170 lira geliyor Vatandaşımızın geliri yüzde 5-6 artmışken yüzde 55-60 zamlarla karşı karşıya. Doğal gazda yüzde 58-60 zamlarla karşı karşıya vatandaş. Vatandaşımızın geliri yüzde 5 artmış, yüzde 10 artmış ya da artmamış, işsiz kalmış, 8 milyon vatandaşımız işsiz ama siz yüzde 55-60 zam yapmışsınız.

Sayın Bakan, size hassaten soruyorum: İstanbul’da 4 vatandaşımız intihar etti, mutlaka sizin de vicdanınız sızlamıştır, eminim, bundan hiçbir şüphem yok. Onlar intihar ettikten hemen sonra -o “vahşi şirket” diyeceğim- o zalim şirket gelip o vatandaşlarımızın evinin elektriğini kesti biliyor musunuz, elektrik faturalarını ödeyememişler. Bakkala borçları varmış, kredi borçları varmış, esnafa borçları varmış, gururlarına yedirememişler ve intihar etmişler ve intihar bir salgın gibi yayılıyor Sayın Bakan. Ya, bununla ilgili o şirkete ne yaptınız acaba ya, ne yaptınız acaba o şirkete?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – İlave süre veriyorum, lütfen tamamlayın.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ben size geçen sene şunu önermiştim, demiştim ki Sayın Bakan: Bakın, insanlarımız işsiz, yoksul, herkes aynı gelire sahip değil ama herkesin aynı faturayı ödemesini bekliyorsunuz, “Herkes aynı elektrik faturasını ödesin, herkes aynı doğal gaz faturasını ödesin.” İşte, bütün bunları biz sosyal haklar çerçevesinde tanımlamamız lazım. Yoksulluk sınırının altındaki vatandaşlarımızı ihtiyaçları boyutunda elektriği ücretsiz vermek -bununla ilgili bir adım atıldı ama çok sınırlı- ve yoksulluk sınırının altındaki vatandaşlarımıza ihtiyaç sınırında doğal gazı ücretsiz vermek diye bir planımız olması lazım.

Bakın, kömür dağıtıyor Sayın Bakan, o kömürler kirli. Ne yapıyor o kömürler? Havamızı zehirliyor. Ya, kömür dağıtmak yerine bakın 15 milyon vatandaşımızın -kaçı abone, bilgi verin- ciddi bir bölümü doğal gaz yakamıyor, onun yerine devletin dağıttığı ücretsiz kömürü yakıyor. Oysa onlara evine kadar gelmiş doğal gazı ihtiyaç sınırında ücretsiz versek havamız da kirlenmez Sayın Bakan, bir sosyal politika da yapmış oluruz. Elektrikte de doğal gazda da ihtiyaç sınırında adımlar atmamız gerekir Sayın Bakan. Avrupa’nın havası en kirli şehirleri hâlâ bizde Sayın Bakan -bununla ilgili bir iddiam var- 10 şehrin 8’i bizde. Bununla ilgili mutlaka adımlar atmamız lazım.

Sayın Bakan, bakın, iş cinayetlerinden bahsetmediniz, Kaz Dağları’ndan bahsetmediniz, toplumsal rızadan bahsetmediniz; “Biz maden varsa çıkarırız arkadaş.” dediniz ve böyle yapıyorsunuz, maalesef vahşi kapitalizmin şartları böyle işliyor. Hasankeyf’ten bahsetmediniz. Bakın, Hasankeyf sular altında, on iki bin yıllık tarih sular altında; maalesef elli, altmış yıl çalışacak bir hidroelektrik santral için.

İşte, vicdansızlık buralarda bir yerde. Jeotermal yüzünden Aydın’ın incirleri artık eski lezzetinde değil.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Alakası yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Bakın, siz ona “yenilenebilir enerji” diyorsunuz. Sayın Bakan, her yenilenebilir enerji de çevreci değildir. Aydın’da bir regülasyon koymadığımız zaman ne oluyor?

AYŞE KEŞİR (Düzce) – Aydın’a sataşma var burada.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Paylan, lütfen tamamlayınız efendim.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Bakan, bakın, Malatya’nın kayısı artık eski lezzetinde değil, Malatya’dan da referans vereyim.

BAŞKAN – Yok mu Malatya’dan?

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Çünkü maalesef hidroelektrik santraller, jeotermal santraller Sayın Bakan, her zaman çevreci değildir. Bununla ilgili ÇED raporları, maalesef, öyle böyle veriliyor ve maalesef bir yerden kazanıyoruz, bir yerden belki 10 mislini kaybediyoruz. Bununla ilgili görüşlerinizi merak ediyorum.

Son olarak şunu söyleyeyim: Enerji tasarrufuyla ilgili Sayın Bakan, tek bir eğitim lafı duymadık sizden. Ya, Avrupa’da insanlar mesela bisiklete binerler değil mi, yürürler işlerine; biz de maşallah, 100 metre mesafeyi arabayla gidiyoruz. Bisiklet yolları vardır, toplu taşıma daha yaygındır. İnsanlar evindeki klimayı 18 dereceye ayarlarlar, biliyor musunuz, kazakla otururlar insanlar; biz maalesef tişört ve atletle otururuz. 25 dereceye ayarlarız evin ısısını, enerji tasarrufu yoktur. Efendim, binalarımız paltoyla giydirilmiş değildir. Yani binalarımız sonuç olarak bir şekilde, tasarrufu sağlayacak şekilde, enerji tasarrufu kimlik belgesine sahip değildir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen, bitirin.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ya, bununla ilgili, eğitim çalışmaları, regülasyonlar, cezalar gibi hiçbir şey duymadık sizden. İşte enerji tasarrufu edersek enerji ihtiyacımız da kalmaz.

Son olarak şunu söyleyeyim Sayın Bakan, bitiriyorum Sayın Başkan: Sayın Bakan şu TRT payından bahsedeceğim elektrik faturalarındaki. Bakın, TRT payı her ay benden alınıyor. Ben HDP milletvekiliyim arkadaşlar. HDP’li 6 milyon vatandaşımız da -oy veren- TRT’ye para ödüyor bakın, milyarlarca para ödüyor.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Vallahi en çok seni çekiyorlar.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Senin vergini biraz daha artırmak lazım.

BAŞKAN – Lütfen...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Artırın.

Ya, Allah’ımızı severseniz, TRT yüzde 98 Tayyip Erdoğan’ı gösteriyor, yüzde 2 de belki CHP’yi gösteriyor, HDP sıfır.

BAŞKAN – Yapmayın ya!

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ha, ama hakaret etmek için gösteriyor olabilir, o ayrı. Yüzde sıfır.

Sayın Bakan, size önerim: Ya, deyin ki... Bakın, şöyle bir yasa çıkaralım, ben imza atacağım: “AKP’lilerden TRT payı alınır, HDP’lilerden, CHP’lilerden alınmaz.” diye bir madde çıkarın, ben oy vereceğim. Madem AKP’nin borazanlığını yapıyor, neden HDP’lilerden... Bu anlamda adım atalım Sayın Bakan.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Evet, lütfen Sayın Paylan.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Son cümlemi edip bitireyim: Sayın Bakan, fosil yakıt meselesinde, bununla ilgili yatırımları durdurun. Nükleer santral yatırımlarını durdurun. Hasankeyf'i kurtaralım, Kaz Dağları'nı kurtaralım. Ancak böyle bir vizyonla...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Aksu, buyurun lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakanım, saygıdeğer Komisyon üyelerimiz, değerli bürokratlar, basın mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, sunumunuz ve çalışmalarınız için teşekkür ediyorum. Başarılarınızın devamını diliyorum.

Büyümenin, kalkınmanın, gelişmiş bir ülke olabilmenin temel dinamiklerinden biri olan enerji, büyük ölçüde kendi imkânlarımızla temin edemediğimiz ve ithal etmek zorunda kaldığımız önemli bir girdidir. Enerji üretiminde kullanılabilecek kaynakların çeşitliliği, üretim ve dağıtım sistemlerine yönelik teknolojilerdeki hızlı gelişmeler, kaynak temininin aynı zamanda uluslararası ilişkiler ve diplomasinin de konusu olması, enerji tüketiminin olumsuz çevresel etkileri ve enerji yoksunluklarının öngörülmesi zor maliyetlere yol açabilecek karmaşık yapısı nedeniyle enerjiyle ilgili değerlendirmelerin çok boyutlu ve çok eksenli bir yaklaşımla gerçekleştirilmesini zorunlu kılmakta, bunları dikkate alan milli bir enerji politikası ortaya koymamızı gerektirmektedir.

(Uğultular)

(Oturum Başkanlığına Kâtip Şirin Ünal geçti)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, dinleyelim lütfen.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Bu çerçevede, enerji ham maddelerinde dış bağımlılığın azaltılması, bunun için kömür ve yenilenebilir enerji kaynaklarının azami seviyede değerlendirilmesi, enerji ithalatında kaynak ve kaynak ülke çeşitliliğinin sağlanması, etkin bir talep yönetimiyle enerji arzının kesintisiz ve yeterli bir şekilde gerçekleştirilmesi, çevreye dost ve duyarlı bir anlayışla, gelişmiş atık kontrol ve bertarafına, havza ve kaynak planlamasına dayalı bir yaklaşımla enerjinin çevre ve insan sağlığına zarar vermeden üretilmesi, enerji verimliliğinin üretimden tüketime bütün alanlarda güçlü ve çeşitlendirilmiş finansal araçlarla desteklenmesi ve yeni enerji teknolojilerini üretecek yetkinliğe ulaşılması gerekmektedir. Ekonomik ve sosyal gelişimin itici gücü olan ve hayat kalitesini artıran önemli faktörler arasında yer alan enerjiye olan talep; nüfus artışı, sanayileşme, kentleşme ve teknolojik gelişmelere paralel olarak artış göstermektedir. Ancak nasıl ki sağlam mevzuat ve güçlü politika dokümanları bir piyasanın etkin işleminin ön şartı ise, finansal sürdürülebilirlik ve yatırımlardaki ekonomiklik de o piyasanın varlığını devam ettirmesinin asgari şartlarındandır.

2017 yılı sonunda Türkiye’de toplam brüt elektrik tüketimi 297,3 gigavat civarında gerçekleşirken, 2018 yılında yüzde 1,2’lik artışla 300,7 gigavat olmuştur. Bu üretimin yüzde 32,3’ü yenilenebilir enerji kaynaklı santrallerden elde edilmiştir. Hidroelektrik santrallerinin toplam brüt elektrik üretimine katkısı yüzde 20 civarında olmuştur.

2015 yılından 2018 yılının ikinci yarısına kadar yatay bir seyir izleyen aylık elektrik fiyatları, 2018 yılının Ağustos ayı itibarıyla artış eğilimi göstermiştir; bunda, BOTAŞ tarafından doğal gazla yapılan zam belirleyici olmuştur.

2018 ve 2019 yıllarında elektrik üretimi ve yenilenebilir enerji sektörlerinde bazı mevzuat değişimleri ve iyileştirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Nükleer güç santrali konusundaki gelişmeler, elektrik kapasite mekanizmasının piyasaya tanıtılması ve geliştirilmesi, Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanı ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Destekleme Mekanizması hakkındaki gelişmeler bunlardan bazılarıdır.

Petrol kökenli yakıtların rezervlerinin azalması ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle; alternatif enerji kaynakları alanındaki çalışmalar, özellikle de yenilenebilir enerjiye geçiş önem kazanmıştır. Bu kapsamda dünya yenilenebilir enerjiye ciddi bir eğilim göstermektedir.

1980'li yılların başında 5 gigavat civarında olan Türkiye toplam kurulu gücü 2019 yılı Ağustos ayı sonu itibarıyla 90,4 gigavata ulaşmıştır.

Türkiye'nin toplam kurulu gücünün yüzde 48'i yenilenebilir enerji ve yüzde 61'i yerli kaynaklarla elektrik üreten santrallerden oluşmaktadır. Toplam 43,6 gigavat kurulu güce ulaşan yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik üreten santrallerin yüzde 65,2'si HES'lerden, yüzde 16,7'si RES'lerden ve yüzde 12,7'si de GES'lerden oluşmaktadır.

2010-2018 yılları arasında kurulu gücün elektrik talebinden daha fazla büyüdüğü gözlenmektedir. Elektrik talebindeki büyüme hızının düşük kalması durumunda fazla üretim kapasitesinin sistem için sıkıntı yaratmaması bakımından gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Türkiye, enerjide ithalata bağımlı bir ülkedir. Enerji ithal ettiğimiz ülkelerin üç dört ülkeyle sınırlı olması nedeniyle herhangi bir arz güvenliği sorununun yaşanmaması için gerekli tedbirlerin alınması sanayide, üretimde ve gündelik hayatta herhangi bir sorunla karşılaşılması bakımından gerekli bulunmaktadır.

TÜİK verilerine göre, Türkiye'nin 2018 yılı toplam ithalatı bir önceki yıla kıyasla yüzde 4,6 azalırken enerji ithalatı yüzde 15,6 artmıştır. 2018 yılında doğal gaz ithalatı 2017 yılına kıyasla yüzde 8,85 oranında azalmıştır. Doğal gaz ithalatının yüzde 46,95'i Rusya'dan -bir önceki yıl bu oran yüzde 51,93 idi- yüzde 15,6'sı İran'dan, yüzde 14,95'i de Azerbaycan'dan yapılmaktadır.

Türkiye'nin, enerji ithalatını belli bir seviyede tutabilmesi için hem arz yönlü hem de talep yönlü tedbirleri arka arkaya hayata geçirmesi zorunluluk arz etmektedir. Talep tarafında enerji verimliliğinin yükseltilmesi, bunun için kapsamlı programlar yürütülmesi, arz tarafında ise yerli kaynakların enerji üretimindeki payının artırılması, ayrıca yurt içi ve yurt dışında fosil yakıt arama çalışmalarına ağırlık verilmesi temel politika olmalıdır. Bu kapsamda yerli ve yenilenebilir enerji üretiminin artırılarak, enerji ithalatında kaynak ve kaynak ülke çeşitliliğinin sağlanması, etkin bir talep yönetimiyle enerji arzının kesintisiz ve yeterli bir şekilde gerçekleştirilmesi, çevreye dost ve duyarlı bir anlayışa, gelişmiş atık kontrol ve bertarafına, havza ve kaynak planlamasına dayalı bir yaklaşımla enerjinin çevre ve insan sağlığına zarar vermeden üretilmesi, enerji verimliliğinin üretimden tüketime bütün alanlarda güçlü ve çeşitlendirilmiş finansal araçlarla desteklenmesi gerekmektedir.

Referans fiyat oluşturulmasına imkân veren ve uzun vadeli alım satımların yapılabildiği bir enerji borsasının Borsa İstanbul altında kurulması gerektiğini geçen yıl da ifade etmiştik. Borsa İstanbul bu yönde bir çalışması olduğunu da memnuniyetle öğrendik.

Millî petrol, gaz şirketleriyle arama ve üretime hız verilmeli, enerji diplomasisi geliştirilmelidir. Doğal gaz depolama alanlarının sayısı, depolama ve günlük enjeksiyon kapasiteleri artırılarak olağanüstü durumlara ve mevsimsel dalgalanmalara karşı yüksek yedek imkânı oluşturulması, ulusal petrol stok kapasitesinin artırılması önem arz etmektedir. Doğal gaz arzının sürekliliğinin sağlanması ve arz güvenliğinin yaratılması bakımından oldukça önemli bir rolü olan yer altı depolama faaliyetleri son

yıllarda gelişme göstermiş ve yaklaşık 3,4 milyar metreküp kapasitesine ulaşılmıştır. LNG depolama tesislerinde ve yer altı depolamalarında sağlanan artışla birlikte esasen kısa dönem arz güvenliği de sağlanmış görülmektedir. Bunu önemli bir gelişme olarak değerlendiriyoruz.

Küresel ölçekte yapılan enerji tüketim tahminlerine göre 2040 yılına kadar tüketimi artmaya devam edecek tek fosil yakıtın doğal gaz olması beklenmektedir. 2017 yılında en yüksek doğal gaz tüketim değerine ulaşan Türkiye, 2018 yılında 49,3 milyar metreküp gaz tüketmiştir. Türkiye'nin doğal gaz tüketimi 2018 yılında önceki yıla göre yaklaşık yüzde 8,4 azalmıştır ve bu düşüş, tüm zamanların en büyük düşüşü olarak kayıtlara geçmiştir.

Türkiye'de doğal gaz ithalat miktarlarında LNG'nin payı her geçen yıl artmakta olup 2018 yılında yaklaşık yüzde 5 artarak 11,3 milyar metreküp seviyesine yükselmiştir. Doğal gaz tüketiminin önemli derecede azaldığı bir yılda LNG ithalatının artmış olması LNG'nin gelecekte Türkiye ve dünya ticaretinde önemli bir rol üstleneceğini göstermektedir. LNG'nin Türkiye doğal gaz ithalatındaki payının yüzde 22,5 seviyesine yükselmesiyle Türkiye, İspanya ve Fransa'nın ardından ithalatta Avrupa 3'üncüsü olmuştur.

Petrol, Türkiye'nin hem enerji ürünleri arzı hem de nihai enerji tüketiminde önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye enerji ürünleri arzının yüzde 30'u, nihai enerji tüketiminin ise ortalama yüzde 35'i petrol ve petrol ürünlerinden oluşmaktadır. Yıllar içerisinde Türkiye'nin ham petrol üretimi artmıştır ancak talep daha yüksek oranda büyüdüğü için üretimin talebi karşılama oranı düşük kalmıştır. Doğal kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle Türkiye, petrol ihtiyacının yüzde 90'dan fazlasını ithalat yoluyla karşılamaktadır. Bu durum, dış ticaret açığındaki artışın önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Son dönemde özellikle Akdeniz ve Karadeniz'de petrol ve doğal gaz arama projeleri ivme kazanmıştır. Gelişen teknoloji ve yeni keşif çalışmalarıyla birlikte üretimde artış sağlanması kuşkusuz hepimizin beklentisidir.

Verimliliğe dönük kapsamlı çalışmaların olduğunu ve olumlu sonuçlar alındığını biliyoruz. Bununla birlikte, enerji verimliliğine yönelik faaliyetler enerji politikalarının öncelikli konusu hâline getirilmelidir.

Havza planlaması çerçevesinde ekosistemi tahrip etme riski bulunan projelerin, daha projelendirme aşamasında takibi yapılarak marjinal katkısı olası zararlarını aşan projelerin lisans almaları engellenmelidir. Bakanlığınız görev alanına giren tabii kaynaklar kapsamında maden üretiminde katma değerli üretim yetersizliği ve madenler bakımından da bir arz güvenliği söz konusudur. Bu sebeple, ithal zorunluluğu olan madenlerde arz güvenliğini sağlamak amacıyla özel sektörün Türk cumhuriyetleri başta olmak üzere, yurt dışında yatırım yapması desteklenmeli; altın, toryum, bor ve benzeri kıymetli madenlerin işlenmeden cevher olarak satılması yerine, yüksek teknoloji kullanarak katma değerli yeni ürünlere dönüştürülmesi suretiyle satılması, bu amaçla AR-GE faaliyetlerine daha fazla kaynak ayrılması gerekmektedir. Bu arada, 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle birbirinde ayrı olarak faaliyet gösteren Maden İşleri Genel Müdürlüğü ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün birleştirilerek Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü kurulmasını, tüm yer altı kaynaklarına ilişkin bürokratik işlemlerin tek birim tarafından yürütülmesini mümkün kılmış olmasını olumlu olarak değerlendirdiğimizi ifade etmek istiyorum.

Sayın Bakan, Sayın Komisyon üyeleri; Doğu Akdeniz'de tartışmalı bölgelerde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin doğal gaz arama faaliyetlerine ilişkin bir oldubittiyeye fırsat verilmemesi Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin çıkarları ve egemenlik haklarının ihlal edilmemesi bakımından son derece önemlidir zira gelişmeler, Türkiye ve garantörü olduğu KKTC'nin egemenlik haklarını tehdit eder mahiyettedir.

Güney Kıbrıs Rum kesimi tarafından Doğu Akdeniz’de keşfedilen doğal gaz kaynaklarına erişim adına birkaç yıldır AB ülkeleriyle açık ve gizli anlaşmalar yapılarak yürütülen ortak sondaj faaliyetleri Türkiye’nin uyarı ve eleştirilerine ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin uluslararası hukuka dayalı haklarına saygı gösterilmesi çağrılarına rağmen saygısızca ve uluslararası hukuka aykırı şekilde devam ederken, Türkiye’nin millî sondaj gemilerini Akdeniz’e indirmesi başta İsrail olmak üzere Doğu Akdeniz enerji kaynaklarına göz dikmiş Avrupa ülkeleri ve hatta ABD’nin tepkisini çekmiştir.

Sondaj gemilerimizin Akdeniz’de faaliyetlerine başlamasıyla Türkiye, egemenlik haklarının korunması adına gerekli tüm hamleleri yapmaktadır. Doğu Akdeniz’de İsrail’in başını çektiği Mısır, Güney Kıbrıs, Fransa, İtalya, ABD gibi ülkelerin de içerisinde yer aldıkları dünya devletleri açısından çok aktörlü bir enerji oyunu kurgulanmaktaysa da Türkiye, bu duruma sessiz kalmama kararlılığını tüm dünyaya göstermektedir.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak Hükûmetin göstereceği kararlı ve tavizsiz tutumu desteklediğimizi ve desteklemeye devam edeceğimizi bir kez daha buradan ifade etmek istiyorum.

Biliyorsunuz kıyıdaş ülkeler arasında Hazar Denizi’nin statüsüyle ilgili uzun yıllardır devam eden bir tartışma vardı ve Ağustos 2018’de bu ülkelerin bir araya gelerek imzaladığı Hazar Denizi’nin statüsünü belirleyen anlaşma, denize kıyıdaş 5 ülke arasındaki ihtilafların çözümünü mümkün kıldı ve son olarak 1 Ekim 2019’da Rusya, “Hazar Denizi’nin Hukuki Statüsü Anlaşması”nı onayladı. Statünün Trans-Hazar Boru Hattı’nın inşasının önündeki hukuki engeli kaldırdığı yorumları yapılmaktadır. Avrupa Birliği’nin bu hattın inşasına destek olacağına yönelik açıklamaları da dikkate alınırsa ülkemizin AB nezdinde stratejik önemini artıracak bu hat projesinin faaliyete geçmesi için Türkiye nasıl bir tavır izlemektedir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) - Bu çerçevede, arz çeşitliliğinin ve güvenliğinin sağlanması açısından önemli olan Türkmenistan gazının Azerbaycan üzerinden Türkiye’ye getirilmesine dönük bir çalışmanız var mıdır?

Sayın Bakanım, son olarak da vatandaşlarımızdan kayıp kaçak elektrik tüketim bedelinin yanı sıra dağıtım, iletim bedeli gibi payların da faturalara yansdığı, bunlar için vatandaşın, tükettiği elektrik bedelinden daha fazla ödeme yaptığı yönünde şikâyetler var. Başkasının kullandığı kaçak elektrik bedelini namuslu vatandaşın ödemesi, ayrıca tüketilen elektrik miktarını aşan ödemelerin tahakkuk etmesi haksızlığa yol açmakta, şikâyet konusu olmaktadır.

Bu arada, muhtaç aileler için kullandıkları elektriğin bir miktarının devlet tarafından karşılanması uygulamasının başlamasını, 1 milyonu aşkın ailenin bundan yararlanmasını seçim beyannamemizde yer vermiş olduğumuz bir husus olarak olumlu ve önemli bulduğumuzu belirterek size teşekkür etmek istiyorum.

Bu düşüncelerle, 2020 yılı bütçemizin, hem Bakanlık hem kurum bütçelerimizin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını diliyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Evet, Sayın Aksu’ya çok teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, birleşime saat 13.45’e kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 12.34

ÜÇÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 13.49****BAŞKAN: Lütfi ELVAN (Mersin)****BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)****SÖZCÜ: Abdullah Nejat KOÇER (Gaziantep)****KÂTİP: Şirin ÜNAL (İstanbul)**

BAŞKAN – Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Bakan; 20'nci Birleşimin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Müzakerelere başlıyoruz.

Sayın Yılmaz, buyurun lütfen.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer Bakanım, şahsınızda Bakan Yardımcısı arkadaşlarımızı, bürokrat arkadaşlarımızı saygıyla selamlıyorum, aynı zamanda basın mensuplarımızı da selamlıyorum.

Efendim, enerji, bugün insanlık âleminde temel bir insan hakkı olarak ortaya çıkıyor, hane halkının yaşamında, hayatını idame ettirmesinde önemli bir girdi, aynı zamanda ekonominin geneli üzerinde de önemli bir girdi çünkü ekonominin büyümesi üzerinde önemli kısıtlardan bir tanesi. Eğer enerji yoksa ekonomik büyümeyi de hızlandıramıyoruz, istediğimiz seviyeye çıkaramıyoruz. Dolayısıyla, enerji çok önemli bir mal ve bu malın alımını, satımını, üretimini düzenleyen mevzuat da son derece önemli. Dolayısıyla bu konuda Bakanlığın yaptığı işler de ekonominin nihai olarak refah seviyesini artırmada son derece önemli. O nedenle de enerjinin kesintisiz, güvenilir bir şekilde sağlanması Bakanlığınızın en başta gelen amaçlarından birisi, güvenli, temiz ve “affordable” yani satın alınabilir, herkesin gücünün yetebileceği şekilde bir enerjiyi insanlara medeni bir yaşamı sürdüreceği şekilde sağlamak.

Sayıştay bulgularıyla ilgili olarak benden önceki arkadaşlarımız konuştu, ben çok fazla bir şey söylemek istemiyorum. Arkadaşlarımızın söylediklerine aynen katılıyorum. Gerçekten 18'inci sayfadaki “Elektrik Enerjisi Fonu katkı payları tutarlarında Bakanlıkça kontrol ve denetimin yapılmaması...” Bu son derece önemli bir bulgu. Dolayısıyla 211 şirketten 18 tanesi nihai tüketiciye ulaştırdığı elektrik üzerinden tahsil ettiği paraları maalesef ilgili fona yatırmamış gibi bir durum çıkıyor. Bu, son derece önemli, üzerinde durulması gereken bir husus.

Enerjinin düzenli ve gelirle uyumlu bir şekilde karşılanabilmesi için tabii, aynı zamanda temiz bir enerjiye ulaşabilmek için birtakım enerji kaynakları var. Şimdi, bunlardan bir tanesi, bildiğiniz gibi, doğal gazla üretilen elektrik var, biyoenerji var, fosil yakıtlardan elde edilen enerji var, nükleer enerji var. Tabii, bunların hepsinin ekonomik sonuçları aynı değil, her ne kadar bunların hepsi “enerji” adı altında ortaya konulsa da. Dolayısıyla şu anda dünyadaki genel eğilime de baktığımızda herkesin tercih edeceği bir enerji arzının temiz, düzenli, güvenilir ve sürdürülebilir olması lazım. Dolayısıyla da bunu da sağlayacak olan, herhâlde, şu anda, yenilenebilir enerji ön plana çıkıyor. Dolayısıyla Sayın Bakanım, sizin sunumuzda da bunun ön plana çıkarıldığını görüyoruz. Dolayısıyla dünyadaki genel eğilime uygun bir tavrınızın olduğu ortada.

Onun dışında, termal enerji, bu da önemli bir şey, ülkemiz bu açıdan da zengin fakat tabii, bunun yarattığı çevresel birtakım sorunlar var. Belki benden sonra konuşacak olan partimizden emekli büyükelçi Aydın Bey, Aydın olmasa hasebiyle Aydın'daki termal santrallerle ilgili olarak oradaki tarımda yaşanan sorunları size aktaracaktır. Dolayısıyla bu ikisinin arasında bir ödünleşme var “tradeoff” var.

Yerin altından enerjiyi çıkaralım, ucuz mu yapalım, yerin üstündeki tarımı mı mahvedelim? Yani bunun bir optimum noktasının bulunması lazım. Fakat bugün gelinen nokta itibarıyla görüyoruz ki yöredeki halklar daha ziyade yerin üzerindeki doğayı ve tarımın korunması yönünde görüş bildiriyorlar ve bu konuda sizin verdiğiniz ruhsatları da zaman zaman protesto ediyorlar.

Onun dışında, güneş enerjisiyle ilgili, rüzgâr enerjisiyle ilgili duruma baktığımızda, ülkemizi diğer ülkelerle kıyasladığımızda her iki konuda da avantajlarımızın olduğu, üstünlüklerimizin olduğu kesin fakat bu konuda da çok fazla henüz bir şey yapılabilmiş değil ama giderek o yöne doğru kaynakların yönlendirildiği de bir gerçek. Bu konuda benim söyleyebileceğim husus şu yani diyorsunuz ki: “Bu yenilenebilir enerji konusunda epey mesafe katettik ancak amacımız enerji teknolojilerinde Türkiye’nin adının bir marka hâline gelmesi, kalitesiyle bütün dünyada bilinmesidir.” Altında da 5 madde hâlinde de ne yapmak istediğinizi söylemişsiniz. Bu doğru bir yaklaşım bence ancak şu hatayı yapmamalıyız: Yani biz geçmişte araba yapmadan, otomobil yapmadan yol yaptık. Ülkemizi yabancı otomobil üreticileri ithalatına açık hâle getirdik. Şu anda yerli ve millî otomobil yapabilmek için babayığit arıyoruz ama maalesef henüz o da ortaya çıkmış değil. Dolayısıyla bu yenilenebilir enerji konusunda henüz yolun başındayız. Dolayısıyla bu yolun başında olmamızı doğru değerlendirmemiz lazım. Belki bir müddet var olan enerji üretimleriyle devam edebiliriz. Dolayısıyla gerek rüzgâr enerjisiyle ilgili gerek güneş enerjisiyle ilgili teknoloji ve o teknolojinin ortaya çıkarttığı aparatları Çin’den, diğer ülkelerden ithal etmek yerine ne yapıp edip Türkiye’de bunların üretimini sağlamanın yoluna bakmalıyız. Eğer bunu yapmazsak otomobille yaşadığımız hayal kırıklığını burada da yaşayabiliriz. Enerjimiz olur ama Türkiye’nin rüzgârıyla Çin’in teknolojisiyle enerji üretmiş oluruz. Dolayısıyla buradaki ortaya koyduğunuz bu yaklaşım doğru fakat bunun hayata geçirilmesi son derece elzemdir.

Bir başka husus, enerji kaynağı olarak nükleer enerji. Şimdi sunumunuzun 11’inci sayfasında diyorsunuz ki “Kurulacak sıfır emisyonlu nükleer enerji.” Yani ben bilmiyorum, bu konunun uzmanı değilim ama sıfır emisyonlu bir nükleer enerji üretmek herhâlde dünyada mümkün değil. Ama şöyle anlıyorum ben bunu, sıfır değil de sıfıra yakın bir yere getirmek için gayret göstereceğiz diye düşünüyorum.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Karbon açısından sıfır, bacasız.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Onun tabii nükleer enerjiye geldiğinizde biz şahsen İYİ PARTİ olarak nükleer enerjiye karşı değiliz yani. Dünyada, sunumunuzda da belirttiğiniz gibi, başta Fransa gibi ülkeler olmak üzere enerji ihtiyacının önemli bir kısmını buradan karşıyorlar fakat burada da dikkatli olmak lazım diye düşünüyorum. Şöyle dikkatli olmak lazım: Bizim bu konuda yapımcılarla üstlendiğimiz, yaptığımız anlaşmalar bizi nereye götürecektir, maliyetleri ne olacak, bu son derece önemli. Şu anda yap-işlet-devret modeliyle sağlık sektöründe geldiğimiz nokta geçen hafta da Türkiye’nin gündemindeydi. Buraya da Sağlık Bakanı geldi, biz eleştirilerimizi yaptık, birkaç yıldır bu sözleşmelerin ne olduğunu, içeriğinde ne olduğunu ve niçin Resmî Gazete’de yayımlanmadığını ve ileriye yönelik olarak ülkeye ne tür yükümlülükler getirdiğini, vesairesini sorduk ama maalesef cevap alamamıştık. Ama Sağlık Bakanlığının son sunumunda öğrendik ki onlar da bu işin doğru olmadığını farkına varmışlar ve dolayısıyla bu işten vazgeçmek için bir bakıma çaktırmadan sunumun içerisine artık şehir hastanelerini bütçe imkânlarıyla yapacaklarını söylemişler, bu son derece olumlu bir gelişme. Korkarım aynı şeyi, nükleer enerjide de yaşayacağız gibi geliyor bana. Çünkü Akkuyu Nükleer Güç Santrali bildiğiniz gibi 12 Mayıs 2010’da imzalandı ve 3 Nisan 2018’de de temel atıldı ve şu anda da yapımı devam ediyor. Fakat söz konusu nükleer enerji yapımıyla ilgili olarak Rusya’yla yapılan anlaşmalarda bazı maddeler var yani bu maddeler ileriye yönelik olarak sorun yaratabilir diye düşünüyorum çünkü Akkuyu Nükleer Güç Santraline ilişkin yürütülen süreçte Hükûmetin bu tür yüksek bütçeli, bol akçeli

projelerde takip ettiği, kafa karıştıran hususlar var. Öncelikle bu santralin yapımına ilişkin Türkiye ve Rusya arasında yapılan anlaşmaya -biraz önce söyledim- göz atmakta fayda görüyoruz. Bu sözleşmede dikkat çeken hususları ben sizin takdirlerinize sunuyorum. Rusya adına Rosatom, Rusya Federasyonu Devlet Atom Enerjisi Kurumu ile Türkiye Cumhuriyeti adına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, sizler yetkili kıldınız. Projeyi gerçekleştirecek şirketin Rusya devleti tarafından kurulacağı, bu proje şirketinin nükleer güç santralinde üretilen elektrik de dâhil olmak üzere, nükleer güç santrallerinin sahibi olduğu açıkça ifade edilmektedir.

Proje şirketi, Rus tarafınca yetkilendirilen şirketin doğrudan veya dolaylı olarak başlangıçta yüzde 100 hisse payına sahip olacakları belirtilmiştir. Ayrıca Rus tarafının hisse payının hiçbir zaman yüzde 51'in altına düşmeyeceği, geri kalan azınlık hisselerinin dağıtımının ise Rusya'nın ulusal güvenlik ve ekonomik çıkarları korunacak şekilde Rusya'nın insafına bırakıldığı görülmektedir. Anlaşmanın 5'inci maddesinin (4)'üncü fıkrasından çıkardım bu sonucu. Eğer yanılsam bunu düzeltebilirsiniz.

Proje şirketinin elde ettiği kârın yüzde 20'si, güç üniteleri devreye girdikten en erken on beş yıl sonra Türk tarafına ödenmeye başlayacaktır. Proje inşasında ihtiyaç duyulan mallar Rusya'dan tedarik edilecektir, madde 9. Türk tarafı, nükleer santralin her bir ünite -toplam 4 adet- enerji üretmeye başladıkça birim fiyat 12,35 ABD doları/senti üzerinden on beş yıl -KDV hariç- alım yapmayı taahhüt ediyor.

Projenin gerçekleştirilmesine ilişkin kullanılan veya oluşturulan fikrî mülkiyete ilişkin tüm haklar proje şirketi tarafından projenin uygulanması amacıyla proje şirketine bu tür bir fikrî mülkiyet hakkının kullanımı için lisans verecek olan Rosatom'dur. Burada daha fazla da şeyler söyleyebiliriz fakat bu, bizi, dediğim gibi, sağlık sektöründe geldiğimiz noktaya inşallah getirmez.

Yine bu konuyla ilgili olarak şu tespiti de yapmama lütfen izin verin:Nükleer enerjinin cazip olduğu dönemler güneş enerjisine ilişkin teknolojiler bugünkü kadar gelişmiş değildir ancak Türkiye son iki yıldır hem güneş potansiyeli hem de bu alandaki sektör büyümesi bakımından Avrupa'da önde gelen ülkelerden birisi olmuştur. Türkiye'nin son iki yıldaki fotovoltaik güneş paneli ithalatı 6,1 milyar doları bulmuştur. Sektör bu hızla büyümeye devam ederse önümüzdeki beş yılda bu alandaki ithalat 40 milyar doları bulacaktır. Onun için, sunumunuzun 10'uncu sayfasında ortaya koyduğunuz perspektif son derece önemli ve bunun da gerçekleştirilmesi için elimizden geleni yapmamız gerekecek çünkü eğer o teknolojiyi biz üretmez de otomobilde yaşadığımız hatayı yaparsak burada da bir çıkmaza girebileceğimiz gibi bir durum ortaya çıkıyor.

Onun dışında, enerjideki fiyat oluşumlarıyla ilgili olarak birtakım piyasaların hayata geçirileceğini söylüyorsunuz sunumunuzun 12'nci sayfasında. Bu, son derece doğru, sağlıklı bir yaklaşım. Bunu destekliyoruz fakat bunu söylerken şunu da göz ardı etmeyelim: Çünkü enerjide vadeli işlemler piyasasının -futures- gelecek piyasalarının oluşması belirsizliği ortadan kaldıracak, fiyat oluşumlarını daha sağlıklı hâle getirecek, ileriye yönelik planlama ve programlama yapmayı imkân dâhiline getirecek. Keşke bunu tarımda da yapabilesek de oradaki sıkıntılarımızı giderebilsek. Fakat buradaki bu güzel şeyin de ileride bize buradan, gelecek yıl veyahut da bundan iki sene sonra mali sınırları kaldırıp dünyadaki Chicago piyasasına İstanbul Menkul Kıymetler, İstanbul Borsası aracılığıyla entegre olup orada birtakım olumsuzluklardan bizim üzerimize birtakım sıkıntılar geldiğinde "Bize saldırı vesaire yapıldı." diye gelmemeniz lazım çünkü "Biz oyuncu olmak istiyoruz, bu piyasanın kurallarını biliyoruz, o kurallara uyarak biz de Türkiye'nin gelecekteki istikbalini olumlu yönde etkilemeye çalışacağız." diyorsunuz. Son derece güzel ama bunu yaparken mali sınırı ortadan kaldırılıyorsunuz, kendinizi birtakım güçlere açık hâle getiriyoruz, aynen Londra "swap" piyasasında yaptığımız gibi. Bugün ülkede mevduatın ortalama maliyeti üç ay. Bankalar, üç aylık mevduatla beş yıllık konut kredisini,

on beş yıllık konut kredisini finanse edemiyorlar. Peki, nasıl yapıyorlardı bunu? Bunu Londra'daki "swap" piyasasıyla yapıyorlardı. Orada uluslararası EBRD gibi, Avrupa Yatırım Bankası vesaire on-on beş yıllık, yirmi yıllık Türk lirasına tahvil çıkarıyorlar, bizim bankalarımız oralara döviz veriyor, o piyasada...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Bir saniye efendim, ilave süre vereyim, süreniz doldu.

Buyurun.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Peki.

Eğer piyasada herkes aynı yönde düşünürse, ben piyasaların önümüzdeki dönemde düşeceğini veyahut da Türkiye'de ekonominin hızla büyüyeceğini, ödemeler dengesindeki açığın kapanacağını düşünürsem, hepimiz aynı yönde düşünürsek alım satım olmaz çünkü hepimiz aynı yöne odaklanmışız. Toplumda oyunculardan bazıları farklı görüşe sahip oldukları için birileri "Düşecek." diyor, birisi "Düşmeyecek." diyor, birisi "Artacak." diyor, birisi "Artmayacak." diyor, dolayısıyla insanlar buna göre pozisyon alıyorlar ve piyasada alım satım buna göre oluyor ve bu aslında bir bakıma da spekülasyonun özü, esası. Dolayısıyla bu piyasaları olumlu buluyorum ama şunu da aklınızdan çıkarmayın: Günün birinde Chicago Borsası'nda, San Francisco'da, Londra enerji piyasasında, New York enerji piyasasında olan bir olumsuzluk bizi etkilediği zaman "Bize saldırı var." falan diye de gelmeyin çünkü bunu bilerek ve isteyerek yapıyorsunuz. Biz swap piyasasına bu bilgiyle girdik ve bunun da menfaatini gördük ama bir şekilde bir sıkıntı çıktığı zaman da şu anda o piyasayı kapattık. Kamu bankalarından başka da uzun vadeli, beş yıllık, on yıllık konut kredisi vesaire verelim, şu anda kredi piyasası durmuş vaziyette.

Efendim, başka söyleyeceklerim de var ama zamanım bitti, burada bırakıyorum. Dolayısıyla söylemek istediğim şey şu: Bence sunumunuzda doğru yöndesiniz, doğru yoldasınız fakat günümüzde enerji şirketlerinin sorunlarıyla ilgili olarak hiçbir şey söylemediniz. Şu anda batık kredilerinin ne olduğunu söylemediniz. Özelleştirmeden dağıtımı alıp şirketlerin fiyat davranışlarıyla ilgili olarak Rekabet Kurumu vesaireyle ilgili olan sorunlarla ilgili herhangi bir şey söylemediniz, bunlar son derece önemli.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Eğer insanların elektrik faturalarına bakacak olursak TRT vesaire mesela, belki biraz sonra arkadaşım söz alacak, orada gösterecek yani 7 tane, 8 tane, aslında fiyatın içinde, fiyat olarak görülmesi gereken başka unsurlar var ve bunları da "hizmet" adı altında alıyoruz. Aslında bu piyasayı "distort" ediyor bence. Adam gibi, efendim, 3'ün üzerine sayaç okuma 2 kuruş, efendim, onarım bakım, iletim bilmem ne vesaire gibi koyup onu 10 kuruşa çıkarıp buna fiyat demek yerine alt birimlerine ayırmanın hiçbir anlamı yok, adam gibi fiyatı söyleyelim ve vatandaş buna göre de işini görsün.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydı) – Sayın Yılmaz, hepsi içinde burada, anlatacağım.

BAŞKAN – Peki efendim, teşekkür ediyorum.

Sayın Ök, buyurun lütfen.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, çok Saygıdeğer Bakan Yardımcılarımız, çok saygıdeğer bürokratlarımız, çok değerli Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, milletvekilleri; ben de sizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum.

Hepimizin bildiği gibi bir ülkenin büyüme hızı o ülkenin enerji tüketimi hakkında bilgi vermektedir. 2002 yılına göre ülkemizin enerji tüketimi 2 kat artmış durumdadır. Ayrıca 2023 yılında 375 teravatsaat seviyelerine çıkacak olan elektrik talebi dikkate alınarak millî enerji politikalarının uygulanıyor olması çok önem arz etmektedir. Ayrıca yerli ve yenilenebilir enerji potansiyelimizin ekonomiye kazandırılması da son derece kritik bir unsurdur. Ülkemizin gerçekleştirdiği pozitif büyüme seyri ve paralelinde artan refah seviyesinin sonucu olarak enerji sektörünün her alanında hızlı bir talep artışı yaşandı. İstatistiklere baktığımız zaman Türkiye, gelişmekte olan ülkeler içerisinde geçtiğimiz on yedi yıllık dönemde enerji talep artışının en hızlı gerçekleştiği ülkelerden biri olmuştur. 2002-2018 yılları arasında yıllık elektrik enerjisi talebi dünya ortalaması yaklaşık yüzde 3 artış gösterirken bu oran ülkemizde yüzde 5,3 olarak gerçekleşmiştir. Bu yüksek talep artışı her ne kadar büyüme ve kalkınmanın önemli bir göstergesi olsa da bu talebin güvenli bir biçimde karşılanabilmesi enerji politikalarımızın önceliği olarak önemini korumaktadır. Bu yoğun talebe cevap verebilmek adına ülkemizin enerji yönünden dışa bağımlılığını bulunduğu coğrafya nedeniyle bir kader olmaktan çıkartarak bu bağımlılığın azaltılması, enerji kaynaklarının ve enerji geçiş güzergâhlarının çeşitlendirilmesi, enerji altyapısının güçlendirilmesi, enerji verimliliğinin öncelikleştirilmesi ve -buna benzer- arz güvenliğinin sağlanması ülkemizin geleceği açısından çok büyük önem taşımaktadır.

Sayın Bakanımızın da değindiği üzere, 2002 yılında 31.846 megavat olan elektrik kurulu gücümüzü 2019 yılı Ağustos ayı sonunda 90.403 megavata ulaştırdık. 2002 yılında yaklaşık 45 bin kilometre olan elektrik iletim hattı uzunluğumuzu ise 2019 yılı Eylül ayı sonunda yaklaşık 70 bin kilometreye ulaştırmış durumdadır. Bu anlamda hem kendisini hem de emeği geçen Bakanlık personelimizi tebrik ediyorum.

Tabii, enerji portföyümüzdeki yerli kömür ve yenilenebilir enerji payının artırılmasına yönelik çalışmalara hız vermemiz; rüzgâr, güneş, hidrolik, jeotermal gibi yerli ve yenilenebilir kaynaklarımızın enerji üretim sepetimizdeki payının artırılmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle güneş ve rüzgâr enerjisindeki payımızın çok daha artırılması gerektiğini düşünenlerdenim Sayın Bakanım. Bu doğrultuda Bakanlığımız tarafından bağımsız enerji güçlü Türkiye hedefi doğrultusunda enerjinin her alanında kısa ve orta vadeli plan ve programlarla Türkiye'nin geleceğe uzanan yolda emin adımlarla yürümesi adına millî enerji ve maden politikası ortaya konmuş ve yerli enerji kaynaklarının kullanılması öncelikli politika olarak yerini almıştır. Bunun neticesinde 2019 yılı ilk on aylık dönemde yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları elektrik üretim oranı bir rekor kırarak –sabahleyin Sayın Bakanımızın da söylediği gibi- yüzde 64 seviyesine çıkmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin yenilenebilir enerjide bölgesinde lider ülke konumunda olduğunu ifade etmek istiyorum. Hâlihazırda elektriğin yüzde 30'undan fazlasının yenilenebilir enerjiden karşılar hâle geldik. Son on yedi yılda bir çok ilke imza atmış durumdayız. En önemlisi de 2002 yılında 12.305 megavat olan yenilenebilir kaynaklarının kurulu gücünden 2019 yılı Ağustos ayı sonunda 43.278 megavata çıkmasıdır. Hükümet olarak hedeflerimiz yenilenebilir enerjinin elektrik üretimindeki payının 2023 yılında yaklaşık yüzde 39 seviyesine yükseltmektir. Bu hedefe de emin adımlarla yürüdüğümüzü gururla söylemek isterim. Yenilenebilir enerji kaynaklarının teşvik edilmesi amacıyla da bu kaynakların Bakanlığımız tarafından da fiyatlarına alım garantisi de verilmektedir.

Ayrıca, ülkemizin kömür potansiyelini daha doğru bir şekilde belirleyebilmek için Bakanlığımızın imkânlarını seferber ederek kömür arama ve rezerv geliştirme hamlesi başlatılmış ve 2005 yılında 8,3 milyar ton olan ülkemiz linyit rezervi 19 milyar ton seviyesine çıkartılmıştır. Ülkemizin hâlen 30 milyon ton kömür ihtiyacının olduğunu ve yılda yaklaşık 3-4 milyar dolar civarında kaynağımızı kömür için harcadığımızı göz önünde bulundurduğumuzda dışa bağımlılığımızın azaltılabilmesi için özellikle

yerli kömürün büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bu noktada yerli kömür rezervlerinden sonuna kadar faydalanılması gerektiğini düşünmekteyim. Bugün biliyorsunuz ki bütün ülkeler yer altındaki kaynaklarını yer üstüne çıkarmak için çok ciddi bir şekilde çalışmalar sergilemektedir.

“Ülkemizde doğal gaz olmayan il kalmayacak.” diyerek çıktığımız yolda, doğal gazın kullanılmaya başlandığı 1987 yılında 0,5 milyar metreküp olan yıllık tüketimimiz 50 milyar metreküp seviyelerini geçti. 2002 yılında 6 şehrimize giden doğal gaz iletim hattı 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla 81 il ve 499 ilçeye ulaşmış durumda. Bu veri bile nereden nereye geldiğimizin önemli bir göstergesidir değerli arkadaşlar.

Ben Denizli özelinde söylüyorum. Denizli’ye doğal gaz geldiğinde o zaman Denizli’de Belediye Başkan Yardımcılığı yapıyorduk. Belediyemize birçok teyzeler geliyordu “Allah razı olsun, kömür kovası hazırlamaktan kurtulduk.” diye.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Doğal gaz yerli bir enerji değil, dışa bağımlıyız.

NİLGÜL ÖK (Denizli) – Ayrıca da bununla da yetinmedik tabii doğal gazın kullanımını sanayicimize de açtık. Daha az maliyetli üretim yapabilsinler, kesintisiz enerji sağlayabilsinler diye sanayilerimizin yoğun olarak yerleştiği organize sanayi bölgelerinde doğal gaz sağlıyor.

Yenilenebilir bir enerji değil ama yalnız doğal gaz sayesinde hava kirliliğinde de ciddi azalmalar oldu. Denizli özelinde bahsedeyim nefes alamıyorduk ama şu an Denizli’mizin havası gerçekten temizlenmiş durumda.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydı) – Akaryakıt da yerli değil, arabaya binmeyelim o zaman.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Tabii, yer altı doğal gaz...

Sayın Başkanım, müsaadenizle devam etmek istiyorum.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Arabayı da yerli üreteceğiz. Yani yabancı arabaya binmeyin.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Çok şükür yerli ve millî otomobilimizi gerçekleştiriyoruz onu da buradan söylemek istiyorum. Prototiple ilgili çalışmalar yapılıyor.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – İnşallah bize nasip olacak.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Çok beklersiniz, bence o hayal. 2020 yılının ilk aylarında prototip olarak yerli elektrikle üretilen otomobilimizi göreceğiz ve iki yıl içerisinde de seri üretime geçeceğiz.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) - Oyuncak araba mı yapacaksınız?

NİLGÜN ÖK (Denizli) - 2023 yılına kadar seri üretimde göreceğiz yerli otomobilimizi.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – İnşallah bizim iktidarımıza nasip olacak.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Tabii, yer altı...

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) - Oyuncak araba mı yapıyorsunuz elektrikle?

(Oturum Başkanlığına Kâtip Şirin Ünal geçti)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, lütfen...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - ...doğal gaz depoları faaliyete geçiyor.

ENEZ KAPLAN (Tekirdağ) - Ya, hayal anlatma sen. Hayal anlatıyorsun.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Hayal değil, gerçek bunlar.

ENEZ KAPLAN (Tekirdağ) – Hayal, hayal!

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Bak, rakamlarla konuşacağım; bak, rakam geliyor.

2002 yılında arz güvenliği açısından büyük öneme sahip olan doğal gaz depolama tesisimiz bulunmaz iken 2018 yılında depolama kapasitesinin yıllık tüketimi karşılama oranı yaklaşık yüzde 6,5 seviyesine ulaşmış durumda. Önemli bir enerji ihtiyacını karşılayacak olan, hepimizin de bildiği gibi, hükümetlerimiz döneminin en önemli ihracatlarından biri olan Akkuyu Nükleer Santrali'nin birinci ünitesinin temeli 2018 yılında atıldı; tamamlanmasına yönelik çalışmalar da devam ediyor. Bu arada, tabii ki nükleer santral yapmak demek diyet ödemek demek değildir sayın arkadaşlar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Rusya'ya ait nükleer santral.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Biraz önce Garo Paylan dedi "Fransa bitiriyor." diye. Zaten Fransa, enerjisinin yüzde 71'ini nükleer enerjiden sağlıyor; bütün dünya sağlıyor, biz niye yapmayalım? Bence geç bile kalmışız. Bu anlamda, Bakanlığımıza çok teşekkür ediyorum.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Size "Yapmayın." diyen yok; yapın, yüzde 100 yerli yapın.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Ülkemiz gerek coğrafi gerekse jeopolitik konumuyla Hazar bölgesi, Orta Doğu ve Orta Asya'nın zengin enerji kaynakları ile Avrupa ve dünyadaki tüketici pazarları arasında güvenilir, istikrarlı, öngörülebilir ve şeffaf bir enerji ticaret merkezi olma doğrultusunda çalışmalar sürdürmektedir. Bu kapsamda da on yılı aşkın bir süredir Türkiye önemli adımlar atmış ve büyük ölçekli projelere gereken destekleri vermiştir. Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı, Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi, ayrıca TürkAkım Gaz Boru Hattı, Türkiye-Bulgaristan Doğal Gaz Boru Hattı, Hazar Geçişli Doğal Gaz Boru Hattı gibi önemli projeler hem ülkemizin hem de Avrupa coğrafyasının enerji güvenliğini sağlayacak, enerji alanında yürütülen başarılı diplomasinin somut ürünleri olarak yerini korumaktadır.

Ayrıca, başka bir konuya da değinmek istiyorum: Biliyorsunuz, dünyanın en büyük bor rezervlerine biz sahibiz; bu madeni daha etkin ve katma değeri yüksek ürün hâline dönüştürmek de en önemli görevimiz. Eti Maden 2018 yılında 2,45 milyon ton bor ürünleri satışı karşılığında, yüzde 97'si ihracat gelirlerinden olmak üzere ilk defa 1 milyar doların üzerinde satış geliri elde etmiştir.

Yine, ülkemiz adına çok önemli gördüğüm bir haberi de sizinle paylaşmak istiyorum: Savunma sanayisinin önemli girdilerinden biri olan bor karbür üretim tesisimizin geçtiğimiz ayda temeli atılmıştır, bu anlamda da çok teşekkür ediyoruz Sayın Bakanımıza.

Sayın Başkan, değerli üyeler; bir diğer önemli enerji faaliyetimiz ise açık denizlerde devam eden arama ve sondaj çalışmalarımız. Bilindiği gibi, önemli bir saha olan Akdeniz ve Karadeniz'deki hidrokarbon potansiyelinin keşfedilmesi için Barbaros Hayreddin Paşa ve Oruç Reis gemileriyle Akdeniz ve Karadeniz'de detaylı sismik çalışmalar yürütüyoruz. Bu sismik aramalardan sonra derin deniz sondajlarını da millî kaynaklarımızla yapmaya başladık. İlk millî sondaj gemimiz Fatih gemisiyle geçtiğimiz yıl, Sayın Bakanımızın öncülüğünde, Alanya açıklarında sondaja başlanmıştı. Fatih sondaj gemisi kendi sınıfında 16 gemi arasında en yüksek ileri teknolojiye sahip dünyanın ilk 5 gemisinde; bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum, bu anlamda da gurur duyuyoruz. Tabii, burada da şunu söylemek istiyorum: Sayın Cumhurbaşkanımızın da dediği gibi "Biz, varsa, bulacağız." diyoruz.

Tabii, yine Sayın Cumhurbaşkanımızın söylediği gibi, Türkiye enerjide bağımsızlığını kendine temel hedef olarak koymuştur; bu hedefimiz doğrultusunda da emin adımlarla ilerlemeye devam edeceğiz. Millî enerji politikamızı gerçekleştirirken ülkemizin enerji güvenliğinin bütüncül olarak sağlanmasına yönelik adımlar atmaya da devam etmeliyiz. Bu bağlamda, yine buradan şunu söylemeyi bir borç biliyorum: Sayın Cumhurbaşkanımızın üstüne basa basa söylediği gibi, bu coğrafyada Türkiye'nin istemediği veya içinde yer almadığı hiçbir enerji projesinin hayata geçmesi mümkün değil; Nabucco'nun çöküşünde bu gerçeği tüm dünya bir kez daha gördü. Ancak bu tip anlamsız ve

jeopolitiği yok sayan adımlar durmaksızın devam ediyor. Bu rüyaların peşine düşenlere bir kez daha şunu hatırlatmak isteriz ki: Türkiye artık her alanda olduğu gibi enerji alanında da oyun kurucu bir ülke konumundadır.

ENEZ KAPLAN (Tekirdağ) - Hangi ülke?

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Ben, bugünkü konuşmalarda arkadaşlarımızın değinmiş olduğu Kaz Dağları'yla ilgili de önemli bir bilgiyi paylaşmak istiyorum. Biliyorsunuz, Kaz Dağları'ndaki bu arama ruhsatı 2001 yılında alınmış. Bu ruhsatı alırken öncelikle Ormandan izin alınıyor, mera izni alınıyor, ÇED izni alınıyor, baraj ve su kaynaklarıyla ilgili izinler alınıyor. Sit alanları, Kültür Bakanlığının...

ENEZ KAPLAN (Tekirdağ) - Siz iptal edin.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) - Nasıl alınıyor?

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, lütfen...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Bunların hepsi müfredatta var, müfredatımızda var.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) - Nasıl alındığını biliyoruz ÇED'in!

BAŞKAN - Sayın Milletvekili, lütfen...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Ha siz dersiniz ki: "Bu müfredat yeterli değildir." Arkadaşlar, bizim müfredatımızı incelediğimiz zaman, bugün dünyadaki verilen izinlerle ilgili müfredatlardan çok daha ağır bir müfredattır.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) - Uygulanıyor mu, uygulanıyor mu? Önemli olan o.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) - "Mevzuat" mı demek istiyorsunuz?

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Şimdi ben Kaz Dağları olayına geleyim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Siz buna da izin verdiniz.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) - Arkadaşlar, müsaade edin, konuşuyor burada ya.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, lütfen...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Kaz Dağları olaylarında bence "Acaba buradan ikinci bir Gezi olayı çıkar mı?" diye insanlar ellerini ovuşturdular.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) - Talimatla ruhsat veriyorsunuz. ÇED veriyorsunuz talimatla.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Ama bakın... Ama müsaade edin...

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, yakışmıyor ama ya.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) - Doğruları söylemek zorundayız.

BAŞKAN - Konuşurken söylersiniz, size söz vereceğim.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - "Kaz Dağları'ndan -ben de şunu söyleyeyim bunu şöyle de görüyoruz- ikinci bir Gezi olayları çıkar mı?" diye bakıldı ama görünmedi. Günün sonunda, Kaz Dağları olayları sonunda ne kaldı? İşte, 18 tonluk bir çöp kaldı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bu termik santrallerdeki duman ne olacak?

BAŞKAN - Ya Sayın Milletvekili lütfen...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Bir şey yapmıyorum.

BAŞKAN - Size söz vereceğim zaman konuşursunuz.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Tabii, burada siyanürlerle de... Bakın, şunda net olunsun, doğru bilinen... Eğer burada bir arama yapıldığında arama esnasında asla ve kata siyanür kullanılmamaktadır. Bakın, siyanür kullanılmamaktadır. Çıkan madenler toplu olarak götürülerek özel korunaklı tesislerde ayrışım yapılmaktadır.

ENEZ KAPLAN (Tekirdağ) – Hiç bölgeye gittin mi sen?

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Nerede hani?

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Altın madeni aranırken siyanür kullanılmaz, siyanür tek başına kullanılıyor ya.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, lütfen...

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Madenin içinde yapılmıyor mu onlar? Ağaçların kesildiği yerde yapılmıyor mu? Doğru bilgi verin.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Ayrıca, size önemli bir bilgi daha vermek istiyorum. Bakın, Türkiye'nin kullandığı 100 litre siyanür varsa bunun 97 tanesi diğer işlerde, 3 litresi madencilikte kullanılmaktadır. Ayrıca şunu söyleyeceğim: Bu siyanür ayrıştırma yapılan tesislerin etrafında 2 tane çukur vardır. Bu çukurlar yılda 2 defa Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız tarafından kontrol edilmektedir.

BAŞKAN – Sayın Vekilim toparlayalım lütfen.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Toparlıyorum.

Onun haricinde her ay 2 defa çevre ve şehircilik il müdürlüğü tarafından da kontrolleri yapılmaktadır.

Ben sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum, Bakanlık bütçemizin hayırlı uğurlu olmasını temenni ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz Sayın Vekilim.

Sayın Ceylan...

ÖZGÜR CEYLAN (Çanakkale) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, kıymetli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Gelişmiş ülkeler fosil yakıtlara bağımlılığı azaltmak için alternatif enerji kaynaklarına yöneliyor. Peki, siz ne yapıyorsunuz? Birçoğu daha düne kadar kamunun işletmesinde olan ve özelleştirme süreçleri 2013 yılında tamamlanan kömürlü termik santrallerin çevreyi zehirlemeye devam etmeleri için süre uzatımı yaptınız.

2013 yılında özelleştirilen bu kömürlü termik santrallere çevre yatırımlarını tamamlamaları için 2019 sonuna kadar süre tanınmıştı. EÜAŞ ve özel şirketlere verilen sürenin başlangıcının 2013 olduğu gözetildiğinde aradan geçen altı yıllık sürede gerekli çevre yatırımlarının planlanmış, kredilenmiş, izinleri alınarak yapımına başlanmış, 31 Aralık 2019 itibarıyla tamamlanmış olması gerekirdi.

İktidarın çevre ve ranta bakış açısından cesaretlenmiş olacaklar ki bu süre içerisinde filtre ve baca gazı arıtma sistemleri gibi çevre yatırımlarını yapmadan zehirli atıklarını altı yıl boyunca doğrudan çevreye salmaya devam ettiler. Bu şirketlerin gerekli yatırımları yaparak santralleri yasada tarif edilen şekilde dönüştürmeleri gerekirken bunu yapmamış olmaları yüce Meclisin iradesine açıkça meydan okumak değil de nedir? Santral sahipleri ve işletme müdürleri açık bir şekilde Türk Ceza Kanunu madde 182'de düzenlenen çevrenin kasten kirletilmesi suçunu işlemiş olmuyor mu? İktidarın bu firmaların iki buçuk yıl daha çevreyi kirletmelerine göz yumacak yasal zemini oluşturmaktaki maksadı suçu ortadan kaldırmak mıdır?

Anayasa Mahkemesine yaptığımız itirazda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının, getirilecek kuralın, ekonomik, bürokratik ve fiili yükümlülüklerle yol açacağı ve üretim faaliyetlerinin etkileneceği gerekçeleriyle uzun süreli olarak vazgeçilecek haklar arasında sayılamayacağımı belirtmiştik ve yüce mahkeme de 2014 yılında o yönde bir karar verdi. Yenilenebilir, ucuz, güvenilir, çevre dostu, enerji yatırımlarını konuşmamız gerekirken biz hâlâ burada çevreyi katleden cehennem bacalarını konuşuyoruz. Sarayın kabinesindeki bakanların süslü cümlelerle insan sağlığından, çevrenin öneminden, yenilenebilir enerjinin nimetlerinden bahsetmesi lafîgüzaftır.

Sayın Bakan, şu anda Çanakkale ilimizde 5 adet termik santral çalışır durumdadır. Çan ilçemizde insanlar geleceklerinden endişe eder hâldeler. Bu santrallerin yarattığı hava kirliliği değerleri sadece insan sağlığını tehdit etmiyor, orada yaşayan bütün canlılar aynı riski taşıyorlar. Bir tarım kenti olan ilimde meyvelerin olgunlaşma süreleri bile bundan etkileniyor. Çan'da yaşanan kirlilik Bayramiç'teki meyve ve sebze üreticisini de olumsuz etkiliyor.

Bugün ülkemizdeki toplam sera gazı salınımının yaklaşık olarak beşte 1'i kömürlü termik santrallerden kaynaklanmaktadır. ÇED, PTD, HKT, İDK, idari dava süreçleri, elektrik üretim lisansı gibi konular, bu sıralarda oturan bazı arkadaşlarımıza bile yabancı gelecek kısaltmalardır ancak Çanakkale'de yoldan geçen bir vatandaşımıza sorsanız ne anlama geldiğini hemen açıklayabilecek hâle geldi hemşehrilerim. Yaşam alanlarımızı devletle birlikte korumamız gerekirken bir de kamu bürokrasisiyle mücadele etmeyi öğrendi Çanakkaleliler. Çanakkale'de herkes ÇED uzmanı oldu. Siyanürle zenginleştirme yapılacak madencilik faaliyetleri konusunda uzmanlaştı. İnsanlar işini gücünü bıraktı, mevzuat okumaya, bu konuda çıkan yargı kararlarını okumaya başladı. Sigaradan, alkole uzanan zam sarmalında birer kimyagere dönüştürdüğünüz insanlarımızı, şimdi de çevre düşmanı enerji yatırımlarına yol vererek, birer hukukçuya, ÇED uzmanına, hazır kıta nöbet bekleyen eylemcilere dönüştürdünüz. Neredeyse bütün bir yaz Kaz Dağları'nda yaşanan orman katliamını durdurmak için dere tepe bize nöbet tutturdunuz. Yazık değil mi bu ülkenin insanına, emeğine, zamanına?

Sayın Bakan, Çanakkale'de ve Kaz Dağları'nda maden ruhsatlarından termik santral ruhsatlarına son durum nedir? Kirazlı'da orman katliamı yapan firmanın işletme ruhsatını yenilenmemiştir. Bakanlığınız buradaki faaliyeti tekrar başlamayacak şekilde durdurmuş mudur? İlgili firmanın ruhsatı yenilenecek midir? Kayyum atanan Koza Altın firması tarafından Kaz Dağları'nın Terziler-Serçeler bölgesinde altın aramak için sondaj ve ağaç kesimi yaptığı iddiaları doğru mudur? Sayın Bakan, daha kaç firmanın Çanakkale'nin havasını suyunu kirletmesine izin vereceğiz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Başkan...

Arkadaşımız Baki Ersoy Bey'in yerine konuşuyor, süresi biraz uzun olacak.

Buyurun.

ABDURRAHMAN BAŞKAN (Antalya) – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyelerimiz, Sayın Bakanım, Değerli Bakan Yardımcıları, Sayın EPDK Başkanımız, çok Değerli Nükleer Enerji Düzenleme Kurulu Başkanımız, değerli bürokratlarımız ve basın mensupları; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Türkiye'de şehirleşmenin ve ekonomik kalkınmanın devam etmesiyle enerji ihtiyacı da artmaya devam etmektedir. Türkiye hızlı büyüyen bir ekonomiyken enerji tüketimi buna paralel olarak artan bir trend izliyor. Son yirmi beş yılda Türkiye'nin yıllık birincil enerji tüketimi, 55 milyon ton karşılığı petrolden 155 milyon tona yükselmiştir. Ancak birincil enerji kaynaklarında dışa bağımlılığı yüksek olan Türkiye'miz, yüksek miktarda dış ticaret açığı ve cari işlemler açığına sebep olmaktadır.

Dolayısıyla küresel enerji fiyatlarındaki gelişmeler, ülkemizin enerji faturasına ve dış finansman ihtiyacına doğrudan yansırken Türk finansal varlıkları üzerinde ilave baskı oluşturmaktadır. İşte bu nedenlerle Türkiye, enerjide dışa bağımlılığı azaltmak ve milli kaynaklara yönelme konusunda yoğun bir çalışma yapmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarından ve yerli kaynaklardan elektrik üreten santrallere verilen teşviklerin artmasıyla beraber, ülkenin toplam kurulu gücünde de artışlar hızla devam etmektedir.

Fosil yakıtların yirmi otuz yıl ömrü kalmıştır. Bu dikkate alınarak, ülkemizde yenilenebilir enerji üretiminin henüz başlangıç düzeyinde ve gelişmeye açık olması, sektör açısından önemli fırsatlar yaratmaktadır. Eğer kömür rezervlerimizi bu süre içerisinde, yirmi otuz yıl gibi bir süre içerisinde çıkarıp değerlendiremediğimiz zaman, gelecek nesillerin önemli bir servetini de heba etmiş olacağız. O yüzden, enerjide batıdan doğuya doğru bir değişimin söz konusu olması, stratejik konumdaki Türkiye'nin varlığını öne çıkarmaktadır.

Pazarın enerji üretim ve dağıtımında teknoloji kullanımına son derece açık olması, yine gelişime açık bir konudur. Enerji depolama konusunda Hükümetin teşvik edici, yatırımcının istekli oluşu ayrı bir fırsattır. Enerji teknolojilerine yatırımların hızla artış kaydetmesi önemlidir.

Türkiye'de enerji politikalarının odağında arzın güvenliğini sağlamak ve dışa bağımlılığın azaltılması bulunurken, optimum kaynak çeşitliliğini sağlamak üzere tüm alternatif enerji kaynakları değerlendirilmektedir. Hükümetin teşvik edici ve düzenleyici rolünün artması, yeni dengeler için büyük önem taşımaktadır. Hükümetin yerli üretime bakışı ve yanı sıra petrol ve doğal gaz aramalarına yönelik arama çağrısının yansması, kısa sürede bunların bulunabileceğine dair güçlü kanaatler oluşturmaktadır. Rüzgârda üçte 1, güneşte yarı yarıya düşen teknoloji maliyeti bu alandaki iştahı yüksek tutacak ve yerli üretimle birlikte Türkiye'yi bu alanda ihracat üssü yapabilecektir. EPDK Başkanımızın bugün sunumunda bulunduğu doğal gaz borsası da bunun güzel bir örneğidir.

Dünyada doğal gaz, özellikle LNG lehine ciddi bir eğilim mevcuttur. Otoriteler bu durumu "LNG furyası geliyor." şeklinde açıklamaktadır. Türkiye bu noktada hem depolama kabiliyeti hem de boru hattından kaynaklanan güçlü anlaşmaları çerçevesinde doğal gazda bölgenin kilit ülkesi olabilme şansına yönelik adımları daha fazla atmaktadır. 30 Kasım'da İpsala'da Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ile Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev'in açılışını yapacağı TANAP Avrupa bağlantısı, yapılan çalışmaların önemli bir göstergesidir.

Türkiye'nin yükselen değeri bor. Dünya rezervinin yüzde 73'üne sahip olan Türkiye'de bilinen bor yatakları Eskişehir Kırka, Kütahya Emet, Balıkesir Bigadiç ve Bursa Kestelek'te bulunmaktadır. Bor, dünyada kompto teorilerine kurban edilemeyecek kadar önemli bir üründür. Dünya bor ürünleri tüketimi yaklaşık 4 milyon tondur. 2018 yılında dünya bor talebinin yaklaşık yüzde 59'u Türkiye tarafından karşılanmıştır. Türkiye'nin rafine bor ürün üretimi kapasitesi 2,7 milyon ton olup 2019 yılı ilk altı ayı itibarıyla 1,18 milyon ton rafine bor ürünleri üretimi gerçekleştirilmiştir. Bor satışları 2018 yılında miktar bazında 2,4 milyon ton ve değer bazında ise 1 milyar 13 milyon doları aşmıştır. Eti Maden'in toplam gelirlerinin yüzde 98'ini ihracat gelirleri oluşturmaktadır. İleri teknoloji bor ürünlerinden biri olan bor karbür ürünün Balıkesir Bandırma'da üretilebilmesi ve teknoloji transferi konusunda çok şükür temel atılmıştır. Yıllık 150 bin ton kapasiteli bor karbür tesisi savunma sanayisinin gelecekteki yerlilik oranına da çok büyük katkılar sağlayacaktır. Bor ürünleri Türkiye'de yüzde 36 cam, yüzde 31 seramik, yüzde 9 temizlik ve deterjan, yüzde 7 tarım, yüzde 4 tutkal ve yüzde 14 payla diğer alanlarda kullanılmaktadır. Çok şükür ki bor konusundaki şehir efsaneleri ve kompto teorileri Bor Enstitüsünün çalışmaları, bor karbür tesisinin temelini atılması ve Boron markasıyla deterjan üretimiyle her geçen gün azalmaktadır.

Deterjanların çevre kirliliği üzerine etkileri: Boron, çevreci ürün olarak iyi bir deterjan alternatiftir. Deterjan çözümlerinin topraklara etkileri, sulama suyu kalitesi, sulama hızı, yer altı suyu derinliği, drenaj, toprak geçirgenliği ve organik madde içeriği gibi birtakım faktörler tarafından etkilenmektedir. Yüksek oranda fosfor ihtiva eden deterjan atıkları atık su sistemlerine geçmekte ve çevre için olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bugün kullanılan temizlik ürünlerinin çevreye zararı yüzde 80 civarındayken organik temizlik maddelerinde bu oran yüzde 20 seviyelerine kadar düşmektedir. Toz deterjanın temel maddelerinden birisi olan sodyum polifosfatlar atık sularda yoğun olarak buldukları zaman ortamda bulunması muhtemel azot bileşiklerinin de yardımıyla gübre etkisi göstermektedir. Bunun sonucunda göllerde ve akıntısı olmayan deniz sularında bitkisel hayatı olumsuz yönde etkileyecek alg ve yosunların büyük boyutlarda artmasına sebep olmaktadır. Deterjanlardaki fosfatlar dünyanın birçok yerinde suların ötrofikasyonuna sebep olmaktadır. Sularda önemli sınırlayıcı besin maddeleri olan aşırı fosfatlar bakteri ve alg gelişimini teşvik edebilir ve balık ölümlerine neden olabilir. Bu yüzden Boron gibi ürünler gelecek nesiller için de önemli bir teminattır.

Sayın Bakanım, borla ilgili Boron ürünlerinin bulunmadığıyla ilgili şikâyetler çok sayıda olmaktadır. Bunun üretimin eksikliğinden mi yoksa ürünlere bazı market zincirlerinin defans göstermesinden mi olduğunu da merak etmeyiz. Bu konuyla ilgili de eminim bir açıklama getireceksinizdir.

Nükleer enerji konusuna gelince, ekonominin önemli bir lokomotifini olan enerjide arz güvenliğinin tahkim edilmesi için yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımızın yanı sıra, nükleer enerjiyi de arz portföyümüze dâhil etme zorunluluğumuz bulunmaktadır. Nükleer santraller baz yük santralleridir ve yedi gün yirmi dört saat iklim ve meteorolojik koşullara bağlı olmaksızın çalışabilirler. Bunun yanında nükleer santrallerin kapasite faktörü yaklaşık yüzde 90 iken işletme ömrü yeni nesil nükleer santrallerde altmış yıldır. Ayrıca, işletme hâlinde sera gazı salınımı yapmaması ve kurulum alanı olarak diğer santrallere göre göre çok daha küçük alanlara ihtiyaç duyulması sebebiyle çevresel etki bakımından oldukça avantajlıdır. Bu kapsamda, Türkiye, nükleer enerji santrallerinde üreteceği elektriği yenilenebilir enerji santrallerinin üreteceği elektrikle değil elektrik üretiminde en yüksek paya sahip olan doğal gaz santrallerinin ürettiği elektrikle ikame etmeyi planlamaktadır.

Ülkemizin nükleer santralleriyle ilgili 2023 programı ilk nükleer santralin elektrik üretimine başlamasıdır.

Dünyada nükleer santraller görünümüne bakıldığında ise 31 ülkede 450 nükleer santralin bulunduğu ve 31 ülkenin içerisinde 10 ülkenin nüfusunun İstanbul'dan az olduğu görülmektedir. Petrol ve doğal gaz zengini ülkelerde dahi nükleer enerji elektrik üretiminde kullanılmaktadır. Dünyada 52 nükleer reaktör inşaatı bulunmaktadır. Bunlar da en fazla nükleer santralinin bulunduğu Amerika'da 2 tane, Fransa'da 1 tane, İngiltere'de 1 tane, Türkiye'de 1 tane, Çin'de 9 ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde 4 tane olmak üzere 52 nükleer santral şu anda üretim olarak üretilmektedir.

Bunların içerisinde Fransa hep örnek gösterilir ve dünyada sanayicisine en düşük elektrik fiyatını Fransa sağlamaktadır çünkü on beş yıl sonunda ekonomik bir değere ulaşmakta ve Fransa'nın şu anda 3 ila 4 sent civarında sanayicisine elektrik vermektedir. Bizim nükleer santralimizin de on beş yıl sonunda ilk etapta eleştirilen 12,5 sentlik fiyatın inşallah çok daha ucuz fiyatlara, gelecek nesillerimize, gelecek sanayicilerimize daha uygun fiyata elektrik verebileceği anlamına da gelmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

(Oturum Başkanlığına Başkan Lütfi Elvan geçti)

BAŞKAN – Sayın Başkan, lütfen tamamlar mısınız.

ABDURRAHMAN BAŞKAN (Antalya) – Son bölümde doğal gaz kısmına gelmek istiyorum. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde özellikle Doğu Akdeniz’de “Levant” adı verilen bölgede Suriye kıyılarında 3,5 trilyon metreküp doğal gaz ve 1,7 milyar varil civarında petrol rezervi olduğu tahmin edilmektedir. Bizim bu bölgedeki çalışmalarımız özellikle Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’ni, Yunanistan’ı, Mısır’ı, İtalya’yı ve Fransa’yı rahatsız etmektedir.

Sayın Bakanım, çok Değerli Komisyon üyeleri; biz bu ülkeleri rahatsız etmeye devam edeceğiz. Daha düne kadar bir Hora MTA sismik gemisiyle gurur duyuyorduk, Urla’da ben gördüğümde küçük bir balıkçı tekneden bozmadı. Bugün hamdolsun ki Fatih gibi, Yavuz gibi büyük sondaj gemilerimiz, Oruç Reis gibi, Barbaros Hayrettin Paşa gibi sismik gemilerimiz vardır ve hepsinin göğsünde de Türk Bayrağı vardır ve onlar sadece gemi değil Türk Bayrağı’nın Doğu Akdeniz’de dalgalanmasının da bir vesilesidir.

Ben size bir soru sormuştum Sayın Bakanım: “Bu gemileri şimdi biz tekrar alabilir miyiz?” diye. Sayın Bakanımız demişti ki: “Bırakın bu gemileri almayı 2 katı fiyatını versek alamayız ve bunları bırakın almayı kiralamayabiliriz bile.” demişti.

Proaktif bir strateji izleyen Enerji Bakanlığımıza da bu konuda teşekkür ediyor ve bütçesinin de ülkemiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar, biraz önce zikredilen 3 ismimiz var, onlara söz vereceğim ama ondan önce Komisyon üyemiz Sayın Bekaroğlu’na bir söz vereceğim, daha sonra Kabukcuoğlu, Bakırlıoğlu, Tarhan ve devam edeceğiz.

Buyurun Sayın Bekaroğlu.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, önce bir soru sorarak konuşmama başlamak istiyorum. Bu BOTAŞ iflase doğru mu gidiyor? Nereden çıkarıyorum bunu? 2019 rakamları yok ama 2018-2017... Mesela, 2018’de kısa vadeli 16 milyar, uzun vadeli 9 milyar borcu var yani varlıkları da var ama ciddi bir şekilde borcu var. Sanki iflase doğru gidiyor. Bu yetmiyormuş gibi Sayın Hazine ve Maliye Bakanı BOTAŞ’a birtakım şeyler yüklüyor. Sadece BOTAŞ’a değil, herhâlde BOTAŞ üzerinden yapacaktır, Varlık Fonu’na yüklüyor. “Petrokimya, madencilik, yerli kaynaklardan enerji üretimi projelerinde özel sektör ve yabancı sermaye iş birliğine dayanan sıfırdan yatırım projelerini yapacağız.” deniliyor. Aslında BOTAŞ’ın içinde olduğu durum enerji sektörümüzün, özellikle elektriğin yaşamış olduğu krizi de ortaya koyuyor. Nereden kaynaklanıyor bu? Siz çok açık bileceksiniz. BOTAŞ’ın müşterileri batmak üzere, para kazanamıyorlar, üretemiyorlar, sıkıntılıdalar, kredileri de zaten batmış, dolayısıyla ödeyemediklerinden dolayı BOTAŞ da borçlarını ödeyemiyor, çok açık, net.

Değerli arkadaşlar, sadece Varlık Fonu değil, yine buradan geçen bir kanun maddesi, Hazine de artık şirketlere ortak olabiliyor, batık şirketleri kurtarabiliyor. Bunun anlamı şu: Biz bir taraftan KİT’lerden kurtulalım, KİT’ler şöyle verimsiz, böyle falan derken Varlık Fonu ve Hazine üzerinden yeni KİT’ler mi oluşturuyoruz diye bir soru duruyor. Bu soru kalsın.

Sayın Bakan, değerli arkadaşlarım; enerji kredileriyle ilgili tartışmaları biliyorsunuz, enerji sektörünün kredileriyle ilgili tartışmaları biliyorsunuz. İşte 12-13 milyar dolar ödenemeyen kredisinin bulunduğu, bunların yapılandırılması ne zaman, nasıl yapılandırılacak falan tartışılırken bir anda biliyorsunuz 46 milyar kredisinin zarar yazılması geldi. Yani ne demek bu zarara yazılma, nasıl karşılanacak bu para? Bankalar mı karşılayacaklar bunu? Eğer bankalar bu parayı karşılayacaklarsa

yani çok yakın zamanda ciddi bir 2002'ye benzer, bir banka, finanstan kaynaklanan ciddi bir kriz gelir. Türkiye'nin bunu taşınması mümkün değil. Çok açık ki bunları Hazine karşılayacak, öyle görünüyor, yani bunlar hepimize yazılıyor gibi geliyor bana. Başka bir şey varsa tabii Sayın Bakanımız "Hayır, Hazine falan karşılamayacak, bu para gökten yağacak, bir yerden gelecek." diyebilirler, onu bilemiyorum yani nasıl şey yapacaklarını bilemiyorum ama benim bildiğim, gördüğüm, bu parayı maalesef ve maalesef hepimiz karşılayacağız. Nereden kaynaklandı bu şey, onu biraz sonra anlatmaya çalışacağım. Bizden kaynaklandı. "Bizden" derken karar vericilerden kaynaklandı, plansız bir şekilde enerji sektöründe yapmış oldukları, açmış oldukları yolda insanlar ilerledi ve bu kriz ortaya çıktı yoksa hiç kimse batacağını bile bile bir işin içine girmez.

Sayın Bakanım, geçen gün burada bütün bu söylediğimle yani enerji sektöründeki krizle ilgili bir şey söylediniz geçen gün, bir açıklama yaptınız. Bugünkü konuşmanızda bir cümle olarak geçti, dediniz ki: "Hamdolsun, bu yılın ilk on ayında yerli ve yenilenebilir enerjiden elektrik üretim payımız rekor kırarak yüzde 64 oldu. Bu rakamın yüzde 46'sı yenilenebilir enerjiden geliyor. Burada en sevindirici husus da bu ortalamanın her ay inişli çıkışlı değil, düzenli bir seyir hâlinde devam etmesi." Keşke birkaç sene sonra her yıl düzenli bir seyir hâlinde devam etmesi diye diyebilirsiniz. Baktım, nereden kaynaklanıyor bu? Çok merak ettim, tüm konuşma metni falan da şey yapıldı, dün akşam çok uğraştım, bilenlere sordum, aradım sordum. Evet, bunun temel kaynağı doğal gazla ilgili, doğal gaz kullanımında ciddi bir düşme oldu. 2018'de -milyon metreküp mü, siz söyleyin birimini- ben pratik söyleyeyim, 59'dan 28'e düşmüş. Diğer alanlarda da büyük şeyler var ama doğal gaz kullanmıyor. Ne güzel değil mi, dışa bağımlı olmayacağız. Ama öyle değil değerli arkadaşlar, doğal gazın kullanılmamasının bedelini çoktan zaten Hazineye sizin vergilerinizle yazdılar geçmişte bunlara teşvik ettiler "Bir sürü sanayicimiz, inşaat sektörü buradan para yağacak, Türkiye büyüyor, acayip bir elektrik ihtiyacı var." Hükümetin planlamalarının olmaması, öngörüsünün olmaması, geleceğe projeksiyon yapamamasından kaynaklandı. İnsanlar varlarını yoklarını sattılar, gittiler özelleştirmelerden aldılar termikleri, doğal gaz santrali kurdular. Çok önemli holdinglerimiz, isimlerimiz, markalarımız var, ilk iki markadan biri buradan gidiyor, Sabancı -ismini de söylüyorum- yatırım yaptılar. Şimdi ciddi bir şekilde verilen garantiler de öyle çok fiyat garantisi falan değildi, piyasaya dayanamıyorlar, dolayısıyla elektrik üretilmiyorlar, borçlarını ödeyemiyorlar, o borçlarının tamamı bize geliyor.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, nereden kaynaklandı, ne oldu Türkiye'de de böylesine bir krize girdik? O tamamen sizin uygulamış olduğunuz ekonomik politikalarından geldi. Aslında sizden değil, daha önceden başlandı ama oradan şey yapalım, biz sizden alalım. Bakın, Türkiye bu işleri yaparken, bu yatırımları yaparken bunların yerindeliğini, fizibiletisini filan ciddi bir şekilde araştırmadı arkadaşlar; işte, şu kadar teşvik ediyoruz, şu kadar kredi almıyor, bunlar nasıl ödenebilecek, Türkiye büyümeye devam edecek mi, etmeyecek mi? "Efendim, büyüyorduk yüzde 7 filan ama, işte, hainler dışarıdan, dolar molar saldırdı." Hayır, böyle bir bahane... Ülkeyi yöneten bir siyasi iktidarın, on sekiz seneden beri yöneten siyasi iktidarın bu şekilde bahaneler ortaya koyması mümkün değil çünkü 40-50 milyar dolarlardan söz ediyoruz değerli arkadaşlarım. Nerelerden kısarak bu borçları karşılayacağız bilemiyorum.

Şimdi, bakın, değerli arkadaşlar, 2009'dan önce Sayın Bakanımız "Şimdi yüzde 64 yerli olduk." filan diyor ama 2009'dan önce biliyorsunuz Türkiye'de "TEK" diye bir şey vardı ve Türkiye'nin en büyük şirketlerinden biriydi Türkiye Elektrik Kurumu. Daha sonra ikiye ayrıldı biliyorsunuz; Elektrik Üretim ve Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi diye dağıldı. AKP iktidarı devraldığına, 2002 yılında toplam elektrik üretiminin yüzde 60'ını kamu şirketleri yapıyordu değerli arkadaşlarım. Şimdi ise bu, yüzde 15'e düşmüş vaziyettedir.

Şimdi, bir sürü yatırım yapıldı, değişik alanlarda yatırım yapıldı; kimisi yenilenebilir kaynaklar ama kimisi de dışarıya bağımlı doğal gaz ve Türkiye’de bir kurulu güç oluşturuldu. Şu anda yaşamış olduğumuz krizin temelinde bu var. Kurulu gücü karşılayacak bir tüketim maalesef yok, öyle bir büyüme de yok. İnsanlar engellenmedi, teşvik edildi. Dünya kadar teşvikler verildi -bir de onun maliyeti var; o maliyetlerin hepsini de millet ödeyecek- ama bu kurulu gücün yani kapasitesinin kullanılmaması ciddi bir atıl kapasite problemi ortaya çıkarmıştır.

Türkiye elektrik üretimi yapsın diye, tasarruf sağlayacağız mağlayacağız diye yaz saati uygulaması getirdiniz. Hatırlar mısınız, burada bir düzenleme yaptık. O zaman Enerji Bakanıydı şu andaki Hazine ve Maliye Bakanı; dedi ki: “Biz tasarruf için bunu yapıyoruz.” Tam tersi, harcama artsın diye bunu yapmıştık. Sonucu ne yansıdı biliyor musunuz? Şimdi, bir haftalık tatil oldu ya, çocuklara mikrofon tutuyor: “Ne yapacaksın bu bir haftada?” diyor. 5 çocuktan 4’ü diyor ki: “Uyuyacağım.” Ne zulmettiniz çocuklara ya! Yani şu paraları toplayalım diye, şu yandaşlara birtakım şeyler aktaralım diye çocuklara ne zulmettiniz! Ne zalimsiniz siz değerli arkadaşlarım.

EKREM ÇELEBİ (Ağrı) – Ne yapsak sana yaranamıyoruz ya!

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Şimdi bu dışa bağımlılık konusunda Sayın Bakan bir rakam verdi, yüzde 64, çok önemli. Bu açıklamayı yapmasını çok anlamlı buluyorum bütçeden önce, bana göre bu milleti -tabii, kandırma, yalan söyleme filan, bu kelimeler olmuyor ama yanılma, en azından hafif bir şeyle söylüyorum- yanılttınız. Onun için “yıllara göre” dedim. Bakın değerli arkadaşlarım, bu sene, belki seneye de bu şekildeki tablo ortaya çıkacak ama ondan sonra...

BAŞKAN – Lütfen toparlayalım Sayın Bekaroğlu.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Toparlıyorum.

EKREM ÇELEBİ (Ağrı) – Aşmış artık, toparlamıyoruz. Ne desek eleştiriyor.

BAŞKAN – Sayın Çelebi, lütfen.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – ...2023’te çok ciddi bir şekilde nükleer enerji devreye girecek diyorsunuz ve nasıl girecek Sayın Bakanım? Oraya verdiğiniz garanti nedir? Kilovat saati kaç kuruş olacak değerli arkadaşlar? 12 sent mi, 13 sent mi olacak? Ve yarısını almak zorundasınız. Ne olacak peki, kullanmayacak mısınız?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Bekaroğlu, bir dakika daha söz vereyim efendim.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Kullanmayacak mısınız bu kapasiteyi? Kullanmak zorundasınız. Nükleer enerjinin dünya kadar eleştirilebilecek tarafları var ama sadece bu tarafını söyleyip geçeyim.

Birkaç kelime de ben söylemeden olmaz, HES’lerle ilgili söyleyeceğim. “HES’ler” derken bu ırmağ tipi, nehir tipi HES’leri şey yapacağım değerli arkadaşlar.

İBRAHİM AYDEMİR (Erzurum) – Öncekileri kim söyledi?

BAŞKAN – Arkadaşlar, müdahale etmeyin.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Sayın Bakanım, bütün istatistiklerde bu HES’lerin katkısı var. “Türkiye ne kadar elektrik üretiyor?” katkıları var ama ayrılmamış yani. Nehir tipi, bazıları “boru tipi” diyor buna, bunlardan ne kadar üretiliyor? Hele hele Karadeniz’de bunlar ne kadar üretiliyor? Yüzde 1’i, 1,5’u. Daha evvel size anlattım, yüzde 1-1,5 için bu ülkenin en büyük zenginlikleri yok ediliyor değerli arkadaşlarım. Bakın, zamanımız yok, Sayın Başkan da sözümü az sonra kesecek.

EKREM ÇELEBİ (Ağrı) – Ağlamana gerek yok.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) - Gülmeyin, gülmeyin.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Bak, yine kesti başkan!

EKREM ÇELEBİ (Ağrı) – Her gün konuşuyorsun.

BAŞKAN – Arkadaşlar, müdahale etmeyin lütfen.

Buyurun.

MEHMET BEKAROĞLU (İstanbul) – Türkiye HES’lere yatırmış olduğu paranın onda 1’ini kayıp kaçakları önlemek için harcasa, iletim şeylerine harcasa Karadeniz’in bu vadileri, ırmakları şey kalır.

Değerli arkadaşlarım, ya, boruya hapsediyoruz suyu; kuşu, kurdu, karıncayı mahrum ediyoruz. Bir de ne yapıyorlar biliyor musunuz? Yeşil çevreciler ya, o boruları yeşile boyuyorlar. Ya, ne kurnazsınız ya, yeşile boyuyorlar o boruları ya, beton boruları yeşile boyuyorlar değerli arkadaşlar, çevreden anladıkları da bu. Çevre yatırımı da 10 liralık yeşil boya!

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

İBRAHİM AYDEMİR (Erzurum) – Hocam, iyi çalışmamışsınız, hazırlıksınız.

BAŞKAN – Arkadaşlar, lütfen ya, şimdi provoke edip yani...

Sayın Kabukçuoğlu, buyurun lütfen.

ARSLAN KABUKÇUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sayın üyeler, Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarım, kurum başkanlarım, değerli bürokratlar ve sayın basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bizler İYİ PARTİ olarak enerji konusundaki duruşumuzu şu şekilde ortaya koyduk:

1) Bir türlü bitmeyen örneğin Tuz Gölü Doğal Gaz Depolama Tesisinin tamamlanmasına enerji arz güvenliği için öncelik verilmesi.

2) Elektrik üretimindeki payı yüzde 30,6 olan ve ithal ettiğimiz doğal gazın elektrik üretiminde sınırlandırılması.

3) Biyoyakıt ve üretim kullanımının yaygınlaştırılması.

4) Enerjinin millî olabilmesi ve dışa bağımlılığımızın azalıp ortadan kalkması için enerji teknolojilerini geliştirmek üzere AR-GE ve kuluçka merkezlerinin kurulması.

5) Enerji teknolojileri araştırma üniversitesinin kurulup yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretimine geçerken aynı zamanda yerli teknolojiye de bunu sağlamak.

6) Enerjinin kurumsal yapısının düzenlenmesi ve şirketleri zengin etmek yerine kamu çıkarlarına yönelip devletin enerji sektöründe kurumsal yapılanmasını yeniden tasarlamak.

7) Türkiye karbon borsasını kurarak ve emisyon ticareti sistemine enerji yoğun sektörleri, hava yolu şirketlerini, belediyeleri ve yenilenebilir enerji santrallerini kote etmek.

Sayın Bakanım, ülkemizde kömüre dayalı enerjide ağırlık olduğu bir gerçek. Kömürün ürettiği 72.800 megavattan vazgeçmeyi göze alıp enerji politikalarını yenilenebilir kaynaklara yönelten Batı ülkeleri bu çabalar içindeyken, 2023’te, 2030’da bunları sıfırlamaya uğraşırken bizde maalesef bu konuda yoğun bir çaba sarf edilmektedir. Örneğin benim bulunduğum şehir Eskişehir’de Alpu Ovası’na bir kömürlü termik santral kurulmaya uğraşılmaktadır. Alpu Ovası 447 bin 170 dekadır ve yalnız burayla sınırlı değildir; İnönü, Beylikköprü’yü içine alan çok geniş bir vadiye hitap etmektedir.

Ayrıca burada kurulacak santralin yılda tüketeceği kömür, kül ve gazlar etraf için son derece toksiktir. Bu araziyi kullanılamaz hâle getirecektir, suyu içilmez hâle getirecektir, insanları yaşayamaz hâle getirecektir, akciğer hastalıkları artacaktır, kalp hastalıkları artacaktır.

Biz inanıyoruz ki bu konuda Sayın Cumhurbaşkanı bilgilendirilmemiş çünkü dünkü tarım şurasında Sayın Cumhurbaşkanının söyledikleri şudur: “Milletimizin gıda güvenliğini garanti altına almak her ülke gibi Türkiye için de bir millî güvenlik meselesi hâline gelmiştir. Temel tarım ürünlerinde dışa bağımlı olmak en az savunma sanayisinde dışa bağımlı olmak kadar tehlikelidir. Tarımda millî güvenliğimize özellikle öncelik vermeyen her türlü projeye, her türlü dönüşüme, kârına zararına bakmaksızın karşı olduğumuzu altını çizerek bir kez daha ifade etmek istiyorum. Sayın Cumhurbaşkanının görüşü bu olunca Alpu’daki kıymetli arazinin –yalnız Alpu değil- İnönü’den Beylikköprü’ye kadar uzanan kıymetli vadinin bir zehir deposu hâline getirilmesi ve otuz yıl sonra buradaki toprağın yaşanmaz, suyun bitmiş, havanın kirli ve insanların göçe uğradıkları bir yerde bu tesisin yapılmasının hiçbir mantığı yoktur, hiçbir açıklaması yoktur.

Şunu unutmayalım ki elektrik, üretimin temel girdisidir. Ona yapılan her zam direkt olarak her şeyin fiyatını artırmakta, sanayide iki yıllık zam oranı yüzde 126’ya ulaştı. Sadece 2019 yılında yapılan zam oranı yüzde 32’yi bulmaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen konuşmanızı tamamlayınız efendim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Başkan, daha yeni başladı.

Elektrik Üretim AŞ elektrik satış fiyatı 1 Ekim 2018’den 1 Ekim 2019’a kadar neredeyse yüzde 100 zamlandı. Faturalardaki gizlenen dağıtım bedeli 1 Temmuz 2019’da 15,4 kuruş kilovatsaat iken son zamlarla birlikte 20,8 kilovatsaate ulaşmıştır. Elektrik üretim ve dağıtım sektörünün mevcut borç stoku, biraz önce de söylendi, 47 milyar dolardır. Eğer IMF konsültasyona gelmeseydi muhtemelen Türkiye kamuoyu bunun farkında olmayacaktı. Bu borcun sürdürülebilmesi için 12-13 milyar dolarlık bir sermaye, bir krediye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da enerji sektörümüzün içinde bulunduğu sıkıntıları anlatacak durumdadır.

Sayın Bakanım, genel müdürlerinizden biriyle ilgili kurumundan bize şöyle şikâyetler gelmektedir: Kurumda yaptığı yanlış uygulamalarla kurum personelini bezdirmiş olup personelin iş motivasyonunu kaybettirmiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Son sözlerini alalım efendim.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Kendine biat edenlere kurum imkânlarını sonuna kadar kullanırken biat değil, liyakate saygısız olup kendisine karşı gelenleri ise sindirmek için her şeyi yapmaktadır. Örneğin, giyim yardımı olarak kendisine taraftar olanlara 2.500 lira, taraftar olmayanlara da 800 lira ödeme yaptığı söylenmektedir. Halkın vergisiyle devletimizin kesesini kendisine...

BAŞKAN – Sayın Kabukcuoğlu, bizatihi kendisine aktarırsanız o meseleyi Bakan Bey doğrudan kendisi ilgilenir.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Peki.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakırlioğlu...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

TKİ, biliyorsunuz, termik santral kurma şartıyla redevans sözleşmeleri imzalamakta. Benim bildiğim kadarıyla bugüne kadar 6 tane sözleşme imzalanmış bu şekilde. Bunlar Bolu Göynük'te, Manisa Soma'da, Adana Tufanbeyli'de, Bursa Keles'te, Kütahya Domaniç'te ve Bingöl Karlıova'da. Bu sözleşmelerden ancak 2 tanesi üretime başlayabilmiş. Bunlardan bir tanesi Bolu Göynük, 2015 ve 2016 yılında birinci ve ikinci üniteleri faaliyete geçmiş, elektrik üretmeye başlamış; ikincisi de Manisa Soma, Deniz'te bulunmakta, bu da 2019'un başında faaliyete geçmiş. Diğer 4 tane proje ne yazık ki faaliyete geçememiş durumda. Burada yükleniciler yükümlülüklerini yerine getirememişler ve bunlara da tanınan süre 2019 yılındaydı. Bu projeler feshedilmiş midir, bu sözleşmeler feshedilmiş midir? Edilmediyse edilmeme gerekçesi nelerdir? Bu süreçte herhangi bir kamu zararı veya Sayıştayın belirttiği gibi bir haksız rekabet oluşmuş mudur ve enerji arzı konusunda ileride bizi sıkıntıya sokacak mıdır bu projelerin tamamlanmaması?

2015 yılında tamamlanan, üretim yapmaya başlayan Bolu Göynük Termik Santrali de redevans usulüyle ihale edilmişti biraz evvel bahsettiğim gibi. Termik santral kurma şartlı redevans sözleşmelerinde redevans birim fiyatlarının yıllara göre güncellenmesinde Üretici Fiyat Endeksi'nin kullanılması hükmü bulunmakta. Bolu Göynük'te de 2015 yılında fiyat Üretici Fiyat Endeksi'ne göre güncellenmiş, kilovatsaati 3,15 kuruş olarak belirlenmiş ve TKİ 2015 yılında 12 milyon lira redevans geliri elde etmiş ancak takip eden 2016 yılında endeks değiştirilmiş, ÜFE yerine Piyasa Takas Fiyatı Endeksi'ne geçilmiş; 3,33 kuruş olması gereken redevans fiyatı 2,65 kuruşa düşürülmüştür ve TKİ 54 milyon lira gelir elde etmiştir. Oysa Üretici Fiyat Endeksi'ne göre fiyat belirlenmiş olsa TKİ'nin alması gereken tutar yaklaşık 69 milyon lira olacaktı. Yani 14 milyon liralık bir gelir kaybı söz konusu burada. 2017 ve 2018 yıllarında da aynı endeks uygulanmış, bundan dolayı da TKİ'nin 47 milyon 832 milyar lira daha az gelir elde ettiği veyahut da zarar ettiği görülmektedir.

Sözleşmelerdeki hüküm neden uygulanmamıştır? Bu 47-48 milyon liralık tutar şirketten tahsil edilmiş midir? Yeni hizmete giren Soma Deniz santralinde de hangi fiyat endeksi uygulanmaktadır? Bu sözünü etmiş olduğum işletmeler faaliyete girerse şayet bunların sözleşme süreleri otuz yıl boyunca ve bunlar 255 milyar kilovatsaatlik bir elektrik üretecekler bu otuz yıl içerisinde. Bu endeks farkından dolayı benim hesaplarıma göre otuz yıl içerisinde 2,6 milyar liralık bir kaynak TKİ'den alınacak, şirketlerin cebine girecek gibi gözüküyor. Bu konuda yanlışımla varsa düzeltmenizi talep ediyorum.

Sayın Bakanım, siz de çok iyi biliyorsunuz Soma'da beş yıldan beri alacaklarını alamayan madencilerimiz var. Bu madencilerimiz otuz üç gün boyunca kararlılıkla bir eylem geliştirdiler. Bu süre içerisinde sizlerle defalarca bir araya geldiler. Bu sürede madencilerimizin kararlı duruşu, partilerin, Meclisin devreye girmesi, sizin, Bakanlığımızın, bürokratlarımızın çabaları sonucunda birtakım sonuca ulaşıldı. En son gelinen noktada, Soma Eynez'deki mağdur olan işçilerimize siz söz verdiniz, Bakanlığımız söz verdi. Ocak ve şubat ayında ödemelerin yapılacağı sözü verildi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Evet, lütfen tamamlayalım efendim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Diğer ocaklardaki Uyar Madencilik, Işıklar, Atabacası gibi redevansla çalışan yerlerdeki madencilerimizin sorunları için de bir yasal düzenleme yapılacağı sözü verilmişti.

Şimdi, biz Meclis olarak sizlerden, sizin bürokratlarınızdan buradaki işçilerimizin sorunlarını çözecek bir yasal düzenleme beklerken geçtiğimiz günlerde ilk torba içerisinde ne yazık ki termik santrali sahiplerinin sorunlarını çözecek bir yasal düzenlemeyle karşı karşıya kaldık.

BAŞKAN – Lütfen tamamlayalım efendim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Hemen tamamlıyorum.

Ben Manisa Akhisar’da yaşamaktayım. Evim Soma’ya çok yakın. Soma bir yıl içerisinde iki yüz yirmi gün kirli hava solumakta. Biz bu termik santrallere iki buçuk yıl daha müsaade verdik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlayın.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ben şuna inanıyorum: Bu iki buçuk yıl geçtikten sonra da eğer siz o koltukta otursanız ben de bu koltukta otursam, kanser olmazsam, KOAH’tan ölmezsem, karşı karşıya gelirse biz gene bu filtrelerin bir üç yıl daha, bir dört yıl daha, beş yıl daha ötelenmesini konuşacağız.

Her şeye rağmen bütçenizin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Tarhan, buyurun lütfen.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, Sayın Bakan, Komisyonun değerli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

2018 yılı bütçesini Sayın Berat Albayrak sunmuştu. Ondan önce Sayın Taner Yıldız Enerji Bakanı olarak plan ve programları belirliyordu. Şimdi ise Sayın Bakan Fatih Dönmez’in Bakanlığında enerji politikaları belirleniyor. Maalesef her bakan değişikliğinde sil baştan enerji politikaları üretiyoruz. Sürekli siyasi istikrardan bahsediyorsunuz. Devlette devamlılık esastır diyorsunuz. Ancak her bakan değişikliğinde yeni politikalarla karşılaşıyoruz.

Ülkelerin her sene sil baştan yapılan enerji politikaları olmamalıdır. Enerjiyle ilgili politikalar kalkınma planları gibi uzun vadeli planlanmalıdır. Türkiye’nin gelecek elli yılın enerji planlamasını yapması gerekirken biz elektrik ve doğal gazla yapılan zamları, sayaç fiyatlarını, açma kapama bedellerini konuşmak zorunda kalıyoruz.

Türkiye’nin bir yandan milli enerji politikasına yatırım yaparken diğer yandan yenilenebilir enerji üretimi için büyük tesislerin kurulmasını sağlayarak, gerekli yabancı yatırımcıların ve teknolojilerin desteğini alması gerekmektedir.

Türkiye’nin enerji konusunda dışa bağımlılığının azaltılması için, öncelikle doğru politikaların, uzun vadeli enerji stratejilerinin saptanması ve bu stratejilerde bilimsel hesaplamalara dayanan, bilinçli, kararlı; ekonomi, çevre ve dış politika gibi sahaların çıkarlarını gözetken bir yöntemin takip edilmesi gerekliliği... Avrupa ülkelerinin 2050’nin elektrik ve enerji planlamasını tamamladığı günümüzde, coğrafi olarak çok verimli olmasına rağmen ülkemizde yeteri kadar rüzgâr enerji santrali bulunmaması enerji politikalarına ne denli önem gösterdiğimizizin bir özetidir.

Enerji üretmek adına doğanın dengesini bozmamak gerekir. HES’lerle dereleri kuruttuktan sonra, doğayı katlettikten sonra “Enerji üretiyoruz.” demek doğru değildir.

21’inci yüzyıl Türkiye’sinde her gün daha ucuza, daha az maliyetli enerji üretimini nasıl gerçekleştirebiliriz diyen bir politikamız olmak zorundadır.

Değerli arkadaşlar, enerjiyi üreten, enerjiyi üreten, enerjiyi ihraç eden, enerji üretmiyorsa bile enerji üretimindeki araç gereçleri üretilen enerjiyi üreten ülkelerin sınıf atladığını görebilmek mümkündür. Ancak biz sınıf atlamak yerine geriye gidiyoruz. Elektrik dağıtım şirketleri üzerinden elektrik dağıtımları başladıktan sonra kayıp kaçak bedellerinde büyük oranda artış olduğu gözlemlenmiştir. Bazı bölgelerimizde büyük oranda kaçak elektrik kullanılmaktadır. Durum buyken hangi enerji politikasından bahsedeceğiz Sayın Bakan?

Organize sanayi bölgelerindeki birçok fabrika sırf elektrik faturası yüzünden kepenk kapatmış, fabrikalar ya satılık ya kiralık. Vatandaş faturasını ödeyemiyor. Vatandaşın aldığı nefesten vergi alan, ona zam yapan, yanlış ekonomi politikalarını enerji faturalarıyla millete ödeten anlayıştan vazgeçmek zorundayız. Ülkemizde kullanılan bütün enerji çeşitlerinde vergi oranlarının azaltılması...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen konuşmanızı tamamlayınız efendim.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – ...ayrıca yerli kaynaklardan üretilen biyoenerjiden hiç vergi alınmaması gerekmektedir.

Çağın gerekliliklerine, bilime, enerjiye ve teknolojiye yatırım yapmadan, sadece beton ekonomisi üzerinden dönmeye devam eden Türkiye tablosunun parçası olmak sektörün içinden gelen bir bakan olarak sizin de vicdanınızı sızlatacaktır diyorum.

Komisyonu saygıyla selamlıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Gürer, buyurun lütfen.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sayın Bakan, 9/11/2015 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Niğde Bor Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi oluşturulacağı açıklanmıştı. Aynı dönemde Karaman ili Niğde'yle birlikte düşünülüyordu. Karaman'da yatırım bitti, dört yıldır ise yatırım Niğde'ye yapılmadı. Bakan Albayrak Türkiye içerisinde en verimli altyapı kriterleri içinde Niğde Bor'un kapasitesinin en uygun olduğunu açıklamıştı. 2017'de ihale yapılacağı duyurulmuştu. 2017'de ihale neden iptal edildi? Akıbeti ne oldu? 29/9/2018 tarihli Resmî Gazete'de bu kez 2.553 hektarlık alanda yenilenebilir enerji kaynak alanı ilan edildi. Bu yatırımlar için düzenlemeler Bakanlığımızca yapılacaktı. Sonuç nedir? Seçimden seçime söz ve açıklama var ama yatırım neden yok?

Sayın Bakan, 11 Mart 2019 tarihinde Niğde Bor ilçesinde Eko Temiz Enerji AŞ temel atma törenine katıldınız. EkoRE 14 Mayıs 2016 yılında da aynı yerde benzer bir temel daha atmıştı. O yatırım yapılmadı. Siz gelip temel atınca bu kez umutlandık. Ama sekiz ay geçti, temel öylece kaldı. "Tesis enerji sektörüne dinamizm katacak." demiştiniz. 700 milyon dolar sermaye girişi olacak denen yatırımın akıbeti nedir?

Sayın Bakan, Niğde Bor'da petrol araştırmaları MTA tarafından yapılmış, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı petrol kayası saptandığını, vasıf ve miktar uygun olmadığı için çalışmanın sonlandırıldığını açıklamıştı. 2007-2010 arası yapılan "Çalışma bitti." açıklamasının ardından 2018 yılında bölgede açılan bir su kuyusunda doğal gaz akışı tespit edilmişti. Bölgede üç boyutlu sismik veri toplandığı açıklanmıştı. Sonuç nedir? Yeni arama kuyusu açılacak mıdır? Her seçim öncesi Niğde'de petrol bulunur, haberler seçim bitince unutulur. "Niğde'de var." diye açıklamalar yapıлып seçim sonrası unutulmuş petrolün bölgede bulunma olasılığı nedir? Bu konuda net ve somut bir açıklama yapar mısınız?

Sayın Bakan, Niğde ve birçok ilde tarımda kullanılan yer altı suları yeryüzüne elektrik enerjisinden yararlanılarak çıkarılmaktadır. Bir yılda yüzde 60 oranına ulaşan elektrik zamları üreticiyi ciddi oranda mağdur etmiştir. Çoğu üreticinin sulama suyunu daha az kullanması ürünün verimini etkilemiştir. Özel sektörün borç tahsilini devlete göre esneklik göstermeden yapması, borcunu ödemeyenin elektriğin kesilmesi tarlalarda ürünü susuz bırakmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne dâhil olsun olmasın tarımda kullanıldığı belgelenen tüm sulama suyu elektrik fiyatları için yeni bir düzenleme düşünüyor musunuz? Faturalar çok zamlanınca evlerde lambaları yakmadan elektriği en az kullanmaya çalışarak

vatandaş yaşamını sürdürüyor ama çiftçiye elektrik faturası darbesi vurunca üretim de düşüyor. Mutlak düzenlemenin bu konuda yapılması şart. TEDAŞ tarımsal sulama abonelerinin borçlarının yapılandırılması ve 5 taksit uygulamasıyla değil, özel sektör kuruluşlarını kapsayan, faturaları ödeyen, elektrik borçları ve fiyatlarında bir düzenleme olacak mıdır? Bu yöndeki görüşünüzü açıklar mısınız?

Sayın Bakan, konut elektrik fiyatları için bir indirim düşünülmekte midir? Yazılı sorularına verdiğiniz cevapta “Dağıtım tarifeleri ve perakende satış tarifelerinin maliyet unsurlarında gerçekleşen değişimleri söz konusu tarifede yansıtılmaktadır. Maliyet unsurlarının azalması yönünde bir değişiklik olması hâlinde fiyatlarda aynı yönde bir değişiklik yaşanacak.” demiştiniz. O günden bu güne fiyatlar yüzde 60’a yakın arttı. Biz indirim sorduk, siz artışları sürdürdünüz. Hangi maliyet bu kadar zammı ihtiyaç kıldı? Patates, soğan deposu basan Ticaret Bakanı, onları fiyat artışı nedeniyle terörist ilan etti ama patates, soğan yalnız gıdayı etkiliyor. Elektriğin etkilemediği alan yok. Bu fiyat artışları devam edecek midir? Doğal gazla enerji üreten özel şirketler için gün içi arz fiyatı sıfır ile 2 bin lira/megavat arasında değişmektedir. Mevsim etkisiyle soğuk havada kar yağdığında fiyat fırlamaktadır. Geçen yıl sıfır ile 500 megavat arası sıfırlanmış, düşürmüştünüz. Dört ay sonra tekrar 2 bin liraya neden taşındınız? Bu haksız ve aşırı uygulama sürdürülmektedir. Bu konuda bir düzenleme düşünmekte misiniz?

Son olarak, Sayın Bakan, kayıp kaçak bedellerinin namuslu vatandaşa ceza olarak ödettilmesinden vazgeçilecek midir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – TRT katkı payı elektrik faturalarından çıkarılmasına yönelik bir düzenleme sağlanacak mıdır? En azından, şişen faturalar için bu yönde bir düzenleme var mıdır? Doğal gazda indirim, yazdan yaza yaptığınız gibi kışın da yapmayı düşünüyor musunuz?

Son olarak da Etibor deterjan önce üretildi, sonra toplandı. 25 bin ton kapasiteli yeni tesis yapılmıştı, bu yıl pazara iddialı biçimde tekrar girdi. Pazar payı nedir? Maliyet, fiyat ürünün sürekliliğini sağlayacak mıdır? Doğru bir çalışmayla neden istenen konumda pazar yaratılamamaktadır? Projedeki kâr/zarar değerlendirmesinde durum nedir?

Borlu çimento uygulamasına yönelik Devlet Su İşleri 2 baraj göletinin kütle beton uygulaması projesi kararı uygulamaya alınmış mıdır? Bu proje hangi aşamada mıdır?

Borlu fren balatası, odun, plastik, kozmetik projeler tamamlanmıştı. Bu uygulamadan sağlanan fayda nedir?

Teşekkür ederim.

BAKŞAN – Teşekkür ediyoruz.

Fethi Bey, bugün rekor kırdınız, söyleyeyim.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – Benim bir önerim var. Ömer Fethi Gürer ve Nilgün Ök Hanımefendi’ye ikişer dakika fazla süre verin.

BAŞKAN – Yok, gayet iyi performansı.

Sayın Demirtaş, buyurun lütfen.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sözlerime başlamadan önce herkese selam ve saygılarımı sunuyorum.

Sayın Bakan, geçtiğimiz mart ayında yerel seçimler öncesinde “Hem doğal gazda hem de elektrikte önümüzdeki dönemde herhangi bir tarife değişikliği olmayacak; vatandaşımıza hayırlı uğurlu olsun.” dediniz ve böyle bir müjde verdiniz. Partinizin birçok yöneticisi de benzer yönde açıklamalar yaptı.

Seçimler bitti, ne oldu? Vatandaşa hayırlı ve uğurlu oldu mu? Maalesef olmadı. Elektrik ve doğal gazda zam yağmuru başladı ve fahiş ve insafsız zamlar yaptınız. Seçimden sonra yaptığınız zamlar yüzde 30'u buldu, son bir yılda yaptığımız zamlar ise yüzde 56'yı buldu.

Sayın Bakan, sözünüzü tuttunuz mu? Maalesef tutmadınız. Tek adam ve AK PARTİ kadrolarının uyguladığı yanlış ekonomi politikalarının faturasını öncelikle dar gelirli ödüyor. İşçinin, memurun, emeklinin maaşlarına yaptığımız zam yüzde 6; elektriğe, doğal gazda yaptığımız zam yüzde 56. Ekonomik krizin dar gelirliyi vurduğu bu dönemde dar gelirliye bir darbeyi de siz vuruyorsunuz. Sanayicimiz de aynı durumda. Sanayici de bu fiyatlarla bu enerji girdileriyle üretim yapamıyor.

Sayın Bakan, keşke sözünüzü tutsaydınız da seçimden sonra hiç değilse şu yüzde 30'luk zamları yapmasaydınız. Şimdi bir öneride bulunuyorum. Sayın Bakan, elinizde var böyle bir imkân. Gelin, şu zamları geri alın. Emekliyi, işçiyi, memuru, çiftçiyi, dar gelirliyi, sanayiciyi düşünün ve bu şekilde onların mağduriyetlerini giderin. Bütün toplumun geniş kesimleri sizden bunu bekliyor.

Sayın Bakan, Zonguldak taş kömürüyle var olan bir kenttir. Bugün itibarıyla Türkiye'nin ağır sanayisinde kullanılmak üzere 6 milyon ton taş kömürüne; termik santral ve diğer sektörlerde kullanılmak üzere 30 milyon ton, toplam ortalama 36 milyon ton taş kömürüne ihtiyaç vardır. 2002'de siz iktidara geldiğinizde taş kömürü üretimi kamu ve özel sektörle birlikte 3 milyon tonda. Şimdi ise ne kadar? 1 milyon tona düştü. Yani tam bir başarısızlık hikâyesi.

Sayın Bakan, tabii Zonguldak'ta, bugün -geldiğinizde göreceksiniz ki- 1 kilo bile kömür yok çünkü kömür anında tüketilmekte. Bugün kömür almaya kalkışın, kömür bulamazsınız. Zonguldak'a kömür nereden geliyor? Bakın, yerin altında yüz elli yıllık kömür ihtiyacını karşılayacak kömür olmasına rağmen Ukrayna'dan geliyor, Güney Afrika'dan geliyor ve Kolombiya'dan geliyor. Evet, Türkiye Taşkömürü Kurumunun üretimini artırmalıyız diyoruz, yerli ve millî kömür olsun diyoruz, buna katılıyoruz ancak bunun için fazla bir çaba sarf etmiyorsunuz Sayın Bakan. Bugün itibarıyla Türkiye Taşkömürü Kurumunun norm kadrosu 14.500'dür, işçi sayısı ise sadece -üretim ve yer üstüyle toplam olmak üzere- 7.500'dür yani şu anda yaklaşık 7 bin üretim işçisi açığı vardır. 1.500 işçi aldınız, evet; seçimden önce Sayın Cumhurbaşkanının ağzından böyle bir vaat çıktı ve 1.500 işçi aldınız bir buçuk, iki yılda ama o arada bin işçi emekli oldu Sayın Bakan. Yine, üretim açığı, işçi açığı devam ediyor.

Bakın, bu, Zonguldak için çok önemli Sayın Bakan "Yerin altında yüz elli yıla yetecek kadar kömür var." diyoruz "Yerin üzerinde on binlerce Zonguldaklı işsiz." diyoruz "Ülkemizin de taş kömürüne ihtiyacı var." diyoruz ama yerli kömürü üretmiyoruz Sayın Bakan.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlayınız konuşmanızı Sayın Demirtaş.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Sayın Bakan, bunun için soruyorum: Bu TTK'nin işçi açıklarını ne zaman gidereceksiniz? Biz diyoruz ki: Derhâl giderin çünkü Zonguldak'ın da Türkiye'nin de Türk ekonomisinin de buna ihtiyacı var.

Bir konum daha kaldı, onu da kısaca ifade edeyim: Madenlerdeki iş kazaları da hız kesmeden devam ediyor, işçi ölümleri devam ediyor; özellikle Zonguldak'ta kaçak maden ocaklarındaki ölümler devam ediyor. Bunun için elbette bir şeyler yapmaya çalışıyorsunuz ama yeterli gelmiyor ki bu işçiler ölmeye devam ediyorlar. Biz, bu sebeple madenlerdeki işçi ölümlerinin önlenmesi için gerekli tedbirleri daha fazla almanızı sizden istirham ediyoruz.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Ünlü, buyurun.

BAHA ÜNLÜ (Osmaniye) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakan, değerli bürokratlar ve milletvekili arkadaşlarım, hepimizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

İlk olarak, mevcut siyasi iktidarın göreve başladığı 2003 yılından bugüne kadar izlediği enerji politikalarını -geçen yıl da değinmiştim- tekrar hatırlatmak istiyorum.

Öncelikle, AK PARTİ'nin enerjiyle ilgili söylemleri ve eleştirileri neydi, bunları birlikte hatırlayalım. Elektrik, doğal gaz, petrol ve benzeri yakıtların çok pahalı olduğunu, üretim ve ithalatında yolsuzluklar yapıldığını, doğal gaz anlaşmalarında kamu aleyhine maddeler olduğunu, yap-işlet-devret, yap-işlet modeliyle yapılan özelleştirmelerin düzmece ve yolsuzluk içinde yapıldığını, enerjinin yüksek verimle kullanılması, mevcut enerji kaynaklarının yanı sıra alternatif ve yenilenebilir enerji ile yerli kömür potansiyelimizin azami ölçüde değerlendirilmesini amaçladıklarını, halka yansıyan faturaların yüzde 50'ye yakınının şişirme ve yolsuzluktan kaynaklandığını belirtmiş, enerji fiyatlarının yüksek olduğunu ve bu fiyatlarla üretim yapılamayacağı sözünü vermiş, Türkiye enerji mevzuatını Avrupa Birliği mevzuatına uyarlamak ve liberal bir enerji piyasası kurmak için sayısız değişiklikler yapılmış, enerji özelleştirmelerine hız verilerek yerli ve yabancı yatırımcıları Avrupa Birliği mevzuatıyla inandırmışlardı.

2009 ve sonrasındaki gelişmelere baktığımızda, AK PARTİ iktidarı, enerjide yaşanan arz güvenliği yani tüketime sunulan enerjinin tüketimi karşılamaması sorunu bahane edilerek Avrupa Birliği enerji müktesebatından adım adım vazgeçmiştir. Bugün vatandaşlarımızın, yaşamlarını idame ettirebilmesi için vazgeçilmez olan elektrik, doğal gaz, akaryakıt gibi enerji kaynaklarını yeterli ve kesintisiz kullanmaları gerekirken 2018 ve 2019 yılında yaşanan ekonomik kriz sonucu bu sağlanamamıştır.

2008 Ocak ayından bugüne ticarethanede elektriğin kilovatsaatine kuruş olarak baktığımızda, 11 kuruştan 75 kuruşa çıkmış yani yüzde 640 zam gelmiştir. Sanayide yüzde 675 zam gelmiştir. Meskende yüzde 559 zam gelmiştir. Peki, soruyorum size: On bir yıl içerisinde gelirlerimiz yüzde 60 arttı mı; sanayicinin geliri arttı mı, ticarethanenin geliri arttı mı? Bunun sonucunda elektrik borcunu ödeyemeyen yüzlerce ticarethane kepenk kapatmış, elektrik borcunu ödeyemeyen vatandaşlarımız hacizli durumuma düşmüştür. Gazda, petrolde ve diğer enerji türlerinde bu tablo daha da vahimdir. Sayın Bakanım, size sormak istiyorum: 2017-2018 yılında yaklaşık 14 milyon abonenin elektriği faturalarını ödemedikleri için kesilmiştir. 2.020 lira kazanan bir asgari ücretli, elektriğe ve doğal gaza gelen yüksek zamlardan sonra hayatını nasıl idame ettirecektir? Sizin de bildiğiniz gibi, son iki, iki buçuk yıllık dönemde sektördeki aktörlerin hepsi -tabirimi maruz görün- kan ağlamaktadır. Görevli tedarik şirketleri kamudan aldıkları elektrik enerjisinin karşılığı olan paraları zamanında ödeyememektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlar mısınız.

BAHA ÜNLÜ (Osmaniye) – Kamu ise alamadığı bu paralar yüzünden kendi yükümlülüklerini yerine getiremediği gibi hoş olmayan bir durumla karşı karşıyadır. Diğer bir konu da TEDAŞ ile dağıtım şirketleri arasında yapılan sözleşmeye göre, TEDAŞ'a devredilmiş olan alacakların borçluları tarafından şirkete ödenmesi hâlinde tahsilatın yapıldığı ayın sonunu takip eden yedi iş günü içerisinde tahsil edilen tutar şirket tarafından TEDAŞ'a aktarılır. 3,8 milyar TL tutarındaki bu alacaklar bazı şirketlerin yeterli takibi yapmaması, tahsil edilen tutarı kendi alacaklarına mahsup etmesi nedeniyle TEDAŞ'a aktarılmamıştır.

BAŞKAN – Lütfen tamamlayalım efendim.

BAHA ÜNLÜ (Osmaniye) – Peki, efendim.

Bugün itibarıyla bu alacakların toplam tutarı nedir? Alacakların tahsil edilememesi sonucu açılan davalar var mıdır? Var ise durumları nelerdir? Zaman aşımına uğrayan...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen...

Buyurun.

BAHA ÜNLÜ (Osmaniye) – Teşekkür ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum. Bütçemizin hayırlı olmasını diliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Şahin, buyurun lütfen.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. 2020 yılı bütçenizin de hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Sayın Bakan, ağustos ayında size bir soru önergesiyle seçim bölgem olan Balıkesir’de Kaz Dağları’nda ve Madra Dağları’nda kaç firmaya maden arama ve işletme ruhsatı verildiğini sormuştum ki kamuoyunda genelde telaffuz edilen rakam 37 civarındaydı, bunu Bakanlığın rakamlarına dayandırmak istedim. Bana şöyle cevap verdiniz geçen hafta: Toplam 279 adet arama ve işletme ruhsatı olduğunu belirttiniz yazımızda, bunun 115 tanesi arama ruhsatı, 164 tanesi işletme ruhsatı. Sayın Bakan, Edremit Körfezi’ni çevreleyen Madra ve Kaz Dağları’nda bu derece yoğun, 279 adet arama ve işletme ruhsatı demek, Kaz Dağları için bir felaket. Lütfen bu kararımızı yeniden gözden geçirmenizi rica edeceğim. Bu 279 firmanın 24 tanesi de yabancı şirketlere verilmiş ruhsatları içermekte.

Yine soru önergemde “Çanakkale’deki madencilik faaliyetlerinden dolayı gündeme gelen 200 bini aşkın ağaç kesiminden dolayı ÇED raporuna aykırı şekilde davranan madencilik firmaları için herhangi bir yaptırım uyguluyor musunuz?” diye sorduğumda bana “Bu ÇED raporuyla ilgili yönetmelik Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkisindedir, bizi ilgilendirmiyor.” diye bir cevap verdiniz ki bunu Çevre ve Şehircilik Bakanlığına sorduğum zaman bana şöyle bir cevap geldi: “1993 yılı ile 2019 tarihleri arasında -dikkatinizi çekiyorum- yirmi altı yıllık süreçte olumlu ÇED raporu verilen 5.655 adet -yirmi altı yılda 5.655 adet- olumsuz sadece 54 tane.” Dikkatinizi çekiyorum, yüzde 1 dahi değil oran olumsuz. Yani boşu boşuna bir ÇED raporu düzenliyoruz, yüzde 1 dahi değil. Yani bu ağaçların kesilmesinin ÇED raporuna dayandırılmasının hiçbir bilimsel dayanağı da yok. Benim sizden isteğim, boşu boşuna ÇED raporuna istemeyin çünkü hiçbir anlamı yok bakınız.

Sunumunuzda şunu ifade ettiniz: “Maden varsa çıkaracağız.” dediniz.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – 200 bin ağaç kesimi yok. 200 bin ağaç kesildiğini nereden çıkarıyorsunuz?

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın vekillerim, ben sizleri dinledim. Ek süre istiyorum.

BAŞKAN - Buyurun.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – 200 bin ağaç kesiminin kaynağını soruyorum.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – TEMA, TEMA, kaynağı TEMA.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Ek süre isteyeceğim.

Sayın Bakanım, sunumunuzda dediniz ki: “Maden varsa çıkaracağız.” İnanın bunu çok tehlikeli bir söz olarak niteliyorum. Şöyle ki “Her şeye rağmen maden çıkaracağız.” demek...

SALİH CORA (Trabzon) – Ağaçların kaç tanesi tuttu?

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Biz şöyle söylüyoruz: Kaz Dağları'nın güzellikleri yer altında değil, yer üzerindedir. Yani bir Pirus Zaferi'ne dönmüş olmasın. O madeni çıkarırken elde edeceğimiz gelir doğa ve tabiat güzelliklerini harap ederek kaybedeceğimiz gelirin çok çok altında olacaktır. Bunu da lütfen değerlendirmenizi rica edeceğim. “Her şeye rağmen madeni çıkaracağız.” demek çok tehlikeli bir sözdür. Bakın, Kaz Dağları için bu söz geçerli değil. Orada altın madeni olabilir ama doğa güzelliği her şeyin üzerinde çünkü Kaz Dağları sadece Türkiye'nin değil, tüm dünya coğrafyasının en güzel bölgelerinden birisi. Bizim için tarihsel ve kültürel bir mirastır.

SALİH CORA (Trabzon) – 13.899 ağaç kesildi ya.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Kazı yapılan yer Kaz Dağlarından 40 kilometre uzakta.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – TEMA, TEMA...

ENEZ KAPLAN (Tekirdağ) – Ağaçların kaç tanesi tuttu, kaç tanesi tuttu?

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Mitolojide ilk kez güzellik yarışmasının yapıldığı, Afrodit'in güzellik kraliçesi seçildiği bölgedir. Türk efsanelerinde Sarıkız'ın, “Hasan boğuldu”nun yaşandığı yerdir, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethederken kullandığı gemilerin yapıldığı ağaçların bulunduğu bölgedir. Bakın, tarihsel bir mirastır. Orada kesilen 200 bin ağacın içinde Osmanlı Dönemi'ni yaşamış 500-600 yıllık ağaçlar var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlar mısınız.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Ek süre istiyorum.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Sataşma oldu, süre verelim süre.

BAŞKAN – Bir dakika ek süre veriyorum.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Saygıyla dinliyorum sayın vekillerim.

Sayın Bakanım, bakınız, ben yazın kendi bölgemde altı yüz yıllık çam ağacının altında röportaj yaptım, altı yüz yıllık. Yani Osmanlı Dönemi'ni görmüş bir ağaç. Bu ağaçlar gibi binlercesi orada, Çanakkale'de Kaz Dağları'nda kesildi. Lütfen gelin görün, kesildi. Yani tarihsel, kültürel bir mirası yok ettik. Bunun karşısında küçücük bir fidan dikiyoruz. Efendim, bunun karşılığı bu değildir. Siz beş yüz, altı yüz yıllık bir tarihsel geçmiş de yok ediyorsunuz.

Yine, seçim bölgemde bor madeniyle ilgili, evet, bor karbür tesisini geçen ay Bandırma'da açtınız. Güzel bir gelişmedir. Yani, ama yeterli değil Sayın Bakan. Bakınız, bor sadece bizde bir deterjana sıkışmış durumda. Kendi kapasitemiz kadar, rezervimiz kadar dünya ölçeğinde bir ihracat yapamıyoruz. Ham madde tedarikçisi durumundayız borda. Lütfen gelin, Balıkesir'e bir bor vadisi kurun. Katma değer ürünü yüksek oranda elde edebileceğimiz fabrikalar zincirini...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Şahin, süreniz tamamlandı.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Kaz Dağları'nda...

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Fidanla birlikte tilki, tavşan, ayılar mı ekiliyor Sayın Vekil? Fidanla birlikte tilki de mi ekiyorsunuz, kaplumbağa da mı ekiyorsunuz? Onlar nasıl olacak? (Gürültüler)

BAŞKAN – Arkadaşlar... Lütfen...

Siz bana bakacaksınız, ama lütfen...

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Ben size bakıyorum. Siz buraya bakın.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sizleri Kaz Dağları'na davet ediyorum. Buyurun, misafirim olun. Birlikte gidelim.

BAŞKAN – Sayın Kaya, buyurun.

AHMET KAYA (Trabzon) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Arkadaşlar, izin verirsiniz...

Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Dün Genel Kurulda AKP'li arkadaşlarımızın oylarıyla özelleştirilen termik santrallere üç yıl daha çevreyi kirletme ve milleti hasta etme hakkı tanıyan kanun Büyük Millet Meclisinden geçti. Size yakın iş adamlarına ait termik santrallere iki buçuk yıl daha çevre yatırımlarını tamamlamadan çalışabilmeleri için izin verdiniz. Doğayı, çevreyi ve insan sağlığını düşünerek değil, yandaş enerji şirketlerinizi kurtarmak için bu düzenlemeyi yaptığımızı biliyoruz, biliyoruz da yıllardır istenen hiçbir düzenlemeyi yapmayan bu şirketlerin bundan sonrası için istenen düzenlemeleri yapıp yapmayacağını bilemiyoruz.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Sayın Tancan bu santrallerin ülkedeki elektrik enerjisinin yaklaşık yüzde 17-18'ini karşıladığını, bu nedenle süresinin uzatılması gerektiğini söyleyerek, bu uzatmayı gerekçelendirmeye çalıştı. Sonra da her bir santral için hiçbir şey yapmadıkları takdirde yaklaşık 60 milyon TL'lik bir cezai yaptırıma kadar çıkabilen bir rakamda ceza keseceklerini söyledi. Tabii, bunları söyledi de bugüne kadarki uygulamalar gösterdi ki, günü geldiğinde, bir yerlerden talimat geldiğinde bütün bu sözler unutuluyor.

EPIAŞ Şeffaflık Platformu verilerine göre; özelleştirilmiş olan yerli kömür yakıtlı eski santraller ile hâlen EÜAŞ tarafından işletilen yerli kömür yakıtlı 13 santralde 1 Ocak-31 Ağustos 2019 tarihleri arasındaki sekiz aylık dönemde 22.904 gigavatt/hours elektrik üretilmiştir. Bu rakamlar, Bakan Yardımcısı Sayın Tancan'ı doğrulamamaktadır çünkü söz konusu santrallerin, bu yılın ilk sekiz ayında elektrik üretimindeki payının yüzde 11 olduğu ortadadır. TEİAŞ'ın ülkemizde elektrik üretiminin durumunu gösteren verileri incelendiğinde şu ortaya çıkmaktadır ki: İthal kömür santralleri ve yenilenebilir kaynaklara dayalı santraller yüksek kapasitelerde, doğal gaz santralleri ise çok düşük kapasitelerde çalıştırılmaktadır. Dolayısıyla 13 termik santralin çalıştırılmaması durumunda oluşabilecek olan yaklaşık 23 bin gigavatlık üretim açığı doğal gaz santrallerinin ilave üretimiyle kolaylıkla kapatılabilirdi, bu yapılabilirdi ama siz yandaşları korumak kaygısıyla bunu yapmadınız. Bu yılın ilk sekiz ayında toplam 200 bin gigavat üretim yapabilecek kapasiteye sahip olan doğal gaz santrallerinin sadece yüzde 17 kapasitesi kullanılmıştır. Bu da yandaşlara yapılan bir başka kayırmacılıktır. Yani özetle şunu söylemek istiyorum: Termik santrallerden bazıları üretime devam edebilecek yatırımları tamamlamak üzereydi, sadece onlara kısa süreler verilebilirdi, bunlar olmasa da ortaya çıkacak enerji açığı çok rahatlıkla doğal gaz santrallerinden telafi edilebilirdi. Böylelikle termik santrallere süre uzatımı yapmaksızın sorun çözülebilirdi. Böylece çevreye verilebilecek zararlar da yok edilebilirdi fakat bu yapılmadı.

Dünya Sağlık Örgütünün 2014'te paylaştığı rapora göre, Türkiye'de erkeklerde kansere bağlı ölümlerin 58.400, kadınlarda ise 32.500 olduğu gerçeği ortaya çıktı. Sağlık Bakanlığının açıkladığı son rakamlara göre, bu yıl içerisinde kanser teşhisi konulanların sayısı erkeklerde 96.200, kadınlarda ise 67.200'e kadar yükselmiştir. Ülkemizde kanserden ölüm tüm ölümlerin yaklaşık yüzde 20'si civarında iken yani Türkiye'de ölen her 5 kişiden 1'i kanser yüzünden hayatını kaybetmekte iken Sayın Bakana şunu soruyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlar mısınız?

AHMET KAYA (Trabzon) – Çok kısa, hemen tamamlıyorum.

BAŞKAN – Tamam, lütfen, tamamlayın.

Buyurun.

AHMET KAYA (Trabzon) - Ülkemizde kanser vakalarındaki artış bu kadar açık ve net ortada iken çocuklarımızın ve insanlarımızın kanser olma riskini çok büyük oranda artırdığını bile bile iki buçuk yıl daha termik santrallerin bacasız, filtresiz çalışmasına nasıl ve neden müsaade ettiniz? Bu izni verirken istemeye istemeye izin verdiğinizi de biliyoruz çünkü daha önce yaptığımız açıklamalar gerek sizin gerek Sayın Cumhurbaşkanının gerek AKP’li milletvekili arkadaşların yaptığı açıklamalar bu doğrultuydu, bunu izah ederseniz bilgileneceğiz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Sındır, buyurun lütfen.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, Bakanlığımızın değerli bürokratları, çok kıymetli milletvekili arkadaşlarım; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının esasen bugün görüşmemiz gereken 2018 yılı kesin hesap ve 2020 yılı bütçesi üzerindeki görüşmelerimiz bir faaliyet raporu üzerinde görüşmelere dönüştü. Bu bağlamda hepimizi saygıyla selamlıyorum. Ben de düşüncelerimi paylaşacağım Sayın Bakanımın sunumundan sonra.

Bir kere, öncelikle “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı” ismine takılıyorum hep, niye hâlâ “Tabii” niye “Doğal Kaynaklar” değil? Daha doğrusu niye “Doğal” değil “Tabii” kullanılıyor, bir.

İkincisi, “kaynak” kelimesi aslında bir metadır, bir ekonomik değeri olan bir değerdir. Hâlbuki biz doğal kaynak değil de doğal varlıklarımız anlayışıyla yaklaşırsak işte o zaman hem çalışmalarımızda hem politika ve ödevlerimizde, amaç ve hedeflerimizde daha dikkatli oluruz. Neye? Sürdürülebilirliğe. Bir varlığın yok olması gibi bir tehditle karşı karşıya kalabiliyoruz kaynak anlayışıyla yaklaşıp o kaynağı sömürmek bütünüyle kullanmak çabası içerisine girersek. Onun için “Enerji ve Doğal Varlıklar Bakanlığı” gibi bir isim sanki daha uygun olur gibi geliyor. “Kaynak” tanımında sürdürülebilirlik veya yenilenebilirlik gibi kavramlar maalesef yok.

Şimdi, Sayın Bakanım, görev, yetki ve sorumluluklarınıza baktığımda, Cumhurbaşkanlığı 1 no.lu Kararnamesi’yle Bakanlığımızın, burada çevreyle ilgili, sürdürülebilirlikle ilgili, efendim, geleceğimize dair, doğanın korunumuna dair, çevrenin korunuma dair herhangi bir şey görmüyorum. Sadece misyonda “çevreye duyarlı” gibi bir ifade var ve faaliyet raporunuzun hiçbir yerinde göremedim, bir tek “politika ve tedbirler”de yine çevreyle ilgili bir ifade var, bir terim var, o kadar. Onun dışında, içeriğinde bu konuya yönelik herhangi bir içerik görmedim, bunu da belirtmek istiyorum.

Tabii, şunu diyebilirsiniz: Yenilenebilir enerji kaynakları ve saire bunlarla ilgili yaptığımız çalışmalar aslında öze yönelik çalışmalardı ama ben, bunun her alanda, madencilik faaliyetlerinde, enerji üretim faaliyetlerinde, enerji dağıtım faaliyetlerinde çevreyle dost, çevreye duyarlı bir anlayışın, sürdürülebilir anlayışın ve doğal değerlerimizi kaynak değil varlık olarak gören anlayışın egemen olmasını arzu ederdim.

Sayın Bakanım, bu anlamda, bunun devamı temalarınız var 1'den 7'ye, burada sürdürülebilirliğe dair herhangi bir şey göremedim. Tabii, verimlilik, evet, enerji verimliliği çok önemli, bu, çalışmalarınızda yer alıyor. Verimliliği de aslında yine bir ekonomik verimlilik anlamında değerlendirsek yani minimum mali finansmanla, mali giridiyle maksimum kâr eldesi, maksimum çıktı eldesi olarak bakarsak bu da yanlış olur. Burada, enerji verimliliği, o anlamda, yanlış bir yöne doğru evrilebilir.

Dolayısıyla, böyle bir politika, amaç, hedef olsaydı, gerçekten bu amaçla bu hedefe yönelik bir çaba sarf ediliyor olsaydı, dün, Meclis Genel Kurulundan geçen Dijital Hizmet Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında -torba-Kanun'un kapsamında, özelleştirilen termik santrallerin 2013 yılında çevre yatırımlarının tamamlanma süresi bitmiş olmasına rağmen, iki buçuk yıl daha uzatılarak 31/12/2019'dan 30 Haziran 2022'ye kadar uzatılmasının sağlanması -az önce vekil arkadaşın da ifade ettiği gibi- hem çevrenin hem havanın kirlenmesi hem de orada yaşayan bütün yaşamın, sadece insan değil bütün canlı yaşamın yok olmasına neden olacak bir karar alınmazdı.

Bu benim için çok önemli Sayın Bakanım çünkü bizim için çok önemli, sizin için de çok önemli olması lazım. Tabii ki enerji üreteceğiz.

Arkadaşlar, enerji nedir? Enerjinin çok basit bir tanımı var: Enerji, iş yapabilme kapasitesidir. İş yaparsanız enerjiye ihtiyacınız var. Örneğin, şu anda ben konuşabilmek için, görebilmek için veya düşünebilmek için veya burada sizlerle birlikte bu ortamda var olabilmek için enerji sarf ediyorum, buna yönelik enerjiye ihtiyacım var. Bu anlayışla, enerjiyi biz hep... Aslında, insanoğlu ne elektrik ne doğal gaz ne yenilenebilir falan filan bu tür kaynaklar olmadan, insanoğlu hiç bu tür teknolojiye sahip değilken de yaşıyordu, yaşamını sürdürebiliyordu, şu anda da sürdürebiliyoruz. Tabii yaşam şartları, konfor, bilim ve teknolojideki gelişmeler bizi enerjiyi üretim yoluna sevk etti. Hâlbuki, enerjinin temel kaynağı güneş. Biz güneşi kullanmıyoruz, kullanamıyoruz, yeteri kadar kullanamıyoruz.

Bakın, en önemli enerji kaynağı nedir diye soracak olsam belki fosil yakıtlar, petrol, kömür, doğal gaz falan diyebilirsiniz. Hayır değerli arkadaşlar, en temel, en önemli enerji kaynağı -güneşi saymıyorum, o temel, asal, birincil kaynağımız- topraktır, toprak. Biz, yaşayabilmek için ihtiyaç duyduğumuz enerjimizi nereden alıyoruz? Toprakta yetiştirdiğimiz bitkiden alıyoruz, toprakta o bitkiyle beslenen hayvandan alıyoruz. Toprak kaynaklarımızı yok ettiğimiz sürece, biz enerji felsefesinde, aslında, aykırı bir iş yapıyoruz. Şu anda, madencilik faaliyetleri -biraz sonra birkaç cümleyle ona da değineceğim ama- yapılan iş ve işlemler toprağımızın ve suyumuzun ve bitkisel üretimin ve aslında biyolojik yaşamın yok olmasına neden olan bir sürece evriliyor. İşte, madencilik faaliyetlerimizde buna özellikle çok dikkat etmemiz gerekiyor. Toprak kaynaklarımız tükeniyor, bitiyor, bir Trakya büyüklüğünden daha büyük bir alan, toprak varlığımız şu anda tarım dışı amaçla kullanılıyor, endüstri bölgelerine teslim olmuş durumda, konut alanlarına teslim olmuş durumda, madencilik faaliyetlerine teslim olmuş durumda, sanayi faaliyetlerine teslim olmuş durumda. Kaz Dağları vesaire gibi yapılan bütün bu faaliyetler ne yazık ki bizim en temel enerji kaynağımızı yok eder bir sürece evriliyor.

Değerli arkadaşlar, tabii, Bakanlığımızın bu konudaki duyarlılığı, hassasiyeti... Bakın, Avrupa, enerji konusunda, sera gazı emisyonlarını yüzde 20 azaltmayı hedefliyor, 2020 yılı hedefi, yenilenebilir enerjinin toplam enerji üretimindeki payını yüzde 20 yapmak ve enerji verimliliğini yüzde 20 oranında artırmak geliyor 2020. Avrupa Birliğinin 2030 hedefi, sera gazı emisyonlarını yüzde 40 azaltmak, yenilenebilir enerji payını en az yüzde 32 yapmak, enerji verimliliğini yüzde 20 oranında artırmak gibi bir hedef var, 2050'ye doğru da yüzde 80 ila 90 arasında sera gazı emisyonlarını azaltmak var. Bu hedefler bizde var olsaydı bugün bu faaliyet raporunda, stratejik amaç ve hedeflerde, politika tedbirlerinde çevre duyarlılığı her yerde var olurdu ama bunları ne yazık ki göremiyorum.

Bir başka soru: En temiz enerji nedir arkadaşlar yani “Bundan daha temizini yok.” diyebileceğimiz? Tasarruf edilen enerjidir. Tasarruf edebildiğiniz oranda siz, en temiz enerjiyi kullanmış, aslında kullanımdan tasarruf ederek azaltmış oluyorsunuz tüketiminizi. Peki, enerji tasarrufuna yönelik bir proje var mı? Evet, var, Enerji Verimliliği Projesi var, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla birlikte yürüttüğü. Ben, ona dair, Sayın Bakanın sunuşunda birkaç cümleden öte bir vurgu da göremiyorum.

Sayın Bakanım, önemle üzerinde durmanızı rica ediyorum enerji verimliliği konusunda. Evet, çalışmanız var, biliyorum ama enerji verimliliği konusundaki bu çalışmanın yeteri kadar üzerinde durulduğunu, önem verildiğini düşünmüyorum. Bakın, orada Çevre ve Şehircilik Bakanlığıyla birlikte, örneğin yerel yönetimlerde yapılması gereken imar uygulamaları var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Sındır, lütfen tamamlar mısınız.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Tamamlıyorum Sayın Başkan.

Bina üretim teknolojilerinde, inşaat teknolojilerinde, ısı yalıtımı, pasif binalar, sıfır enerji tüketen binalar, hatta daha da öte, enerji üreten binalar, artı enerji sağlayan bina uygulamaları, aynı zamanda, yerelde evsel ve kentsel atıkların ve artıkların –ikisi farklı şey, biliyorsunuz- değerlendirilmesi suretiyle enerji elde edilmesi yani biyokütle enerjisi. Bununla ilgili yerelde farkındalık yaratarak hem yurttaşlarımızın bu konuda bilincini artırmak hem de bu tür enerji kullanımını yani enerjide tasarrufu aynı zamanda teşvik ederek yol yürüme gerekir. Zaten, eğer bu konular üzerinde hassasiyet ortaya koyabilseydik Paris İklim Anlaşması’na da imzamızı atardık. Bunun neden hâlâ yapılmadığı konusunda...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Sayın Sındır.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Sayın Başkan, bir dakika daha rica ediyorum.

BAŞKAN – Ek süreniz bitti, tamamlamanız için söz veriyorum.

Buyurun.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Bir dakika daha...

BAŞKAN – Bir dakikadan ziyade, tamamlamanız için söz veriyorum.

Buyurun.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Bir dakika içinde tamamlıyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakanım, aynı zamanda bu sunuş raporunuzun 14’üncü sayfasındaki madencilik faaliyetleriyle ilgili rezervleri görünce gerçekten gözlerim açık kaldı. Mevcudun 2 katına yakın altın rezervini görmek ve bunun üretimi.. Sayın Nilgün Ök Hanımefendi altından bahsetti, siyanürden bahsetti ama çok büyük bir tehdit olduğunu, siyanürün kendisinin değil ama siyanürle yapılan liç işlemi sonrasında, reaksiyon sonrasında açığa çıkan ağır metallerin yer altı suyunu ve bölgedeki bütün yaşamı tehdit eden bir durum oluşturduğu ve kurşun, çinko ve diğer metal, ağır metal üretimlerindeki verileri görünce de gerçekten çok tedirgin oldum. Bunu da belirtmek istiyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) - Bu, Çevre Bakanlığının bir genelgesi ama o genelge orada durdukça yani “ÇED Gerekli Değildir” daha doğrusu “ÇED olumsuz raporu” denildiği hâlde, mahkeme kararıyla iptal veya esastan veya yürütmeyi durdurma kararı verilse bile IDK’yle yeniden ÇED verilmesi çabası, madencilik faaliyetinin mutlak surette yapılacağını da ortaya koyuyor ki bunun önüne geçilmesi gerekiyor. Bunun da sizinle birlikte koordinasyonla yapılması doğru olur diyorum.

Diğer konuları soru olarak ifade edeceğim.

Çok önemli bir bakanlık olduğunuzun bilincindeyim. Bu konuda size çok büyük görev düşüyor. Başarılı olmanız tek dileğimiz. Sizin başarınız memleketimiz, insanımız, aslında yaşamın sürdürülebilirliği adına çok önemli diyorum.

Sayın Bakan, bütçeniz hayırlı uğurlu olsun diyorum.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Yavuzılmaz, buyurun lütfen.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Bakan, somut bulgularla hareket ederek soracağım: Eti Maden İşletmelerinin Sayıştay raporunda, Eti Maden İşletmelerinin yurt dışı şirketleriyle -ki bunlar 2 tane ve alt iştirakleri de 4 tane- ilgili olarak Sayıştay diyor ki: “Yurt dışı şirketlerin genel müdürleri 13.500 avro tutarında aylık ortalama maaş ödemesi almaktadır.” Bu şirket genel müdürleri kimdir? Bunların isimlerini sizden talep ediyoruz. Hiçbir raporda geçmiyor, hiçbir yerde geçmiyor. Ben bir KİT Komisyonu üyesi olarak Eti Madenin ve ona bağlı olan yurt içindeki kısımları denetleyebiliyorum ancak bu kısım benim de denetimimin yani Meclisin KİT Komisyonunun ve aynı zamanda Sayıştayın da denetiminin dışında tutuluyor. Aynı zamanda deniyor ki Sayıştay raporunda: “2001 yılına kadar Eti Madenin yurt dışı şirketleri denetleniyordu ancak 2001 yılından itibaren denetlenememektedir. Finlandiya ve Lüksemburg’daki firmaların bağımsız denetim raporları bana teslim edilmiyor.” Bu doğrultuda, Türkiye Büyük Millet Meclisinin KİT Komisyonu üyesi olarak hem Komisyon adına hem de Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Sayıştaya bu raporları ulaştırmanızı sizden rica ediyorum. Aynı zamanda, bugüne kadar da neden bu raporları vermediğinizi açıklamanızı hassasiyetle bekliyorum.

Diğer bir konu Akkuyu Nükleer Santrali’yle ilgili. Akkuyu Nükleer Santrali, TETAŞ’ın, şu anda mülga olan, EÜAŞ’a bağlanan TETAŞ’ın yaptığı bir anlaşma. Bu anlaşmaya göre, madde 5/4 “Rus yetkili kuruluşlarının proje şirketindeki toplam payları” diyor. Proje şirketi aynı zamanda da Nükleer Güç Santrali’nin sahibidir. “Hiçbir zaman yüzde 51’den az olamaz.” diyor. Proje şirketinin geride kalan azınlık hisselerinin dağıtımını her zaman ulusal güvenlik ve ekonomi konularında ulusal çıkarların korunması amacıyla tarafların rızasına tabidir ancak yüzde 51’i her hâlikârda Rusya Federasyonu’na ait. Zaten Iğdır’a 14 kilometre mesafede Çernobil teknolojisiyle yapılmış olan Metzamor Nükleer Santrali var Ermenistan’da ve bunun hamiliği Rusya Federasyonu tarafından yapılıyor. Akkuyu Nükleer Santrali de yine Türkiye’de Rusya’ya ait bir nükleer santral olarak yapılıyor. Ortada büyük bir çelişki var. Sorum şu: Akkuyu Nükleer Santrali nasıl sigortalanacak? Bunu dünyada sigortalayabilecek firma var mı, yoksa neden sigortalamıyorlar? Bunun sigortası kimdir? Enerji Bakanı olarak siz misiniz? Görevden ayrıldıktan sonra burada yapılacak hataların bedelini Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak 82 milyon mu ödeyecek diyorum?

Aynı zamanda, yaptığınız çeşitli aramalar, altın, bakır ve bu gibi maden aramalar Zonguldak Gümeli beldesinde “Centerra Gold” adında bir Kanadalı firma tarafından yapılıyor. Kanadalı bir firmanın Türkiye’de bu tip aramaları yapmasını reddediyoruz. 4.116 yaşındaki Türkiye’nin en yaşlı ağacının, dünyanın en yaşlı 5’inci ağacının bulunduğu habitatta maalesef böyle bir durum yaşanıyor.

Kaz Dağları'yla ilgili olarak "Ağaçlar kesildi, onun yerine fidan diktik." anlayışı yeterli bir anlayış değildir. Fidan dikebiliriz hep birlikte, tabii ki dikeceğiz ancak tilki, ayı, tavşan ve hayvan ekemeyiz, dolayısıyla doğa bir bütündür diyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Toparlayabilir miyim?

BAŞKAN – Lütfen tamamlayın.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Doğadaki hayvanlar da, bitkiler de bizim birer evladımızdır, çocuğumuzdur. "Evladımız ve çocuğumuz ölsün, onun yerine biz yeni çocuk yaparız." anlayışıyla bu dünyada doğadaki çevre felaketlerini engelleyemeyiz. Enerji Bakanlığını bu doğrultuda daha sorumlu olmaya...

Aynı zamanda da BOTAŞ'ın 2020, saat 20.00 hedefi vardı, Enerji Bakanlığının yaptığı ihale gerçekçi bir ihale olmadığı için bu hedeften böyle güzide bir kuruluş da uzaklaşmış oldu. Bu doğrultuda BOTAŞ'a destek olmanızı istiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın İpekyüz, buyurun.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Aslında ilk günden söyledik, yayın olsaydı bunlar, bu tür aksilikler yaşanmazdı.

Sayın Bakan, öncelikle hoş geldiniz. Olması gereken birçok eleştirimizi gündeme getiriyoruz. Amacımız, Türkiye'de enerji konusunda ve diğer problemler konusunda gerçekten katkı sunabilmek ve burada bizim yaptığımız eleştirilerin hepimizi ilgilendiren daha iyi yarımlar için olduğunu lütfen bilin.

Enerji, aslında devasa bir konu ve dünyada son dönemde nasıl ki birçok savaş söz konusuysa Avrupa Kıtası'nda da enerjiyle ilgili birçok mevzuat, girişim söz konusu. Öyle bir hâldeyiz ki dünyadaki firmalar, büyük firmalar, sırf o ülkedeki rejimi değiştirebilmek için, kendi enerji kazançları için girişimlerde bulunuyorlar, darbeler yapıyorlar, savaşlar çıkartabiliyorlar. O nedenle de enerji bütün yaşam için önemli olduğu gibi uluslar için de önemli, halklar için de önemli.

Enerji, sadece yer altını değil, yer üstü, hava, su, bütün hepsini de kapsayabiliyor, insan üretebileceği alanda üretebiliyor. Üretirken mutlaka verimli olmasına dikkat ediliyor, çevreye duyarlı olmasına dikkat edilmesi ve refah ve istikrara da katkı sunması lazım. Ama son dönemde, az önce söylediğim gibi, darbe yapanlar, sistem değiştirenler, acımasızca dünya halkları üzerinde ölümlere neden olanlar, savaşlar çıkaranlar, bu enerjiyi elde edebilmek için doğa, tarih, çevre, insanlık yani her şeyi yok edebiliyorlar. Yani canlıları satabilmek için diğer canlıları yok edebiliyorlar.

Aslında bizim, daha çok yarınla ilgili kurguyu iyi kurmamız lazım. Bu stratejik dönemde bizim Türkiye'de... Girişte tanımlarken de yerli ve özellikle verimli bir enerji tanımlamışsınız, orada dikkat ettim "millî"yi kullanmamışsınız "yerli ve verimli" demişsiniz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ - O doğal, millî zaten.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Genelde burada bütün bakanlar "yerli ve millî"yi beraber kullanıyorlar da sizde yok.

Tabii, burada istikrar ve refah çok önemli ama arkadaşlarımızın çoğu değindi, aslında Paris Anlaşması, geleceğimizle alakalı bu iklimle ilgili şeyin bir an önce Meclise gelip yürürlüğe girmesi lazım. Enerji dediğimiz şeyin aranması lazım, bulunması lazım, ortaya çıkarılması lazım, imal edilmesi lazım, ta işte bize ulaşana kadar bir yığın aşaması var ve bunların çoğu da sizi ilgilendiriyor ama

sadece sizi de ilgilendirmiyor, bütün bakanlıkları ilgilendiriyor; diyelim ki sağlık boyutu Sağlık Bakanlığını, tarım ve orman boyutu Tarım ve Orman Bakanlığını, çevre ve şehir boyutu Çevre ve Şehircilik Bakanlığını. Bununla ilgili aslında birçok koordinasyon ve organizasyon yapılması lazım. Çeşitli girişimler de var ama en önemli şey çevre hassasiyeti. Peki, yasa ve yönetmelikler yeterli mi? Aslında belki de yasa ve yönetmelikler yeterli olsa bile kimi zaman, kimi şirketlere ayrıcalık tanınıyor, kimi şirketler veya kişiler ise bundan çok çok uzak tutuluyor.

Biz ilk günden beri söylüyoruz, Sayın Bakan, mesela, keşke, burada şu anda sendikalar olsaydı, çevre kurumları olsaydı, TMMOB olsaydı. Mesela, TMMOB tümüyle bu alanla ilgili ama yok. Ama mesela, sizin sunumunuzu okuduğumda ve dinlediğimde çevreye duyarlılık ve katkı anlamında, sivil toplum kuruluşu denilirken ELDER Elektrik Dağıtım Hizmetleri Derneği... Yani biz firmalara vermişiz, sözleşme yapmışız, bize satanlar da bir dernek kurmuş ve sivil toplum örgütü olmuş. “GAZBİR Türkiye Doğal Gaz Dağıtıcıları Birliği” demişsiniz yani doğal gazı bize satıyorlar ve bir birlik kurmuşlar, sivil toplum örgütü olmuşlar. PETDER Petrol Sanayi Derneği, KÖMÜRDER Kömür Üreticileri Derneği... Şimdi, böyle dernekler var, sivil toplum örgütü diye tanıtmışız. Bunlar ne yapıyor? Çevreyi yok ediyor ve siz tanıtımınızda demişsiniz ki: “Bunlar ağaç dikiyorlar.” Ya, ağaçları kesmesinler, talan etmesinler. Yani bu şunun gibi: “Her şeyi yapabilirler ama birkaç tane ağaç diktiklerinde bütün yaptıkları düzelecek.” Orada ÇEVGÖN deseniz, çevreyle ilgili diğer kurumları da söyleseniz... Mesela, 11 Kasım'da fidan dikme vardı, buna benzer kampanyalara katkılar, farklı kesimlerden katılım... Türkiye’de ormanla ilgili, ağaçla ilgili birçok düzenleme var ama bir taraftan doğayı tahrip edenlere ağaç diktiklerinde sanki bir af geliyor. Bakın, öyle bir hâle geldi ki Sayın Bakan -ben sağlık çalışanıyım, hekimim- biliyorsunuz, işçi sağlığı ve güvenliğinde “az tehlikeli” “tehlikeli” ve “çok tehlikeli” diye tanımlamalar var ve enerji piyasasında “çok tehlikeli” diye tanımladığımız bütün işler son dönemde taşeronlara veriliyor biliyor musunuz. Ben Batman Vekiliyim, Batman’daki petrol sondaj işlerinin çoğu taşeronlara veriliyor. Taşeron, özellikle işçi sağlığı ve güvenliğini, insan sağlığını maliyet gibi düşünüyor. Mesela, taş kömürünü konuşuyoruz, Amerika ve Çin dünyadaki en büyük kömür üreticilerinden, dünyada ilk 2 sırayı alıyorlar; Türkiye’de kömür çıkarılırken olan kazalar onların 5 katından fazla ve çoğunluğu taşeron ve ceza almıyorlar. Verilen cezalar çok komik oluyor ve cezasızlık aslında bu işi özendiriyor; kaçağı özendiriyor, buna benzer girişimleri özendiriyor. Sendikalaşma olmadığı zaman bu işler kötüye gidiyor.

Bir de bu yerli dediğimiz şey ile yereli ayırmak lazım. “Yerli” denildiğinde benim nedense aklıma belli firmalar geliyor, belli firmalara ayrıcalık geliyor; yerele yok. Bakın, Mazıdağı’nda fosfat çıkıyor, zamanında Kemal Unakıtan oraya ilk gittiğinde demişti ki: “Bir fosfat dağı var, o dağı bize bakıyor, biz ona bakıyoruz; ekonomiye katmamız lazım.” Sonra İtalya’daki “Schlumberger” diye bir firma bu işe müdahil oldu, sonra özelleşti; şimdi -işim de verebilirim- Türkiye’deki bu 5 şirketten biri orayı işletiyor. Oraya demir yolu gidiyor, otoyol gidiyor, özel güvenlik gidiyor. Bugün bir muhtarla -sizi de davet ediyor- Mazıdağı Karataş köyü muhtarıyla konuştum, şöyle diyor: “ETİ Maden İşletmesi ve Devlet Demiryollarının faaliyetleri yüzünden Mazıdağı’nda 14 köy etkilendi. Maden arama çalışmaları sebebiyle oluşan koku, toz dumandan durulmuyor. Geceleri dinamit patlatma gürültüsünden uyuyamıyoruz.” Sayın Bakan, burası Mazıdağı ve köy, geceleyin dinamit patlıyor. Biz geceleyin havai fişek patladığında bile çeşitli sıkıntılara düşebiliyoruz. “Kapı, pencere açamaz hâle geldik. Dinamitle maden aranırken su kuyumuz patladı, suyumuz çamura döndü. Bütün yollar kapandı, kasabayla ve şehirle ulaşımımız kesildi. Defalarca Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına sunulmak üzere Valiliğe verdiğimiz dilekçeler bize iade edildi. Gelin, bizi ziyaret edin.” diyor. Ben buradaki bürokratlara telefon numarasını veririm, muhtarın ismi bende. Biz bunları düşünmediğimiz sürece, biz yerli dediğimiz insanlar için yereli kurban ederseniz vay hâlimize!

Bizim yereli korumamız lazım, sadece insan olarak değil, çevre olarak değil, oradaki firmaları da koruyalım. Bakın, Türkiye’deki 5 yerli firma dışında veya 7-8 firma dışında yereldeki firmaların hepsi taşeronla dönüştü, yükleniciye dönüştü. Onlara ayrıcalık var; vergide ayrıcalık var, kredide ayrıcalık var, resmen devletin verdiği parayı alıp satıyorlar, finansa dönüştü. Bizim bundan çıkmamız lazım ve mesela, Cengiz Holdingin orada yaptığı iş bütün çevreyi zedelediği gibi bizim ekonomimize de zarar veriyor. Neden? İstihdam alanında da, tarım alanında da, sulama alanında da birçok şeyi yok ediyor. Ben Batman Vekiliyim, Hasankeyf... Ya, hepimizin annelerimizden, anneannelerimizden, ninelerimizden, babalarımızdan, dedelerimizden kalan hatıralar var ve o hatıraların hikâyesi var. Onların kokusu var, kimi kasadadır, kimi bir yerde asılıdır. Biz onları elli yıl için kalkıp satabilir miyiz, herhangi bir şey için, keyif için satabilir miyiz? Bugün on iki bin yıllık miras dediğimizde: “Herkes bu işin altında ne yatıyor?” Herkesin bir hikâyesi var. Geçmişte Hasankeyf’te çocuklar boyunlarında bir kitapçık Hasankeyf’i tanıtıyordu, şimdi o çocuklar büyüdüler, Hasankeyf’in nasıl talan edildiğini anlatıyorlar yani elli yıllık bir enerji için. Hespladık, 1 milyar TL yıllık getirisi var. Türkiye’nin 2009 yılı enerjisine katkısı yüzde 1,3 ama biz başka firmalara çok af yaptık burada, çok şey yaptık. Böyle bizim bütün atalarımızın, geçmişimizin, medeniyetlerin bir mirasını nasıl yok edelim, dünya bize güler ve gülüyor da dünya bize. Siz bir Bakan olarak buna bir ses çıkarmazsanız, biz, hepimiz gerçekten enerjiye bakış açısını sadece parayla düşünürüz, çevreye bakış açısını sadece parayla düşünürüz. Biz bunu yapmadığımız zaman birçok şey olur. Bakın, UNESCO, Dünya Mirası Listesi’ne koymuş Hasankeyf’i; 10 tane kural belirliyor, 9’u yerinde belirtilmiş.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın İpekyüz, lütfen tamamlar mısınız.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Bitiriyorum.

Biz bunu yok ediyoruz enerji için.

Bir diğeri: Mesela, en son Mazıdağı’ndaki şeyi söyledikten sonra deniliyor ki: “Cudi’de 3 tane termik santral yapılacak.” Eminim kime verileceği de bellidir. Yani bunların araştırılması lazım. Enerji üretiyoruz diye doğayı, tarihi, bütün şeyleri yok ettiğimiz gibi, biraz da yereli katmamız lazım. Yereli niçin diyorum? Munzur, ta 70’lerde millî park ilan edilmiş ve Munzur’la ilgili birçok rivayet var, öykü var. Maden ruhsatları için 200 firmaya çeşitli olanaklar tanındı, onun içeriği de bilinmiyor ve Munzur’la ilgili çıkarılacak maden ruhsatlarında doğru dürüst yerel firma var mı, yok mu bilmiyoruz. Ama orada ne diyorlar biliyor musunuz? “Biz yerel firma olarak başvurduğumuzda güvenlik soruşturmasına tabi tutuluyoruz.” veya bir ruhsatı almak için, Sayın Bakan, 43 kurumdan izin alınması lazım, bir maden izni alınması için 43 kurumdan, bunu dernek başkanı iletti bana. Yani bir taraftan diyoruz çağ atlamışız... 43 kurumdan izin toplamak devasa bir şey, tek merkezde birleştirin ama ben ve birçoğumuz biliyoruz ki kimileri bir telefonla bunu halledebiliyor, kuruma bile gerek yok, telefonla talimat veriyor; telefonla talimat veriyor: “Bana vergi affı çıkartın.” Telefonla talimat veriyor: “Benim sözleşmemi kimseye vermeyin, gizleyin.” Böyle olduğunda olmuyor.

BAŞKAN – Sayın İpekyüz, teşekkür ediyorum.

Son olarak Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Bir taraftan da bakın enerji nasıl önemliyse gelecekte bütün dünya için tarım çok çok önemli ve biz şu anda enerji üretelim diye rastgele, plansızca HES’ler kuruyoruz ve bu, tarım alanlarını yok ediyor, doğal alanları yok ediyor ve gerçekten çiftçiyi de mağdur

ediyor. Siz çiftçiyi öyle bir hâle soktunuz ki enerjiyi özelleştirdiniz, bugün bölgede DEDAŞ diye bir firma resmen Hükümet, devlet, iktidar onun kefaletini yapıyor. Çiftçiye para verildiğinde, destekleme Ziraat Bankasına verildiğinde, devlet Ziraat Bankasındaki paraya DEDAŞ'a ödenmesi için el koyuyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın İpekyüz, lütfen tamamlar mısınız.

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Yani böyle bir şey mi olur? “Çiftçiye destekleyeceğiz...” Desteklemeden DEDAŞ adına tahsilat yapıyoruz. Onları desteklememiz lazım. Yani enerjiyle ilgili söylenecek çok şey var.

Sayın Bakan, önce insan ve insan için her şeyi yatırmamız lazım, para gelip geçer ve Türkiye’de o potansiyel var, Türkiye’de yaşayanların o potansiyeli var, buna yönelik çalışma yapmak lazım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Erim, buyurun lütfen.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Sayın Başkan, Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Bakanlığın kıymetli bürokratları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce, sabahtan beri konuşulan konularla ilgili birkaç sözüm var. Şimdi, bazı arkadaşlarımızın çok güzel yapıcı muhalefetleri var, onlardan faydalanıyoruz, umarım sayın bakanlarımız da faydalanıyordur. Fakat bazı arkadaşlarımız “Doğal gaz olmasın.” diyor, bazısı jeotermale, bazısı kömüre karşı, bazısı nükleere karşı, bazısı “HES yapma.” diyor, bazısı “Termik santral yapma.” diyor. Ne kalıyor geriye? Kerpiç kalıyor, tezek kalıyor, gaz lambası kalıyor, pardon gaz lambası da olmaz, onda petrol var, petrole de karşısınız, kandil kalıyor.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Rüzgâr var, güneş var.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Çarşı, her şeye karşı.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Çarşı, her şeye karşı; haklısınız.

Şimdi, bunları kullanmamız lazım, herkes kullanıyor, bütün Avrupa, bütün Amerika kullanıyor.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Önünüzde duruyor, rüzgâr santrali yapabilirsiniz.

BAŞKAN – Arkadaşlar, dinleyelim, müdahale etmeyelim.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Aşgari zarar verecek şekilde kullanmamız lazım.

Buradan şuna geleceğim: Tabii -bizim Bütçe Komisyonundan geçti- akşam aşağıdaydık, Genel Kurulda. Şimdi, bu 13 tane santralden 1 tanesi de Yatağan Termik Santrali. Ben 62 yaşındayım, çocukluğumdan beri, bildim bileli o santral var.

KAMİL OKYAY SINDİR (İzmir) – İnsanlar da ölüyor.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Sıkıntı var, sıkıntının da farkındayız ama derdimiz üzüm yemek, bağcıyı dövmek değil. Şimdi, bardağın dolu tarafından bakmamız lazım.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Üzümü öyle bir yemişsiniz ki...

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Şimdi, geçen yıl herkes etkilendi, 18 Aralıkta olan ekonomik saldırdan sonra sıkıntılar oldu.

Şimdi, bu santrallerin kurulu gücü 8.351 megavat ve bunları kapattığımız zaman 8.351 megavat kayıp olacak. Dedim ya, derdimiz üzüm yemek. Burada bu miktarı, bu elektriği üretmek için yılda 9 milyar 77 milyon metreküp doğal gaz tüketeceğiz. O da 14 milyar 525 milyon Türk lirası yapıyor ve 10 bin işsiz kalmasına sebep oluyor. Şimdi, ben akşam bürokrat arkadaşlarla konuştum “Bunlar ne zaman yapılacak?” dedim “Bu tarihe kadar yapılacak.” dediler. “Yapılacak mı?” dedim, “Yapılacak.” dediler. “Cezası ne olacak?” dedim, “Cezasını 3 milyona kadara artırdık.” dediler. 20 kata kadar cezası artırılmış. Kontrol, teftiş, termin planının hepsini gösterdiler. Dört ayda 1 kontrol var, ben de geleceğim dedim. Arkadaşlar, haber verdiler, Sayın Paylan siz de gelebilirsiniz, bunları kontrol edeceğiz, yaptıracağız.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Tamam, gidelim.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bak, ben de çevreciyim, bizim partimiz de çevreci, bizim kadar çevreci yok.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Nasıl çevrecisiniz ya!

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Vay be!

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bak, bir dakika, dinle.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Gel Hasankeyf’e, gel Hasankeyf’e.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bak, benim Belediye Başkanlığı döneminde...

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Sosyal çevredir o belki.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bakın, siz “çevre” diyorsunuz değil mi, “sağlık” diyorsunuz değil mi? Ben ekstra çevreciyim.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ya, termik santrallerle ilgili madde dün geçti.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Ağabey, dinle, bir dakika, ben seni dinledim. Bakın, ben sizden fazla çevreciyim.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Kişi başına düşen ağaç sayısında Türkiye 1’inci.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Termik santrallerle ilgili madde dün geçti.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bir dakika, sözümü bitireyim.

BAŞKAN – Arkadaşlar, müdahale etmeyelim.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Ben Belediye Başkanlığı döneminde öz babamı savcılığa verdim hem ceza yazdım hem de savcılığa verdim. Neden, biliyor musunuz? Görüntü kirliliği yaptı diye, yüksek çatı yaptı diye ve o çatıyı da söktürttüm.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Helal olsun.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bu işi takip edeceğiz, hep beraber takip edeceğiz ve bu yapılacak; bu, bir.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sorun babana kadar inmiş demek ki.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – İkincisi “Doğal gazı ithal ediyoruz.” diyorsunuz ya, inşallah doğal gaz da çıkacak, petrol de çıkacak Türkiye’de.

Şimdi, elektrik meselesi, elektrik fiyatı. Şimdi, arkadaşlar, şunu hazırlamış: 150 kilovatsaat elektrik tüketen bir hanede elektrik faturasının asgari ücrete oranı 2002 yılında yüzde 15,1; 2008 yılında yüzde 5,6. Hazırlamışlar ama kaynağını göremedim, ben de hesapladım, sizin faturanızı aldım. Ona göre 2009’da kilovattı 0,61 TL yani 61 kuruş; 2002’de kilovattı 15,8 kuruş. İnternette baktım, ona göre

hesapladım: 2009'da 150 kilovatta 91 lira 60 kuruş bugün için, sizin faturaya göre; 2002 yılında da 23 lira 70 kuruş. Şimdi, 2002 yılı için asgari ücreti 220 lira olarak baz aldım, ona da internetten baktım; yüzde 10,77 tekabül ediyor; arkadaşların burada verdiği oran yüzde 15,1.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Ya, sizi Sayın Bakanın yanına alalım.

BAŞKAN – Sayın Sındır...

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – 2019'da 2.020 lira asgari ücret ve yüzde 4,53'e düşüyor, yine yarından fazla; burada daha fazla.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Vekil, bir de küçük altın üzerinden bir hesap yapın bakalım, kaç tane küçük altın kaybetti vatandaş.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Asgari ücretle altın yemiyor ya, yapmayın ya.

BAŞKAN – Arkadaşlar, müdahale etmeyin, hatibe müdahale etmeyin, lütfen. Bakın, siz de konuşunuz, size müdahale edilmedi, lütfen.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bakın, bu da doğal gaz, 2002 yılında yüzde 25; 2018 yılında yüzde 9,2. “Yüzde 50, yüzde 60 arttı.” diyorsunuz ya, onlarla birlikte, onlar dâhil.

Şimdi, daha önce de söyledim...

İBRAHİM AYDEMİR (Erzurum) – Burada rakamlarla konuşuyor, hakikat burada.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Vatandaş niye intihar ediyor?

BAŞKAN – Sayın Erim, tamamlayalım lütfen.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Birkaç dakika daha istiyorum yani.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Niye intihar ediyor vatandaş?

İBRAHİM AYDEMİR (Erzurum) – Vatandaş intihar etmiyor, intihar eden yok.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Şimdi, dur, bir dakika, incir meselesine gelelim. Dün “höpür höpür” götürdün incirleri, bak, kamera kayıtları da var, tamam mı? (Gülüşmeler) Bak, geçen sene de söyledim, bu incir...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama nerede o eski incirler?

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Adnan Sezgin Vekilimiz de burada olsaydı da dinleseydi. Şimdi, bakın, otuz beş senedir jeotermal var Aydın Buharkent'te, orayı da hepimiz biliyorsunuz. Şimdi, burada diyorum ya, bardağın dolu tarafını görelim. Bakın, Almanya 2.050 megavatla en büyük jeotermal enerji santralinin inşaatına başladı 15 Mayıs 2018'de; burada kaynağı. Şimdi, onun için, yapıcı muhalefet yapanlara teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Erim, süreniz bitmek üzere.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Alacağım bir iki dakika var.

BAŞKAN – Tamam, faydalı kullanın yani ben bitmek üzere diyorum, daha bitmedi.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Şimdi, bakın, Scatec firması geçen gün jeotermalle ilgili sunum yaptı Mecliste, Sezgin Vekilimiz de vardı. Şu anda objektif bir çalışma yapıyor. Yine eksisi, artışı hesaplanacak, size rapor olarak sunulacak.

Şimdi, Sayın Bakanım, bütçeyle ilgili sunumunuzu dikkatlice takip ettik. Burada söylenecek her sözün kendi bağlamında son derece önemli olduğunu ve dikkate alınması gerektiğini ifade etmek istiyorum. Enerji talep artış hızında Çin'den sonra dünyada 2'nci ülke olduk. Önümüzdeki on yılda da enerji talebinde önemli bir artış beklenmektedir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ne kadar bekleniyor acaba?

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Uzmanlara sorarız.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Söyleyin.

BAŞKAN – Konuşmadan sonra Sayın Erim size o bilgiyi versin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu bilgi kendisinde yok bence.

BAŞKAN – Tamam, müdahale etmeyin. Sayın Yavuzılmaz, az önce siz de konuştunuz. Niye müdahale ediyorsunuz anlamıyorum ki.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – AK PARTİ olarak enerji arz güvenliğinin sağlanmasına büyük önem veriyoruz. Artan enerji talebini dikkate alınarak enerji arz güvenliğimize yönelik güçlü politikalar oluşturuyoruz. Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik vererek kaynak çeşitlendirmesine gidiyoruz. Bakın, burada var, hem ruh da var bunlarda. Ne güzel görünüyor, insan bakmaya doyamıyor. Yoldan geçerken ben durup bakıyorum dönmelerine.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Tamam, güzel, onlara bir şey dediğimiz yok.

BAŞKAN – Sayın Erim, süreniz tamamlandı. Tamamlamanız için süre veriyorum size.

Buyurun.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Bir dakika süreniz var.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Sayın Başkan, önceki alacaklarıma sayın.

Şimdi, yer altı ve yer üstü kaynaklarımızı ülke ekonomisine yüksek katma değer sağlayacak şekilde değerlendiriyoruz. Uygulamaya koyduğumuz millî enerji ve maden politikasıyla yerli ve yenilenebilir kaynaklarımız azami oranda ekonomiye kazandırılmaktadır. Geliştirilen yeni modellerle birlikte enerji üretiminde teknolojinin yerleştirilmesi ve millîleştirilmesi noktasında AR-GE çalışmalarıyla enerjinin önünü açtık. Enerji kaynaklarının taşıma güzergâhlarının ve enerji teknolojilerinin çeşitlendirilmesi de önceliklerimiz arasında yer alıyor. Temiz ve ucuz enerji elde edebileceğimiz nükleer teknolojiyi ülkemize kazandırmakta kararlıyız. Enerjinin verimli kullanılması noktasında önemli ilerlemeler sağlandı. Enerji diplomasisinde uluslararası iş birliğinin geliştirilmesiyle birçok uluslararası enerji projeleri içinde yer aldık.

Şu önemli bir konu: 1 megavat kurulu güce kadar elektrik üretim tesisi kurup işletmek ve buradan ürettiği elektriği kullanmak isteyenler için lisans muafiyeti getirdik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Erim, ek süreniz de bitti. Tamamlamanız için söz vereceğim.

Buyurun.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bu sayede 2.232 megavat güneş enerjisi kaynaklı, 32 megavat rüzgâr enerjisi kaynaklı, 104 megavat termik enerji kaynaklı lisanssız santral devreye girdi. Sahip olduğumuz yerli ve yenilenebilir kaynakların yerli ve millî teknoloji kullanılarak üretilmiş yerli üretim ekipman ve santralle aracılığıyla değerlendirilmesi hedefimizdir. Bu amaç doğrultusunda son on beş yılda birçok ilke imza atılmıştır.

Hayırlı uğurlu olsun bütçemiz Sayın Bakanım.

Yine alacağım kaldı ama sağ olun, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Arı...

CAVİT ARI (Antalya) – Değerli Komisyon Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Bakan, Bakan Yardımcılarımız, değerli bürokratlarımız, sayın basın mensupları; ben de hepimizi saygıyla sevgiyle selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum.

Enerji kaynaklarını ve doğal kaynakları verimli ve çevreye duyarlı şekilde değerlendirerek ülke refahına en yüksek katkıyı sağlamak şeklinde bir misyonunuz olduğunu kitapçığınızda açıklamaktasınız Sayın Bakan. Böyle güzel ve önemli bir misyonunuz var ancak bu misyonu gerçekleştirmeye yeterli olmadığını gördüğümüz bir bütçeniz var. Genel bütçe toplamı içerisinde, Bakanlık bütçenizin yüzde 0,38 seviyesinde olduğunu kendi kitapçığınızda açıklamaktasınız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

CAVİT ARI (Antalya) – Oysaki biz de bu Bakanlığı önemsiyoruz çünkü enerji hepimize lazım, enerji herkese lazım; hayatımızın -ülkenin var olmasının- temel ihtiyaçlarından bir tanesi enerji.

Bununla birlikte söylemek istediğimiz farklı şeyler var Sayın Bakan. Önce şöyle bir fiyat tarifесinden bahsedeyim: Mesken tarifesi 58 kuruş, sanayi 66 kuruş, tarımsal sulama 68 kuruş; görüyoruz ki sizin döneminizde tarımsal sulama ve hayvancılık ilk defa mesken ücretinin üzerine çıkmış gözükmekte. Yani biz ülke olarak üretimi desteklerken, tarımı desteklerken tarımın en önemli girdi maliyetlerinden biri olan elektrik, döneminizde mesken tarifесinin de üzerine çıkmış ve şu an 68 kuruş olarak uygulanmaktadır.

Sayın Bakan, çiftçi perişan, ürettiğinin karşılığını alamamakta, girdi fiyatları çok yüksek. Zaten gübre, tohum vesaire ateş pahası, yine yakıt çok yüksek; hiç olmazsa elektrik noktasında ciddi bir desteğe ihtiyacı var. Bu anlamda, tarımsal sulama ve hayvancılıkta, sondajlarda özellikle ÖTV ve KDV alınmaması ya da 2000’li yıllarda olduğu gibi bir devlet desteğine ihtiyaç bulunmakta.

Sayın Bakan, kültür mantarcılığı konusu çok önemli. Özellikle Antalya ili Korkuteli ilçesi bugün kültür mantarcılığının yüzde 50’sini karşılamakta; kompostta yüzde 75, mantar üretiminde yüzde 50. Ancak ülkemizde gerçekten önemli bir mantar üretimi var. Mantar üretimi daha önce sanayi ürünü olarak değerlendirilir iken artık yapılan düzenlemeyle tarımsal üretim hâline dönüşmüştür. Bu nedenle üreticimizin sizlerden beklentisi var: Üreticimiz mantar üretiminde kullanılan elektriğin de tarımsal üretimde kullanılan elektrik sınıfında değerlendirilmesini beklemektedir. Bu anlamda da sizlere temmuz ayında yazılı olarak da bir müracaatta bulunmuştum, bununla ilgili olumlu, olumsuz bir cevabınız da gelmedi. Mantar üreticimiz bu konuda sizlerden müjdeli haber beklemekte Sayın Bakan.

2018 yılında 304 milyar kilovat üretim; 304,8 tüketim. 2019 yılında on aylık üretim 252,2 milyar; tüketim 253 milyar kilovat, bunlar elektrik üretim ve tüketim oranlarımız. Sayın Bakan, baktığımızda burada üretim ile tüketimin hemen hemen başa baş gittiği görebilmekteyiz. Ben tahmin ediyorum ki bizim üretim potansiyelimiz daha yüksek dolayısıyla burada şimdilik sadece ihtiyaç kadar olan kısmının üretildiği görülmekte, bu anlamda da üretim ile tüketim birbirini karşılar gibi gözükmekte. Yani bu rakamlar bunu mu yansıtmaktadır, özellikle öğrenmek istiyorum.

Yine, sahaların, yasalara uygun ve çevreye uyuma ilişkin rehabilitasyonun zorunlu kılındığını ve madencilik faaliyetleri bitir bitmez eski hâline getirildiğini ifade ediyorsunuz sunum kitapçığınızda. Ben de aksini iddia ediyorum Sayın Bakan. Bugüne kadar sizin daha bir madenle ilgili, yani bu taş ocağı olur, mermer ocağı olur... Örneğin ilimiz Antalya’da ben daha bugüne kadar gerek ön araştırmaları, kazıları yapıp da terk edilmiş ocaklardan gerekse çalışması tamamlanmış olan ocaklardan bir tanesinin üstünün kapandığını görmedim. Siz gördüyseniz bir Antalyalı olarak ben de görmek istiyorum, bana da göstermenizi talep ediyorum.

Bakın, bir uçağa, bir helikoptere binin, Antalya'ya şöyle -ki Antalya tarihiyle, doğasıyla, deniziyle Türkiye'nin en önemli turizm merkezi ama- tepeden bir bakın Sayın Bakan, her taraf delik deşik, her tarafta mermer ocağı, taş ocağı ve HES'ler. Yani rica ediyoruz sizlerden, buna bir düzenleme getirin, bununla ilgili bir planlama yapılsın. Dağların görünen yüzlerinin hemen hemen hepsi rezalet vaziyette. Geçtiğimiz yıllarda Finike ilçemizde mermer ocaklarına karşı mücadele eden çevre dostu bir arkadaşımız ve eşi cinayete kurban gitti sırf bu rantiyeciler nedeniyle. Yani kısacası burada ciddi bir saldırı var doğaya karşı. Bu saldırının önüne geçmek zorundayız. Şöyle söyleyeyim: Neredeyse tarihi eserlerin, su kaynaklarının, yerleşim alanlarının 50 metre, 100 metre yakınına kadar gelmiş mermer ocakları var. Gidin, bakın Burdur'a, Tefenni'ye evler bir tarafta, mermer ocakları bir tarafta. Yani insan hayatına bu kadar saldırı olamaz Sayın Bakan.

Yine, kontrolsüz bir şekilde HES'ler yapılmakta. İşte, elektrik üretimiyle ilgili verileri gördük. Öyle HES yapılan alanlar var ki örneğin Antalya'da kışın yağan kardan dolayı sizin oraya altı ay ulaşmanız mümkün değil. Altı ay dahi ulaşılmayacak yere HES yapılmakta. Kilometrelerce mesafeden sular alınmakta ve o mesafe içerisinde onlarca, yüzlerce ağaç kesilebilmekte. Bunların önüne geçin Sayın Bakanım. Bakın, ormanlarımız bu anlamda katledilmekte. Ben daha önceki üstlendiğim görev döneminde hep şunu söyledim: Ormanlarımızı ormancılardan koruyalım diye. Bakın, bir köylü ormana girip bir dalı aldığı anda kendini kurtaramaz ama bir taş ocağı, mermer ocağı ruhsatı alanlar 20 yaşındaki, 30 yaşındaki ağaçları gözünün yaşına bakmadan kesebilmekte. Bakın, bugün Antalya İbradı ilçemizde Karamıklı Yaylası'nda çok özellikli ağaçlar; sedir ve ardıç ağaçlarımız Bakanlığınız tarafından verilen ruhsatla kesilmekte şu an, şu dakikalarda orada kesilmekte Sayın Bakanım. Bunların önüne geçelim. Bakın, bu ağaçlar, çok özellikli ağaçlardır, yıllara dayalı orada yetişmiş ağaçlardır ve halkımız bundan çok ciddi rahatsızdır. Yani oradan çıkarılacak bir mermer veya taş ocağı nedeniyle bu ağaçlarımız kesilebilmekte. Yani yerine diktik, tohum attık, fidan diktik, bunlar bunun bahanesi olamaz Sayın Bakan.

Yine, Finike Kumluca Alakır Barajı örneğin kurutuldu sırf bu HES'ler nedeniyle. HES'lerle ilgili bir şey daha söylemek istiyorum. Özellikle bu HES'lerde can suyu denilen, sözde can suyu denilen ve taahhütlerde yer alan hususun kesinlikle takip edildiğini düşünmüyorum. Bunun, tamamen o işletmenin sahibinin keyfiyetine bırakılmış vaziyette olduğunu duyuyoruz. Yani o can suyunun, yüzde 10'luk can suyunun yeterli olmadığı zaten açık ama buna rağmen yine de keyfi bir şekilde denetimsiz vaziyette yürüdüğünü görebilmekteyiz.

Son on yıllık süre zarfında akaryakıt tüketiminin yüzde 47 arttığını yine ifade etmekteyiz. 27,8 milyar tona çıkmış. Yine, en çok akaryakıt kullanan 6 ülkeden biri olduğumuzu ifade etmekteyiz. Tahmin ederim ki her ne kadar en çok akaryakıt kullanan ülkelerden biri olsak da herhâlde en çok vergi veren ülke de yine biziz diye düşünebiliriz çünkü yüzde 50'nin üzerinde bir vergi verdiğimiz hepimiz biliyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Arı, tamamlar mısınız lütfen.

CAVİT ARI (Antalya) – Yine dünyanın en önemi LPG pazarlarından birini oluşturduğumuzu ifade ettiniz, çok doğru. Ne yapsın vatandaş? Benzin pahalı, mazot pahalı, LPG birazcık daha ucuz, adam almış son model araba veya herhangi markalı bir araba, bakıyor ki benzine, mazota yetişmesi mümkün değil, gidip LPG taktırmakta. Yani gariban vatandaşından zengine kadar herkes akaryakıttaki bu pahalılıktan dolayı LPG'ye özellikle geçmiş durumda.

Önemsediğimiz konulardan bir tanesi de lisanssız üretim faaliyetlerinin desteklenmesi konusu. Bu çok önemli, benim açımdan da önemli, önemsediğim bir konu. Çünkü özelleştirmelerden sonra, Sayın Bakan, firmalar kârı yok diye bazı yerlerde ihtiyaç sahibine hat çekmiyor, elektrik götürmüyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CAVİT ARI (Antalya) – Neymiş efendim? Yatırımın karşılığını alamamaktaymış firma. Elektrik bir ihtiyaçtır, zaruri bir ihtiyaçtır. Bugün ilçelerimizde, köylerimizde, yaylalarımızda birçok yatırımı bu özelleştirilen firmalar yapmamakta; bırakın kıyı yerleri, belediye alanlarında dahi zaman zaman yapmamakta. Bu anlamda da vatandaşın kendi elektriğini karşılayabilir hâle getirilecek sistemi kullanmak ve desteklemek bence önemli bir çalışma. Bunun da desteklenmesi gerekir. İşte, bütçedeki payımız bu anlamda önemliydi.

Son sözüm olarak şunu söylemek istiyorum, bir sayıdan daha bahsederek konuşmamı tamamlayacağım: Elli üç saat, altı saat; Sayın Bakan, bu sayılar ne biliyor musunuz? TRT'nin geçtiğimiz seçim döneminde resmî olarak Yüksek Seçim Kurulu tarafından verilen konuşma saatleri. TRT zaten son dönemlerde iktidarın -kimse kusura bakmasın- sözcüsü vaziyetinde. Eskiden “TRT” dendiğinde sanki noter gibi, söylenen her şeyin doğruluğu kabul edilen, kabul gören bir kurumdu TRT ama bugün sadece iktidar adına konuşan ve “subliminal” mesajlarla iktidar adına hareket eden, programlar yapan, diziler çeken bir kurum hâline geldi. Şimdi, iktidar ve birlikte hareket ettiği iki partiye elli üç saat, altı saat muhalefete söz hakkı tanınmış. Şimdi, zaten günlük haberde, haber programında, dizide yeterince iktidar reklamı yapan bir TRT kurumu var; resmî YSK saatlerinde dahi bu adaletsizlik söz konusu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Arı, 2 kere ek süre verdim, tamamlamanız için açıyorum.

CAVİT ARI (Antalya) – Sonuç itibarıyla vatandaş verdiği parada değil, vatandaş haksızlığa tahammül edememekte, o nedenle de TRT'ye para vermek istemiyor. O yüzden, elektrikle ilgili faturalardan TRT payının çıkarılmasını da ayrıca talep ediyoruz.

Bütçemizin daha da fazla olmasını dilerdik. Bu şartlarda da olsa bütçenizin hayırlı olmasını diler, Bakanlığınıza da başarılar dilerim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Cora, buyurun lütfen.

SALİH CORA (Trabzon) – Sayın Bakanım, Değerli Başkanım, çok kıymetli bürokratlar, basınınızın güzide temsilcileri ve çok değerli Komisyon üyelerimiz; öncelikle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın 2020 yılı bütçesinin hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Değerli arkadaşlar, AK PARTİ döneminde her alanda olduğu gibi enerji alanında da çok önemli adımlar attık. Tabiri caizse yerli ve millî bir enerji hamlesini başlatmış olduk. Özellikle düşük maliyetli yerli üretim, nihai olarak da tüketiciye sürekli kaliteli, güvenli, asgari maliyetlerle arzını sağlayacak bir yaklaşım ortaya koyduk.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SALİH CORA (Trabzon) – Sayın Başkanım, sizin gelmenizle beraber sesimiz kesildi.

(Oturma Başkanlığına Başkan Lütfi Elvan geçti)

BAŞKAN – Ben mi kestim?

SALİH CORA (Trabzon) – Hoş geldiniz Başkanım, bu arada.

BAŞKAN – Hoş bulduk.

SALİH CORA (Trabzon) – Değerli arkadaşlar, AK PARTİ döneminde enerji politikamızı esasında 3 başlık altında topladığımızda fark yaratan hamlelerimiz şöyledir: Enerji kaynaklarını çeşitlendirdik; yine, mevzuatımızı güncelledik ve önemli değişiklikler yaptık; özellikle, Türk Petrol Kanunu’nu çıkardık, bunu ifade etmek istiyorum; enerjide dışa bağımlılığın azaltılması ve sanayide ham madde ihtiyacının karşılanmasına yönelik önemli adımlar attık; yenilenebilir enerjide bir çığır açtık; HES’te, GES’te, RES’te, jeotermal enerjilerde hakikaten üretim kabiliyetimizi çok ciddi manada artırdık. Biz bu manada, yer altı madenlerimize de ciddi önem gösterdik. Dünyada şu an 90 çeşit maden var, bunun 77 çeşidi şu anda Türkiye’de bulunabilmektedir. Biz bu manada madencilik sektörünün gelişmesi anlamında da bu faaliyetlerimizi hızlandırdık ve şu anda ciddi manada gayrisafi yurt içi hasılda bu sektör önemli bir orana yükselmiş durumdadır. “Daha fazla yerli, daha fazla yenilenebilir” sloganıyla Türkiye’nin de rüzgârını arkamıza alarak ve bu alanda yapılan faaliyetlerin her geçen gün desteklenmesiyle güzel bir noktaya doğru gidiyoruz ve şunu ifade etmeliyim, doğal gazda biliyorsunuz, AK PARTİ’den önce 6 ilde, Türkiye’de 6 ilde doğal gaz vardı, şu anda bütün illerimizde, 500’e yakın da yerleşim yerine doğal gazı ulaştırmış bulunmaktayız. Bu, aynı zamanda hava kirliliğiyle mücadele demektir, hava kirliliğinin ortadan kaldırılması demektir.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Eski bir teknoloji o ya! İşe yaramayacak, çöpe gidecek.

SALİH CORA (Trabzon) – Sayın Tarhan, şimdi, CHP döneminde biliyorsunuz gaz maskeleriyle dolaşıyordu, Ankara’da millet hava kirliliğinden başka illere kaçıyordu. AK PARTİ doğal gazı bütün illere getirerek bir yaşam standardı kalitesini ortaya koymuştur.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Siz mi getirdiniz?

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Murat Karayalçın getirdi Ankara’ya doğal gazı.

SALİH CORA (Trabzon) – Biz 81 ile bunu getirdik arkadaşlar, bunu ifade etmek istiyorum.

Sayın Bakanım, değerli arkadaşlar; Sayın Bakanımızın ismi Fatih Dönmez; ismiyle müsemma bir enerji politikamız söz konusudur.

CAVİT ARI (Antalya) – Yani İbrahim Aydemir gibi konuştun Sayın Cora!

SALİH CORA (Trabzon) – Evet, Sayın Aydemir’in ifadesiyle de “Yiğit bir kadroyla çalışmaktadır.”

Dolayısıyla gerçekten şu anda gündemimizde olan önemli bir konu var; Doğu Akdeniz’de hidrokarbon ve doğal gaz arama çalışmalarında önemli bir aşama katettik; 2 sismik gemimiz ve 2 sondaj gemimizle orada çalışmalarımızı yürütüyoruz. Adada Türk halkının hak ve menfaatlerinin göz ardı edilmesi, yok sayılmasına göz yummayacağız. Bunu daha önce çok kez dile getirdik, arkadaşlarımız da ifade etti, yine vurguluyoruz: Biz Kıbrıs’ta doğal gaz arama çalışmalarımızı, Akdeniz’de ve bizim “Mavi vatan” olarak değerlendirdiğimiz yerde en doğal hakkımız olarak görüyoruz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni ve Kıbrıs Türklerini yok sayanlara asla fırsat vermeyeceğiz.

Şunu ifade etmeliyim değerli arkadaşlar: Bize “Doğu Akdeniz’de ne işiniz vardır?” diye soranlara aslında bizim “Sizin ne işiniz var?” diye sormamız gerekiyor ama onlar bir plan yaptılar. Kıbrıs’ta hatırlarsanız, Annan Planı vardı ve biz içerideki bütün eleştirilere rağmen “evet” oyu verilmesini istemiştik referandumda ve siz de “hayır” oyu vermiştiniz.

CAVİT ARI (Antalya) – Biz de “hayır” oyu verilmesini istemiştik.

SALİH CORA (Trabzon) – Doğru, “hayır” oyu verilmesini istemiştiniz. Kıbrıs Rum kesimi “hayır” oyu vermesine rağmen, Avrupa Birliği sınır ihtilafı olan ülkeleri Avrupa Birliğine kabul etmemesine rağmen Kıbrıs Rum kesimini Avrupa Birliğine dâhil etti ve Avrupa Birliğinin ana sözleşmelerine,

yapısına aykırı bir harekette bulundu. Şu anda Kıbrıs'ta doğal gaz arama çalışmalarında Avrupa ülkelerinin orada bulunmasını ve Türkiye'nin çalışmalarına karşı çıkmasının ana nedenini aslında biz orada görüyoruz; bir nevi Rum kesimini Avrupa Birliğine alarak oradaki çalışmalara da bir meşruiyet zemini oluşturmuştur. Dolayısıyla burada ciddi bir oyun vardır, Türkiye bu oyunu bozmaktadır. Bizim bu konuda kararlılığımızı sınamak isteyenler şu ana kadar gerekli dersleri almışlardır ve almaya devam edecektir; onlara gereken cevapları vermekten hiçbir zaman kaçınmayacağız.

Kıbrıs Rum tarafının ve arkasında yer alanların oyunlarını herkes biliyor. Kıbrıslı kardeşlerimizle birlikte Doğu Akdeniz'de başlattığımız hidrokarbon arama faaliyetlerinde hâlen şu anda 2 sondaj ve 2 sismik araştırma gemimizle çalışmalarımızı yürütüyoruz ve bunların güvenliğini sağlayan Deniz ve Hava Kuvvetlerimize de buradan şükranlarımızı sunuyoruz. Buradaki haksız ve adaletsiz bir yaklaşıma müsaade etmeyeceğiz. Kıta sahanlığımızı koruma ve Kıbrıs Türklerinin üzerinde hakkı olan hidrokarbon kaynaklarına sahip çıkma konusunda meşruiyet sınırları içerisindeki yaklaşımımızı sürdürüleceğiz ve yer altı kaynaklarımızı ülkemizin ve milletimizin hizmetine sunmak için durmayacağız. Sayın Bakanımız çok güzel ifade etti "Varsa, mutlaka bulacağız." Doğu Akdeniz'in tüm Türkiye'nin meselesi olduğunu buradan vurgulamak istiyoruz. Dün buradaydık, bugün de buradayız, yarın da burada olacağız. Enerji demek güç demektir; Türkiye jeopolitik, siyasi, askerî ve ekonomik gücünü enerjiyle taçlandırdığında önünde hiç kimse duramayacaktır. Bunu engellemeye çalışanlar da hiçbir zaman bunu başaramayacaktır, güçleri yetmeyecektir.

Değerli arkadaşlar, Doğu Akdeniz'de de inşallah, Türkiye'nin çok uzun yıllar enerji ihtiyacını karşılayacak bir rezerv olduğunu düşünmekteyiz. Sayın Bakanımız ser veriyor sır vermiyor ama gerçekten, bizim aldığımız bilgilere göre, önemli bir çalışmanın son aşamasına doğru ilerlemektedir.

Değerli arkadaşlar, ben burada şunu da son olarak ifade etmek istiyorum, süremin soruna geldim: Biz Barış Pınarı Harekâtı'nı yaptığımızda bize dediler ki: "Sizin başka ülkenin toprağında ne işiniz vardı?" Biz de sürekli dedik ki: "Bizim başka ülkenin toprağında gözümüz yoktur. Biz o ülkenin toprak bütünlüğünü savunuyoruz." Biz Kıbrıs'a da Barış Harekâtı yapmıştık. Bizim Kıbrıs'ta da başka bir ülkenin toprağında gözümüz yoktu, oradaki Türklerin hakkını savunmuştu. Kıbrıs meselesinin peşini, oradaki kardeşlerimizin güvenliğinden başlayarak siyasi ve ekonomik hakları tamamen kendilerine teslim edilene kadar bırakmayacağız, bu konudaki kararlılığımızı sürdürüleceğiz.

Sayın Bakanım, son olarak ben şunu ifade etmek istiyorum, konuşmamı özellikle Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon arama çalışmalarına ayırdım. Bir hususu hassaten sizlerle paylaşmak istiyorum: Malumunuz, son yıllarda üst üste seçimler yaşadı ve bu seçim faaliyetlerinde sahadaydık. Ben şunu fark ettim: Dağıtım şirketlerine yönelik kesinlikle bir hamlemizin olması gerekiyor. Dağıtım şirketlerinin olduğu yerde hiç CHP'ye gerek yoktur, orada -ana muhalefet partisi gibi- ciddi sıkıntılar yaşıyoruz.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Hepsini batmış.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – BOTAŞ batmış.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Hepsini kamulaştıralım.

SALİH CORA (Trabzon) – Özellikle kırsalla hiçbir şekilde ilgilenmiyorlar. Bu konuda gerekli müeyyidelerinizi ortaya koymanızı istiyoruz. Çok ciddi sorunlar yaşıyoruz, otuz yıllık, kırk yıllık hatları değiştirmekte, çürümüş elektrik direklerini değiştirmekte zorluklar yaşıyoruz. Bunu sizlerle paylaşmak istiyoruz. Bunlara Bakanlık olarak denetleyici vazifenizi daha fazla yapmanızı istiyoruz. Kendileriyle görüştüğümüzde her zaman naifler elbette, olumlu yapıcı yaklaşımları vardır ama çözüm üretmekte ticari kaygılarla hareket ettiklerini görüyoruz ve sorunlar yaşıyoruz.

Son olarak, Sayın Bakanım, memleketimizi ziyaret ettiniz, sizlere özellikle teşekkür ediyoruz. Orada Sayın Cumhurbaşkanımızın da ifade ettiği gibi, Vakfikebir ilçemize ve Beşikdüzü ilçemizin organize sanayi bölgelerine doğal gaz iletim hattı ulaşmak üzeredir. Aynı şekilde, orada bulunan, aynı güzergâhta bulunan Şalpaazarı, Tonya ve Düzköy ilçelerimize de doğal gaz iletim hattının getirilmesini sizlerden bir müjde olarak bekliyoruz, bu konudaki çalışmalarınızı merak ediyoruz.

Ben bu duygularla, inşallah, en güzel şekilde, gelecek yıl çok büyük başarılar elde edeceğimiz bir dönemi yaşayacağımıza yürekten inanıyorum.

Bütçenizin hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Katırcıoğlu, buyurun lütfen.

EROL KATIRCIOĞLU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli bürokratlar, sevgili Komisyon üyeleri ve değerli basın mensupları; hepimizi selamlıyorum.

Efendim, ben, esasında elektrik piyasası üzerine konuşacağım yani genel olarak enerji değil ama elektrik piyasasıyla ilgili konuşacağım çünkü konuşulması gereken bir durum olduğu kanaatindeyim.

Şimdi, tabii, şöyle bir tablo var, bu tablo kuruş kilovatsaat bilgilerini veriyor, belli bir zaman dilimi açısından bakıyor ve gözükten şu ki bu toptan TETAŞ verileri, aşağı yukarı 17 kuruş kilovat olan fiyatlar öyle seyrederken mesela, ticarethaneler 42 kuruş civarında, meskenler 40 kuruş civarında, sanayi 33-36 kuruş civarında fiyatlarla gidiyor.

Şimdi, bu tablo bana kalırsa elektrik piyasasında özellikle bir sorun olduğunu söylüyor ve bu sorunun yani TETAŞ'ın fiyatlarını maliyet gibi görürseniz –maliyet değil ki tabii ama- bana bu şunu söylüyor: Fiyat maliyet marjının zaman içinde giderek arttığını söylüyor yani fiyatların arttığını söylüyor, daha kısa şekilde söyleyecek olursak. Burada da benzer bir tablo var, zaten sizler benden çok daha iyi biliyorsunuz, fiyatlar artıyor. Şimdi fiyatların artışıyla ilgili olarak çeşitli görüşler ileri sürülebilir. Ben onlardan bir tanesini söylemek ihtiyacı hissediyorum. Her ne kadar Sayın Salih Cora AK PARTİ zamanında enerji piyasasının çok verimli, çok başarılı olduğunu söylese de benim anladığım kadarıyla bir kamu hizmeti olan elektrik üretiminin zaman içindeki yapısal değişimi sonucunda hatalar yapıldı ve bu hatalar henüz daha giderilmedi.

Şimdi, arkadaşlar, biliyorsunuzdur eğer bir üretim bir boruyla veya bir kabloyla taşınıyorsa o alana doğal tekel alanı deriz yani orada rekabet değil, aksine tekel daha verimlidir. İkinci firmanın devreye girmesi tuhaf bir durum ortaya çıkarır çünkü herkese, farklı şirketler, her eve mesela kendi kablolarını getirmek durumunda kalırlar ki bu, anlamlı ve rasyonel bir şeydir, o sebeple de doğal tekel durumu olur. Şimdi, doğal tekel olan piyasalarda insanlık iki tane yol bulmuş, bunlardan bir tanesini daha çok Kara Avrupası bulmuş. Demiş ki: “Bu, kamu hizmetidir ve kamu yapacaktır bu işi.” Bir diğeri de Anglosakson dünyasının yaptığı şey. O da “Özel sektör devreye girebilir ama fiyatları ben regüle ederim devlet olarak veya bir regülatör kurum kurarak ben yaparım bunu.” demiştir.

Şimdi 1980’lerde biliyorsunuz bizde de bir özelleştirme, serbestleştirme rüzgârı çıktı ve bu rüzgârla Türkiye Elektrik Kurumunun -kamu kuruluşuydu- özelleştirilmesine karar verildi ve ikiye bölündü. Tarihleri yanlış hatırlıyor olabilirim ama TEDAŞ ve TEAŞ diye ikiye bölündü. Bir tanesi dağıtım hizmetlerini götürecekti, diğeri de üretim ve iletim hizmetlerini götürecekti. Ve daha sonra da proje göre daha sonra TEAŞ bölünecekti ki bölündü, 2004 yılıydı –yanılmıyorsam, çok emin değilim ondan- ama işte TEİAŞ, EÜAŞ, TETAŞ diye bölündü. Bunların bir tanesi iletimi, piyasa işletmelerini yönetecek, diğeri üretimi, diğeri de toptan satışı. Şimdi bu yapısal değişim planı esasında

olması gereken bir plandı çünkü gerçekten -ulaşılabilir teknoloji- esasında farklı firmaların aynı kablodan hizmet verme imkânını sağlayacak bir teknoloji geldiği için tüketiciler hiçbir şey değiştirmeden sadece kimden almak istiyorlarsa oradan enerjiyi alabilme imkânını bulacaklardı. Ve böylelikle de bir anlamda perakende elektrik satışı meselesi rahatlıkla rekabete açılabilir bir mesele olarak, bir alan olarak görüldü ve bu da doğrusuydu yani buna da bir itirazımız yok esas itibarıyla. Fakat arkadaşlar, olan şey şu oldu: TEDAŞ, 21 bölgede özelleştirme yaptı ve ilginç tarafı şu. Anadolu'nun çeşitli bölgeleri belirli şirketlere ihale yoluyla verildi. Yani bu aslında doğal tekelin parçalı hâli gibi gelebilir çünkü dağıtım da o anlamıyla kablo gerektirdiği için doğal tekel konumundaydı. Şimdi, aldığım notlara göre ben mesela bu şeye baktığımda tuhaf bir durumla karşı karşıya kaldığımızı düşünüyorum. Bakın, şöyle, şimdi birtakım bölge isimleri okuyacağım, sonra da bu bölge isimlerinin hangi şirketler tarafından alındığını: İstanbul Avrupa yakası BEDAŞ; efendim, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Yalova ULUDAĞ EDAŞ; Konya, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Karaman, Kırşehir MEDAŞ; AKDENİZ EDAŞ Antalya, Isparta, Burdur; ÇEDAŞ, Sivas, Tokat, Yozgat. Arkadaşlar, Türkiye'nin çok önemli bölgelerini sadece ve sadece Cengiz, Limak ve Kolin inşaat şirketlerinin aldığını görüyoruz yani burada doğal tekel konumunda olan bu dağıtım şirketleri tarafından alındığını görüyoruz. Dahası da var esasında, mesela, Adana, Gaziantep, Mersin, Hatay, Osmaniye, Kilis Toroslar şirketi; Ankara, Zonguldak, Kastamonu, Kırıkkale, Karabük, Çorum, Bartın, İstanbul Anadolu yakası AYEDAŞ, bütün bu üç bölüm de Enerjisa'ya yani Sabancı Holdinge ayrılmış. Daha da var, Çalık Holdingin vesaire var ama ben o kadar artık şey yapmamayım. Ama söylemek istediğim şey şu: Bu ihaleyle yürüten bu yapısal dönüşüm esasında önceleri mülkiyet ilişkilerine çok dikkat etmeden yapıldı bildiğim kadarıyla ve özelleştirmelerden sonra görüldü ki bu şirketlerin perakende bağlantıları var.

Arkadaşlar, bu dikey ilişkiler esasında rekabet hukuku açısından da dikkatle izlenmesi gereken ve rekabet ihlallerinin olma olasılığı çok yüksek olduğu bir ilişki ağını gösteriyor bize. Nitekim sizler yine benden çok daha iyi bileceksiniz, bu ilişki yani dağıtım şirketi sahiplerinin perakende satış yapan şirketlerle ilişkileri, perakende şirketlerin pazarda, perakende pazarında da tekeli bir güç elde etmesine sebep oldu. Nasıl oldu? Mesela, değiştirme maliyetleri yani bir şirketten diğerine değiştirmenin maliyetli hâle getirilmesi, bunun manipüle edilmesi; bir. İkincisi: Sayaç okuma hizmetlerinin, arızalara müdahale ilişkilerinin, elektrik kesme gibi eylemlerin, daha da önemlisi dağıtım şirketlerinde bulunan piyasa bilgilerinin perakendeci şirketlere devredilmesi, verilmesiyle ortaya çıkan bence, benim gördüğüm kadarıyla, elektriğin perakende alanında da büyük bir tekelleşmenin olduğunu görüyoruz.

Şimdi, arkadaşlar, sadece elektriği konuşuyoruz ama bence bu doğal gazda da geçerli, başka alanlarda da geçerli. Yani bizim, tabii, her ne kadar Avrupalı olduğumuzu söylesek de biraz Orta Doğulu olduğumuz da bir gerçek. Özellikle ülke yönetiminde kayırmacılığın çok ciddi ölçüde olduğunu biliyoruz.

Benim demin saydığım şirketler, esasında, arkadaşlar, devletten sürekli ihale alan şirketlerdir ve işin ilginç tarafı bunlar bütün medyayı da kontrol eden şirketlerdir. Yani medyadaki Turkuva Medya grubunun mesela birçok televizyonu vardır, gazeteleri vardır. Bu arkadaşlarındır, Çalık, Limak ve Kolin yani havuzun, evet, havuz diyebiliriz ona. Şimdi, dolayısıyla da şöyle: Doğru bir şey yapmaya yönelmiş ki bence geçmişte... Yani her ne kadar Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini sizler önemsiyorsunuz ve...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

EROL KATIRCIOĞLU (İstanbul) - Fakat bence bu rejime geçmekle bu kadar –nasıl söyleyeyim- dayanışmacı –biat diyecektim ama- bir kültürün hâkim olduğu bir toplumda gerçekten arzulamadığımız ilişkiler ortaya çıkıyor ve nitekim, benim görebildiğim kadarıyla, elektrik piyasasında ilk başta söylediğim gibi fiyatların bu kadar uçması doğrudan doğruya bu piyasaların tekelleşmiş olmasından kaynaklanıyor.

Ben uzun zamandır ilgilenemiyorum sizin sektörle. Doğrusunu isterseniz, geçmişte bu konularda yazılarım olmuştur ama elektrik piyasasının özellikle sıkıntılı bir piyasa olduğunu ben de biliyorum, depo edilmesinin zorluğu vesaire bunların hepsi gerçek, dolayısıyla senkronizasyon önemli, bilmem ne falan. Ama görebildiğim kadarıyla, bu sizin EPDK'nin muhtemelen daha çok alanına giren bir şey ama bu şirketlerin kesinlikle ve kesinlikle mülkiyet ilişkileriyle regüle edilmesi lazım. Bunu yapmadığınız sürece yani dağıtım şirketleri ile perakende şirketler arasındaki bu ilişkileri onarmadığınız sürece gerçekten rekabete açma şansınız yok. Dolayısıyla da gerçekten rekabete açmadıysanız piyasayı, o zaman o rekabetçi piyasadaki beklediğiniz de gerçekleşmeyecek demektir yani tam aksine tekeli piyasanın görüntüleri ortaya çıkacaktır, çıkmıştır ve dolayısıyla da bugün itibarıyla yoksul halkın... İşte görüyorsunuz, mesken ve ticaret alanlarındaki fiyat aynı fiyat. Yani hâlbuki ticarethanenin artı bir kâr amacıyla çalışan bir şirket olduğunu düşünürseniz meskenlerle kıyasladığımızda gerçekten bu iki ayrı faaliyetin aynı fiyatlanması, ki bu görece olarak yüksek bir fiyatlanmadır, bence üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Evet, lütfen tamamlayalım efendim.

EROL KATIRCIOĞLU (İstanbul) – Ben son cümle olarak söyleyeyim ki: Yani doğal gazı konuşamadık, SOCAR'ın rolünü değerlendiremedik, SOCAR'ın devlet yardımıyla bu kadar büyütülmesinin, PETKİM'in ona devredilmesinin... Bütün bunların esasında biliyorum ki sadece ekonomik sebepleri yok, siyasi ve belki Hükümet açısından stratejik sebepleri de olabilir ama görebildiğim kadarıyla, bütün bu piyasanın fiyatlarının maliyetlerden kopmuş olması gerçeği doğrudan doğruya bu piyasalarda tekel gücünün yükselmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla da EPDK'ye büyük iş düşüyor diye düşünüyorum çünkü Rekabet Kurumu pek fazla etkili olmuyor.

Son bir şey daha söyleyeyim: EPDK de esas itibarıyla mali ve idari olarak özerk olması gereken bir kurumdur ama gördüğümüz gibi, bütün kurumlar gibi, bütün bu regülatör kurumlar gibi ki bunların hepsinin bağımsız olması lazımdı ama 2011'den beri -bu cümleyi de çok sık kullanıyorum çünkü birçok regülatör kurumla karşılaşıyoruz burada- onların özerkliği yok edilmiştir. Dolayısıyla biz şunu bekleriz vatandaş olarak EPDK bizim sorumlüğümüz yani ilgi alanımızda olması lazımdır, EPDK'yle bizim tüketici olarak ilişkimizi sürdürmemiz lazımdı.

Ben yine de tabii yani emeklerinizden dolayı bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum Sayın Katırcioğlu.

Şimdi Sayın Şener'e söz vereceğim, daha sonra Sayın Emecan ve Sayın Sezgin'e söz vereceğim.

Buyurun Sayın Şener.

ABDÜLLATİF ŞENER (Konya) – Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Enerji uzmanı değilim ama her şeyin biraz filozofik tarafına bakarım. Değerli arkadaşlar, bildiğim bir gerçek var, o da şudur: Enerji tüm dönemler itibarıyla ekonominin en belirleyici gücüdür, temel bir determinanttır. Gerek eski dönemlere bakın, isterseniz günümüz ekonomilerine bakın, enerjinin bir belirleyiciliği vardır. Meşhur iktisat tarihçilerinden Cipolla'nın İktisat Tarihi, doğrudan doğruya enerjiye kolay ulaşım ve daha yüksek enerji, daha fazla miktarda enerji kullanmanın insanların refahını, toplumların gelişimini sağladığı tezine dayalı olarak yazılmıştır. İnsanlar önce kas gücünden yararlanmışlar, daha sonra hayvan enerjisinden yararlanmışlar, sonra rüzgâr, deniz dalgası, kömür enerjisi, işte elektrik enerjisi, nükleer enerjisi ve güneş enerjisi diye günümüze kadar ulaşmaktadır ve kullandığı enerji ve enerjiye kolay ulaşım yani ucuz enerji kullanımı o ülkenin performansı hâline gelmiştir.

Günümüzde ekonomiler artık küreselleşmiştir. Bütün uluslar küresel rekabetin baskısı altındadırlar. İyi yapmanız ekonominizi düzlüğe çıkarmak için yetmiyor. Siz iyiyi bulabilirsiniz, iyi şeyler yapabilirsiniz ama dünyanın diğer ülkeleri sizden daha iyisini yapıyorsa ülke ekonominizin geleceği karanlık demektir, mahvolmaya, yok olmaya mahkûmsunuz demektir. Onun için her ulusun elindeki her konuyu, başta enerji olmak üzere diğer tüm ülkelerden daha iyi yapmak için, en iyiye ulaşmak için mücadele etmesi lazım. Bu olmadığı takdirde bugünkü ekonomi de iyi olmaz, gelecekteki ekonomik performansımız da iyi olmaz ve bundan büyük zarara uğrarız. Benim gördüğüm kadarıyla maalesef yani kimse telaffuz etmeye cesaret etmiyor veya telaffuz etmek istemiyor ama Hükûmetin enerji politikalarını yönlendiren rant iştahıdır. Bu rant iştahı ülkenin bugünü için de büyük felakettir, geleceği açısından da büyük felakettir.

Sayın Bakan, bir taraftan yukarılardan, bir taraftan sağınızdan solunuzdan, bir taraftan aşağıınızdan büyük rant iştahlarıyla saldıranlara “Dur!” demediğiniz, rasyonel politikalar geliştirmeye çalışmadığınız sürece yaptığımız işlerin iyi olması mümkün değildir.

Bu noktayı belirledikten sonra bu enerji politikaları Türkiye'yi hangi noktaya getirdi, gelecekte nereye taşıyacak? Bunu irdelememiz lazım ama “enerji politikaları” dediğimde bu politikaları hazırlayanın, yönlendirenin Enerji Bakanlığı olduğunu da kastetmiyorum. Enerji politikaları, Enerji Bakanlığını da aşan niteliklere sahiptir. Bu bütüncül bakış açısıyla değerlendirdiğimiz zaman bu enerji politikaları, son bir yıllık performans baktığımızda halkı perişan etmiştir. Yani çiftçisinden esnafından aile efradına varıncaya kadar bütün tüketiciler, herkes bu enerji politikalarının mağdurdur çünkü enerji fiyatlar çok yüksek oranda artmıştır. Geçen sene ağustos itibaren bakıyorum, elektrige 3 tane yüzde 9'luk zam, 2 tane yüzde 15'lik zam -hatta sanayiye baktığımız zaman daha yüksek yüzde 14, yüzde 14, yüzde 18'lik zamlar var- doğal gaza baktığımızda yine aynı şekilde 3 kez yüzde 9'luk, 2 kez yüzde 15'lik zamlar var ama bir yılı aştığı için bu toplam yüzde 60'ı aşan bir şey. Ama ekimden ekime baktığımız zaman doğal gazda da elektrikte de zamların yüzde 40 civarında olduğunu görüyorum. Sizin hesaplarınızda fazla bir şey var mı, bilmiyorum. Bu, enflasyonun 4 katından fazla bir zam demektir. Ya, “Enflasyon yüzde 8,5.” diyorsunuz, enerji fiyatları, doğal gaz fiyatları, elektrik fiyatları yüzde 40 civarında zamlanıyor.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Battık battık.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Bir batıramadın sen! Bakışını değiştir.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Faturalar var, göndereyim sana. Adresi vereyim gel, gez; burada oturup konuşma!

BAŞKAN – Arkadaşlar, lütfen ya!

ABDÜLLATİF ŞENER (Konya) – Ekonomide enerjinin en belirleyici, en güçlü determinant olduğunu belirttiikten sonra bu tablonun ve bu fiyatların ekonomiye zarar verdiğini rahatlıkla söylememiz lazım ama sadece bu değil, üretici, çiftçi, esnaf, sanayici hepsi perişan; enerji kullananlar perişan, anladık. Peki, enerji üretenlerin durumu nedir? Yani bir taraftan tüketiciyi bitirmiş bu politikalar, bir taraftan üreticiyi bitirmiş. Bakın, son on dört yılda enerji sektörünün borçları 94 kat artmış. 2005'te enerji sektörünün borcu yarım milyar dolar iken -üstelik borç stoku- gelmiş 47 milyar dolara dayanmış. Bu kadar borç ortaya ne çıkardı? Türkiye'deki ekonomik kriz, bir borç krizidir. Şu andaki krizin temel sorumluları bu döviz borçlanmalarıdır. Yani bir şeyi yanlış yaptığımız zaman, yanlış planladığımız zaman sadece sektöre zarar vermiyorsunuz, bütün ekonominin dengelerini bozuyorsunuz. Devlet geçen yıl ağustostan beri gece gündüz "Bu enerji sektöründeki dövize dayalı kredileri nasıl yapılandırabiliriz?" diye çaba harcıyor. Bir taraftan bankalara baskı yapmak suretiyle, kamu bankalarını yönlendirmek suretiyle bu borçları yapılandırmaya çalışıyor, her birinin ayrıca maliyetleri var; diğer taraftan da bankaların içi boşalıyor, bir bakıyorsunuz hazine iki de bir destek vermek zorunda kalıyor, o yetmiyor, İşsizlik Sigortası Fonu'ndan bankalara para aktarılıyor. E, siz hem üreticiyi memnun etmezseniz hem tüketiciyi memnun etmezseniz iki taraf perişan olursa bu politikalarda bir sorun var demektir. Rant iştahıyla oraya buraya saldıran bir yapının içinde denge unsuru olamadığımız takdirde "Ülkenin geleceği şunu gerektiriyor." diye direnemediğiniz takdirde daha kötü şeyler de olur. Sadece bu kadar değil -çevre sorunları açısından çok konuşuldu- çevre sorunları açısından da aynı şeyleri söyleyebiliriz. Bu enerji politikaları çevre duyarlılığı olanları tatmin etmiyor. HES'ler vasıtasıyla bütün dereler perişan olmuştur, Karadeniz'deki dereler. İşte, tarihî varlıklarımız açısından -biraz önce sözü edildi- Ilısu Barajı nedeniyle ortaya çıkan felaket ve Meclisten kanun geçiyor yani çevre politikaları sadece Enerji Bakanlığı değil, Meclis de var işin içinde, 1 numaralı sorumlu da Meclis; pardon, 2 numaralı sorumlu Meclis, 1 numaralı sorumlu daha güçlü bir yapı. Yani, burada niye çıkarıyoruz çevreyi tahrip edecek, çevre tedbirlerini almayan termik santrallerin o hâliyle üretime devam etmesiyle ilgili olarak? Enerji planlamasındaki yanlışlık, enerji sektöründeki borçlar burada çevre konusunda da tedbir alınmasını engelliyor. Ve en önemlisi, ülkenin geleceğiyle ilgili ne var ortada? Ona baktığımızda gördüğümüz tablo da iç açıcı değil. Değerli arkadaşlar, şu Akkuyu Termik Santrali'ni masaya yatırmak lazım; bu neyin nesidir ya? Ben böyle bir şey görmedim. Yani, bakın, garanti verilen miktar, kilovatsaat: 19 milyar kilovatsaat alım garantisi veriliyor ve alım garantisi verilen fiyat 12,35 dolar sent. Değerli arkadaşlar, bu ne demektir ya? Şimdi, bakıyorum, santrallerin elektrik satış fiyatı 16,5 kuruş, yanlış bilmiyorsam, 20 kuruştan daha düşük; bu Akkuyu Termik Santrali'ne verilen alım garantisi, kilovatsaat başına, bugünkü dolar kurundan 70 kuruş oluyor arkadaşlar ya. 4,5 kat daha yüksek fiyatla "Bu nükleer santral ürettiği zaman alım garantisiyle elektrik alacağız." demeyi ne gerektiriyor, niçin böyle bir şey yapılıyor? Zaten nükleer enerjinin tartışıldığı bir ortamda elektrik üretimini ucuzlatmayacaksa; daha ucuz enerji sağlamayacaksa; enerji fiyatını, elektrik fiyatını 4 kat daha artıracaksa biz bunu niye yapmaya kalkıyoruz? Hazine emme basma tulumba gibi birinin cebine akıyorsa bu, yandaşın cebi olamaz; bu cep mutlaka akıtanın kendi cebi olur, başka bir şey olmaz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – İlave süre veriyorum.

Buyurun.

ABDÜLLATİF ŞENER (Konya) - İşte, yüzde 51'i Rusların, yabancıların, belli; yüzde 49'u kimin, bu Akkuyu Nükleer Santrali'nin yüzde 49'luk hissesi kime ait olacak? Çok merak ediyorum, şu ana kadar açıklanmış değil. Eğer Sayın Bakanlık biliyorsa ben de öğrenmek isterim.

Şimdi, nereden bakarsanız bakın bu enerji politikalarının getirdiği şey şu: Korkunç bir rant iştahı var çünkü garantili bir kâr alanı olarak görülen bir sektördü, bu nedenle herkes saldırıyor; iş adamları saldırıyor, çevre saldırıyor, siyasetçiler saldırıyor ve bunun neticesinde, politikaları bu iştahla saldıranlar belirliyor; bunları yok farz edeceksiniz. Politikayı ülke menfaatlerine, millî menfaatlere uygun olarak, bütün saldırılara direnmek suretiyle, Bakanlık ağırlığını koymak suretiyle yönlendirecek; yoksa tüketiciyi ezersin, üreticiyi perişan edersin -yani, rant iştahıyla saldıranları da perişan eden bir düzensizlik var- çevreyi tahrip edersin, sonra da ülkenin geleceğini emme basma tulumba gibi birinin cebine aktarmak suretiyle ipotek altına alırsın. Bu politikalar kabul edilebilir politikalar değil, doğru politikalar değil. Bana kalırsa, ekonominin en önemli konusu enerjidir ve enerji politikaları yanlıştır.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum efendim.

Sayın Emecan, buyurun lütfen.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan, sağ olun.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli bürokratlar, değerli vekil arkadaşlar, basınımızın değerli emekçileri; öncelikle hepimizi saygıyla selamlıyorum.

2018 kesin hesabı ve 2020 bütçesini görüştüğümüz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının bütçesinin hayırlı olmasını diliyorum.

Sunumunuzda da belirttiğiniz gibi, bu kadar önemli işlere imza atan ve Türkiye ekonomisi açısından da çok önemli bir Bakanlık olan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının genel bütçe içerisindeki oranının yüzde 0,38 olması da düşündürücüdür, bunun da altını çizerek devam etmek istiyorum.

Şimdi, tabii, enerji, enerjiden yararlanmak modern çağın gereği ve temel bir insan hakkı olarak da tanımlayabiliriz bunu. Ülke ekonomimiz için de tabii, enerji üretimi çok önemli; üretim, iletim, dağıtım zincirinin de çevreye, doğaya, iklim değişikliğine etkilerinden dolayı da iyi denetlenmesi gerekiyor. Bunun da altını çizelim.

Tabii, fosil yakıtlardan üretilen enerji, temiz, yenilenebilir enerji üretiminin artırılması sizin de hedefleriniz arasında görünüyor. Yerli enerji üretiminin artışı da aynı şekilde. Ancak benim sunumunuzda dikkatimi çeken bir cümle oldu, ben oradan aslında giriş yapmak istiyorum açıkçası çünkü belki sizin şahsınızda değil ama aslında iktidarın, Bakanlığın enerji politikasını çok iyi tanımlayan bir cümle var burada. Sayfa 14’te diyorsunuz ki: “Ülkemiz maden ve enerji ham madde kaynak potansiyelinin tam olarak ortaya konması için çalışmalarımıza yoğun şekilde devam ediyoruz. 1935 yılından bu yana yapılan 9,5 milyon metre sondajın 3,5 milyon metresi son üç yılda yapılmıştır.” Yani aşağı yukarı üçte 1’ine tekabül ediyor. Aslında bu oranın yüksekliği yani bu son üç yılda yapılmış olan bu sondajın, aramanın yüksekliği -yani nasıl tanımlayacağımı inanın bilemiyorum ama- Bakanlığımızın enerji üretimi ve enerji politikalarına, Bakanlıkla birlikte iktidarınızın da ne kadar hoyratça yaklaştığını ve aslında ne kadar gözü dönmüş bir şekilde yaklaştığını da ortaya koyuyor.

Tabii, birçok arkadaşımızın vurguladığı gibi, özellikle enerji kaynaklarının araştırılması ve çıkarılmasında çevreye olan duyarlılığın görünürlüğü bunu ayrıca destekler durumda. Baktığımız zaman birçok başlıkta aslında bunlar sayıldı. Şöyle hızlıca üzerinden geçecek olursak altın madenlerinde siyanürlü altın kullanımının verdiği zararlara yaklaşımınız, ÇED raporlarına “ÇED Gerekli Değildir” şeklinde yaklaşımların artması ve ÇED raporlarının nasıl çıktığının da bugün sorgulanıyor olması, “ÇED Gerekli Değildir” raporlarının artık çok fazla gündemimizde olması, nükleer enerjideki ısrarımız -bu konuya değineceğim- hoyratça onaylanan HES projeleri, ülkede özellikle Karadeniz’de -bir Karadenizli olarak- dağa taşa plansız ve programsız HES’ler kurularak, her isteyene, anlayan anlamayan her isteyene HES projesi onaylatılarak, bugün Karadeniz bir -HES projesine- proje çöplüğüne dönmüş durumda.

Aynı zamanda, Eskişehir Alpu Termik Santrali var tabii. Eskişehir Alpu Termik Santrali'yle ilgili de yine bu hoyrat yaklaşımın devam ettiğini görüyoruz. Cumhurbaşkanlığı 2020 yılı Yıllık Programı'nda da bu "Eskişehir Alpu sahasında rezerv belirleme ve geliştirmeye yönelik 60 bin metre sondaj yapılacaktır." hedefi duruyor. "Eskişehir Alpu sahası ön ÇED raporunun alınması sağlanacaktır, mutlaka alınacaktır ve mutlaka uygulanacaktır." anlamı çıkıyor buradan. 29 Haziran 2019'da kamuoyunun mücadelesiyle iptal edilmişti ihale ama hedeften vazgeçilmediği aslında bu programa alınmasıyla da ortaya çıkıyor.

Enerji arz ve talep dengesine baktığımızda da aslında bu yanlış politikanızın çöktüğü de görülüyor. Sayın Bakan, umarım, önümüzdeki süreçte bu politikalardan biraz geri adım atarsınız ülkemizin çıkarları doğrultusunda. Hiçbir şekilde enerji kaynaklarımızın kullanılmasına, değerlerimizin çıkarılmasına biz karşı değiliz ama her şeyin bir ölçüsü ve dengesi var ve bu ölçü ve denge içerisinde bunların yapılması gerekiyor.

Sunumunuzda da belirtmiştiniz. 2019 yılı Ekim ayı sonu kurulu gücümüz 91.070 megavat olmuş, santral sayısı 8.112'ye yükselmiş. Şimdi proje üretim kapasiteleri dikkate alındığında rüzgâr enerjisi projeleri (RES), güneş enerjisi yatırımları da devreye girdikten sonra yani 2017 yılı sonu kapasitesine baktığımızda 2026 yılı ihtiyacını karşılayacak kadar aslında enerji arzımız mevcut. Özellikle elektrik enerjisine baktığımız zaman, şu anda tam bir kapasiteyle çalışmadığımızı da görüyoruz. Buradan da aslında nükleer santrallerle ilgili bir ihtiyacımızı da sorgulamaya gelebiliriz, sorgulamak durumundayız aslında.

Nükleer santrallere gelmişken tabii, Akkuyu Nükleer Enerji Santrali'nden arkadaşlarımız çok bahsetti, birçok soru işaretini içeren bir durum. Şimdi vazgeçebiliriz nükleer enerji santrallerinden. Enerjinin verimli kullanımıyla nihai sektörlerde yüzde 30'a varan tasarruf imkânları değerlendirilirse -ilave arz mutlaka olacak- mevcut santrallerin bakım, oranım, rehabilitasyon çalışmalarının düzenli yapılmasıyla mutlaka üretimin -asgari- dörtte 1'inden fazla ilave üretim mümkün olabilecek. İhtiyaç bütün bu önlemlerle karşılanmaz ise değerlendirilmeyi bekleyen rüzgâr ve güneş enerjisi, yenilenebilir kaynaklar da mevcut. Bu nedenle, aslında nükleer enerjiden de vazgeçebiliriz.

Bu noktada bir sorum olacak, sayfa 11'de, sunumunuzda şöyle bir cümle var: "Sinop Nükleer Güç Santrali'ne ilişkin -Japon ise- Japon tarafınca yürütülen fizibilite çalışmaları tamamlanmış olup, sunulan fizibilite raporu Bakanlığımızın tarafınızdan gerek takvim gerekse maliyet açısından uygun bulunmamıştır. Ama 3'üncü santral için ise yer belirleme çalışmaları devam etmektedir." Burada ne oldu Sayın Bakan? Yani enerji arz güvenliğiyle ilgili mi? Durduruldu mu? Bu proje iptal mi edildi yoksa bir ertelemeye mi gidildi? Bunu da cevaplarsanız sevinirim.

Şimdi, tabii enerji sektöründe çok değinildi, ben de hızlıca geçeceğim, özelleştirmeler yapıldı. Kamu kaynaklarıyla kurulmuş bizim çok değerli olan birçok şirketimiz özel şirketlere geçti, satıldı. Şimdi, bu şirketler zor durumda. Ekonomik olarak, ekonomik darboğazdan dolayı kredi borçlarını bankalara ödemekte zorlanıyorlar. Termik santrallerin borcu yaklaşık 47 milyar lira. Bunların 13-14 milyarı temerrüde düşmüş ve takipte. Şimdi, siz tabii bu şirketleri kurtarmak için bir yapılandırma yapıyor musunuz, onun da altını çizelim. Bu arada, küçük firmalar ne olacak tabii, bu büyük firmalar kurtarılırken? Doğal gazla çalışan termik santraller gelen zamlardan dolayı kapanmak zorunda kalıyor.

Yine, 2020 Ekonomik Programı'nda "Doğal gazın ülke genelinde yaygınlaştırılması hedefine yönelik çalışmalar devam etmektedir." deniyor. Ama doğal gaz çalışmıyor, üretilmiyor, üretim düştü; bu hedef nasıl gerçekleşecek? Aslında, 2019 Cumhurbaşkanlığı Programı ve 2019 stratejik planlarına baktığımızda, enerji hedeflerinde sapmaların kesinlikle çok yüksek olduğu görülüyor. Yani bir iki örnek

verirsek: 2018 doğal gaz tüketiminde program ile stratejik plan arasında yüzde 9 bir sapma olmuş, düşmüş yani azaltılmış. Yerli kömüre dayalı elektrik üretiminde de yüzde 20 bir sapma olmuş. Daha var ama zamanımı iyi kullanmak için detayına girmeyeceğim. Bu zaman hiç yetmiyor zaten.

Şimdi, tabii, bu arada, bu gelen bu zamlarla kapanmak zorunda kalıyor. Kömürle çalışan santraller var. Filtre taahhütlerini yerine getiremedikleri için bu santrallere üç yıl daha çevreyi kirletme hakkı tanıdık, Dijital Hizmet Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Emecan, ilave süre veriyorum, lütfen tamamlayın.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Başkanım, bu zaman hiç yetmiyor, çok kısa bir süre.

Yani özelleştirilen termik santrallerinin çevre yatırımlarını tamamlamaları için bu yılın sonunda dolan süre iki buçuk yıl daha uzatılıyor. Bunu uzatıyoruz ama bunu uzatırken vatandaşa da zamlar geliyor maalesef. Zamlar da çok stratejik davranıldığının arkadaşlarımız da altını çizdi. Baktığımız zaman, mesela 2018 Ekim, Kasım, Aralıkta yüzde 58,14 zam yapılmış konutlarda kullanılan elektrige, tam da 24 Haziran seçimlerinden sonra. Ocak, Şubat, Mart 2019’da yüzde 10 indirim yapılmış; temmuz, ağustosta yüzde 15 zam yapılmış. Bunların da altını çizerek devam etmek istiyorum.

Bunu da tamamlayıp bitireceğim Başkanım, izin verirseniz.

Şimdi, değinmek istediğim bir konu da Doğu Akdeniz’le ilgili. Şunu söylediniz: “Türkiye olarak Doğu Akdeniz yetki alanlarıyla ilgili tavrımızı gerek açıklamalarımızla gerekse sahadaki faaliyetlerimizle net bir şekilde ortaya koymaktayız.” diyorsunuz, sunumunuzdan aldım bu cümleyi. Şimdi, Türkiye Karadeniz’de Münhasır Ekonomik Bölgesi’ni bu amaçla çıkarılan 5/12/1986 tarihli ve 86/11264 sayılı Kararname’yle tanımlamıştır. Ancak benzer bir çalışma Ege Denizi ve Akdeniz’de 2019’a gelene kadar yapılmamış yani hiçbir şey yapılmamış Sayın Bakan. Neden bu alan bu kadar ihmal edildi? 14 Ocak 2019’da Kahire’de Doğu Akdeniz Gaz Forumu kuruldu ve İsrail, Filistin Yönetimi, Kıbrıs Rum Yönetimi, Mısır, Ürdün, Yunanistan bu forumun içinde ve biz burada yokuz. Şu anda Doğu Akdeniz’de aramalarla ilgili bu ülkeler, Avrupa ülkeleri cirrit atıyor, orada bir mücadele içindeyiz, bir mücadele veriyoruz ama bu noktaya gelmeyebilirdi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Münhasır ekonomik bölgemizi daha önce tanımlamış olsaydık şu anda orada bu mücadeleleri veriyor olmazdık, onun da altını çizmek istiyorum. Umarım oradaki çalışmalarımız başarılı olur.

Bir şey sorabilir miyim Başkanım projeye ilgili? YEKA modeli kapsamında -Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları- rüzgâr ve güneş YEKA’larının çok yavaş ilerlediği görülüyor. Bir şey soracağım: “Çatı ve cephe tipi mini GES uygulamasının önü açılmıştır.” diyorsunuz konuşmanızda. Binalarımızın ne kadarının buna hazır olduğuyula ilgili bir fizibilite yapıldı mı? Özellikle çatıların bu kurulacak olan panelleri taşıma gücü ne kadar? Yani, Türkiye’de ne kadar bu yenilenebilir alanda bir gelişme bekliyorsunuz? Hedefiniz ne? Mesela, eğer yoksa hanelere çatı yenilemelerinde destekleme projesi geliştirmenizi önerebiliriz ya da maliyetlerini kolaylaştırmak, işte, vergi muafiyeti gibi bir öneriyle ben bitirmiş olayım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Umarım yaklaşımınızı -ilk konuşmamda başladığım gibi- bu hoyratça yaklaşımdan biraz daha kabul edilebilir, daha çevre ve enerji dengesini koruyabilir şekle dönüştürebilirsiniz.

Bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Sezgin, buyurun lütfen.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, sayın milletvekilleri, Bakanlığın değerli mensupları, basının kıymetli temsilcileri; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakana takdimleri için teşekkürler.

Sorularım olacak: TANAP'ın Avrupa'ya bağlantısından bahsetti Sayın Bakan yani TAP aşamasından. Bundan tabii ki memnuniyet duyuyoruz ancak koşullar tam istediğimiz gibi mi olacak, kamuoyu bu konuda tam aydınlatılmadı. Bu konuda ilave bilgi verirseniz sevinirim. Bir de TAP konusunda İtalya'yla ilgili ufak tefek sorunlar vardı, bunlar kesin olarak halledildi mi?

Rusya'yla ilişkilere gelince, bugün “batı hattı” dediğimiz, sizin de andığınız hat, anladığımız kadarıyla kullanılmamaktadır. 15-75 bcm'lik TürkAkım 1 batı hattının yerini alacaktır. Aynı kapasitedeki TürkAkım 2 yani Avrupa'ya gaz sevk etmek için öngörülen boru hattından sevkiyat için AB'la ilgili sorunlar hallolmuş mudur yani Avrupa Birliğiyle ilgili tüm pürüzler aşılmış mıdır? Ve bu hat tamamlanır tamamlanmaz sevkiyat başlayabilecek midir? Rusya'dan doğal gaz ithalatımızın -bunları bulamıyoruz, ulaşamıyoruz- hacim ve değer olarak kesin rakamları nedir? Keza petrol alımımız ne düzeydedir?

Akkuyu çok tartışıldı, ben değinmeyeceğim ancak Akkuyu'da Rus tarafına yeni bir kararlı liman tahsis edildiğine dair birtakım duyumlar var. Burada söz konusu olan nedir Sayın Bakan, aydınlatmanızı istirham edeceğim.

Sayın arkadaşlarımızdan biri, Hazar Denizi'nde geçen yıl sahilgar ülkelerin yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmasından söz etti ve Türkmenistan gazının Azerbaycan üzerinden Türkiye'ye taşınması projesine değindi. Elbette yıllardan beri gündemde olan bu projenin gerçekleşmesini çok isteriz ve destekleriz ancak konu öncelikle siyasadır. Bir yandan Hazar'a sahilgar ülkeler arasındaki dengeler ve çıkar mücadelesine tabidir diğer yandan Türkiye'nin finansman sağlama imkânlarına bağlıdır. Türkiye'nin böyle büyük projelerde öne çıkması için hem itibarını güçlendirmesi, diplomasiyi daha maharetli kullanması hem de hukukun üstünlüğünü yeniden tesis etmesi gerekmektedir. Her hâlükârda Enerji Bakanlığının bu konuya hazırlıklı olması icap eder. Bakanlığın konuyla ilgili muhtelif senaryoları göz önünde bulunduran çalışmaları var mıdır?

ABD Ticaret Bakanı Ross'un uzun Türkiye ziyaretinde ABD'den sıvılaştırılmış gaz (LNG) alınması müzakere edilmiş midir? Atıl durumdaki batı hattından Ukrayna'ya ABD'den satın alınacak sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) sevkiyatı gibi bir proje gündemde midir? Bu gündemdeyse bunun siyasi sonuçları tam olarak değerlendirilmiş midir? ABD'yle 100 milyar dolarlık ticaret hedefi perspektifinde bu unsurlar var mıdır?

Daha önce de bir arkadaşımızın değindiği gibi bugün dünya enerji sektörünün tartıştığı önemli projelerden biri elektriğin depolanmasıdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Akü-pil sektöründeki gelişmelerin buna imkân sağlaması söz konusudur. Türkiye bu alandaki yeni teknolojilere ne kadar yakından bakmaktadır? Doğu Akdeniz’de gaz hidrokarbon sahalarıyla ilgili olarak biraz önce de söz edildi, Türkiye’nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin hak ve menfaatlerine hanel getirebilecek gelişmelere karşı en üst düzeyde kararlılık gösterilmesi gerekir elbette. Araştırma çalışmalarımız, deniz yetki alanlarıyla ilgili hamlelerimiz çok önce başlatılmıyordu, hayli vakit ve güç kaybı yaşandı. İktidar çok vahim strateji hataları yaptı, birbirine oldukça uzak olan pek çok uluslararası aktörün bize karşı bir ittifak ilişkisine girmesine yol açtı. Elbette konu sadece Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının uhdesinde değildir, bugün için yaşadığımızı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen tamamlayalım Sayın Sezgin.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Benim on dakika sürem vardı.

BAŞKAN – On dakika mı? Çok affedersiniz.

Buyurun.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Rica ederim.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bugün için yaşadığımız sorunlardan sadece biri için bu konuyla ilgili arkadaşlarımı Metin Münir’in dün T24’te yayınlanan yazısını okumaya davet ediyorum. Çok gecikmiş olsak da şu anda araştırma çalışmalarının sürdürülüyor olması sevindirici.

Sayın Bakana bu konuda şu soruları sormak istiyorum: Fatih ve Yavuz gemilerinin yabancı personelinin mahrem olması gereken bazı datalara ulaşması sorunuyla nasıl baş edilmektedir? Bölgede tarafımızdan doğal gaz bulunması hâlinde yabancı yatırımcıların getirilmesi için ön çalışmalar yapılmakta mıdır?

BOTAŞ’ın son beş yıllık dönemde bilançosu, zararı neye bağlıdır? Sayın Şener de değindi, şirketlerimizin, özel sektörün dış borç sorununun felaket bir düzeyde bulunduğu malum. Bu bağlamda en zor durumda olan şirketlerin enerji şirketleri olduğu biliniyor. 40-50 milyar dolardan söz ediliyor. Sayın Şener “47 milyar” dedi. Sayın Bakan, bunun neden ve sonuçlarına dair görüşlerinizi bizimle paylaşmanızı rica ediyorum.

Evet, jeotermal... Sayın Bakan, 2007 yılında kabul edilen Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu doğrultusunda Aydın topraklarının yaklaşık yüzde 80’i son yıllarda gerçekleştirilen çeşitli ihalelerle özel jeotermal işletmelerin kullanımına açılmıştır. Türkiye’de toplam JES’lerin yüzde 58’i Aydın vilayetinde bulunmaktadır ve bu sayı giderek artmaktadır. Yenilenebilir enerjiye elbette karşı değil ama yeni projelerinizden korkuyoruz çünkü gerek yasal boşluklar ve denetim yetersizliği gerekse de yetkililerin ihmali nedeniyle Aydın’daki JES yatırımlarının insan sağlığı, çevre, tarımsal üretim, hayvancılık ve doğal kaynaklara çok ağır zararlar verdiği de bir gerçektir. 2016 yılında İl Çevre Müdürlüğü raporu bunları tespit etmiştir. O tarihten beri raporlar eksiktir. Özellikle JES atıklarının denetimsiz şekilde toprağa ve başta Menderes Nehri olmak üzere su kaynaklarına karışması nedeniyle verimli tarım arazileri ve çevre üzerinde ciddi bir tahribat oluşmaktadır. Bunlar birçok bağımsız araştırmada da kanıtlanmıştır. Tahribat olmadığı ise hiçbir bilimsel araştırmada ispatlanmamıştır. Aydın’da JES’lerin yol açtığı bu vahim tahribat nedeniyle JES yatırımlarının durdurulması veya denetimlerin sıklaştırılması gibi tedbirler düşünülmekte midir? Türkiye’de elektrik üretiminin yüzde 1’inden daha az bir hasılası uğruna Aydın’da bu tahribatın yapıyor olması acıklı bir durumdur, ekonomik bir getiri beklentisi JES’lerin yarattığı çevre, yaşam ve doğa tahribatının maliyetine değmez.

Aydın'ın JES'lerden tahribat görmediğini iddia edenleri, edecek olanları Aydın'da hemşehrilerimizin huzurunda, incir üreticilerinin huzurunda tartışmaya davet ediyorum. Aydınlılar birçok yerde yeni JES yatırımlarına karşı direniş içindedirler. Çevre Bakanlığı bu tahribatın farkındadır ki hâlihazırda, JES'lerin zararlarını araştırmak üzere özel bir kuruluşa çalışma yaptırmaktadır. Sorun şu ki araştırmının finansmanı, Aydın'da birçok JES tesisini finanse etmiş Avrupa Yeniden İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından finanse edilmektedir. Sayın Bakan, Çevre Bakanlığının bu çalışması sonuçlanmadan yeni ihalelere çıkılması devletin rasyonalitesiyle bağdaşmakta mıdır?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen konuşmanızı tamamlayınız.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, son bir sorum olacak, dün Sayın Millî Savunma Bakanımıza da sordum: Son dönemde, Türkiye'nin yeni nükleer tehdit oluşturacağına dair yaygın spekülasyonlar var uluslararası basında. Bu konuda ne düşünüyorsunuz, değerlendirmenizi istihham edeceğim.

Sayın Bakan, bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Sezgin.

Sayın Kuşoğlu, buyurun.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Teşekkür ederim, kısa bir konuşma yapayım.

Değerli milletvekilleri, Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Değerli Bakan Yardımcıları, değerli kurum yöneticileri, başkanları, değerli bürokratlar ve değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Güzel bir oturum oldu. Enerji Bakanlığının birçok yönü, faaliyetleri ele alındı.

Sayın Bakanım, ben tekrara girmeyeceğim ama örnek olarak şu Ulusal Bor Araştırma Enstitüsünü bu sene özellikle ele almak istiyorum. Bor bizim için çok önemli bir ürün. Galiba yüzde 70-75 oranında Türkiye'de üretiliyor ve borla ilgili olarak bir inovasyon geliştirebilirsek, dünya teknolojisini, günlük yaşantısını etkileyen bir gelişme sağlayabilirsek de çok başarılı olmuş olacağız. Türkiye için geleceğimiz açısından dönüm noktası teşkil edebilecek bir faaliyet olmuş olacak. Onun için 2003 tarihinde Bor Enstitüsü kurulmuştu, daha sonra 2018'de, bu Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişle birlikte yeniden kuruluş kanun ortaya çıktı ve Bor Enstitüsünün görevleri çok ayrıntılı olarak sayılmış. "Türkiye'nin bor kimyasalları konusunda dünya pazarında sahip olduğu cevher zenginliğine koşut bir konuma gelebilmesi için kısa, orta ve uzun dönem bor uç ürünleri pazar ve teknolojilerine ilişkin politika ve strateji kararlarını almaya ışık tutacak bilgileri oluşturmak -tek tek bunları okumak istemiyorum ama- özel sektörle birlikte, kamuyla birlikte ürün geliştirmek, pazarlamak..." vesaire çok geniş bir şekilde bunlar tanımlanmış. Bunları Sayıştay raporundan derliyorum. Bakıyorum, bu kadar iddialı olduğumuz ve neredeyse dünya pazarının çok önemli bir pazarına sahip olduğumuz borda kurduğumuz bu endüstri -aşağı yukarı da on altı, on yedi yıl oldu topu topu 47 kadroya sahip. Bu 47 kadronun 16'sını doldurmuşuz fakat teknik kadrolr yani mühendis, fizikçi, kimyager ve tekniker kadroları var sadece, 6 mühendis, fizikçi kadrosu var, pozisyon var ama dolu değil, 1 kimyager var, 2 tekniker var. Yani 30 kadro dolu, 9 tane teknik kadro var; diğerleri başkan, grup koordinatörü, 3 tane uzman, 10 tane diğer konulara bakanlar vesaire. Yani mevcut 47 pozisyonun 16'sı dolu ve bunlar da ağırlıklı olarak bürokratik kadroları teşkil ediyorlar.

Bor gibi bu kadar önemli bir konuyla ilgili 2018’de başlangıç ödeneği 16 milyon 293 bin lira, harcama 15 milyon 407 bin lira. Yani 16 milyon lira sonuçta, bunu da tam olarak kullanmıyoruz, harcamıyoruz. 2019 için 12 milyon 489 bin liralık bir başlangıç ödeneği var, ağustos sonunda 11 milyon küsur kullanılmış, bunu biraz geçmek mümkün. Ama 16 milyon lira 2018’de; 2019’da 12 milyon liraya düşüyor. 2020 bütçe teklifi 13 milyon lira yani 2018’in yine altında kalıyor.

Sayın Bakanım, bu Sayıştay raporundan ya da geçici mizandan ve bütçe teklifinden, 2018 kesin mizanından kurumun yapısını, amacını, durumunu kavramak tam olarak mümkün olmuyor. Diyorum ki: Acaba, bazı faaliyetlerle ilgili ben mi aldaniyorum? Yani bu kadar küçük rakamlarla burada çok büyük ümitle beklediğimiz inovasyonu, teşviki yapabilmemiz mümkün müdür acaba? Yani bunu gerçekten çok önemsiyorum, çok önemli bir alan bu. Bir şey yapılabilirse otomobil endüstrisinde, diğer alanlarda bu şekilde yapılacak ama çok küçük bir bütçe ayırmışız ve ayırdığımız bütçeyi de gittikçe azaltıyoruz. Bütçe sunuşundan okuyorum: “Ticarileştirilen ürünler elementer bor, bor nitrür tozu, borlu gübre, akrilik elyaf, borlu sünger. Ticarileştirilecek ürünler bor nitrür kaplama, ahşap emprenye kimyasalı, borlu hafif tuğla, alev almaz çadır, hidrojen üretimi ve yakıt pili.” Bunlarla ilgili daha fazla sermaye gerekir, daha fazla yatırım gerekir. Üstelik, rakamlara baktığım zaman, ödenek düşüyor ama ödenek içerisindeki sermaye giderlerinde bir artış var. Mesela, 2018’de 3 milyon 620 bin liralık bir sermaye gideri ayrılmış, yatırım ödeneği ayrılmış, 6 milyon 620 bine liraya çıkmış yani ihtiyaç var demek ki başlangıç ödeneğinin 2 misli üstüne çıkmış. 2019’da da 2 milyon 137 bin lira ayrılmış –yine yanlış bir başlangıç ödeneği- 5 milyon 526 bin liraya çıkmış ağustos sonu itibarıyla. Demek ki yatırıma ihtiyaç var, yapılıyor da. O zaman, böyle bir kurumun bütçesine bunu ilave olarak koymamız gerekir. 1 trilyon 95 milyar liralık bir bütçeden bahsediyoruz, buradaki birkaç milyon liranın şeyi olmaz. Bu, hakikaten önemli bir alandır. Biz gereken yatırımı yapmıyor muyuz bu alanda acaba, eksik mi kalıyor? Uygun görürseniz kurum başkanı da konuşsun, burada bütçeyi artıralım, ihtiyaç olan bir rakam varsa artıralım hakikaten. Aşağıda böyle bir imkân yok ama Komisyonunda Başkan ve arkadaşlarımız uygun görürse bunu artırabiliriz, bu önemli bir alan. Çok düşük rakamlar bunlar. Bu rakamlarla böyle bir işin yapılması, yürütülmesi, bir endüstrinin bu kadar amaca hizmet etmesi bence mümkün değil. Bu kadrolar da yetersiz, bu kadrolarla da olmaz. Yani bu kadronun artırılması lazım, doldurulması lazım kadronun da. Siz, sanıyorum, özel sektörü bilen birisiniz. Böyle bir AR-GE faaliyetinin, böyle bir endüstrinin bu kadarlık bir bütçeyle, bu kadarlık bir kadroyla yürütmesi mümkün müdür? Bunları artırmamız gerekir diye düşünüyorum.

Bir şeyler de yapılıyor diye görüyorum. Bakın “Kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip bir kamu kuruluşudur.” diyor ama mali özerklik de yok, idari özerklik de yok aslında, sonuçta. “278 adet proje yürütülmüş ve desteklenmiş. Bunlarından 222 adeti sonuçlandırılmış, proje kapsamında hâlen 48 adet proje devam etmektedir.” “278 proje yürütülmüş ve desteklenmiş, bunlardan 222’si sonuçlandırılmıştır.” ne demektir acaba? Sonuçlandırılmışsa bazı ürünlerin ortaya çıkması lazım. Yani reklamlarda izliyoruz, borla ilgili bir deterjan vesaire var ama onun dışında piyasada fazla bir şey göremiyoruz. Daha iddialı olan ticari ürünler ortaya çıkması lazım. Dediğim gibi, eğer uygunsa artıralım.

Ayrıca, iç kontrol sistemiyle ilgili değerlendirmeye bakıyorum, iç kontrol sistemiyle ilgili bir şey yok, sistem kurulamamış, öyle bir sıkıntısı da var endüstrinin.

Sayın Bakanım, geçen yılki kapanış konuşmanızda dışa bağımlılık konusunda geldiniz –çok önemli bir konu enerjideki dışa bağımlılık konusu- şöyle dediniz: “Evet, dışa bağımlıyız. Fazla değil, bundan sekiz on sene önce elektriğin yüzde 60’ını doğal gazdan ürettiyorduk, bugün yüzde 30’lar seviyesinde.” Ama bizdeki rakamlar tersini söylüyor. Yani şu anda toplam dışa bağımlılığımızın yüzde 75’i geçtiği, son yılda..

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Elektrik üretiminde mi?

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Elektrik üretimindeki pay olarak ama elektrik üretimiyle ilgili olarak da vereceğim.

BAŞKAN – İlave süre veriyorum.

Buyurun.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Elektrik üretiminde o, Bülent Bey.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Evet ama onlarda da petrol ve elektrik üretimi için de yüzde 51 olduğuyla ilgili rakamlar var bizde. Bu rakamları açıklığa kavuşturmanız lazım. Yani bu rakamlar konusunda referansın Enerji Bakanlığı olması lazım, hiç tereddüt olmaması lazım, hele enerji güvenliği gibi bir alanda hiç tereddüdümüzün olmaması lazım.

Yerli ve ithal kaynaklı elektrik enerjisi üretiminin toplam Türkiye içerisindeki payına bakıyoruz, ithal enerji yüzde 51.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Geçtiğimiz yıl, doğru, bu yıl yüzde 63’le gidiyoruz yerlilikte. Yani o veriler 2018.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – 2018 yüzde 51,1. “Bu da doğru ama bu yıl farklı oldu?” mu diyorsunuz?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Hayır, her iki rakam da doğru fakat şeyler farklı.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Ama bu verdiğiniz rakam geçen yıldır, geçen yılki konuşmanızdandı.

Mesela, 2003 yılında, o zaman Hilmi Güler -AK PARTİ’nin ilk dönem Bakanımış- enerji güvenliğinin çok önemli olduğunu, dışa bağımlılığın millî güvenliğimizi tehdit eder boyutlarda olduğunu, ithal edilen 16 milyar metreküp doğal gazın 11 milyar metreküpünü elektrik üretiminde kullanırken bunun yüzde 22-23’ünü yolda kaybettiğimizi belirtmiş ve bu alanda çalışmamız gerektiğini söylemiş. “Su ile petrolü eşleştirmemiz lazım.” demiş, çok iddialı konuşmalar, doğru tespitler ama geldiğimiz noktada tersi bir durum ortaya çıkmış. Hakikaten enerji güvenliği çok çok önemli.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen, bağlayın Sayın Kuşoğlu.

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Bağlayayım Sayın Başkanım.

Ben geçen yıl da Bakanlığımızın çalışmalarıyla ilgili takdirde bulunmuşum, iyi bir kadronuz var hakikaten, takdir etmemek mümkün değil ama bazı şeylerde yanlış yapıyoruz herhâlde. Yani amacımıza ulaşamadığımız göre, bazı sıkıntılar olduğuna göre, hedeflerimize ulaşmakta zorluk çektiğimize göre bazı problemler var, bunları doğru tespit etmemiz lazım. Bakın, rakamlar konusunda bile sıkıntılarımız var, bunları halletmemiz lazım.

Sanki, hani, Doğu Akdeniz’le ilgili -yine geçen yıl da söyledim- Sayın Bakanın, sizden önceki Bakanın Doğu Akdeniz’le ilgili düşüncesi -kendi ifadesiyle- şöyleydi: “Çok önemli bir rezerv yok orada; şu, şu, şu ülkelerden sonra geliyor, çok önemli bir rezerv yok.” O, kendi şahsi fikri olmadan önce Bakanlığın muhakkak ki fikridir. Yani mesela Doğu Akdeniz’e de öyle bakarak yanlış yaptık senelerden beri, bu noktaya gelindi. Çok önemli bir sıkıntı, sorun hâlinde şu anda Türkiye için hem dış politika sorunudur hem de enerji açısından çok önemli sorundur, Kıbrıs’ı da tehlikeye atmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Avrupa’yla olan ilişkilerimizi de, Avrupa Birliğiyle olan ilişkilerimizi de etkilemektedir. Bu enerji güvenliği konusunda da benzeri bir hatayı yapmamamız lazım, kurumsal bir hata olacak bu da. Onun için, daha fazla üzerinde durmamız gerektiğini düşünüyorum.

Bir de, bor konusu gerçekten de millî bir mesele. Orada yapabileceğimiz bir inovasyonun, iyi bir atılımın çok şeyi değiştireceğini düşünüyorum. Eğer uygunsa orada da bütçeyi artıralım.

Çok teşekkür ediyorum, bütçelerinizin hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ederim müsamahanız için Sayın Başkan.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz efendim.

Değerli arkadaşlar, soru-cevap bölümüne geçiyorum.

Sayın Güner, sizden başlayalım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sayın Bakan, Bakanlığımıza bağlı kurum, kuruluşlarca yurt dışında kurulan şirket sayısı kaçtır? Hangi ülkelerdedir? Çalışan sayıları kaçtır? Denetimleri Sayıştay tarafından yapılmakta mıdır? Yabancı uzmanlar görev yapmakta mıdır?

Yine, bağlı kurum ve kuruluşlarınızda ülkemizde yüzde 50’den az ortaklık payıyla katılımınız var mıdır, varsa sayısı kaçtır, hangi alanlardadır ve varsa denetimleri nasıl sağlanmaktadır?

BAŞKAN – Sayın Şahin...

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Bakan, Çanakkale’de işletme ruhsatı dolan firmaya tekrar ruhsat yinelemesi yapacak mısınız? Onu merak ediyorum ben.

Bir de, biraz öne Bülent Bey’in de bahsettiği üzere, dünyadaki bor rezervlerinin yüzde 73’üne sahip olan bir ülke olarak dünya bor gelirlerinin yüzde kaçına sahibiz acaba? Yani rezerv oranımızda gelirimiz var mı? Bir de, gerçekten bora yönelik olarak bir hayli geride olduğumuzu düşünüyorum ben de.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Bütçenin artırılmasını ben de tavsiye edeceğim.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Demirtaş...

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Sayın Bakan, yerel seçimlerden önce “Hem doğal gazda hem de elektrikte önümüzdeki dönemde herhangi bir tarife değişikliği olmayacak.” dediniz. Bu sözüne rağmen neden elektrige ve doğal gaza fahiş ve insafsız zamlar yaptınız. Kışa girdiğimiz bu dönemde, elektrik ve doğal gaza yeni bir zam daha yapacak mısınız?

Elektrik faturalarında haksız olarak yer alan enerji fonu, TRT payı, KDV ile elektrik vergisini kaldıracak mısınız?

Son on iki aydır borcunu ödeyemediği için doğal gazı ve elektrigi kesilen abone sayısı kaçtır?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Evet...

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Türkiye Taşkömürü Kurumunun yaklaşık 7 bin norm kadro açığını giderecek misiniz? TTK'ye 2020 yılında üretim işçisi alacak mısınız, alacaksanız ne kadar alacaksınız?

Son sorum, ERDEMİR'in kuruluşu olan ERMADEN'e verdiğiniz Alacaağzı Taş Kömürü İşletmesi ne zaman üretime geçecektir?

Bütçeniz hayırlı olsun diyorum.

BAŞKAN – Sayın Sezgin...

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, şebeke suyunun kullanıcılara servis edilmesi için belediyeler tarafından sağlanan hizmetin maliyetinin çok önemli bir kısmının tesislerde kullanılan elektrik maliyeti oluşturmaktadır. Bu maliyet de su faturalarında vatandaşlara yansıtılmaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Evet...

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) - Özellikle, çiftçilerin üretim maliyetleri son dönemde giderek artmıştır, üretimi desteklemek amacıyla çiftçilerin kullandığı elektrik maliyetlerinde indirim ve taksitlendirme yapılması mümkün müdür?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Kabukcuoğlu...

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, Doğu Akdeniz çalışmalarıyla ilgili değişik görüşler duyuyoruz. Bir kısım diyor ki “Orada yeterince petrol var, doğal var.”, bir kısmı diyor ki “Böyle bir şey yoktur.” Bunun gerçeği nedir?

Avrupa çimento fabrikalarını kapatırken biz ülke olarak çimento fabrikalarının adresi mi oluyoruz? On yedi yılda Türkiye’de ekonomimizin 3 misli büyüdüğü söylenirken elektrik sarfiyatı 2 misli artmıştır. Burada bir çelişki var mıdır?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Otomobilde LPG kullanılması ülkenin varlığını mu gösteriyor yoksa yoksulluğunu mu gösteriyor? YEKDEM, ülke enerjisinin yüzde kaçını karşılayacaktır, bununla hedeflenen nedir?

Nükleer Düzenleme Kurumunun Sayın Başkanı 130 personelinin olduğunu söyledi ve 130 personelle bu işin üstesinden gelebiliyorlar mı?

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyoruz efendim.

Son sorunuzu alalım.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bir de, yurt dışına 130 kişiyi eğitim için gönderdiklerini söylediler, bunlar Rusya’ya mı gitmiştir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Bütçeniz hayırlı olsun.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Tarhan...

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – Sayın Bakan, birinci sorum, BOTAS'ta neler oluyor? BOTAS bilançosuna yıllara göre baktığımız zaman 2016'da 6 milyar 935 milyon kâr etmiş, 2017 yılına baktığımız zaman 2 milyar 676 milyon kâr etmiş, Varlık Fonuna devredildikten sonra 2 milyar 481 milyon tarihî zarar etmiş. Sebebi nedir?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen, doğrudan sorunuzu alalım.

TAHSİN TARHAN (Kocaeli) – İkinci sorum, elektrik dağıtım şirketlerinin borçlarıyla ilgili Bakanlığın uygulamaya koyacağı politika var mıdır, varsa nelerdir?

Enerji sektörüne verilen kredilerin toplam krediler içindeki payı ne kadardır? Enerji sektörüne verilen kredilerden “batık kredi” olarak adlandırılan tutar ne kadardır ve hangi şirketlere verilmiştir?

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Yılmaz, buyurun.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Sayın Bakanım, 2018 yılı sunumunuzda ispat edilmiş altın rezervini “327 ton” olarak söylemişsiniz, bu seneki sunumunuzda “334 ton” diyorsunuz. Bir ons altın eşittir 1.467 dolar üzerinden hesaplandığında bunun değeri 16 milyar dolar. Şimdi, bu 334 ton altının işleme süresi kaç yıl? Yani kaç yılda bu 334 ton altın işletilecek? Dolayısıyla bunun yıllık kazanımı nedir?

İkincisi, bizim yabancı firmalarla yaptığımız anlaşmada devletin aldığı pay yüzde 4 ve devlet buradan fiziki altın talep etmiyor; zannedersen, bu Türk lirası olarak ödeniyor. Dolayısıyla sorum şu: Türkiye altın üreticisi olduğuna göre, şu anda yıllık altın üretimimiz ne kadar? Bu üretilen altınlar alışveriş yapılabilir, “tradable” külçe hâline nerede getiriliyor?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – İstanbul kuyumcularının 2 tane rafinerisi var, oraları mı kullanılıyor yoksa yurt dışında mı yapılıyor?

Bir başka sorum, Türk lirası ile ulusal paralarla ticaret konusu gündeme çok sık getiriliyor. Şu anda Rusya'yla yaptığımız ticarete, enerji ithalatında, ihracatında ve bizim oraya yaptığımız ihracatta Türk lirasının rolü nedir, ne kadar TL kullanılıyor?

BAŞKAN – Sayın Katircioğlu...

EROL KATIRCIOĞLU (İstanbul) – Efendim, benim sorum Sayın EPDK Başkanına.

Sayın Başkan, enerji piyasalarındaki rekabet düzeylerinin nasıl seyrettiğini izliyor musunuz? Eğer izliyorsanız nasıl izliyorsunuz, hangi ölçüleri kullanıyorsunuz vesaire?

BAŞKAN – Sayın Paylan...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Bakan, benzin istasyonlarından elektrik şarj istasyonlarına geçilecek. Bununla ilgili yol haritanız nedir? Çeşitli ülkeler yol haritalarını açıkladılar, sizden henüz bir şey duymadık, yol haritanız nedir?

Çeşitli ülkeler karbon nötr hedefiyle ilgili yıllar açıkladılar; kimi “2030” diyor, kimi “2040” diyor, kimi “2050” diyor. Türkiye'nin karbon nötr hedefi hangi yılda oluşacak, bununla ilgili planınız nedir?

Sayın Bakan, yeşil ekonomi Bakanlığınızın vizyonunda nerede duruyor yani merkezde mi yoksa kenarda bir yerde mi duruyor?

Sayın Bakan, enerjide arz fazlası ve mevcut kurulu gücü göz önüne alırsak hâlâ “Nükleer enerji santraline ihtiyacımız var.” diyebilir misiniz?

Son olarak, Sayın Bakan, enerji tasarrufunu sunumuzda geçirdiniz. Geçen yıl da ben size bu eleştiriyi yapmıştım. Biliyorsunuz, normalde, arabalar, enerji tasarrufu arabalar 100 kilometrede 5 litre benzin yakarlar, siz yine bir Mercedes’le geldiniz, o Mercedes 100 kilometre 15 veya 20 litre benzin yakıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

GARO PAYLAN (Diyarbakır) - Yani böyle “enerji tasarrufu” diyen bir Enerji Bakanının rol model olması gerekmez mi? Yani buraya elektrikli bir arabayla, hibrit bir arabayla, tasarruflu bir arabayla gelmesi gerekmez mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Son bir şey daha sorabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun, buyurun.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Sayın Bakan, buraya hep erkeklerle geldiniz, erkek genel müdürlerle.

BAŞKAN – Ama ben sizin arabayı merak ettim.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Benim arabam tasarruflu hibrit bir araba.

BAŞKAN – Hibrit... Elektrikli mi?

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Hibrit.

Şimdi, burada hep erkek genel müdürlerle geldiniz. Koridora çıktım, bütün o cevaplarımızı hazırlayanlara bir baktım, hepsi kadın arkadaşlarımız.

Sayın Bakan, gelecek yıl bu durumu değiştirmeyi düşünüyor musunuz? Yani bu arka sıralarda daha çok kadın arkadaş görebilecek miyiz?

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Emecan...

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) – Sayın Bakan, üç sorum olacak.

Üçüncü hava limanının yıllık enerji tüketimi miktarı ve bedeli konusunda bir analiz mevcut mudur? Atatürk Hava Limanında azalması planlanan yolcu sayısı ve enerji tüketim bedeliyle bir kıyaslaması yapılmış mıdır? Üçüncü hava limanının enerji tüketim finansman modeli konusunda Bakanlığımızın çalışması var mıdır?

Geçtiğimiz dönemde sonunda, bir torbayla yasalaşan ve çiftçi destekleme ödemeleri içinden mahsup edilen elektrik borçları ne kadardır?

Son sorum: Üçüncü nükleer santral için hangi aşamaya gelinmiştir? Proje takvimi nedir? Hangi verilere dayanılarak bu üçüncü santrale ihtiyaç duyulmaktadır? Nükleer enerji santrali için yasayla öngörülen devlet teşviklerinin bugüne dek gerçekleşen rakamı ne kadardır?

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Sındır...

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, Paris İklim Anlaşması’na ülkemizin imzacı olması ve konunun TBMM’ye getirilmesini ne zaman düşünüyorsunuz?

2016'da 6 milyar 935 milyon lira kâr eden BOTAŞ, 2018 yılında 2 milyar 481 milyon rekor zarar etmiştir. Oysa, BOTAŞ 2018 yılı mali durumu açıklamalarında 2018 yılı doğal gaz tahsilat oranı da oldukça yüksek bir değerdedir. Peki, BOTAŞ neden zarar etmiştir?

Üçüncü sorum: Sinop Nükleer Güç Santrali yüklenici Japon şirketi teşvik ve desteklerden yararlanmış mıdır?

Son sorum Sayın Başkan: Sayın Bakanım, üçüncü nükleer santral için yer belirleme çalışması 24 no.lu performans göstergesine göre 2018 sonunda yüzde 99 gerçekleşmiştir. Bu yer neresidir?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Arı...

CAVİT ARI (Antalya) – Sayın Bakan, taş ocakları, mermer ocakları ve HES'lerle ilgili olarak verilen ÇED raporlarının gerçekçi olduğuna inanıyor musunuz?

Yine, tarımsal sulama, hayvancılık ve biraz önce ifade ettiğim mantar üretimiyle ilgili kullanılan elektriğin tarımsal alanda kullanılan elektrik kapsamına alınıp alınmayacağı hususunda verilmiş bir kararınız var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Kuşoğlu...

BÜLENT KUŞOĞLU (Ankara) – Teşekkür ederim.

Ben, Sayın EPDK Başkanına soracaktım, başka konular da vardı, fırsatım olmadı.

“Avrupa'nın en kaliteli akaryakıtı ülkemizde tüketilmektedir.” dediniz. Neye göre böyle bir ifadede bulundunuz? Bir araştırmaya ya da bir gerekçeye dayanması lazım tabii ki. Onu öğrenmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın Keşir...

AYŞE KEŞİR (Düzce) – Sayın Bakanım, hoş geldiniz.

Öncelikle, sel döneminde hem bizzat gelerek hem ekibinizle ilimize, Düzce'ye verdiğiniz destek için teşekkür etmek istiyorum. Fakat Anadolu illerinin elektrikle ilgili çok ciddi bir sorunu var, taşrada özellikle trafolar çok eski, otuz, kırk hatta elli yıllık trafolar. Artık köylerimizde dahi çoklu elektrikli cihazlar kullanılıyor. Hatların eskiliğiyle ilgili çok ciddi şikâyet alıyoruz, had safhada, öyle böyle değil. Bu konudaki eylem planınızı öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Çelebi...

EKREM ÇELEBİ (Ağrı) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, sabahki sunumunuzdan dolayı sizlere, zatialinize ve kadronuza çok teşekkür ediyorum.

Ağrı merkezde mevcut bulunan ve revize programında olan 154 KV'lik trafonun eski olması ve yeterince işlem görememesi nedeniyle özellikle 2020 yatırım programına almanızı istirham ediyoruz.

Yine, Ağrı il merkezine vatandaşlarımızın ihtiyaçlarının daha hızlı giderilmesi amacıyla işletme bakım müdürlüğü 2020 yılı yatırım programına alınabilir mi?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Erim...

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Sayın Sezgin, çok güzel konuşuyorsunuz tane tane, kibar kibar ama haksız konuşuyorsunuz jeotermal konusunda.

BAŞKAN – Soruyu alalım.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Bu jeotermal otuz beş yıldır Türkiye’de, 50 megavat Almanya’da kuruluyor. Sabah, keşke siz de olsaydınız diye de dile getirdim, aklıma gelen başıma geldi.

BAŞKAN – Lütfen sorunuzu alalım Sayın Erim.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – Soracağım.

Çiftçiler bu seralar yapıldığı zaman “Allah razı olsun.” diyecekler jeotermale. 40 ton...

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Bekir Bey, sizi Aydın’da tartışmaya davete diyorum.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – 40 ton... 40 ton... Dekarda 40 ton...

BAŞKAN – Lütfen, soruyu alalım.

BEKİR KUVVET ERİM (Aydın) – 40 ton, 40 ton...

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Buyurun Aydın’da meydana tartışalım.

BAŞKAN – Sayın Sezgin, dışarıda sohbet edersiniz.

Sayın Aksu...

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, enerji kimlik belgesi nedir? Kapsamı ve zorunluluğuyla ilgili aydınlatır mısınız bizi?

Bir de bir birim ekonomik çıktı elde edebilmek için tüketilen enerji miktarının ölçüsü ve enerji verimliliği göstergesi olarak kullanılan Enerji Yoğunluğu Kriteri’nde Türkiye’nin yeri nedir özellikle gelişmiş ülkelerle kıyasla?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın İpekyüz...

NECDET İPEKYÜZ (Batman) – Sayın Bakan, özellikle konuşmanızda belirttiğiniz sokak lambalarıyla ilgili, cezalarla ilgili ve yaptırımlarla ilgili... Buna Türkiye’de bölgeler arası itirazların oranı ne kadardır ve bu itirazlar neticesinde yaptırımlar ne düzeydedir? Böyle bir analiz varsa onu bekliyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Süremiz doldu.

Değerli arkadaşlar, çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, soru, görüş ve önerilere cevap vermek üzere Sayın Bakana söz veriyorum.

Otuz beş dakika yeterli midir Sayın Bakanım?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – İnşallah.

BAŞKAN – Otuz beş dakika süre veriyoruz, eğer yetmezse bir miktar daha verebiliriz.

Cevaplandırılmayan soruların cevaplarını da tabii ki yazılı isteyeceğiz.

Buyurun Sayın Bakan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Sayın Başkan, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri; öncelikle, sabah 10.00’da başladığımız görüşme, müzakere süreci, maratonu saat 18.00 gibi, birazdan sonuçlanmak üzere ama hakikaten ben ve ekibim bu eleştirilerden ve katkılardan da istifade etmeye çalıştık. Eleştirilerin tonu, rengi, sesi zaman zaman farklı olsa da biz o tonlamaları, seslerin şiddetlerini törpüleyerek bizim için anlamlı olabilecek ne varsa almaya çalıştık. O açıdan, tekrar, söz alan, katkı sağlayan tüm milletvekillerimize teşekkür ediyorum.

Geçtiğimiz yıl, benim bakanlığımın fiilen beşinci ayıydı ama bu Bakanlıkta -Müsteşarlık görevimle birlikte baktığımızda- hemen hemen 4’üncü, 5’inci bütçe görüşmesini yaptığımızı ifade edebilirim. Ekibimizde de çok fazla bir değişiklik yok, aşağı yukarı dört beş yıldır aynı ekiple çalışıyoruz. Son derece tecrübeli, gerek kamuda gerekse özel sektörde çeşitli kurumlarda çalışmış, yurt dışında deneyimi olan bir ekiple çalışıyorum. O açıdan, kendimi bu anlamda, şanslı ve talihli hissediyorum.

Arkadaşlarla yerleşimi konuşurken Garo Bey “Bayan arkadaşlarımız daha görünür yerde olsun.” diye muhtemelen soracaktır diye arkadaşlarımız aslında dikkat ettiler. Genel müdür seviyesinde henüz bir bayan arkadaşımız yok. Biz, cinsiyet ayrımı gütmeksizin, en azından, hizmetlerimize erişim noktasında, onu rahatlıkla ifade edeyim...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Mutfakta...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Herhangi bir ayırım yapmaksızın bunu yapıyoruz. Bayan arkadaşlarımızın biraz daha belki de bu konularda istekli, arzulu olmasında da fayda var. Onları biraz daha teşvik etmek gerekiyor

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama pozitif ayrımcılık önemli.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Bu eleştiriyle başlamış olayım.

Aslında, Abdüllatif Şener Bey de burada yok şu anda. Enerji politikalarına dönük bir eleştiriyle başlamıştı. Belki, genel olarak bu politikaları ortaya döküp sonrasında da bazı not aldığımız ortak konuları cevaplandırarak gitmek gibi bir düşüncemiz var. (CHP sıralarından “Geldi, geldi.” sesleri)

Eleştirinizi cevaplamak için söz almıştım hatta Bülent Bey de yine aynı şekilde, 2000’li yılların başında, AK PARTİ hükümetlerinin, Kabine üyelerinin, Enerji Bakanlarının yaklaşımıyla bugünkü, son bakanların yaklaşımı arasında sanki bir fark varmış gibi ve bakandan bakana politikaların değiştiği yönünde bir eleştiride bulundu.

Öncelikle, aslında, bunu reddederek başlamak istiyorum. O gün, ülkenin enerji alanındaki sorunları ve o sorunlara dönük çözüm önerileri neyse o doğrultuda gidiyoruz. Tabii, sorunları çözdükçe yeni politik alanları tartışıyoruz ve geliştiriyoruz. O gün, baktığımızda, 2000’li yılların başında, Türkiye’de arz güvenliği en temel sorunlardan birisiydi. Yetersiz bir elektrik, yetersiz bir doğal gaz altyapısı söz konusu, özellikle üretim tarafında baktığımızda kesintili, kısıntılı bir enerjiyle de ülkeyi kalkındırmanız, rekabette öne çıkartmanız da mümkün değil. O açıdan o dönemde bakanlarımızın en temel birinci görevi ki yine o tarihlerde ben de yine bu sektör içerisinde yer alan birisi olarak çok iyi hatırlıyorum, arz güvenliği ne olursa olsun bu sorunu gündemden kaldırmamız gerekir anlayışı vardı. Nitekim 30 bin megavatlar seviyesindeki kurulu gücümüz, yapılan iyi regülasyon, düzenlemelerle birlikte gerek yerli gerekse uluslararası yatırımcıların ilgisini çekmek suretiyle aslında ciddi bir başarı ortaya çıkarmış olduk ve kamu hemen hemen bu anlamda kendi kaynaklarını çok fazla kullanmadan Türkiye’de elektrik ve doğal gaz tarafında arz güvenliği sorununu gündem olmaktan çıkarttık.

Açılış konuşmamda da ifade ettiğim gibi, enerji sektörüne o tarihten bu tarihe kadar 100 milyar dolarlık bir yatırım yapılmış, onun sayesinde de bugün elektrikte ve doğal gazda arıza durumlar hariç yani arıza nedeniyle olabilecek olan durumlar hariç bir sıkıntımız yok hatta bir miktar arz fazlamız var, onun da olmasının şu faydası var, rekabet oldukça iyi işleyen bir sektörün içindeyiz.

2000’li yıllarda Enerji Bakanlığı bürokrasisi, olmayan elektriği nasıl yöneteceğim, nasıl planlayacağım diye çaba sarf ederken bugün aslında bir miktar fazla olan enerjiyi yönetmenin yol ve yöntemlerini arıyor.

Türkiye’de hemen her yerde, köylerimiz dâhil artık elektrik enerjisine erişim sorunu kalmamıştır. Doğal gazda ise bugün itibarıyla 81 ilin tamamının il merkezleri ve 530’u aşkın ilçe, belde merkezimiz doğal gaz kullanır hâle gelmiştir. Doğal gaz kullanan hane sayısı 15 milyonu aşmıştır. Kabaca 50-55 milyon arasında bir vatandaşımız artık doğal gaz konforuyla tanışmış ve kullanır hâle gelmiştir. Ve özellikle doğal gaz dağıtım tarafında kamu hemen hemen hiçbir yatırım yapmadan bu seviyeye gelmiştir, özel sektör eliyle bu yatırımlar karşılanmıştır.

Şimdi, bazı vekillerimizin enerji maliyetlerine ilişkin birtakım eleştirileri oldu. Doğrusu tabii hiç kimse sürekli kullandığı bu tip altyapı hizmetleri için gereğinden fazla bir bedel ödemeyi kabul etmez hatta bazen gerekeni bile ödeye zor gelen tarafı var çünkü sürekli ödediğimiz bir bedelden bahsediyoruz.

CAVİT ARI (Antalya) – Ödemezsek kesiyorlar ama.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Tabii, bu hizmet eğer ödenmiyorsa da hizmeti sunan tarafından belli prosedürlere göre de kesime kadar giden bir süreci de var.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama çok insafsızca! İntihar edenler oluyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, biz enerjiyi özellikle kaliteli, kesintisiz ve ekonomik bir şekilde müşteriye ve tüketiciye götürmenin gayreti içerisindeyiz. Bunun mekanizmalarını özellikle ortaya koymamız gerekiyor.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Anadolu’da her gün kesiyorlar.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Sayın Durmuş Yılmaz Beyefendi biraz önce de söyledi, “affordable” yani makul veya “reasonable” diyelim, daha literatürel karşılığı, makul bir fiyat aralığıyla bu enerji maliyetlerini götürmek zorundayız.

Şimdi, enerji maliyetlerini etkileyen unsurları belki burada kısaca zikretmekte fayda var. Bu üretim tarafında üretim yatırımları yani “CAPEX” diye adlandırdığımız yatırımlar enerji maliyetlerini etkiliyor. Başka ne etkiliyor? “OPEX” dediğimiz yani işletme giderleri bu maliyetin bir parçası. Bir de tabii ki eğer ki bir yakıt kullanıyorsanız bu tesisinizde elektrik enerjisine dönüştürmek için orada da yakıt bedeli de bir maliyet unsuru olarak karşımıza çıkıyor. Sonunda da biz buna diyoruz ki aslında üretilmiş, kullanıma hazır toptan elektrik fiyatı oluşmuş oluyor.

Burada, şimdi, tabii birçok vekilimiz dövizle veya pankartla geldi, biz de hazır geldik, müsaade ederseniz Sayın Başkanım, tabloları göstereceğiz.

CAVİT ARI (Antalya) – Bekir Bey de pankartçı oldu.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Yani burada tabii bir LCD ekran olsa daha farklı, rahat olabilirdik ama...

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Yansıya verebiliyorsunuz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şöyle artık idare edelim, bir göstermeye çalışacağım.

Elektrik fiyatının oluştuğu bir borsamız var, enerji borsası, EPIAŞ, Enerji Piyasaları İşletme Anonim Şirketi, henüz daha birkaç yaşında olmasına rağmen bu sistemi son derece sağlıklı yönetebiliyor. Orada bir gün öncesinden tahmini talepler ilan ediliyor, o taleplere göre de üretmek isteyen santral yetkilileri hangi saat için ne kadar güçte ve kaç lira, megavat başına, teklif varsa bu tekliflerini atıyorlar. Yani klasik aslında yapılan iş arz ile talebin kesiştiği yerde fiyatın oluşmasını sağlamak.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Daha çok şey yapıyorsunuz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Kar yağınca iş değişiyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Tabii, yani her saat için yarışıyorlar. Yaklaşık herhâlde 1.200 civarında bir katılımcı var. Tabii, o gün santrali uygun olan, elverişli olanlar bu tekliflerini veriyor, bakımda, arızada olanlar vermiyor ama her gün bu eşleşme oluyor.

Şimdi, bu eşleşmeyi belki biraz anlatmakta fayda var çünkü arz-talebin nerede kesiştiği, fiyatın nasıl oluştuğuyla ilgili bir örnek gün aldık. Aslında bunlar EPIAŞ'ın bültenlerinde de günlük, aynı bizim Borsa İstanbul'da olduğu gibi ilan ediliyor yani toptan satış fiyatları elektrik fiyatlarını burada görebiliyorsunuz. Şu anda, 4 Kasım 2019 için gün öncesi piyasasına gelen tekliflerin yakıt tiplerine göre dağılımı.

Şimdi, saat itibarıyla günlük yirmi dört saati böldüğümüzde, şu kırmızı eğrimiz bizim talep eğrisi yani aslında bir gün önceden gelen talepleri görüyorsunuz, atılan teklifler var. Bakın, talebin üstünde gerçekleşen tekliflere bakıyoruz, şurası için söyleyeyim, orada da PTF fiyatı var, aşağı yukarı bu fiyat o saatlerde, ilk saat için söylüyorum, 200 liranın altında yani 20 kuruş kilovat saatten bir fiyatı oluşmuş.

Bakın, gece dörtte talep çok fazla yok ama üretmek zorunda olan bazı santraller de var özellikle kömür yani bu gaz santrali gibi değil, "Hemen frenden ayağı çektim, santral sustu." diyemiyoruz, o saatte birkaç kuruşa kadar inen bir fiyat var. Tam tersine, talebin yüksek olduğu saatlerde de fiyatların 300 liralara kadar yani 30 kuruş civarına yükseldiği fiyatlar da var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – En yüksek kaçı gördü Sayın Bakan?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Bugün için mi?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Bu yıl, bu yıl. Yani ocak ayında, şubatta kar yağdığında 1.200 liraya, 1.400 liraya çıktı mı?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Yok, öyle bir şey yok, siz onu söylediniz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Ama var o geçmişte.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Hayır, şöyle bir şey var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Hâlâ da çıkıyor doğal gazda.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Bakın, şöyle: O bir emniyet supabı. Burada dikkat ederseniz arz ve talebin kesiştiği durumlarda böyle bir sıkıntı yok. Ama düşünün arzda bir sıkıntı var, talep arttı yani teorik olarak sonsuzda birleşir fiyat, uçabilir. Onun için "cap" konur. O bahsettiğiniz 2.000 liralık "cap" teorik olarak var, bugüne kadar benim bildiğim, Başkanımız burada, o fiyatları görmedi. O bahsettiğiniz, kışa girerken 500 liraya düşme, birkaç sene önce, özellikle doğal gaz depolarının yetişmediği dönemden bahsediyorum, o tarihlerde zaman zaman doğal gaz santralinin talebini karşılayacak kadar bir altyapı yoktu, ondan dolayı da talebi karşılayamaz ve fiyatlar anormal çikabilir, birilerine de haksız kazanç olmasın diye o "cap" 500 lira o maksatla olmuştü.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Ama 500 lira....

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Efendim, zaten yani o çalışmıyor, şu anda onu anlatmaya çalışıyorum.

Bakın, günün her saatinde... Yani üç yılda bir defa olmuş bir şeyden bahsediyorsunuz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Ama bir yılı götürüyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Neyse ben ikili konuşmak istemiyorum, teknik bir şey.

BAŞKAN – Lütfen...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Burada aslında arzın talebin yukarısında gerçekleştiğini ve buna bağlı olarak da rekabetçi fiyatların oluştuğunu, bu fiyatların da hepimizin kullandığı elektrik fiyatlarında bir unsur olduğunu ifade etmeye çalışıyorum.

Şimdi, her defasında şahsıma veya EPDK Başkanına dönük “Bu zamlar niçin yapılıyor?” noktasında birtakım eleştiriler alıyoruz. Aslında maliyetler neyse son tarifelere yansıtılan o, EPDK’nin de yaptığı, Bakanlığın da yaptığı gelen maliyetleri bir metodoloji içerisinde yansıtmak.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Sayın Bakanım, seçimden sonra sabit zam yaptınız, böyle mi oluştu bu zam?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Bakın, şimdi, kamunun elinde...

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Yani yüzde 30 zam nasıl oluştu, bu şekilde mi?

İBRAHİM AYDEMİR (Erzurum) – Cevap veriyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – İşte anlatıyorum.

Yani kamunun elindeki elektrik üretim tesisleri...

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Seçimden önce...

BAŞKAN – Arkadaşlar, lütfen...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Bir teknik konu. Yani başından sonuna dinlerseniz sonra tekrar yine sorarsınız.

Kamunun elindeki elektrik üretim payı yüzde 20, özel sektörle ürettiğimiz pay yüzde 80. Teorik olarak, kamu ürettiği elektriği sıfır kuruşla satsa bile bugünkü elektrik fiyatlarında en fazla yüzde 20 indirim olur.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Doğruyu söyledi Bakan ya, özelleştirmenin getirdiği sonuç bu.

AYDIN ADNAN SEZGİN (Aydın) – Bir daha söyleyebilir misiniz Sayın Bakan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Kamunun elindeki elektrik üretim kapasitesi toplam elektriğin yüzde 20’si -EÜAŞ’ın elindekiler- diğeri demek ki özel sektöre ait. Diyelim ki herkesten eşit oranda elektriği aldığımızı varsayıyoruz, bir havuz yaptık, herkes elektriği buraya sattı, oradan herkesin eşit oranlarda aldığını varsayıyoruz ve kamu dedi ki: “Ben gerekirse zarar ettireceğim EÜAŞ’ı, sıfır kuruşla satsam...” Bu durumda yapacağımız indirim en fazla yüzde 20 olur. Demek ki o zaman bize düşen yani politika yapıcılar ve piyasa yapıcılar açısından öbür tarafta arz-talepte makul bir yarışma sağlayabiliyorsak ve burada rekabete dayalı bir üretim varsa burada, evet, zaman zaman canımız yanabilir ama piyasa sağlıklı çalışıyor demektir.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Sayın Bakan, hep canımız yanıyor, vatandaşlara hep zam geliyor, yüzde 30 zam yaptınız.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Peki, elektrik fiyatlarını etkileyen yakıt açısından faktörler ne?

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Yapılan anlaşmaların yarattığı sonuçlar bunlar.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Bakan, o zaman, özel sektör yüzde 80 mi?

BAŞKAN – Arkadaşlar... Sayın Şahin...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Üretimdeki payı yüzde 80.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Nedir özel sektörün payı?

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Sabah anlattı hepsini Sayın Bakan, dinlememişsiniz.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Vatandaşın cebinden ne gidiyor, biz onu soruyoruz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Değerli arkadaşlar, vatandaşın cebinden giden birisinin cebine gitmiyor, bir maliyeti karşılamak üzere gidiyor.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Vatandaş tükettiği enerjinin parasını karşılıyor Sayın Vekilim.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Ama vatandaş yüzde 30 sabit tüketiyor mu?

BAŞKAN – Sayın Bakan, böyle bir üslup yok bizde. Lütfen, bize yönelik cevap verin yani Komisyona yönelik cevap verin.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – O saatlerdeki fiyatların niye değiştiğini arkadaşlarımız öğrenmek istiyor. Eğer talep o saatte düşükse ben o enerjiyi yenilenebilir kaynaklardan karşılıyorum demektir yani artan kısmı fosil yani klasik kömür ya da doğal gaz santrallerinden karşılıyorum demektir. O talep ile arzın kesiştiği noktada fiyatı “set” eden bir doğal gaz santraliyse doğal gaz santralinin marjinal fiyatı neyse fiyata o yansıyor. Dolayısıyla bizim “puant”ın düşük olduğu saatlerde fiyatın düşük olmasının nedeni daha düşük maliyetli santrallerin o an devrede oluyor olmasıdır.

Şimdi, doğal gaz, petrol fiyatlarının enerji fiyatlarını etkileme gibi bir gücü var. Bu sadece bizim ülkemizde değil, tüm dünyada böyle. Ham petrol fiyatlarındaki değişimin etkisini bir hafta içerisinde -bizim ülkemiz için söylüyorum- akaryakıt istasyonlarındaki pompalarda görüyorsunuz. Peki, doğal gaza etkisi var mı? Evet, var çünkü doğal gaz kontratlarının büyük bir kısmı ham petrol fiyatlarına endekslilik olarak geliyor ve formülden dolayı da altı ay ila dokuz ay sonra doğal gaz fiyatlarına yansıyor. Başka bir ifadeyle, ham petrol fiyatlarındaki değişim bir hafta sonra akaryakıt pompasında etkisini gösterirken altı yedi ay sonra doğal gaz fiyatlarında etkisini gösteriyor. Doğal gazdan elektrik üretimi yapan ülke ve tesislerde de bu, bir ay sonra elektrik fiyatlarına yansımış oluyor. Yani bugünkü ham petrol fiyatlarının gelecekte, bir altı ila dokuz ay arasında etkisini görebiliyorsunuz. Bundan birkaç yıl önce ham petrolün varil fiyatı 50 doların altındaydı -hatta, 35’leri, 30’ları da gördük- bugün 60-65 dolarlar mertebesinde. İşte, kurdaki değişiklikleri de dikkate aldığınızda maliyetlerin bu anlamda artmasının etkisi var.

Şimdi, bu konuyu daha sofistike, belki daha geniş bir zamanda bunu geniş geniş anlatabiliriz ama birçok konu var değinmemiz gereken fakat bu maliyete ilişkin eleştirileri ancak bu şekilde cevaplama imkânım vardı.

Çevreyle alakalı, tabii, eleştiride bulunan arkadaşlarımız oldu. Geçtiğimiz yıl da aslında benzer birtakım eleştiriler almıştık. Şöyle görünüyor, biz bundan rahatsızız: Enerji Bakanlığı veya enerji sektörü, sanki bu çevreyi Vandal bir güdüyle tahrip etmeye çalışan bir sektör veya bakanlık olarak görülüyor. Bunu tabii reddediyoruz.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Sayın Başkan, sadece anlamak açısından bir sorum var.

BAŞKAN – Bu konuyla ilgili mi?

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Evet.

BAŞKAN – Buyurun.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Sayın Bakanım, gösterdiğiniz şeyle ilgili olarak sadece anlamak için soruyorum. Yirmi dört saatlik bir skalada arz var, talep var, o arz ile talebin kesiştiği noktada arz tarafında -bir elektrik santrali olabilir, baraj olabilir, kömür olabilir, doğal gaz olabilir- üreticiler var, bu tarafta da bizim taleplerimiz var tüketiciler olarak.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Evet, doğru.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – İksinin kesiştiği noktada fiyatlar önce 30 kuruş, bir saat sonra 40 kuruş, sonra 25 kuruş, 15 kuruş diye değişiyor. Şimdi, biz tüketici olarak, bu tarafta, faturamızı aldığımızda sabit bir fiyat görüyoruz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – “Nasıl ayarlıyorsunuz?” diyorsunuz.

DURMUŞ YILMAZ (Ankara) – Bu, bizim bildiğimiz, ekonomideki “mark-up”; bu “mark-up, eminim, orada oluşan fiyatların, yüksekte oluşan fiyatların çoğu zaman -az bir zaman altında kalır- üstünde oluşur. Doğru anlamış mıyım?

BAŞKAN – Tamam.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şöyle söyleyeyim, bir noktayı açmakta belki fayda var: Şimdi, bunlar toptan elektrik fiyatı. Bunun üstünde dağıtım bedeli var yani işte santral nerede, diyelim ki Diyarbakır’da, Mardin’de, Rize’de, şurada; oradan dağıtım, iletim bedellerini koyuyoruz. Bundan sonra da size ayrıca Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kanunu’ndan gelen, YEKDEM destekleme mekanizmasından gelen birtakım maliyetler var. Onunla birlikte size bir fiyat çıkıyor. Küçük tüketiciler düzenlenmiş tarifeden elektriğini aldığı için, üç ayda bir o dönemde, geçmiş dönemde gerçekleşen maliyet değişikliklerini size yansıtıyoruz, siz onu görmüyorsunuz. Bir sonraki dönemde yansıtılmış oluyoruz ama o döneme girerken bir öngörü yapıyoruz yani atıyorum “Serbest piyasa fiyatları 30 kuruş civarında olur.” diye bir tarife yapıyoruz. Sonrasında geriye dönüp bakıyoruz, eğer 31 çıkmışsa o 1 kuruşu bir sonraki döneme, 29 çıkmışsa da -siz yine fark etmiyorsunuz- aslında bir sonraki döneme indirim olarak yansıtıyoruz. Bu şekilde dönem sonunda düzeltilmiş oluyoruz yani artan veya eksilen kısmını düzeltiyoruz.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Hiç indirim görmüyoruz, zam çok da hiç indirim görmüyoruz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, çevreyle alakalı konulara gelince; bu, geçtiğimiz yılda da aslında bir eleştiri konusu olmuştu. Sanki enerji tesisleri veya madencilik faaliyeti sürekli doğayı tahrip eden pozisyonundalar. Sektörle alakalı da böyle bir algı oluşturulmaya çalışılıyor. Doğrusunu söylemek gerekirse aslında gerek Enerji Bakanlığımızın mevzuatından gerekse de özellikle çevre mevzuatından kaynaklanan yükümlülüklerle uymak gibi bir durum söz konusu. Kim için? Yatırımcılar için. Biz bir enerji üretim lisansı verebiliriz veya bir madencilik arama üretim ruhsatı da verebiliriz ama o diğer kamu mevzuatından kaynaklanan kurallara göre izin alma, ruhsat alma, rapor alma sorumluluğunu ona veriyoruz. Ne yapıyor bir madenci benden ruhsatı aldıktan sonra? Maden yapacağı alanda ormanlık alan varsa orman idaresine gidiyor. O da diyor ki: “Burada bakacağım, ne kadar ağaç kesmen gerekiyor, nasıl dikeceksin, ne kadar bedel ödemen gerekiyor.” Kendi kuralları var, bunu yapıyor. ÇED’e gidiyor, ÇED raporuyla alakalı faaliyetine ilişkin gerekeni yapıyor. GSM gerekiyorsa valiliğe, özel idareye gidiyor, ruhsatını alıyor. Sonra da tekrar maden idaresine gelip diyor

ki: “Ben, sizin aradığınız izinleri tamamladım.” Aradan epey bir zaman da geçiyor, onu da söyleyeyim yani bu işler, arama dönemi en az beş ila on yıl arasında sürüyor -Sayın Başkanım bir maden mühendisi ona anlatmama fazlaca gerek yok ama- sonunda da madencilik faaliyeti başlıyor.

Tabii, bizim sektörün, enerji ve maden sektörünün şöyle bir esnekliği fazlaca yok: Örneğin, siz bir yere bir gıda tesisi yapmak istiyorsunuz. E mümkün olduğunca ham maddeye yakın, pazara yakın seçebilirsiniz yani kendi lokasyonunuzu değiştirebilirsiniz ama madencilik yapıyorsanız maden neredeyse -onu biz yerleştirmedik- oraya gidip o faaliyeti yapmak zorundasınız veya kaynağa bağlı bir elektrik üretim tesisiniz varsa yani kömür varsa kömürün yanına santrali kuracaksınız, rüzgârın en güçlü estiği yere rüzgâr türbini koyacaksınız. Güneş panellerinde de aynı şekilde, güneşlenme saatinin çok olduğu yerleri seçmek zorundasınız. Dolayısıyla bunlar ister istemez kaynağa bağımlı projeler olmak zorunda. E, tabii, şimdi şehrin altında ne var biz bilmiyoruz yani şu anda sondaj yapsak belki burada da bir maden çıkabilir fakat buralar meskûn mahaller, imara açılmış, böyle bir faaliyet mümkün değil. Geriye ne kalıyor? Ya tarım arazileri, boş ve kıraç hazine arazileri ya da orman arazileri.

Şimdi, yine zaman zaman şu eleştiriyi alıyoruz: Sanki bütün ormanlık alanlarda madencilik faaliyeti yapılmış gibi. Geçen, arkadaşlara da söyledik, orman idaresiyle de görüştüler. Bizim madencilik faaliyeti yaptığımız alanların büyüklüğü orman alanının sadece binde 3’ü yani binde 3’ünde madencilik faaliyeti yaptırıyoruz. Tabii, şimdi, şöyle: Yani o faaliyet yapılırken netice itibarıyla bir toprak örtüsünü çıkartmanız gerekiyor. Şimdi, içimizde hekimler var yani bir ameliyata girsek, bizim çok yakınımız birisi cerrahın elinde, açık kalp ameliyatı yapıyor olsa dayanamayız.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Ama bu ameliyat değil ki Sayın Bakan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Ama çıkınca sağlıklı bir hayata dönüştüğünde herkes mutlu oluyor. Şimdi, işte ameliyat esnasında, öncesinde ve sonrasında güzel örneklerle geldik.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Ama burada ameliyat yapılmıyor yalnız Sayın Bakan.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Efendim, siz ameliyat değil, ciğerini söküyorsunuz. Bir hekim olarak yani bir cerrah olarak söylüyorum ben size.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Ama yerine koyuyoruz.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Hayır, ciğerini söküyorsunuz, ciğer kalmıyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, problem şu: Bakın, arkadaşlar, kömür madeni, İstanbul. Ben uzunca bir süredir İstanbul’da yaşıyorum. Bu, şu anda da özellikle üçüncü havalimanına yakın, Kemerburgaz tarafı. Uzunca yıllar İstanbul’un yakacak ihtiyacının temin edildiği yer miydi, evet. Buradaki kömürçüler ruhsatı nereden aldı? O dönemin maden idaresinden aldı, işletti, bitirdi, eski hâline geldi mi yani rehabilite oldu mu? İşte üstteki görüntü madenin yapıldığı tarihler, aşığı da orman yapılmış, rehabilite edilmiş görüntü.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Yani rehabilite edilmiş.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Bakan, Kaz Dağları’nı söyleyin.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – O da öyle olacak.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Rehabilitasyonu kim yapıyor Sayın Bakan?

BAŞKAN – İşletme sahibi yapıyor, işletme sahibi.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, bakır madeni, Kastamonu, Küre. Bakın, şimdi, şu, yukarıda madencilik faaliyeti esnasında ve hemen sonrasındaki görüntü. Altında, orada maden, cevher çıkartılmış, bakın, düzenli bir fidan ve ağaç...

BAŞKAN – Sayın Bakan, şunu soruyorlar: Peki, o ağaçları kim dikeyiyor, işletme sahibi mi?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – İşletme sahibi dikeyiyor.

BAŞKAN – İşletme sahibi zorunlu.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – İşletme sahibi dikmek zorunda.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Sayın Başkan, Tarım ve Orman Bakanlığının faaliyet raporunda 8 ayrı maden sahasında rehabilitasyon çalışması yapılacağı programa alınmış.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, sadece 8 değil, daha fazladan ben size bahsediyorum. Şöyle söyleyeyim: Bakın, orman idaresine gittiniz, kesilen ağaç kadar bir ağaç bedelini yatırılıyorsunuz. Bu, rehabilitasyondan sonra, kestiğiniz ağaç kadar en az dikmek zorunda olduğunuz kısım. Artı, orman idaresine her yıl arazi kullanma bedeli de ödeniyor. Orman idaresinin geliri yıllık yaklaşık 3,2 milyar, bunun yarısı madencilik ve enerji sektöründen geliyor. Yani dolaylı katkımız çok daha fazla.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Rehabilitasyon yapmıyorlar “İflas ettik.” diyorlar, gidiyorlar.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Yapmayanlara da gereğini yapacağız. Yani bir fonda bir teminat fonu var, güvence fonu var, oraya alıyoruz. Eğer sektörde yapmayan varsa da oradan biz gerekeni yapacağız.

Yine, kömür madeni, Kütahya, bakın, eski görüntüler, tabii, biraz pikseli düşük, belki on sene, on beş sene önce. Şu anda alttaki maden sahamız.

ABDÜLLATİF ŞENER (Konya) – Toplumsal direnişler ve buradaki eleştiriler Enerji Bakanlığımı da öyle yeşillendirmeye yöneltmiş demek ki.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Yok, efendim, Sayın Vekilim, bu ağaç bir yıllık ağaç değil yani şu ağaçlar bir yıllık ağaç değil.

Konya, kalker madeni. Bakın, yukarıda şehre de yakın bir yer, bir gölet de oluşmuş, alt tarafta âdeti birkaç yıl içerisinde belki piknik alanı olarak kullanılabilir bir hâle dönüşmüş oluyor.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) - Hepimiz çevre duyarlılığına sahibiz arkadaşlar.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, Aydınli vekillerimiz burada, belki onlar da hatırlayacaktır. Yine kömür madeni, bakın, şurada. Kuvvet Bey, biliyor musunuz?

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Sayın Bakan, bir de buraya bakın, burası da Kaz Dağları.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Ama sen şimdi bugün kesilen hâlini görüyorsun. Kesilen hâlini görüyorsunuz, sonrasında bu hâle gelecek.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Ama gelin, siz Bakan olarak.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Rehabilitasyon edildikten sonra öyle olacak.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – İşlem bittikten sonra o örtü daha fazlasıyla orada kazanılmış olacak.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Mümkün değil.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Resimlerle anlatıyorum şu anda. Bu, yine bakır madeni.

UĞUR AYDEMİR (Manisa) – Fikret, senin çocukların onu öyle görmeyecek, ağaçlı görecek.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Beş yüz, altı yüz yıllık ağaçlar kesilmiş orada.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Beş yüz, altı yüz yıllık ağaç yok.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Hayır, beş yüz, altı yüz yıllık ağaç kesilmez ya.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Kütahya’da yine aynı şekilde görüntüler.

NİLGÜN ÖK (Denizli) – Koruma altındadır o.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Altın, Eskişehir.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) – Anlaşıldı, bu düzen böyle devam edecek Sayın Bakan, anlaşıldı.

BAŞKAN – Arkadaşlar, lütfen...

Toparlayalım Sayın Bakan.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Daha sorulara geçmedi ki.

BAŞKAN – Arkadaşlar, yazılı olarak alırsız.

FİKRET ŞAHİN (Balıkesir) – Her yerde çıkarmanız şart değil.

BAŞKAN - Lütfen, tamamlayalım.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Nükleer santrale gelin Sayın Bakan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Nükleerle ve Akdeniz’le alakalı aldığımız sorular var, onları da cevaplandıralım. Bir arkadaşımız dedi ki: “Doğu Akdeniz’de biz orada yokuz, hakkımızı da kimse savunmuyor.” Hayır, hakkımızı sonuna kadar her türlü uluslararası platformlarda savunuyoruz. 2004 yılında Birleşmiş Milletlere “Kıta sahanlığımız burasıdır.” diye ilan ettiğimiz, başvurduğumuz bir yazı var. Orada ekonomik bölgelerin nasıl belirleneceğine dair bir hukuk söz konusu. Kıyıdaş ülkeler diyor ki: “Kıyıdaş ülkeler bir araya gelir ve aralarında anlaşmak suretiyle ekonomik bölgeler belirlenir.” Örnek: Mesela, Karadeniz’de çok eskiden belirlenmiş, şu anda orada bir itiraz söz konusu değil. Hazar’da daha geçtiğimiz yıl belirlendi. Ama buna rağmen bir transit boru hattı projesi yapılacaksa komşu ülkelerin ekolojik dengeyi bozup bozmadığı noktasında uygun görüş vermesine bağladılar yani hâlâ aslında bir komşu ülke onayını gerektiren bir süreç söz konusu. Çünkü zaman zaman Türkmenistan’dan buraya gazın getirilmesine ilişkin... Çünkü bizim 98’de orayla, biliyorsunuz, bir anlaşmamız var fakat hâlâ gazı getiremedik, tabii, havadan da gelmiyor, mecburen boru hatlarıyla getirmemiz lazım. Hazar statüsündeki bu gelişme sevindirici ama hâlâ şey değil.

Bir de Türkmen Hükümetinin öteden beri “Ben sınırda gazı teslim ederim, ondan sonra karışmam.” yaklaşımı var. Ama diğer ülkeler, mesela, Rusya, Azerbaycan gibi kaynak ülkeleri “Biz gerekirse son müşteriye kadar geçtiği ülkelerde de proje ortaklıklarına varız.” şeklinde bir strateji izliyorlar. Bundan dolayı da bir gecikme söz konusu oldu yoksa Türkmen gazını biz de öteden beri getirmek arzusundayız.

Doğu Akdeniz’de -konuşmamda da söyledim- aşağı yukarı, şu anda 4’üncü sondajı yapıyoruz, buluncaya kadar ısrarla da aramaya devam edeceğimizi, hem kendi haklarımızı hem de Kıbrıs’ta yaşayan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde yaşayan soydaşlarımızın hakkını sonuna kadar arayacağımızı söyledik. Bugünkü sorunun müsebbibi Kıbrıs Rum Yönetimi’nin öteden beri uzlaşmaz tavrıdır. Eğer Annan Planı o gün geçmiş olsaydı bugünkü bu tartışmaları yaşamıyor olacaktık. Bunun bu şekilde bilinmesinde fayda var. Yani birtakım tehditler yapılıyor olsa da ülkemize, kurumlarımıza karşı, hiçbirisini dikkate almadığımızı ve bu işte sonuna kadar gideceğimizi de ifade ettik.

Tabii, bizim petrol ve doğal gazda “Varsa bulacağız.” sözümüzü arkadaşlarımız maden tarafı için de ifade ettiler. Bu sözü “Varsa bulacağız.” sözünü ya da “Bulanlar ancak arayanlardır.” sözünü zaman zaman söylemelerimizde kullanıyoruz, petrol ve doğal gaz için. Maden için “Her yeri arayacağız, tarayacağız.” demiyoruz, bir kere onu bir netleştirelim. Çünkü madencilikte arama ve üretim yapılacak yerler ve kısıtlanan, sınırlanan yerler mevzuatta belli. İşte, turizm alanı ilan edilmiş yerler, sit alanı ilan edilmiş yerler, millî parklar, imara açık olan yerler, özel korunan alanlar; baktığımızda, bunların hiçbirisinde ne bizim ne de bir başka aktivitenin orada ticari, iktisadi faaliyet göstermesi mümkün değil. Dolayısıyla onu da bir tavzih etmiş, açıklamış olalım. Yani “Varsa bulacağız.” ifadesi petrol ve gazla ilgilidir.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Niğde’de petrol var mı, yok mu Sayın Bakan?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Nükleer güç santraliyle alakalı... Şu anda, biliyorsunuz, temelini attık, hızla da yükseliyor, ilerliyor. Bazı vekillerimiz orada basına yanlış yansıyan bir haberi gündem ediyorlar “Çatlak var mı?” diye. Kesinlikle böyle bir şey söz konusu değil. Çünkü özellikle nükleer güç santrallerinde kullanılan en ufak parçaya kadar, yani bir vidaya, saplamaya veya somuna kadar tüm parçaların, ürünlerinin belgeli olması ve akredite kurumlar tarafından da sertifikalandırılması zorunluluğu var. İmalatta da Nükleer Düzenleme Kurumunun uzmanları orada, ayrıca dışarıdan yine nükleer konusunda tecrübeli yabancı danışmanlarımız var, onların nezaretinde bu imalatlar yapılıyor; dolayısıyla böyle bir atlamamız söz konusu değil. Diyelim ki yanlış bir imalat oldu, söktürülür, yeniden yaptırılır; kesinlikle böyle bir şey söz konusu değil.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Yanlış imalat olursa Mersin havaya uçar.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Ama bunu milletvekillerimiz de söyledi, kesinlikle böyle bir şey söz konusu değil.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Çernobil’i yapan şirket değil mi bu Sayın Bakanım?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Çernobil’i yapan şirket ama şu anda Finlandiya’da da santral yapıyor. Şimdi, nükleer teknolojiyi geliştiren ülke sayısı... Arkadaşlar, nükleer teknolojiye Rusya’nın geçmişi en az Amerika kadar eskidir. Şu anda da yeni nesil santrallere çalışıyorlar, herhangi bir sorun ve sıkıntı da yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Peki, enerji bağımlılığı...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Biz zaten bu yaptığımız çalışmaları enerjide dışa bağımlılığı azaltmak için yapıyoruz ama siz şimdi diyorsunuz ki: “Kömür kullanmayın.” “E, o zaman doğal gaza mahkûm olalım.” bunun tercümesi bu. Çünkü geçtiğimiz yıl da ben bunu izah etmeye çalıştım, yenilenebilir kaynaklar, kesintili olduğu için bizim enerji talebimizin tamamını karşılamaktan uzak. Nitekim şurada, onu da size göstereceğim, 2018 yılında yani geçtiğimiz yıl 304 milyar kilovatsaatlık bir elektrik üretimimiz söz konusuydu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Süreniz doldu ama lütfen toparlayalım efendim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sorulara cevap vermedi Sayın Başkan.

BAŞKAN - Arkadaşlar yazılı alırsınız.

ÜNAL DEMİRTAŞ (Zonguldak) – Yazılı da gelmiyor Sayın Başkan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Bakın, geçtiğimiz yıl doğal gazdan üretim yüzde 30, yenilenebilir kaynaklardan yüzde 33 üretmişiz; bu sene çok daha iyi gidiyoruz hamdolsun.

Şunu söylemek istiyorum: Buna karşılık kurulu gücümüz yenilenebilirde yüzde 48 iken yüzde 33 üretmişiz çünkü kesintili kaynak, su, yağış eğer iyi gitmişse hidroelektrik santrallerinin kapasite kullanım faktörü artıyor, rüzgâr aynı şekilde. Güneş varken farklı, kış, yaz farklılığı söz konusu. Tüm dünya da bunu yedekleyebilmek için ilk önce -bizde de öyledir- temiz enerji kaynaklarını üretiriyoruz çünkü onların depolama imkânı yok.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Var.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Depolama imkânı yok, o bahsettiğiniz daha küçük kapasitede prototip çalışmaları, onları biz de yapıyoruz. Ama bahsettiğiniz, bakın, bir binanın elektriğinin depolanması değil veya bir cep telefonunuzun depolanmasından bahsetmiyoruz. Ülkenin ihtiyaçlarından, biraz önce söyledim, 82 milyon vatandaşın 300 milyar kilovatsaat gibi bir elektrik üretimi ve 90 bin megavatlık bir kurulu güçten bahsettim. İleride belki olacak, olursa zaten oraya doğru teknoloji gidince de yapacağız.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Parayı buna harcayalım.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, onunla alakalı AR-GE çalışmaları da var ama AR-GE çalışması yapmakla bugün o tesisi yatırım yapıp kazandırmak farklı şey. AR-GE’de çok daha olgunlaşmamış bir teknolojiyi bugün aldığımızda hem pahalıya mal edersiniz hem de yarın daha verimli, daha ekonomik bir ürünün önüne geçmiş olursunuz. O açıdan yenilikçi ürünleri kullanmakla teknoloji üretmek farklı şey.

Katılıyorum, AR-GE yapılması lazım, bizde de var, şu anda Otomobil Girişim Grubu, yerli biliyorsunuz, elektrik otomobiliyle ilgili çalışıyor, oradaki batarya grubuyla biz ortak çalışıyoruz yani pil grubuyla. Çünkü bu pil teknolojileri sadece otomobil sektöründe birçok sektörü etkileyecek güçte, kabiliyette bir teknoloji.

Şimdi, Sayın Garo Bey’in Greta’yla ilgili sorusu, İsveç’te yaşıyor, resmî de hâlâ duruyor ama orada üretilen elektriğin yüzde kaçını nükleerden biliyor musunuz?

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Kapatma kararı aldılar.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şu anda yüzde 40’ını nükleer santralden üretiyor.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) - O da onun için karşı çıkıyor Sayın Bakan.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – 2028’e kadar kapatacaklar.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Niye 2028’e kadar çünkü ekonomik ve teknik ömrü bitiyor, o zaman kapatırım diyor.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Tamam, yenisini açmayacak.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Ama şu anda, bugün kapatmıyor.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama “Yenisini açmayacağım.” diyor.

EMİNE GÜLİZAR EMECAN (İstanbul) - Herkes çıkıyor, biz açıyoruz.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Yani İsveç petrol ve doğal gaz ülkesi ve hidrolik potansiyeli bize göre çok daha yüksek. Önce hidrolik potansiyelini kullanıyor, ondan sonra kalan baz yük olarak bunları planlamış. Yanlış mı? Hayır, doğru.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – Ama çıkıyorlar, hepsi çıkıyor nükleerden.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, Almanya da çıkıyor, peki, Almanya kömürden çıkıyor, nükleerden çıkıyor, bu enerji açığını nereden karşılayacak? Ya doğal gaza yüklenecek ya komşu Paris'ten Fransa'nın nükleer elektriğini kullanacak ya da komşusu Polonya'nın kömür enerjisini kullanacak. Yani sizin o kaynakları kullanmıyor olmanız başka yerde de kullanılmayacağı anlamına gelmiyor çünkü atmosfer ortak, sınır tanımıyor. Yani Polonya'daki kömüre dayalı bir elektrikten üretim aldınız... Yıllarca İtalya da aynı politikayla gitti ama komşusu Fransa'dan elektrik almak zorunda kaldı.

GARO PAYLAN (Diyarbakır) – İtalya referandum yaptı nükleerle ilgili ve nükleeri kapatma kararı aldı.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Şimdi, bu Enerji Fon'uyla alakalı olarak sayın vekillerimizin “Bunları takip etmiyorsunuz.” söylemi vardı, Sayıştayın bir bulgusundan bahsetmişlerdi. 18 firmanın 2018 yılında elektrik satışından Enerji Fonu bedeli yatırmadığına dair... 17 tanesi zaten geçen sene elektrik ticareti faaliyeti yapmamış yani piyasa faaliyeti yapmadığı için oradan bir ödeme gelmesi söz konusu değil. Sadece bir firmanın böyle bir durumu var, onu da denetime sevk etmişiz, gereği yapılacak.

TEDAŞ'ın denetimlerine ilişkin olarak da 2018 yılında toplam 51 adet, 21'i genel, 14'ü kısmi, 16'sı da aydınlatma olmak üzere denetim yapılmış. Denetimleri artırıyoruz, etkinliğini de artırmak arzusundayız. Orada biraz personel eksikimiz vardı, onu da büyük oranda tamamladık. Dolayısıyla burada denetimlerde bir eksiklik söz konusu değil.

Yenilenebilir enerjide payın çok az arttığını ifade ettiniz, aslında tam tersine yani yenilenebilirde payımız geçtiğimiz yıllara göre arttı. Daha önce rüzgâr santralimiz, efendim, güneş santralimizin hiç yoktu, şu anda, önemli bir pay almaya başladılar.

KAMİL OKYAY SINDIR (İzmir) - 2014'ten itibaren.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Jeotermal, 2000'li yıllara kadar benim bildiğim sadece Denizli'de 30 megavatlık bir tesisimiz vardı, bugün 1.300 megavata çıktı. Bir de jeotermalde şöyle bir algı oluşturulmaya çalışılıyor: Normalde tüm literatüre baktığımızda yenilenebilir enerji kaynağı olarak isimlendiriliyor çünkü yerin altındaki ısı kaynağını kullanıyorsunuz. Burada işletmeyi alma aşamasında test amacıyla alıcı ortama salınan jeotermallerde bazı yerlerde birtakım sıkıntılar oldu, onun da önüne geçtik. Şimdi, onlar da önce depoda, su depolarında depolanıyor, dolayısıyla geçiş döneminde test aşamasında onların alıcı ortama gitmesine engel olduk. Hâlâ buna rağmen varsa da gerek Bakanlığımıza gerekse Çevre Bakanlığına başvurmak üzere...

BAŞKAN – Sayın Bakanım, elli dakikayı geçti.

Lütfen son sözlerinizi alalım.

Cevaplandırılmayan soruları yazılı olarak bize gönderin lütfen.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Niğde'de attığımız temel ne olacak Sayın Bakan?

BAŞKAN – Lütfen son sözlerinizi alalım Sayın Bakan.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI FATİH DÖNMEZ – Değerli arkadaşlar, cevaplayamadığımız soruların hepsinin notunu aldık.

Sayın Başkanın hoşgörüsüne sığınarak aslında süreyi de biraz geçmiş olduk.

Diğer soruları da bize tanınan süre içerisinde inşallah yazılı olarak sizlere ulaştırmış olacağız.

Ben tüm üyelerimize, Başkanlık Divanına ve bizi izleyen basın mensuplarına tekrar hoşgörülerinden ve katkılarından dolayı teşekkür ediyorum ve bütçemizin hayırlı olmasını temenni ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Biz de Komisyon olarak Sayın Bakana, Bakan Yardımcılarımıza ve tüm bürokrat arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar, şimdi oylamaya geçiyoruz.

Sırasıyla bütçe ve kesin hesapları okutuyorum.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesini okutuyorum:

(Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2020 yılı bütçesi ile 2018 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN – Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu bütçesini okutuyorum:

(Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu 2020 yılı bütçesi ve 2018 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN - Nükleer Düzenleme Kurumu bütçesini okutuyorum:

(Nükleer Düzenleme Kurumu 2020 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN – Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü bütçesini okutuyorum:

(Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü 2020 yılı bütçesi ve 2018 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN – Türkiye Atom Enerjisi Kurumu bütçesini okutuyorum:

(Türkiye Atom Enerjisi Kurumu 2020 yılı bütçesi ile 2018 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN – Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü bütçesini okutuyorum:

(Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü 2020 yılı bütçesi ile 2018 yılı kesin hesabı okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN – Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü bütçesini okutuyorum:

(Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü 2020 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN - Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü bütçesini okutuyorum:

(Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü 2020 yılı bütçesi okundu, oylandı, kabul edildi.)

BAŞKAN – Değerli arkadaşlar, böylece gündemimizdeki kamu idarelerinin bütçe ve kesin hesapları kabul edilmiştir. Hayırlı uğurlu olsun diyorum.

Tekrar, Sayın Bakanımıza, Bakan Yardımcılarımıza, bürokrat arkadaşlarımıza ve soru, görüş ve önerilerini dile getiren Komisyon üyelerimize çok teşekkür ediyorum.

Son söz sayın vekilin diyorum ve Sayın Aksu'ya söz veriyorum.

İSMAİL FARUK AKSU (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bugün Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesini görüştük. Bütçelerin hayırlı olmasını, ülkemizin kalkınmasına, huzur ve refahına katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Sayın Bakanım, size ve ekibinize başarılar diliyorum.

Pazar günü 24 Kasım Öğretmenler Günü. Tüm öğretmenlerimizin gününü kutluyorum.

Bölücü terör örgütü PKK tarafından şehit edilen Şenay Aybuke Yalçın öğretmenimizi ve Necmettin Yılmaz öğretmenimizi ve tüm şehitlerimizi rahmetle anıyorum.

PKK'yı ve tüm terör örgütlerini lanetliyorum.

Geleceğimizin teminatı çocuklarımızı emanet ettiğimiz öğretmenlerimizin bugünden daha iyi çalışma ve geçim şartlarına, mali ve sosyal haklara ve saygınlığa kavuşması için çaba sarf etmemiz gerektiğini belirterek herkesi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN - Değerli arkadaşlar, 25 Kasım Pazartesi günü saat 11.00'de toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.44

